

**SUBOTICKA
DANICA
NOVA**

**KALENDAR
1995.**

PREDSTAVLJAMO NAŠE DAROVATELJE

"GLOBUS"

Štamarijabržeusluge

Adresa: Otmara Majera 10, Subotica

Telefon/fax: (024) 51-202

Svatko tko prolazi obilaznim putem, pored Bolnice, prema Aleksandrovu, lako će uočiti zgradu na kojoj piše "Štamarija Globus". Navratite u tu Štamariju ako su Vam potrebno tiskati:

- vizit karte
- pozivnice
- posmrtnice
- plakati
- prospekti
- katalozi
- naljepnice
- obrasci
- knjige
- novine
- kartonsku ambalažu
- papirnu ambalažu (vrećice)
- ostalu robu po narudžbi u: tipo, ofset ili sito tisku

Zahvaljujući i daru ove štamparije imate u ruci ovu Subotičku Danicu. Štamarija "Globus" ne samo da je ovako lijepo tiskala ovu Danicu, nego je svojim darom pomogla da ona i izide. I zato smo neizmjereno zahvalni. Bilo bi dobro kad bi drugi slijedili njezin primjer. Bilo bi nam to od velike pomoći.

Štamarija "Globus" inače potpomaže i mnoge druge kulturne priredbe, kao i humanitarne akcije.

Neka Bog obilno blagoslovi svaki rad ove Štamarije, a za svako dobro djelo neka im uzvrati uspjehom i napretkom u radu. Neka dobri Bog blagoslovi i obdari svojim mirom i radošću i voditelje i svakog radnika ove ustanove.

SUBOTIČKA DANICA

(NOVA)

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: 26/97 2P

SUBOTICA

KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

Kalendar

za 1995. godinu

zkh.org.rs

SUBOTIČKA DANICA (nova)
kalendar za 1995. godinu

godište I

Uredničko vijeće:
Andrija Anišić, Franjo Ivanković,
Andrija Kopilović, Marko Vukov

Objavljuje:
Župni ured sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:
Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:
Stipan Bošnjak
21428 Plavna, Maršala Tita 46

Lektor i korektor
Katarina Čeliković

Tehnički urednik:
Mr Ervin Čeliković

Vinjete iznad mjeseci u kalendariju preuzeli smo iz jeronimske "Danice"
u Zagrebu, a izradio ih je akademski slikar Josip Bifel

Tisak:
Štamparija "Globus" (vlasnik: Blaško Gabrić)
24000 Subotica, Otmara Majera 10

Subotica, 1994.

papa IVAN PAVAO II. poglavar Katoličke crkve

SIJEČANJ

januar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

N 1 NOVA GODINA, Marija Bogor. ☺
 P 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
 U 3 Genoveva, Anastazija S., Cvijeta
 S 4 Dafroza, Angela F.
 Č 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
 P 6 **BOGOJAV. (Tri kralja)** Gašpar
 S 7 Rajmund, Rajko, Zoran

N 8 KRŠTENJE ISUSOVO, Severin ☾
 P 9 Julijan, Miodrag, Živko
 U 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
 S 11 Honorata, Neven, Higin
 Č 12 Ernest, Tatjana, Živana, Benedikt
 P 13 Hilarije, Veronika, Radovan
 S 14 Feliks, Srećko

N 15 2. K. G., Pavao p., Anast., Stošlja ☺
 P 16 Marcel, Oton, Mislav
 U 17 Antun op., Vojmil, Lavoslav, Marijan
 S 18 Priska, Liberata, Premila
 Č 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
 P 20 Fabijan i Sebastijan
 S 21 Agneza, Neža, Janja

N 22 3. K. G. Vinko, Anastazije, Irena ☾
 P 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
 U 24 Franjo Saleški, Bogoslav
 S 25 Obraćanje sv. Pavla, Ananija
 Č 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tonka
 P 27 Andela Merici, Živko, Pribislav
 S 28 Toma Akvinski, Tomislav

N 29 4. KROZ G., Valerije, Konstancije
 P 30 Martina, Gordana, Darinka
 U 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N 1 ND.PR.BOGOJ., OBREZ., IS., Gl. 7
 P 2 Silvestar, papa
 U 3 Malahija, pr.
 S 4 Zbor 70-orice ap.; Teoktist, č. o.
 Č 5 Teopemt i Teon, mč.
P 6 BOGOJAVLJENJE GOSPODnje
 S 7 Zbor sv. Ivana Krstitelja

N 8 NEDJ. PO BOGOJAVLJENJU Gl. 8.
 P 9 Polieukto, mč.
 U 10 Grgur, biskup iz Nise
 S 11 Teodozije, č. o.
 Č 12 Tatjana, mč.
 P 13 Ermilije i Stratonik, mč.
 S 14 Sinajski mučenici

N 15 NEDJ. 30. PO DUHOV., Gl. 1.
 P 16 Verige sv. ap. Petra
 U 17 Antun Veliki, č. o. pustinjak
 S 18 Atanazije i Ćiril, nadbk. aleks.
 Č 19 Makarije Egipćanin, č. o.
 P 20 Eutimije Veliki, č. o.
 S 21 Maksim Priznavalac, č. o.

N 22 NEDJ. 31. PO DUHOV., Gl. 2.
 P 23 Klement, bk. mč.
 U 24 Ksenija Rimljanica, č. m.
 S 25 Grgur Bogoslov, nadbk. carigr.
 Č 26 Ksenofont, č. o.
 P 27 Ivan Zlatousti, pr. moći
 S 28 Efrem Sirski, č. o.

N 29 NEDJ. 32. PO DUHOV., Gl. 3.
 P 30 Bazilije, V., Grgur B., Ivan Zl.
 U 31 Kir i Ivan, dobrotvori

SUNCE U SIJEČNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
1.	6 h 37 m	15 h 22 m
9.	6 h 36 m	15 h 30 m
17.	6 h 32 m	15 h 40 m
25.	6 h 26 m	15 h 51 m

MJESEČEVE MIJENE U SIJEČNJU

☺ Mladak	1. u 11 h 57 m
☾ Prva četvrt	8. u 16 h 47 m
☺ Uštap	16. u 21 h 27 m
☾ Posljednja četvrt	24. u 05 h 59 m
☺ Mladak	30. u 23 h 49 m

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1995.

Siječanj

- 6. (24. 12.) Badnjak
- 7. (25. 12.) Božić
- 8. (26. 12.) Zbor Presv. Bogorodice
- 9. (27. 12.) Stjepan Prvomučnik
- 14. (1. 1.) Obrezanje Isusovo
- 19. (6. 1.) Bogojavljenje

VELJAČA

februar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S 1 Sever, Brigita, Miroslav
 Č 2 **Svjecnica**, Marijan, Svjetlana
 P 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar
 S 4 Andrija Corsini, Veronika

S 1 Trifun, mč.
 Č 2 **Susret Gospodnji u hramu**
 P 3 Simeon Bogoprimac; Ana, pr.
 S 4 Izidor, č. o.

N 5 5. KROZ G. Agata, Jagoda
 P 6 Pavao Miki i dr, Doroteja, Dorica
 U 7 Rikard, Držislav, Rastimir ☾
 S 8 Jeronim Emilijani, Jerko, Mladen
 Č 9 Apolonija, Sunčana
 P 10 Skolastika, Hijacinta, Vilim
 S 11 Gospa Lurdska, Mirjana

N 5 NEDJ. O CARIN. I FARIZ., Gl. 4
 P 6 Vukol, bk.
 U 7 Partenije, bk.
 S 8 Zaharija, pr.
 Č 9 Nicefor, mč.
 P 10 Haralampije, mč.
 S 11 Blaž (Vlaho), bk. mč.

N 12 6. KROZ G., Eulalija, Zvonimir
 P 13 Katarina Ricci, Božidarka
 U 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 S 15 Klaudije Col, Georgija, Agapa ☺
 Č 16 Julijana, Onezim, Miljenko
 P 17 Sedam ut. Reda slugu BDM
 S 18 Bernardica, Šimun, Gizela

N 12 NEDJ. O RASIPNOM SINU, Gl. 5.
 P 13 Martinijan, č. o.
 U 14 Ćiril, učitelj slavenski
 S 15 Onesim, ap.
 Č 16 Pamfilije, Porfirije i dr., mč.
 P 17 Teodor Tiron, velmč.
 S 18 I Zadušna subota

N 19 7. KROZ G. Konrad, Blago
 P 20 Eleuterije, Leon, Lav, Lea
 U 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
 S 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko ☿
 Č 23 Polikarp, Grozdan
 P 24 Montan, Modest, Goran
 S 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje

N 19 NEDJ. MESOPUSNA, Gl. 6.
 P 20 Lav, bk. katanski
 U 21 Timotej, č. o.
 S 22 Eugenijski mučenici
 Č 23 Polikarp, bk. mč.
 P 24 Ivan Krstitelj, našašće glave
 S 25 Tarasije, nadbk.

N 26 8. KROZ G., Aleksandar, Sandra
 P 27 Gabrijel od Žalosne Gospe, Tugomil
 U 28 Roman, Teofil, Bogoljub

N 26 NEDJ. SIROPUSNA, Gl. 7.
 P 27 Početak Velikog posta
 P 28 Bazilije, č. o. prizn.

SUNCE U VELJAČI

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	6 h 12 m	16 h 08 m
14.	6 h 00 m	16 h 20 m
22.	5 h 48 m	16 h 32 m
26.	5 h 41 m	16 h 37 m

MJESEČEVE MIJENE U VELJAČI

☾ Prva četvrt	7. u 13 h 55 m
☺ Uštap	15. u 13 h 16 m
☿ Posljednja četvrt	22. u 14 h 05 m

OŽUJAK

mart

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

S 1 **Pepelnica**, (post) Albin, Hadrijan ☹
 Č 2 Lucije, Iskra, Čedomil
 P 3 Kunigunda, Marin, Kamilo
 S 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro

N 5 1. KORIZMENA, Euzebije, Teofil
 P 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
 U 7 Perpetua i Felicita
 S 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško (kvatre)
 Č 9 Franciska Rimska, Franjka, Fanika ☹
 P 10 Emil, Makarije, Krunoslav (kvatre)
 S 11 Eutimije, Kandid, Firmin (kvatre)

N 12 2. KORIZMENA, Teofan, Bernard
 P 13 Rozalija, Modesta, Ratka
 U 14 Matilda, Milijana, Borislava
 S 15 Longin, Veljko, Vjekoslava
 Č 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje ☹
 P 17 Patrik, Domagoj, Hrvatini
 S 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro

N 19 3. KORIZMENA, Josip, zaruč. BDM
 P 20 Niceta, Dionizije, Vladislav
 U 21 Serapion, Vesna
 S 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea, Orlan
 Č 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen ☹
 P 24 Latin, Simeon, Javorka
 S 25 **Blagovijest**, Maja, Marijan

N 26 4. KORIZMENA, Montan i Maksima
 P 27 Lidija, Rupert, Lada
 U 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
 S 29 Jona, Bertold, Eustazije
 Č 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 P 31 Benjamin, Amos, Ljubo ☹

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S 1 Eudokija, č. m. mč.
 Č 2 Teodot, bk, mč.
 P 3 Eutropije, Kleonik i Bazilisko, mč.
 S 4 Gerazim, č. o.

N 5 NEDJELJA 1. VEL. POSTA, Gl. 8
 P 6 Amorijski mučenici
 U 7 Kersonski mučenici
 S 8 Teofilakt č. o. prizn.
 Č 9 Sebastijski mučenici
 P 10 Kodrat i drugovi, mč.
 S 11 2. Zadušna subota

N 12 NEDJELJA 2. VEL. POSTA, Gl. 1
 P 13 Nicefor, prijenos moći
 U 14 Benedikt Nursijski č. o.
 S 15 Agapije i dr., mč.
 Č 16 Sabin i Papije, mč.
 P 17 Aleksije, č. o.
 S 18 3. Zadušna subota

N 19 KRIŽU POKLONST. NED., Gl. 2
 P 20 Sinajski č. o. mč.
 U 21 Jakov bk.
 S 22 Bazilije, mč.
 Č 23 Nikon i učenici, mč.
 P 24 Zaharija, č. o.
 S 25 **Blagovijest**

N 26 NEDJ. 4. VELIKOG POSTA, Gl. 3
 P 27 Matrona Solunska
 U 28 Hilarije, č. o.
 S 29 Marko, bk.
 Č 30 Ivan, č. o.
 P 31 Hipatije, bk.

SUNCE U OŽUJKU

Dan	Izlazi	Zalazi
2.	5 h 34 m	16 h 43 m
10.	5 h 19 m	16 h 54 m
18.	5 h 04 m	17 h 05 m
26.	4 h 48 m	17 h 16 m

MJESEČEVE MIJENE U OŽUJKU

● Mladak	1. u 12 h 49 m
☾ Prva četvrt	9. u 11 h 15 m
☽ Uštap	17. u 02 h 27 m
☽ Posljednja četvrt	23. u 22 h 11 m
● Mladak	31. u 04 h 10 m

TRAVANJ

april

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
S 1 Hugo, Teodora, Božica	S 1 Akatistova subota
N 2 5. KORIZMENA, Franjo Paulski P 3 Rikard, Radojko U 4 Izidor, Žiga, Strahimir S 5 Vinko Ferrerski, Berislav, Mira Č 6 Vilim, Celzo, Rajko P 7 Ivan de la Salle, Herman S 8 Dionizije, Alemka ☾	N 2 NEDJELJA 5. VEL. POSTA, Gl. 4 P 3 Nikita, č. o. priznavalac U 4 Josip i Juraj, č. o. S 5 Teodul, Agatopad i dr., mč. Č 6 Metodije, učitelj slavenski P 7 Juraj, bk. S 8 Lazarova subota
N 9 CVJETNICA, Marija Kleofina P 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica U 11 Stanislav, Stana S 12 Julije, Zenon, Viktor, Davorka Č 13 Veliki četvrtak , Martin I, papa P 14 Veliki petak (post i nemrs) S 15 Velika subota , Krescencije ☽	N 9 CVJETNA NEDJELJA P 10 Veliki ponedjeljak U 11 Veliki utorak S 12 Velika srijeda Č 13 Veliki četvrtak P 14 Veliki petak (strogi post) S 15 Velika subota
N 16 USKRS, VAZAM, Bernardica P 17 Uskr. ponedj. , Rudolf, Robert, Anicet U 18 Eleuterije, Apolonije, Amadej S 19 Konrad, Ema, Rastislav Č 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub P 21 Anzelmo, Fortunat, Goran S 22 Soter i Kajo, Teodor	N 16 USKRS (VAZAM) P 17 Uskrsni ponedjeljak U 18 Uskrsni utorak S 19 Uskrsna srijeda Č 20 Uskrsni četvrtak P 21 Uskrsni petak S 22 Uskrsna subota
N 23 2. USKRSNA (BIJELA) Juraj ☾ P 24 Fidelis, Vjeran U 25 Marko evanđelist, Maroje S 26 Kleto i Marcelin, Zorko Č 27 Ozana Koterska , Jakov Zadr. P 28 Petar Chanel, Euzebije i Polion S 29 Katarina Sijenska, Kata ☽	N 23 TOMINA NEDJELJA Juraj muč. P 24 Saba Stratilat, mč. U 25 Marko, ap. i evanđ. S 26 Bazilije, bk. mč. Č 27 Simeon, mč. P 28 Jason i Sosipater, ap. S 29 Kiziški mučenici
N 30 3. USKRSNA Plo V., Marijan	N 30 NEDJ. MIRONOSNICA, Gl. 2
SUNCE U TRAVNJU	MJESEČEVE MIJENE U TRAVNJU
Dan Izlazi Zalazi	
3. 4 h 33 m 17 h 26 m	☾ Prva četvrt 8. u 07 h 36 h
11. 4 h 18 m 17 h 36 m	☽ Uštap 15. u 14 h 09 m
19. 4 h 04 m 17 h 47 m	☾ Posljednja četvrt 22. u 05 h 19 m
27. 3 h 50 m 17 h 57 m	● Mladak 29. u 19 h 37 m

SVIBANJ

m a j

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
P 1 Josip radnik, Jeremija U 2 Atanazije, Eugen, Boris S 3 Filip i Jakov apostoli, Mladen Č 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta P 5 Peregrin, Maksim, Anđelko S 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko	P 1 Josip zaručnik BDM; Jeremija U 2 Atanazije Veliki, bk. S 3 Teodozije Pečerski, č. o. Č 4 Pelagija, mč. P 5 Irena, mč. S 6 Job Strpljivi
N 7 4. USKRSNA, Dujam, Duje, Ivan ☉ P 8 Marija Posrednica, Bratoljub U 9 Pahomije, Herma, Mirna S 10 Gospa Trsatska, Antonin, Job Č 11 Mamerto Franjo Hieronymo P 12 LEOPOLD MANDIĆ, Pankracije S 13 Servacije, Ema, Vjerko	N 7 NEDJELJA O UZETOME, Gl. 3. P 8 Ivan Bogoslov, ap. i evanđelist U 9 Sveti Nikola, bk., prijenos moći S 10 Šimun Revnitelj, ap. Č 11 Ćiril i Metodije, ap. i uč. slav. P 12 Leopold B. Mandić, č. o. S 13 Glikerija, mč.
N 14 5. USKRSNA, Matija ap., Matko ☺ P 15 Marija Majka Crkve, Izidor seljak, Sofija U 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad S 17 Paskval, Paško, Bruno, Akvilin Č 18 Ivan I. papa, Venancije P 19 Celestin, Ivan, Rajko, Teofil S 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan	N 14 NEDJ. O SAMARIJANKI, Gl. 4. P 15 Pahomije Veliki, č. o. U 16 Teodor Posvećeni, č. o. S 17 Andronik i dr. ap. Č 18 Teodot, Petar, Dionizije i dr., mč. P 19 Patricije i dr., mč. S 20 Talelaj, mč.
N 21 6. USKRSNA, Andrija Bobola ☻ P 22 Helena, Jagoda, Milan, Renata U 23 Deziderije, Željko S 24 Marija Pomoćnica, Suzana, Božena Č 25 SPASOVO (UZAŠAŠĆE), Beda Časni P 26 Filip Neri, Zdenko S 27 Augustin Canterburyjski, Vojtjeh	N 21 NED. O SLJEPOROĐENOM, Gl. 5. P 22 Bazilisko, mč. U 23 Mihael, bk. prizn. S 24 Simeon Pustinjak, č. o. Č 25 Ivan Krstitelj, našašće glave P 26 Karpo, ap. S 27 Terapont, mč.
N 28 7. USKRSNA, German, Vilim ☼ P 29 Maksim, Ervin, Većeslav U 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko S 31 Pohod BDM, Vladimir, Krunoslava	N 28 N. SV. OT. I. NIC. SAB., Gl. 6. P 29 Teodozija, č. m. dj. mč. U 30 Isakije, č. o. S 31 Bogorodica Kraljica

SUNCE U SVIBNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
5.	3 h 38 m	18 h 08 m
13.	3 h 27 m	18 h 18 m
21.	3 h 18 m	18 h 27 m
29.	3 h 12 m	18 h 35 m

MJESEČEVE MIJENE U SVIBNJU

☉ Prva četvrt	7. u 23 h 45 m
☽ Uštap	14. u 22 h 49 m
☾ Posljednja četvrt	21. u 13 h 37 m
● Mladak	29. u 11 h 28 m

BILJEŠKE:

Redni broj	Ime i prezime	Prezime	Ime	Redni broj	Ime i prezime	Prezime	Ime
1	...	...	...	1	...	...	...
2	...	...	...	2	...	...	...
3	...	...	...	3	...	...	...
4	...	...	...	4	...	...	...
5	...	...	...	5	...	...	...
6	...	...	...	6	...	...	...
7	...	...	...	7	...	...	...
8	...	...	...	8	...	...	...
9	...	...	...	9	...	...	...
10	...	...	...	10	...	...	...
11	...	...	...	11	...	...	...
12	...	...	...	12	...	...	...
13	...	...	...	13	...	...	...
14	...	...	...	14	...	...	...
15	...	...	...	15	...	...	...
16	...	...	...	16	...	...	...
17	...	...	...	17	...	...	...
18	...	...	...	18	...	...	...
19	...	...	...	19	...	...	...
20	...	...	...	20	...	...	...
21	...	...	...	21	...	...	...
22	...	...	...	22	...	...	...
23	...	...	...	23	...	...	...
24	...	...	...	24	...	...	...
25	...	...	...	25	...	...	...
26	...	...	...	26	...	...	...
27	...	...	...	27	...	...	...
28	...	...	...	28	...	...	...
29	...	...	...	29	...	...	...
30	...	...	...	30	...	...	...

zkvh.org.rs

LIPANJ

juni

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

Č 1 Justin, Juvencije, Mladen
 P 2 Marcellin i Petar, Eugen, Geno
 S 3 Karlo Lwanga i drugovi

N 4 DUHOVI, Kvirlin Sisački, Optat

P 5 Bonifacije, Valerija, Darinka
 U 6 Norbert, Neda
 S 7 Robert, Sabinijan, Radoslav (kvatre)
 Č 8 Medard, Vilim, Žarko
 P 9 Efrem, Ranko (kvatre)
 S 10 Margareta, Greta, Biserka (kvatre)

N 11 PRESVETO TROJSTVO, Bar. ap.

P 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
 U 13 Antun Padov., Tonko, Antonija
 S 14 Rufin, Elizej, Marcijan
 Č 15 **TIJELOVO, Vid, Modest i Krescencije**
 P 16 Franjo Regis, Gvido, Borko
 S 17 Adolf, Bratoljub, Laura

N 18 9. KROZ. G., Marko i Marcellijan

P 19 Romuald, Rajka, Bogdan
 U 20 Silverije, Naum Ohridski Goran,
 S 21 Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko
 Č 22 Paulin Nol, Ivan Fisher, Toma M.
 P 23 **Srce Isusovo**, Sidonija, Zdenka
 S 24 **Srce Marijino**, Rod. Ivana Krstitelja

N 25 10. KROZ G., Vilim, Henrik

P 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
 U 27 Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski
 S 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 Č 29 **PETAR I PAVAO**, Krešimir, Krešo
 P 30 Rimski prvomučenici, Marcijal

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

Č 1 Justin Filozof i dr., mč.
 P 2 Nicefor, prizn.
 S 3 Lukilijan i dr., mč.

N 4 DUHOVI

P 5 **Presveta Trojica**
 U 6 Besarion, č. o. čudotvorac
 S 7 Teodot, mč.
 Č 8 Teodor Tiron, velemč., pr. moći
 P 9 Ćiril, nadbk. aleksandrijski
 S 10 Timotej, bk. mč.

N 11 NEDJ. SVIH SVETIH

P 12 Onutrije i Petar, č. o.
 U 13 Akilina, mč.
 S 14 Elizej, prorok
 Č 15 Amos, pr.; Jeronim Stridonski, č. o.
 P 16 Tihon, čudotvorac
 S 17 Manuel, Sabel i Ismael, mč.

N 18 NEDJELJA PRESV. EUHARISTIJE

P 19 Juda Tadej, ap.
 U 20 Metod, bk. mč.
 S 21 Julijan Tarški, mč.
 Č 22 Euzebije, bk. mč.
 P 23 Krist Čovjekoljubac
 S 24 **Rođenje Ivana Krstitelja**

N 25 NEDJ. 3. PO DUHOVIMA, Gl. 2

P 26 David Solunski, č. o.
 P 27 Samson, č. o.
 U 28 Kir i Ivan, dobrotvori, pr. moći
 S 29 **Petar i Pavao, ap.**
 Č 30 Zbor 12-orice apostola

SUNCE U LIPNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	3 h 07 m	18 h 42 m
14.	3 h 05 m	18 h 47 m
22.	3 h 06 m	18 h 50 m
30.	3 h 09 m	18 h 50 m

MJESEČEVE MIJENE U LIPNJU

☾ Prva četvrt	6. u 12 h 27 m
☽ Uštap	13. u 06 h 05 m
☾ Posljednja četvrt	20. u 00 h 02 m
● Mladak	28. u 02 h 51 m

SRPANJ

juli

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S 1 Aron, Teobald, Šimun, Predrag
N 2 11. KROZ G., Oton, Matinijan
 P 3 Toma apostol, Tomo
 U 4 Elizabeta Portugalska, Elza, Jelica, Neven
 S 5 **Ćiril i Metod**, Antun M. Zakarija ☽
 Č 6 Marija Goretti, Bogomila
 P 7 Klaudije, Vilibald, Vilko, Goran
 S 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen

S 1 Kuzma i Damjan, dobrotvori
N 2 NED. 4. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
 P 3 Hijacint, mč.
 U 4 Marta, č. m.; Andrija, nadbk. kret.
 S 5 Atanazije Atoški, č. o.
 Č 6 Sisoje Veliki, č. o.
 P 7 Toma i Akacije, č. o.
 S 8 Prokopije, velmč.

N 9 12. KROZ G., Kr. mira, Leticija
 P 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
 U 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
 S 12 Mohor, Ivan Gualberti, Mislav ☺
 Č 13 **Majka Božja Bistrička**, Henrik
 P 14 Kamilo de Lellis, Miroslav
 S 15 Bonaventura, Dobriša, Justa

N 9 NED. 5. PO DUHOVIMA, Gl. 4.
 P 10 Antun Pečerski, č. o.
 U 11 Eufemija, mč.
 S 12 Proklo i Hilarije, mč.
 Č 13 Zbor arkandela Gabrijela
 P 14 Akila, ap.
 S 15 Vladimir Veliki, knez

N 16 13. KROZ G., Gospa Karmelska
 P 17 Letancije, Branko, Aleksij ☻
 U 18 Fridrik, Simforoza, Arnulf, Natko
 S 19 Aurelija, Zora, Zlatka
 Č 20 Ilija prorok, Iljko
 P 21 Lovro Brindizijski, Danijel, Danica
 S 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka

N 16 NEDJ. 6. PO DUHOVIMA, Gl. 5.
 P 17 Marina, velmč.
 U 18 Hijacint i Emilijan, mč.
 S 19 Makrina, č. m.
 Č 20 **Ilija, prorok**
 P 21 Ezekijel, pr.
 S 22 Marija Magdalena, mirrosica

N 23 14. KROZ G., Brigita, Apolinar
 P 24 Kristina, Mirjana
 U 25 Jakov St. apostol, Kristofor, Krsto
 S 26 Joakim i Ana, roditelji BDM, Anica
 Č 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija ☼
 P 28 Nazarije i Celzo, Inocent, Nevinko
 S 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira

N 23 NEDJ. 7. PO DUHOVIMA, Gl. 6.
 P 24 Kristina, velmč.; Boris i Gleb, mč.
 U 25 Ana, majka Bogorodice, preminuće
 S 26 Paraskeva Rimljanka, č. m. mč.
 Č 27 Sveti sedmočislenci
 P 28 Prohor, Nikanor i dr., ap.
 S 29 Kalinik, mč.

N 30 15. KROZ G., Petar Krizolog, Rufin
 P 31 Ignacije Lojola, Vatroslav

N 30 NEDJ. 8. PO DUHOVIMA, Gl. 7.
 P 31 Eudokim Pravedni

SUNCE U SRPNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	3 h 12 m	18 h 49 m
12.	3 h 18 m	18 h 46 m
20.	3 h 25 m	18 h 39 m
28.	3 h 34 m	18 h 31 m

MJESEČEVE MIJENE U SRPNJU

☽	Prva četvrt	5. u 22 h 03 m
☾	Uštap	12. u 12 h 50 m
☽	Posljednja četvrt	19. u 13 h 11 m
●	Mladak	27. u 17 h 14 m

KOLOVOZ

august

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
U 1 Alfons Liguori, Vjera, Nada S 2 Gospa od Andela, Euzebijie Vercelski Č 3 Augustin Kažotić , Lidija P 4 Ivan Vianney, Ivica, Radoš S 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana	U 1 Makabejski mučenici S 2 Stjepan Prvomučnik, pr. moći Č 3 Izakije i Dalmat, č. o. P 4 Eudokija, č. m. mč. S 5 Eusignije, mč.
N 6 16. KROZ G., Preobr. Gospodnje P 7 Siksto papa, Kajetan U 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda S 9 Roman, Firmin, Tvrtko Č 10 Lovro đakon, Lovorko, Zvezdan P 11 Klara, Jasna, Jasminka S 12 Anicet, Hilarije, Veseljka	N 6 NED. 9. PO DUH., PR. G., Gl. 8. P 7 Demesije, č. o. mč. U 8 Emilijan, bk. prizn. S 9 Matija, apostol Č 10 Lovro, mč. P 11 Euplo, mč. S 12 Focije i Anicet, mč.
N 13 17. KROZ G., Poncijan i Hipolit P 14 Maksim Kolbe, Euzebijie, Alfred U 15 VELIKA GOSPA, Marlja, Veljka S 16 Stjepan kralj, Rok, Krunoslav Č 17 Hijacint, Liberat, Miron P 18 Jelena Križarica, Jelka, Agapit S 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla	N 13 NEDJ. 10. PO DUHOVIMA, Gl. 1. P 14 Mihej, pr. U 15 UZNESENJE PRESV. BOGOROD. S 16 Diomed, mč. Č 17 Miron, mč. P 18 Flor i Lauro, mč. S 19 Andrija i dr., mč.
N 20 18. KROZ G., Bernard, Samuel P 21 Pio X., Hermogen U 22 BDM Kraljica, Vladislava S 23 Ruža Limska, Filip Benicije, Zdenko Č 24 Bartol apostol, Bariša P 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasancijski S 26 Rufin, Zefirin, Jadranko	N 20 NEDJ. 11. PO DUHOVIMA, Gl. 2. P 21 Tadej, ap. U 22 Agatonik i dr., mč. S 23 Irenej i Lupo, mč. Č 24 Eutih, mč. P 25 Tit, ap.; Bartolomej, ap., pr. moći S 26 Hadrijan i Natalija, mč.
N 27 19. KROZ G., Monika, Honorat P 28 Augustin, Tin, Gustav U 29 Glavosijek Ivana Krstitelja S 30 Feliks i Adaukt, Gaudencija, Radoslava Č 31 Rajmund, Rajko, Optat, Željko	N 27 NEDJ. 12. PO DUHOVIMA, Gl. 3. P 28 Mojsije Etiopljanin, č. o. U 29 Glavosljek Ivana Krstitelja S 30 Aleksandar i Ivan, carigr. patrij. Č 31 Polaganje pojasa Bogorodičinih

SUNCE U KOLOVOZU

Dan	Izlazi	Zalazi
5.	3 h 43 m	18 h 21 m
13.	3 h 53 m	18 h 09 m
21.	4 h 03 m	17 h 56 m
29.	4 h 13 m	17 h 41 m

MJESEČEVE MIJENE U KOLOVOZU

☾ Prva četvrt	4. u 05 h 17 m
☽ Uštap	10. u 20 h 17 m
☾ Posljednja četvrt	18. u 05 h 05 m
● Mladak	26. u 06 h 32 m

RUJAN

septembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
P 1 Egidije, Konstancije, Branimir S 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka ☾	P 1 Početak crkvene godine S 2 Mamant, mč; Ivan Isposnik, č. o.
N 3 20. KROZ G., Grgur Veliki, Grga P 4 Ruža Viterpska, Ida, Marcel U 5 Lovro Justinijani, Borko S 6 Zakarija, Boris, Davor Č 7 Marko Križevčanin , Blaženko P 8 MALA GOSPA, Maja S 9 Petar Klaver, Strahimir ☺	N 3 NEDJ. 13. PO DUHOVIMA, Gl. 4. P 4 Mojsije, pr. U 5 Zaharija, otac Ivana K., pr. S 6 Eudoksije, mč; Arhip, č. o. Č 7 Soront, mč; Marko Križevčanin, mč. P 8 Rođenje Presvete Bogorodice S 9 Joakim i Ana, roditelji BDM
N 10 21. KROZ G., Pulherlja, Nikola T. P 11 Proto i Hijacint, Cvjetko U 12 Ime Marijino, Marija, Gvido S 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Živan (kvatre) Č 14 Uzvišenje sv. Križa, Višeslav P 15 Gospa Žalos, Dolores, Tugomil (kvatre) S 16 Kornelije i Ciprijan, Sv. Euf. (kvatre) ☿	N 10 NEDJ. 14. PO DUHOVIMA, Gl. 5. P 11 Teodora Aleksandrijska, č. m. U 12 Autonom, mč. S 13 Kornelije, mč. Č 14 Uzvišenje Svetoga Križa P 15 Nikita, velmč. S 16 Eufemija, velmč.
N 17 22. KROZ G., Robert Belarmín P 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena U 19 Januarije, Suzana, Željko S 20 Kandida, Svjetlana, Dionizije Č 21 Matej ap. i ev., Matko, Matiša P 22 Mauricije, Mavro, Toma V. S 23 Lino, Tekla, Konstancije	N 17 NEDJ. 15. PO DUHOVIMA, Gl. 6. P 18 Eumenije, bk. čudotvorac U 19 Trofim, Sabacije i Dorimed, mč. S 20 Eustatije i dr., mč. Č 21 Kodrat, ap. P 22 Jona, pr; Foka, mč. S 23 Začeće sv. Ivana Krstitelja
N 24 23. KROZ G., Gospa od Otkup. ☉ P 25 Aurelija, Zlata, Kleofa U 26 Kuzma i Damjan, Damir S 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav Č 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco P 29 Mihael, Gabriel i Rafael, Milan S 30 Jeronim, Jerko, Jere	N 24 NEDJ. 16. PO DUHOVIMA, Gl. 7. P 25 Eufrozina, č. m. U 26 Ivan Bogoslov, ap. i ev. S 27 Kalistrat, mč, Nil, č. o. Č 28 Hariton, č. o. prizn. P 29 Ćirijak, č. o. pustinjak S 30 Grgur, bk. mč.

SUNCE U RUJNU

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	4 h 23 m	17 h 27 m
14.	4 h 33 m	17 h 11 m
22.	4 h 42 m	16 h 55 m
30.	4 h 53 m	16 h 40 m

MJESEČEVE MIJENE U RUJNU

☾ Prva četvrt	2. u 11 h 04 m
☽ Uštap	9. u 05 h 38 m
☿ Posljednja četvrt	16. u 23 h 10 m
● Mladak	24. u 18 h 56 m

BILJEŠKE:

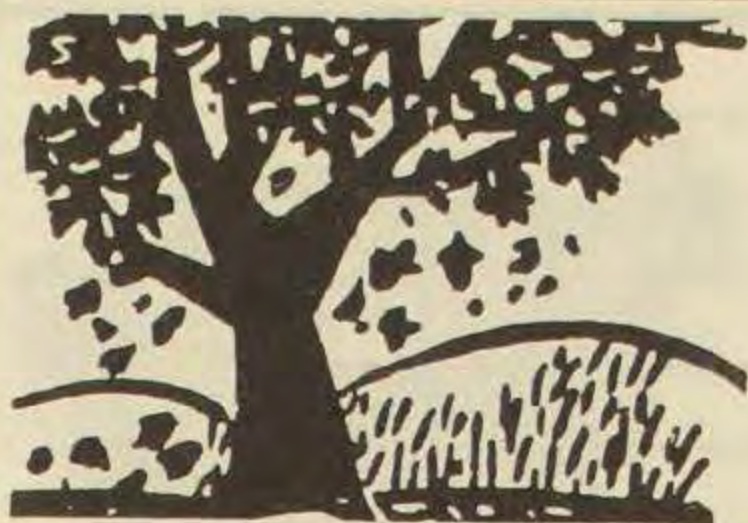
JULIJANSKI KALENDAR 1995.

Rujan

21. (8. 9.) Rođenje Bogorodice

27. (14. 9.) Uzvišenje sv. Križa

zkhv.org.rs

LISTOPAD

oktobar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

N 1 24. KROZ G., T. od Dj. Isusa ☾
 P 2 Anđeli čuvari, Anđelko, Anđela
 U 3 Kandida, Maksimilijan, Gerhard
 S 4 Franjo Asiški, Franka
 Č 5 Flavijan, Placid, Miodrag
 P 6 Bruno, Fides, Verica
 S 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rozario

N 8 25. KR. G., Benedikta, Pelagija ☺
 P 9 Dionizije i drugovi, Ivan Leonardi
 U 10 Franjo Borgia, Danijel, Danko
 S 11 Emilijan, Prob, Milan
 Č 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
 P 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo
 S 14 Kalist papa, Ljeposav, Divko

N 15 26. KROZ G., Terezija Av., Rezlka ☽
 P 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
 U 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
 S 18 Luka evanđelist, Lukša, Svjetlovid
 Č 19 Ivan Breb. i Izak Jogues, Pavao od Križa
 P 20 Vendelin, Irena, Miroslava
 S 21 Uršula, Zvezdan

N 22 27. KROZ G., Marija S., Dražen ☼
 P 23 Ivan Kapistran, Borislav
 U 24 Antun M. Claret, Jaroslav
 S 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
 Č 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
 P 27 Sabina, Kontardo, Gordana, Cvito
 S 28 Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija

N 29 28. KROZ G., Narcis, Donat, Darko, ☾
 P 30 Marcel, Marojko
 U 31 Alfons Rodriguez, Wolfgang, Vuk

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N 1 NEDJ. 17. PO DUHOVIMA, Gl. 8.
 P 2 Ciprijan, mč.; Justina, mč.
 U 3 Dionizije, mč.; Terezija, č. m.
 S 4 Jerotej, bk., mč.; Franjo Asiški, č. o.
 Č 5 Haritina, mč.
 P 6 Toma, ap.
 S 7 Sergije i Bakho, mč.

N 8 NEDJ. 18. PO DUHOVIMA, Gl. 1.
 P 9 Jakov Alfejev, ap.
 U 10 Eulampije i Eulampija, mč.
 S 11 Filip, đakon; Terfom, č. o.
 Č 12 Prob i Andronik, mč.; Martin, bk.
 P 13 Karpo, Papila i Agatonik, mč.
 S 14 Paraskeva Trnovska, č. m.

N 15 NEDJ. 19. PO DUHOVIMA, Gl. 2.
 P 16 Longin, satnik mč.
 U 17 Hošea, pr.; Andrija Kritski, č. o. mč.
 S 18 Luka, ap. i ev.
 Č 19 Joel, pr.; Ivan Rilski, č. o.
 P 20 Artemije, velmč.
 S 21 Hilarije Veliki, č. o.

S 22 NEDJ. 20. PO DUHOVIMA, Gl. 3.
 P 23 Jakov, apostol
 U 24 Areta i dr., mč.
 S 25 Marcijani i Martinje, mč.
 Č 26 **Dimitrije velikomučenik**
 P 27 Nestor, mč.
 S 28 Terencije, mč.; Paraskeva iz Ik., mč.

N 29 NEDJELJA KRISTA KRALJA
 P 30 Zinovije i Zinovija, mč.
 U 31 Stahije, Amplije i dr., ap.

SUNCE U LISTOPADU

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	4 h 58 m	16 h 32 m
12.	5 h 08 m	16 h 17 m
20.	5 h 19 m	16 h 03 m
28.	5 h 30 m	15 h 50 m

MJESEČEVE MIJENE U LISTOPADU

☾	Prva četvrt	1. u 15 h 37 m
☺	Uštap	8. u 16 h 53 m
☽	Posljednja četvrt	16. u 17 h 27 m
☼	Mladak	24. u 05 h 37 m
☾	Prva četvrt	30. u 22 h 18 m

STUDENI

novembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
 Č 2 **Dušni dan.** Dušica, Duško
 P 3 Martin Porres, Silvija
 S 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago

S 1 Kuzma i Damjan, dobrotvori
 Č 2 Akindin, Pegazije i dr., mč.
 P 3 Akepsima, Josip i Aitala, mč.
 S 4 Joanikije Veliki, č. o.

N 5 29. KROZ G., Emerik, Mirko, Imbro
 P 6 Leonardo, Sever, Vedran
 U 7 Engelbert, Anđelko ☺
 S 8 **Gracija Kotorski, Gotfrid, Bogdan**
 Č 9 Milostislav, Teodor
 P 10 Leon Veliki, Lav, Lavoslav
 S 11 Martin biskup, Davorin

N 5 NEDJ. 22. PO DUHOVIMA, Gl. 5.
 P 6 Pavao, nadbk. mč.
 U 7 Lazar, č. o. čudotv.
 S 8 **Zbor arkandela Mihaela**
 Č 9 Matrona i Teoktista, č. m.
 P 10 Erast, Olimp i dr., ap.
 S 11 Teodor Studita, č. o. prizn.

N 12 30. KROZ G., Jozafat, Emilijan
 P 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
 U 14 **NIKOLA TAVELIĆ, Tavičko**
 S 15 Albert Veliki, Leopold ☺
 Č 16 Margareta, Gertruda, Ivan Trogirski
 P 17 Elizabeta Ugarska, Igor
 S 18 Posveta bazilike sv. Petra i Pavla, Odon

N 12 NEDJ. 23. PO DUHOVIMA, Gl. 6.
 P 13 Ivan Zlatousti, nadbk. carig.
 U 14 Filip, ap.; Nikola Tavelić, mč.
 S 15 Gurije, Samon i Abib, mč.
 Č 16 Matej, ap. i evand.
 P 17 Grgur, bk. čudotv.
 S 18 Platon i Roman, mč.

N 19 31. KROZ G., Poncijan, Krispin
 P 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund
 U 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja
 S 22 Cecilija, Cilika, Slavujka ☺
 Č 23 Klement, Kolumban, Mlivoj
 P 24 Krizogon, Krševan, Firmin
 S 25 Katarina Aleksandrijska, Erazmo

N 19 NEDJ. 24. PO DUHOVIMA, Gl. 7.
 P 20 Grgur Dekapolita, č. o.
 U 21 **Uvod. Presv. Bogorod. u Hram**
 S 22 Filemon ap.; Cecilija mč.
 Č 23 Amfilohije i Grgur, bk.
 P 24 Katarina, velmč.
 S 25 Klement, papa mč.

N 26 KRIST KRALJ, Konrad, Leonard
 P 27 Maksim, Severin, Virgilije
 U 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
 S 29 Saturnin, Iluminata, Svjetlana, Vlasta ☺
 Č 30 Andrija apostol, Hrvoslav

N 26 NEDJ. 25. PO DUHOVIMA, Gl. 8.
 P 27 Jakov Perzijanac, mč.
 U 28 Stjepan Mlađi, č. o. mč.
 S 29 Paramon i Filumen, mč.
 Č 30 Jandrija Prvozvani, ap.

SUNCE U STUDENOM

Dan	Izlazi	Zalazi
5.	5 h 41 m	15 h 38 m
13.	5 h 53 m	15 h 28 m
21.	6 h 04 m	15 h 20 m
29.	6 h 14 m	15 h 15 m

MJESEČEVE MIJENE U STUDENOM

☺ Uštap	7. u 08 h 22 m
☺ Posljednja četvrt	15. u 12 h 41 m
● Mladak	22. u 16 h 44 m
☺ Prva četvrt	29. u 07 h 29 m

BILJEŠKE: _____

JULIJANSKI KALENDAR 1995.

Studen

- 8. (26. 10.) Dimitrije Velikomučenik**
- 21. (8. 11.) Zbor Arkandela Mihaela**

zkvh.org.rs

PROSINAC

decembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR 1995.	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
P 1 Eligije, Natalija, Božena S 2 Bibijana, Živka, Blanka	P 1 Naum, prorok S 2 Habakuk, prorok
N 3 1. DOŠAŠĆA, Franjo Ksaverski P 4 Ivan Damašćanski, Barbara, Barica U 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka S 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir Č 7 Ambrozije, Dobroslav ☺ P 8 BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM , Ljiljana S 9 Valerija, Zdravka, Radmila	N 3 NEDJ. 26. PO DUHOVIMA, Gl. 1. P 4 Barbara, vlmč.; Ivan Damašć, č. o. U 5 Saba, iguman sinajski, č. o. S 6 Nikola, bk., čudotvorac Č 7 Ambrozije P 8 Bezgrešno začće Bogorod. S 9 Patapije, č. o.
N 10 2. DOŠAŠĆA, Gospa Loretska P 11 Damaz, Damir, Sabin U 12 Ivana Franciska Chantal, Franjica S 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (kvatre) Č 14 Ivan od Križa, Krševan, Špiro P 15 Irenej, Kristina, Darija, Krucifiksa (kvatre) S 16 Adela, Albina, Zorka (kvatre)	N 10 NEDJ. 27. PO DUHOVIMA, Gl. 2. P 11 Danijel Stilit, č. o. U 12 Spiridon, č. o. S 13 Eustratije i dr., mč., Lucija, dj. mč. Č 14 Tirso, Leukije i dr., mč. P 15 Eleuterije, mč. S 16 Hagaj, prorok
N 17 3. DOŠAŠĆA, Lazar, Olimpija P 18 Gacijan, Bosiljko, Dražen U 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir S 20 Amon, Eugen i Makarije Č 21 Petar Kanizije, Snježana P 22 Honorat, Časlav, Zenon ☺ S 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vika	N 17 NEDJELJA SV. PRAOTACA, Gl. 3. P 18 Sebastijan i dr., mč. U 19 Bonifacije, mč. S 20 Ignacije mč. Č 21 Julijana, mč. P 22 Anastazija, velmč. S 23 Kretski mučenici
N 24 4. DOŠAŠĆA, BADNJAK, Adam i Eva P 25 BOŽIĆ, Anastazija, Božidar U 26 STJEPAN, Krunoslav, Natalija S 27 Ivan, ap. i ev., Janko, Ivša Č 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka ☺ P 29 Toma Beckett, David, Davor S 30 Sabin, Liberije, Trpimir	N 24 NEDJELJA SVETIH OTACA, Gl. 4. P 25 BOŽIĆ (ROĐENJE ISUSOVO) U 26 Zbor Presvete Bogorodice S 27 Stjepan Prvomučnik Č 28 Nikomedijski mučenici P 29 Nevina betlehemska dječica S 30 Anizija, mč.; Zotik, č. o.
N 31 SVETA OBITELJ, Silvestar I., papa	N 31 NEDJ. 30. PO DUHOVIMA, Gl. 5.

SUNCE U PROSINCJU

Dan	Izlazi	Zalazi
7.	6 h 23 m	15 h 13 m
15.	6 h 30 m	15 h 12 m
23.	6 h 35 m	15 h 15 m
31.	6 h 37 m	15 h 21 m

MJESEČEVE MIJENE U PROSINCJU

☺	Uštap	7. u 02 h 28 m
☺	Posljednja četvrt	15. u 06 h 32 m
☺	Mladak	22. u 03 h 23 m
☺	Prva četvrt	28. u 20 h 08 m

Astronomski i vremenski podaci za 1995. godinu

Proljeće počinje u utorak 21. III. u 3 h 15 m. **Ljeto** počinje u srijedu 21. VI. u 22 h 35 m. **Jesen** počinje u srijedu 23. IX. u 14 h 14 m. **Zima** počinje u petak 22. XII. u 9 h 18 m.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 1995. GODINE

Tijekom 1995. godine zbit će se ukupno četiri pomrčine, od kojih po dvije pomrčine Sunca i Mjeseca. Obje pomrčine Mjeseca bit će samo djelomične, s tim što će druga biti samo pomrčina Mjeseca Zemljinom (penumbrom) polusjenom. Budući da se niti jedna od dvije pomrčine Sunca od nas neće moći vidjeti, možemo samo ustanoviti da se tijekom 1995. godine, iz Hrvatske neće vidjeti niti jedna pomrčina Sunca ili Mjeseca.

U subotu **15. travnja** zbit će se djelomična pomrčina Mjeseca. Faza ove pomrčine vrlo je mala i iznosi 0,117 ili 11,7%. Pomrčina će biti vidljiva dijelom ili u cijelosti sa slijedećih predjela našega planeta: Sjeverne i Južne Amerike, Atlantika, Aljaske, Havaja, Azije, Australije, Novog Zelanda, Antarktika i Pacifika. Pomrčina počinje u 12 sati i 8 minuta po našem, ljetnom vremenu, središnja je točka u 14 sati i 18 minuta, a završava u 16 sati i 28 minuta. Budući da se pomrčine Mjeseca javljaju kada je Mjesec u mijeni (fazi) uštapa (pun), a nalazi se nasuprot Suncu (u opoziciji), to se ova pomrčina od nas neće moći vidjeti.

U subotu **29. travnja** zbit će se prstenasta pomrčina Sunca. Crta prstenaste pomrčine počinje nad Južnim Pacifikom, prelazi južno nadomak ekvatora preko Južne Amerike i završava nad središnjim Atlantikom nedaleko sjeveroistočnih obala ovog kontinenta. Po našem vremenu pomrčina počinje u 16 sati i 33 minute, a završava u 22 sata i 32 minute.

U nedjelju **8. listopada** zbit će se pomrčina Zemljinom polusjenom. Takve pomrčine nisu posebno dojmljive za opažanje. Za vrijeme trajanja ove pomrčine, gledan iz naše domovine, Mjesec će biti ispod obzora. Pomrčina počinje u 14 sati i 58 minuta, a završava u 19 sati i 10 minuta po SEV-u. Najveća faza pomrčine polusjenom jest 0,851 ili 85,1%.

U utorak **24 listopada** zbit će se totalna ili potpuna pomrčina Sunca. Crta totaliteta počinje južno od Kaspijskog jezera, prolazi južnim predjelima Azije, »putuje« nad dolinom Gangesa, te prelazi sjeverno od Kalimantana i Gvineje vrlo blizu ekvatora, da bi završila nad zapadnim Pacifikom. Pomrčina počinje u 2 sata i 52 minute, a završava u 8 sati i 13 minuta po SEV-u.

KAKVO ĆE BITI VRIJEME U 1995. GODINI?

Prema »Stoljetnom kalendaru« vladajući planet u 1995. godini bit će Mars, za kojega se smatra da je kao vladar zao i po zlu odmah iza Saturna. Po naravi je temperamentan, vruć, nagao, zapaljiv i ratoboran. Uživa u pobjedi i uništavanju. Simbol je borbenosti. Njegova boja je crvena. Od kovina mu pripada željezo, od dragoga kamenja rubin, a od brojeva 9. Od dana mu pripada utorak, a od noći petak.

Kakvo će biti vrijeme u 1995. godini? Godina će biti više suha nego vlažna. Za pojedina godišnja doba »Stoljetni kalendar« predviđa:

Proljeće: suho, oštro i hladno.

Ljeto: vrlo vruće, a noći su tople. Vladaju sparina i suša.

Jesen: više suha nego vlažna i dugo topla.

Zima: suha i jaka, vjetrovita i nestalna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj: Od 1. do 4. vedro i hladno, od 5. do 9. suho, noći studene, od 10. do 16. veliko zahlađenje, 16. i 17. poledica, 18. i 19. oblačno i hladno, od 20. do 22. snijeg, od 23. do 27. tmurno sa snijegom, od 28. do 31. susnježica, kiša sa snijegom.

Veljača: Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 7. promjenljivo s povremenom kišom, od 8. do 14. lijepo, od 15. do 18. pogoršanje sa snijegom, od 19. do 22. povremeni vjetar s kišom i snijegom, od 23. do 25. hladna kiša i solika, 26. snijeg i do kraja mjeseca tmurno i kišovito vrijeme.

Ožujak: Od 1. do 3. vrlo studeno, od 4. do 8. vedro, ujutro i navečer jako hladno, 8. i 9. kiša i snijeg, od 10. do 13. razvedravanje i zahlađenje, od 14. do 19. hladno, 20. i 21. jaka studen, od 22. do 26. oblačno i hladno, od 27. do konca mjeseca vedro, noću smrzavice, a po danu toplo.

Travanj: Od 1. do 7. noću hladno i oštro, a danju nešto blaže, od 8. do 12. oblačno i hladno, od 13. do 16. hladno, a ujutro magla, od 17. do 23. otopljenje i danju toplo, od 24. do 29. ponovno zahlađenje, oštro, noću mraz, 29. i 30. lijepo i toplo.

Svibanj: 1. do 3. oblačno s grmljavinom od 4. do 8. tmurno, oblačno i hladno vrijeme, 8, 9. i 10. blago i toplo, od 11. do 13. hladno, po noći mraz, od 14. do 20. suho i hladno vrijeme, od 21. do 23. mraz po noći i hladno po danu, od 24. do 29. hladno, 30. lijepo, 31. ponovno zahlađenje.

Lipanj: Od 1. do 4. veoma hladno, a noću mraz, od 5. do 7. nešto toplije, 8. noću mraz, po danu vedro, od 9. do 17. lijepo sunčano, od 18. do konca mjeseca lijepo toplo vrijeme.

Srpanj: Počinje s velikom vrućinom po danu i sparinom po noći, gotovo svakoga dana grmljavina, a više puta pada tuča, od 7. do 10. velike vrućine i oluja, od 11. do 13. oblačno i postepeno zahlađenje, 13. kiša, od 14. do 17.

nestalno, od 18. do 24. tmurno i kišovito, od 25. do 28. hladno s naletima kiše, 29. promjenljivo, 30 i 31. lagano poboljšanje.

Kolovoz: Od 1. do 5. jutarnja magla, danju lijepo i toplo, od 6. do 11. vedro i sunčano, od 12. do 23. toplo i lijepo, od 24. do konca mjeseca sve veća vrućina i suša.

Rujan: Od 1. do 3. vruće i lijepo, od 4. do 6. zahlađenje, 7. oblačno, od 8. do 13. lijepo, sunčano, od 14. do 16. nestalno, s kratkotrajnim oborinama, od 17. do 27. ponovno lijepo i toplo, 28. kiša, 29. i 30. oblačno i sitna kišica.

Listopad: Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 9. nestalno, 10. naglo pogoršanje, zahlađenje s mrazom sve do 17, 18. lijepi ljetni dan, 19. toplo, a 20. nagla promjena, hladno, od 21. do 25. lijepo, toplo, 25. hladno, 26. sunčano i toplo, od 27. do 30. naglo zahlađenje, hladno i oporo.

Studeni: Od 1. do 3. hladno, od 4. do 10. studeno, ali su popodneva većinom topla, 11. i 12. oblačno vrijeme s maglom i kišom, od 13. do 19. sve veće zahlađenje, od 20. do kraja mjeseca vrlo hladno, ali popodneva su ipak sunčana.

Prosinac: Od 1. do 3. mraz i smrzavica, od 4. do 6. oblačno i hladna kiša, od 7. do 9. tmurno i led, 10. snijeg, od 11. do 15. veliko zahlađenje, od 16. do 19. čiča zima, 19. val topline i kiša, od 21. ponovno zahlađenje i jaka studen do konca mjeseca.

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

jesu sve nedjelje u godini (tu spadaju naravno i Uskrs i Duhovi), Tijelovo (Brašančevo), Velika Gospa, Svi Sveti i Božić. Više nisu zapovjedni blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrešno začeće BDM, drugi dan Uskrsa i Božića, ali katolici ih još rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati post i nemrs na Pepelnicu i na Veliki petak, a samo nemrs u sve korizmene petke. Zakon nemrsa obvezuje i na sve petke u godini, ako petkom ne dođe svetkovina, ali umjesto toga nemrsa u petke izvan korizme mogu vjernici odabrati drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo. Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili 14 godina pa do konca života, a post sve one koji su navršili 18 godina i još nisu započeli 60. godinu. U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok. Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

Katolička Crkva u svijetu

(stanje 11. VIII. 1994.)

Središte: VATIKANSKI GRAD (RIM)

PAPA IVAN PAVAO II.

Vodi Crkvu od 16. listopada 1978.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je prvi put 50. godine u Jeruzalemu. Posljednji opći koncil – održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država na svakih 25 biskupa šalju po jednog predstavnika. Prvi put se takva sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona obično održava svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku zadaću prema vjernicima te zemlje.

RIMSKA KURIJA

PAPA

Kardinali su najviši savjetnici Pape. Kad Papa umre, oni biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik je najbliži papin suradnik. Po potrebi on saziva na sastanak prefekte pojedinih kongregacija. Državni tajnik vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, u kojem su dva odjela: I. Odjel za opće poslove, II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere. U njezinu sastavu nalazi se Središnja teološka komisija, 2. Kongregacija za istočne crkve, 3. Kongregacija za službu Božju i disciplinu sakramenata, 4. Kongregacija za biskupe, 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije), 7. Kongregacija za kler, 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute,). 9. Kongregacija za katolički odgoj.

TRI SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Pokorničarna.

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće »Cor unium« (za karitativnu djelatnost), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za dijalog među religijama, 10. Vijeće za kulturu, 11. Vijeće za sredstva društvenih komunikacija.

UREDİ

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće, Služba za papina liturgijska slavlja, Tiskovni ured Svete Stolice, Središnji statistički ured Crkve, Vatikanski tajni arhiv, Vatikanska apostolska knjižnica i dr.

Katolička Crkva

ZAGREBAČKA METROPOLIJA, obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita; kardinal FRANJO KUHARIĆ; pomoćni biskupi dr. ĐURO KOKŠA, mons. JURAJ JEZERINAC, i mons. MARKO CULEJ. Biskupi sufragani: mons. Ćiril KOS, biskup đakovački, s kojim je i pomoćni biskup Đakovačke biskupije dr. MARIN SRAKIĆ; mons. SLAVOMIR MIKLOVŠ, vladika križevački, s kojim je i biskup u mirovini, dr. JOAKIM SEGEDI.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita splitski: mons. ANTE JURIC, a s njime je nadbiskup u mirovini dr. FRANE FRANIĆ, pomoćni biskup dr. MARIN BARIŠIĆ. Biskupi sufragani: dr. ŽELIMIR PULJIĆ, biskup dubrovački, uz njega je umirovljeni biskup dr. SEVERIN PERNEK; mons. SLOBODAN ŠTAMBUK, biskup hvarski; mons. IVO GUGIĆ, biskup kotorski; dr. SREĆKO BADURINA, biskup šibenski.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječko-senjsku nadbiskupiju, Krčku i Porečko-pulsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki dr. ANTON TAMARUT, uz njega je nadbiskup u mirovini mons. JOSIP PAVLIŠIĆ. Biskupi sufragani: mons. JOSIP BOZANIĆ, biskup krčki, s njime je i biskup u mirovini dr. KARMELO ZAZINOVIĆ; mons. ANTE BOGETIĆ, biskup porečko-pulski, s njime je i biskup u mirovini dr. DRAGUTIN NEŽIĆ.

SARAJEVSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsku i Skopsko-prizrensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita sarajevski je mons. VINKO kardinal PULJIĆ i njegov pomoćni biskup dr. Pero Sudar. Biskupi sufragani u Vrhbosanskoj metropoliji: dr. FRANJO KOMARICA, biskup banjalučki; mons. RATKO PERIĆ i biskup mostarski u miru mons. PAVAO ŽANIĆ; dr. JOAKIM HERBUT, biskup skopsko-prizrenski; mons. NIKOLA PRELA, pomoćni biskup skopsko-prizrenski, s pravima rezidencijalnog biskupa prizrenskog.

BEOGRADSKA METROPOLIJA obuhvaća: Beogradsku nadbiskupiju, Subotičku i Zrenjaninsku biskupiju. Beogradski nadbiskup i metropolita: dr. FRANC PERKO; u mirovini je sada bivši beogradski nadbiskup mons. ALOJZ TURK. Biskupi sufragani: mons. JÁNOS PÉNZES, biskup subotički, mons. LÁSZLÓ HUZSVÁR, biskup zrenjaninski.

LJUBLJANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Ljubljansku nadbiskupiju, Koparsku i Mariborsku biskupiju. Ljubljanski nadbiskup i metropolita: dr. ALOJZIJ ŠUŠTAR; pomoćni biskup je mons. JOŽEF KVAS. Biskupi sufragani: mons. METOD PIRIH, biskup koparski, s kojim je biskup u mirovini dr. JANEZ JENKO; dr. FRANC KRAMBERGER, biskup mariborski i njegov pomoćni biskup dr. JOŽEF SMEJ. U Mariboru živi i naslovni biskup dr. VEKOSLAV GRMIČ.

Ostale biskupije

BARSKA NADBISKUPIJA. Mons. PETAR PERKOLIĆ, nadbiskup barski.

ZADRARSKA NADBISKUPIJA. Mons. MARIJAN OBLAK, nadbiskup zadarski, uz njega je nadbiskup koadjutor mons. IVAN PRENDA.

APOSTOLSKA NUNCIJATURA

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u SRJ. mons. GABRIEL MONTALVO, naslovni nadbiskup celanski.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Mons. JOSIP UHAČ, tajnik Kongregacije za evangelizaciju.

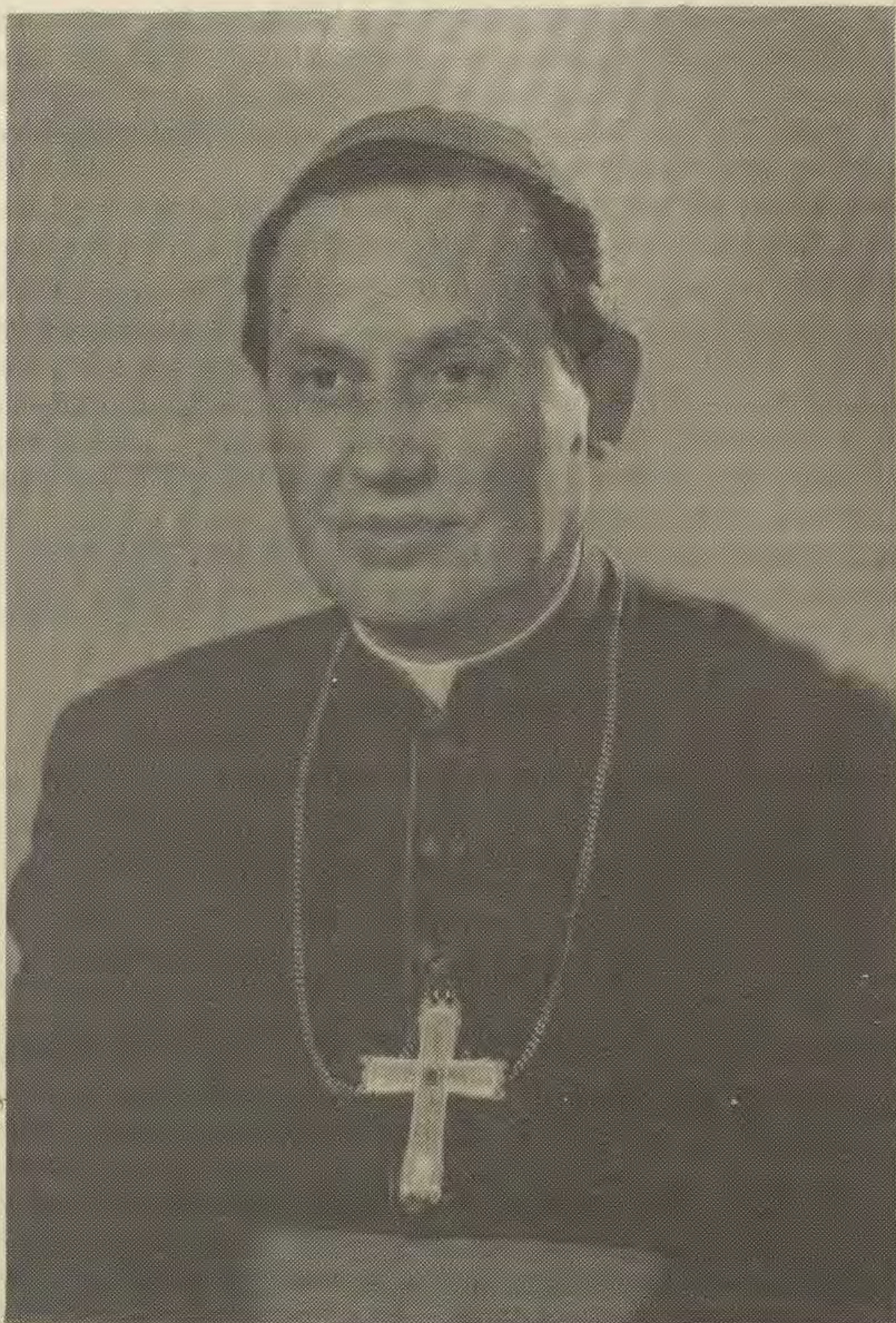
Mons. STANISLAV KARLIĆ, nadbiskup u gradu Parana (Argentina)

Mons. ŠTEFAN LASZLO, biskup gradišćanskih Hrvata, Željezno.

Mons. HANIBAL MARIČEVIĆ FLEITAS, biskup u Concepcionu u Paragvaju (Južna Amerika)

Mons. MILAN OGNJENOVIĆ, biskup u gradu Mercedes (Argentina).

Mons. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Čileu.

Mons. Péntzes János, subotički biskup

PAPA IVAN PAVAO DRUGI OBITELJIMA

Civilizacija ljubavi uključuje radost

Civilizacija ljubavi uključuje radost: radost i zbog toga što čovjek dolazi na svijet i, dosljedno, što bračni drugovi postaju roditelji. Civilizacija ljubavi znači zadovoljstvo istine. Ali, civilizacija, koja je nadahnutna potrošačkim i protuporodajnim raspoloženjem, nije i nikad ne može biti civilizacija ljubavi. Razlog tome je naročita bliskost i jakost veza koje se u njoj uspostavljaju među osobama i naraštajima. No, ona ipak ostaje ranjivom i lako može podleći opasnostima koje oslabljuju ili upravo razaraju njezino jedinstvo i čvrstoću. Zbog takvih opasnosti obitelji prestaju svjedočiti u prilog civilizacije ljubavi te čak mogu postati nijekanje, stanovito protusvjedočenje. Razorena obitelj može sa svoje strane ojačati posebni oblik protucivilizacije rušeći ljubav u različitim sredinama u kojima se ističe, s neizbježnim posljedicama glede cjeline društvenoga života./.../

"Poštuj oca i majku" jer su oni za tebe, u stanovitom smislu, Gospodnji predstavnici, oni koji ti dadoše život, koji te uvedoše u ljudsko postojanje, u pleme, u narod, u kulturu. Nakon Boga, oni su tvoji prvi dobročinitelji. Premda je samo Bog dobar, čak samo Dobro, roditelji na poseban način imaju dijela u toj najvišoj dobroti. Stoga: Poštuj svoje roditelje!

/.../

Četvrta zapovijed... podsjeća roditelje: Postupajte tako da vaše ponašanje zaslužuje štovanje (i ljubav) vaše djece! ... Zapovijed "poštuj oca i majku" neizravno kaže roditeljima: Poštujte svoje sinove i kćeri! Oni to zaslužuju zato što postoje, zato što su ono što jesu. To vrijedi od prvog trenutka začeca.

/.../

Za mnoge je još uvijek civilizacija ljubavi puka utopija. Misle, naime, da se ljubav ne može ni od koga zahtijevati niti se može kome nametnuti; da je to slobodni izbor koji ljudi mogu prihvatiti ili odbiti. To je glede istine u cjelini točno. Ipak ostaje činjenica da nam je Isus Krist predao zapovijed ljubavi kao što je i Bog na brdu Sinaju zapovjedio: "Poštuj oca i majku". Ljubav, dakle, nije utopija. Zadana je čovjeku kao zadatak koji treba ostvarivati uz pomoć Božje milosti.

/.../

Civilizacija ljubavi je moguća. Ona nije utopija. Ali ona je moguća zahvaljujući trajnom i živom pozivanju na Boga i Oca Gospodina našega Isusa Krista, od koga proizlazi svako očinstvo i majčinstvo na svijetu, od koga proizlazi svaka ljudska obitelj.

/.../

Ne bojte se rizika. Božanske su sile daleko veće od vaših teškoća. Neizmjer- no veća od zla koje djeluje u svijetu je djelotvornost sakramenta pomirenja što ga crkveni oci ne zovu uzalud "drugo krštenje".

/.../

Kad se okupljate na obroke i kad ste sjedinjeni, Krist vam je blizu. On je još više Emanuel, Bog s nama kad pristupate euharistijskom stolu. Može se dogoditi kao u Emausu, da ga se prepozna samo u lomljenju kruha. Događa se da on dugo stoji na vratima i kuca čekajući da se vrata otvore kako bi mogao ući i večerati s vama.

/Odlomak iz Papinog Pisma obiteljima, IKA-Zagreb, 1994., str. 50 i ss./

PASTORALNI POHOD PAPE IVANA PAVLA II. CRKVI U HRVATA

Osnutak ili utemeljenje jedne biskupije važan je događaj za narod i Crkvu u njemu. Ove godine Crkva zagrebačka sjeća se značajnog jubileja svog osnutka koji datira iz 1094. godine. Obilježavanje ovog značajnog jubileja imalo je svoj vrhunac u pastirskom pohodu pape Ivana Pavla II. Zagrebu. Taj događaj zbio se 10. i 11. rujna ove godine. Vrhunac Papina posjeta bila je veličanstvena sv. misa na zagrebačkom hipodromu u kojoj je sudjelovalo oko milijun vjernika. Papa je za vrijeme svog boravka u Hrvatskoj izgovorio nekoliko prekrasnih govora. Njegova homilija izrečena na svečanoj misi najljepši je govor. Ovdje treba svakaka spomenuti i njegovo obraćanje mladima.

Možemo sa sigurnošću reći da je pontifikat pape Ivana Pavla II. obilježio cijelo jedno razdoblje Crkve. Kroz 16 godina svog služenja Bogu i narodu neumorno se zauzimao za dobro čovjeka. Bezbroj puta je stao u obranu prava djece, mladih, bolesnih, starih, ugroženih, prognanih, zatvorenih, ožalošćenih... U svojoj dalekovidnosti usmjerio je kormilo Crkve prema sigurnom cilju. Na samom početku svog pontifikata jedva je preživio atentat. Mnogima je smetala njegova osoba jer se njihovi naumi nisu slagali s njegovim nastojanjem da usreći današnjeg čovjeka.

Današnji Papa puno je proputovao. Napisao mnoga apostolska pisma, pobudnice i enciklike. Izgovorio je tisuće i tisuće govora u kojima je njegov nauk uvijek bio kristalno jasan i utemeljen na Kristu kao stijeni.

Imamo pravo i dužnost zahvaliti Bogu što nam je darovao takvog divnog Papu koji ima srca za svakog. Svojim riječima i životom neumorno svjedoči da je Bog s njim.

Njegov pastoralni pohod Crkvi zagrebačkoj bio je znak priznanja hrvatskom narodu i Crkvi u njemu. Malo se tko mogao nadati da će Papa ipak doći u Zagreb. Prelom nadkoljenice i iscrpljenost koja se jasno vidjela na njegovom licu bili su preslabi razlozi da bi odustao od svog nauma: posvjedočiti ljubav cijele Katoličke Crkve Crkvi u Hrvata.

Papa je boravio u Zagrebu samo 25 sati. Njegov dolazak savršeno je organiziran i pripremljen u rekordnom vremenu. Nitko se nije nadao da bi sve to moglo biti tako lijepo i veličanstveno. Možemo s pravom reći da je ovaj boravak sv. Oca u Zagrebu jedan od najveličanstvenijih njegovih pohoda nekoj mjesnoj Crkvi. Tih dana iz svih smjerova Hrvatske i cijeloga svijeta pristizalo je mnoštvo hodočasnika. Bilo je prekratko vrijeme da bi došli svi koji bi to htjeli. Iznenadjeni smo da je ta dva dana: 10 i 11. rujna toliko vjernika pristiglo u Zagreb. Papin doček bio je veličanstven. Njegovo putovanje od zračne luke Pleso do zagrebačke katedrale pozdravljalo je mnoštvo od nekoliko stotina tisuća ljudi. Svi su izišli na ulice grada pozdraviti najdražeg

gosta koji je kročio na tlo toga grada.

Papa je u subotnje predvečerje stigao pred zagrebačku prvostolnicu u kojoj su ga čekale tisuće svećenika, redovnika, redovnica i njihovih pripravnika. Svečanu Večernju Papa je molio u katedrali zajedno sa svima prisutnima. Papa je na hrvatskom jeziku govorio vjernicima, državnom vrhovništvu, narodu... Bilo je vidljivo da je Papa bio izuzetno pripremljen za ovaj posjet. Uložio je mnogo truda kako bi nam progovorio našim jezikom. Svi njegovi govori i slavljenje sv. mise bili su tako divni da smo ostali iznenadjeni. Papa nas je još jednom obradovao. Nakon ovog pohoda vidljivo je da se Papa puno lakše služi hrvatskim jezikom. Mislim, s pravom, da ovakvog Papu nećemo više nikada imati.

Na Papinoj misi u Zagrebu bilo je oko milijun vjernika

Na našim prostorima širom ravne Bačke mnogi su mogli putem svojih televizora ili radija pratiti Papin boravak u Zagrebu. Nekoliko stotina sretnika bilo je i prisutno na sv. misi u Zagrebu. Nismo do sada imali prilike u cijelosti pročitati najvažnije Papine govore. Zato na stranicama naše Danice objavljujemo najvažnije dijelove Papinih govora.

PROPOVIJED SVETOG OCA NA MISNOM SLAVLJU U ZAGREBU

"Ti si Krist" /Mk 8,29/.

Tim riječima Evandjelja današnje liturgije, Petar, u ime svoje i u ime apostolskog zbora, javno ispovijeda svoju vjeru u Isusa, Sina Božjega.

Istu ispovijed vjere Petrov nasljednik obnavlja danas, zajedno sa svojom braćom ove starodrevne i slavne Crkve zagrebačke, na svečani i radosni dan kada se slavi 900. obljetnica njezina ustanovljenja.

Papa govori u zagrebačkoj katedrali

Snimio: GK - J. Štilinović

U otajstvu s pokoljenjima, koja su im prethodila, danas se sjećamo početaka kršćanstva u ovoj zemlji. Ne samo zato jer smo potaknuti razumljivim

osjećajima ljubavi prema vlastitim korijenima, nego poglavito radi toga da zahvalimo Duhu Božjem, koji je tijekom 900 godina stalno krijepio ovu Crkvu i dao da bude živi znak ljubavi nebeskog Oca u hrvatskoj zemlji.

"Ti si Krist!" Tu su ispovijed vjere, među slavenskim narodima, prvi izgovorili Hrvati. Nastanivši se u ovom kraju u prvoj polovici VII. stoljeća, susreli su se s kršćanstvom koje je u to vrijeme cvjetalo u Panoniji i Dalmaciji. Pvi dodir između Svete stolice i hrvatskog naroda dogodio se prije više od 13 stoljeća, kada je papa Ivan IV., podrijetlom iz Dalmacije, poslao u ove krajeve opata Martina. Djelo evangelizacije nastavilo se preko misionara koji su došli iz Rima. Ono se obogatilo u slijedećim stoljećima, plodovima proizašlim iz djelovanja Svete braće Ćirila i Metoda. Dvojica slavenskih apostola doista su značajno utjecali na vjerski i kulturni razvoj cijelog Balkanskog poluotoka. Njihovo je djelo ostavilo duboke tragove u liturgiji i jeziku nekih krajeva Hrvatske, u kojima se do pred nekoliko godina staroslavenskim jezikom slavila rimska liturgija.

"Ti si Krist!" Zagrebačka je Crkva naslijedila vjeru starokršćanske baštine kontinentalne Hrvatske. To svjedoče brojni sveci: sveti Kvirin, biskup Siska; sveti Euzebije i Polion čitač iz Vinkovaca. Njima se pridružuju sveci iz dalmatinskih i istarskih krajeva: sveti Venancije i Dujam iz Solina te sveti Mavro iz Poreča.

Iz tih korijena rasla je kroz devet stoljeća duhovna zgrada zagrebačke katoličke zajednice, uklopivši se u zajedništvo lokalnih Crkava.

Kako ne zahvaliti Bogu za sve to? Kako mu ne zahvaliti za činjenicu da je većina Hrvata ostala stalno vjerna Rimu i da su zbog toga bili sposobni suprotstaviti se tolikim teškoćama i nadvladati ih?

U ovom trenutku mislim na svijetle likove brojnih svetaca vaših sunarodnjaka, koje vi dobro poznate. S uzbuđenjem mislim, posebno, na stranicu vaše suvremene povijesti, stranicu vjernosti Kristu i Vrhovnom Svećeniku, napisanu u godinama neposredno nakon Drugoga svjetskog rata.

Sva ta povijest milosti postaje danas za sve poticaj da razmišljate o sadašnjosti i poziv da izgrađujete budućnost koja je pred vama. Ta povijest postaje, prije svega, poziv da, puni pouzdanja, uzdignete svoju žarku molitvu za mir.

Misao s nostalgijom leti u vrijeme kada su u ovim krajevima svi vjernici bili u punom zajedništvu i kada su svjedočili, svatko preko vlastite kulture i vlastitih osjećaja, istu privrženost Kristovu Evandjelju.

Sadašnje tragične podjele i napetosti ne smiju biti uzrokom zaborava da mnogi elementi ujedinjuju narode koji su danas u ratu. I zato je hitno i nužno skupiti sve ono što ujedinjuje - a to nije malo - i time graditi nove perspektive bratske solidarnosti.

Mir na Balkanu

Mir na Balkanu - to posebno želim istaknuti u ovom trenutku patnje - nije utopija! Dapače, mir se nameće kao perspektiva povijesnog realizma!

Narodi ovih krajeva međusobno su se kroz stoljeća prihvaćali, ostvarivali su mnogovrsne razmjene u području umjetnosti, jezika, pisma, kulturnoga narodnog blaga. Zar nije zajedničko bogatstvo i tradicija vjerske snošljivosti, koja se održala kroz gotovo jedno tisućljeće, pa i kroz vrlo tamna razdoblja povijesti? Ne, ne može se vjeri pripisivati fenomen nacionalističkih netrpeljivosti koje haraju ovim krajevima! To danas poziva na posebno zalaganje da se postigne puno zajedništvo, i za vjernike drugih vjeroispovijedi, posebno za muslimane, koji su znakovito prisutni na Balkanu. Svi su oni pozvani ostvariti civiliziran suživot, u međusobnom poštovanju.

AKO NAM JE BOG OTAC, SVI SMO MI BRAĆA

Ti, Zagrebačka Crkvo, koja danas slaviš 900 godina milosti Gospodnje, pozvana si, zajedno s drugim Crkvama u Hrvatskoj, da budeš apostol obnovljene sloge. Ne podsjeća li nas Koncil, da je Crkva "sakrament". Ne samo prsnog jedinstva s Bogom, nego i jedinstva cijelog ljudskog roda? /Usp. Lumen gentium, 1/

U ovim krajevima danas stavljenim na toliku kušnju, vjera mora ponovno postati snaga koja ujedinjuje i daje dobre plodove, poput rijeka koje protječu ovim zemljama. Kao Sava, koja izvire u Sloveniji, protječe vašom domovinom, nastavlja uz hrvatsku i bosansko-hercegovačku granicu te u Srbiji utječe u Dunav. Dunav je druga velika rijeka koja povezuje hrvatsku i srpsku zemlju s velikim zemljama Istočne, Središnje i Zapadne Europe. Te se dvije rijeke susreću, isto kao što su pozvani na susret i razni narodi koje one povezuju. To posebno moraju ostvariti dvije kršćanske Crkve, Istočna i Zapadna, koje upravo u tim krajevima oduvijek žive zajedno.

U toj metafori rijeka, možemo gotovo zapaziti tragove puta kojim Bog od vas traži da kročite u ovom teškom povijesnom trenutku.

To je put jedinstva i mira koji nitko ne smije izbjegavati. Njega iziskuje sam razbor, još prije vjere.

Nije li povijest stvorila tisuće neraskidivih veza medju vašim narodima? Vaši jezici, iako različiti, nisu li medju sobom tako bliski da se međusobno sporazumijevate i razumijete više nego je to slučaj u ostalim dijelovima Europe?

I sam zemljopisni položaj balkanskih zemalja nameće se kao graditelj mira, jer su te zemlje obvezan prolaz izmedju Bliskog istoka i Srednje Europe. Upravo zbog toga u prošlim je stoljećima ovdje cvjetala trgovina, razmjena raznih dobara i poduzetništva. I to sve na dobrobit i blagostanje svih. U toj

perspektivi nalazi se i budućnost Balkanskog poluotoka. U suradnji i solidarnosti narodi Balkanskog poluotoka moći će se suočiti s mnogim problemima i riješiti ih. Napredak i dobro naroda na Balkanu imaju samo jedno ime: MIR!

Bez obzira na ljudske račune, na taj hitan zadatak ti, Zagrebačka Crkvo i Crkvo u cijeloj Hrvatskoj, pozvana si jednim kategoričkim moralnim imperativom. Imperativom, koji se neodoljivo pojavljuje u svakoj vjerničkoj savjesti, svaki put kada usne izgovore molitvu "Oče naš".

Tim nas je riječima Krist učio kako se trebamo obraćati Bogu. "Oče": riječ slatka, ali i vrlo zahtjevna! Ako nam je, dakle, Bog Otac, onda svi mi jesmo i moramo biti braća. Prije svih razlika, postoji duboko temeljno jedinstvo koje ujedinjuje svako ljudsko stvorenje. Mi kršćani, pozvani smo da to jedinstvo svjedočimo posebnom snagom i odgovornošću.

Zar ne bi bila nedopustiva dvoličnost ponavljati "Oče naš", dok se gaje osjećaji srdžbe i zavisti, ili čak namjere nasilja i osвете?

Kultura solidarnosti

Snimak: Naša ognjišta

Papa Ivan Pavao II. u razgovoru s kardinalom F. Kuharićem

"Oče naš" uistinu sadrži u srži određeni nacrt društva, koje ne samo da isključuje svako nasilje, nego se u svakom svom vidu izgrađuje prema načelima bratske solidarnosti.

Radi se o društvu kao jednoj velikoj obitelji, u kojem se pojedinci i skupine osjećaju, bez ikakve diskriminacije, poštovani i voljeni. Ova kultura solidarnosti prenosi se posebno preko iskustva u obitelji. Neka Međunarodna godina posvećena obitelji postane istinska "škola ljubavi": obitelji duboko ujedinjene i otvorene

cijelom društvu; obitelji u kojima je ljudski život prihvaćen sa svetim poštivanjem od trenutka začeća i gdje se odgaja za ljubav prema svakom ljudskom

biću, bez podjele na prijatelje i neprijatelje. "Kad bismo ljubili samo one koji nas ljube", opominje nas Gospodin, "kakvu bismo plaću imali? Zar i carinici ne čine to isto?" /Mt 5,47/.

TRAŽITI OPROŠTENJE I SAM OPROSTITI

Ta divna slika društva izložena je, na žalost, ljudskoj krhkosti. Zato nam i sama molitva Gospodnja pokazuje pravi put kojim nam je krenuti nakon svakoga našeg posrtaja : to jest put opraštanja. "Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima našim."

Predragi, moramo pažljivo razmišljati nad snagom riječi "kako", nad obećanjem i nad prijetnjom koju taj prilog sadrži. Prijetnja: samo ono srce koje se oslobodilo svake mržnje, može primiti Božje oprostjenje. Obećanje: nema osude za onoga koji se, iako kriv, pokaje i sam bude milosrdnim prema svojoj braći.

Vrijeme je da Zagrebačka Crkva kao i cijela Crkva u Hrvatskoj postane promicateljica međusobnog oprostjenja i pomirenja. "Tražiti oprost i sam oprostiti": tako bi mogla biti sažeta zadaća koja je pred svima, ukoliko se žele postaviti čvrste pretpostavke za postizanje istinskoga i trajnog mira.

To je, predraga braćo i sestre, predaja

Primjer opraštanja: Papa sa svojim atentatorom

900. obljetnice kršćanstva koju danas slavite. Pozvani ste da budete dostojni nasljednici vjernika, svojih prethodnika, ugledavši se na svoje mučenike i svece.

Tu vam predaju danas ostavlja Petrov nasljednik dok vas toplo i srdačno pozdravlja. Svoj pozdrav upravljam u ovom trenutku prije svega časnom bratu, kardinalu Franji Kuhariću, vašem dragom Pastiru, njegovim pomoćnim biskupima cijelog hrvatskog episkopata koji su prisutni na ovoj svetoj misi. Pozdravljam i svećenike, redovnike, redovnice i sve članove Božjeg naroda, posebno mlade, bolesnike i obitelji. Pozdravljam prognanike i sve one koji trpe zbog rata na Balkanu. Upućujem svoj pozdrav i Predsjedniku Republike i predstavnicima vlasti, čija prisutnost na ovom slavlju osnažuje vrijednost i značenje neprekinutih veza i sklada između hrvatskog naroda i Svete stolice.

Cijeli ovaj dragi narod preporučujem zagovoru Presvete Djevice, toliko čašćene u ovoj Nadbiskupiji i u cijeloj Hrvatskoj. "Majka Božja od Kamenitih vrata", zaštitnica grada Zagreba, neka utvrdi nakane koje ova obljetnica budi u dušama pastira i vjernika tako slavne Crkve.

Ono što osjećamo u ovom svečanom trenutku, najbolje je izrečeno u himni hvale i zahvale: "Tebe Boga hvalimo!" Taj drevni hvalospjev završava se zdušnim zazivom Bogu da spasi svoj narod: "Spasi svoj narod, Gospodine!"

To je zaziv koji se danas diže kao krik iz naših srdaca: spasi, Gospodine, svoj narod koji živi u Hrvatskoj; spasi narode na Balkanskom poluotoku i sve one koji u bilo kojem kraju Zemlje još traže mir. Spasi, Gospodine, svoje narode!

Spasi nas, Gospodine. Samo se u Tebe uzdamo: "U Tebe se, Gospodine, uzdam, ne daj da se ikada postidim!"

OPROŠTAJNA RIJEČ SVETOGA OCA

Gospodine Predsjedniče, gospodo predstavnici Vlade, uzoriti gospodine Kardinale i draga braćo biskupi, draga braćo i sestre!

Moj boravak među vama bliži se kraju. Prije nego se oprostimo, želim vam najtoplije zahvaliti za ugodno gostoprimstvo koje ste mi priredili i za tolika očitovanja prijateljstva i poštovanja, koja su pratila ovaj moj kratki, ali sadržajni boravak ovdje u Zagrebu.

Zahvaljujem ponajprije Bogu koji je htio da budem među vama, da skupa proslavimo 900 godina života nadbiskupije, i da mu zahvalimo što kroz tih devet stoljeća vašoj Zajednici nikada nije uskratilo svoje milosrđe i svoju svemoguću pomoć.

Vama, gospodine Predsjedniče, i svim predstavnicima vlasti, upućujem riječ zahvale za sve što je učinjeno da moj boravak u Zagrebu bude ugodan i koristan.

Vama, gospodine Kardinale, i vama dragim Pastirima ove Crkve, hvala za

opipljivo svjedočenje vjere i ljubavi koje ste, zajedno s cijelom crkvenom zajednicom, iskazali Petrovu Nasljedniku, koji je želio s vama podijeliti osjećaje slavlja i nade.

Vama, vjernici ove drage Nadbiskupije i cijelog hrvatskog naroda, najsrdačnije zahvaljujem i najtoplije vas sve pozdravljam.

Mir vama! To je želja koju ponavljam u trenutku povratka u Rim. Ovaj moj put želio je biti hodočašće mira i zajedništva.

Dragi Hrvati, nakon susreta s vama, još više cijenim vašu kršćansku i građansku zauzetost. U vama sam susreo vjernike snažne u kušnjama i velikodušne u preuzimanju tereta i teškoća tolikih osoba, pogođenih bolnim događajima ovih godina.

Osnaženi iskustvima, sazreli kroz prošlost, koja nije uvijek bila obilježena radosnim događajima, pozvani ste danas graditi bolju budućnost, zauzeto sudjelujući u javnom životu i dajući svoj nezamjenjivi doprinos učvršćenju demokratskog sustava, dobrom djelovanju ustanova vjera pokazuje svoju plodnost kada je u stanju podupirati poticaje dobrote, snošljivosti i opraštanja.

Vaša povijest neka uistinu bude "učiteljica" sadašnjice. Vaši korijeni sežu u naslijeđe od više od 13 stoljeća vjernosti evanđeoskim vrednotama. One su donijele vašim predcima plodove snošljivosti i razumijevanja, izraženih u poštivanju i suradnji sa susjednim narodima, pa i onda kad se trebalo boriti da bi vaš narod ponovno postigao samostalnost.

SVAKI NAROD IMA PRAVO NA OPSTANAK

Budite na visini tih njihovih primjera. Tomu vas potiče sama suvremena povijest i vaše zemlje i Europe. Ovo stoljeće značilo je za mnoge narode teško i često mučno traženje nezavisnosti i mira. Događaji, koji su se odigrali na europskom kontinentu posljednjih godina, snažno su istakli nedvojbenu činjenicu: Bilo veliki, bilo mali narod, svi su oni dio velike obitelji naroda - mislimo prije svega na one europske - i svaki narod ima pravo na opstanak. Imao sam prilike o tome govoriti prošle godine u Tallinnu, za vrijeme svoga posjeta baltičkim zemljama, naglasivši da su "prave ljudske osobe i prava naroda temelji ljudske, kršćanske, demokratske i europske civilizacije"/L'osservatore Romano, 12. rujna 1993, str. 1/. Svaki narod ima pravo na političko priznanje. Nisu u prošlosti nedostajala povijesna iskustva raznih europskih naroda ujedinjenih u federalne države, kao što je to bila i Republika Jugoslavija. Nakon Drugog svjetskog rata, ona je bila uređena kao federacija južnih Slavena. Svojstvo je naravi federacije da se pojedini narodi slobodno ujedinjuju u jednu državu. Ipak, svaki od njih, u određenim okolnostima i pod određenim uvjetima, može izaći i organizirati se kao samostalna država. To se dogodilo i 1989. u bivšoj jugoslavenskoj federaciji. Svaka od republika koje su nastale kao plod toga procesa, ima pravo na vlastitu suverenost, koja joj ne

može biti zaniijekana od međunarodnog poretka. Ako se imaju pred očima ove osnovne norme etičko-pravnog međunarodnog poretka, mora se jasno utvrditi da rat koji je izbio na Balkanu, i koji još uzrokuje brojne žrtve, nema nikakvo opravdanje. Potrebno je zalaganje svih da što prije završi i da se pokrene konstruktivni proces mira.

Dragi građani Zagreba, dragi Hrvati, uvijek gledajte naprijed! Imajte hrabrosti oprostiti i prihvatiti bližnjega. Očito, oprostiti ne znači odustati od zakonskih sredstava pravne države, kojoj je dužnost voditi istragu protiv počinitelja zločina. Oprostiti znači osloboditi srce osjećaja osvete, koja nije spojiva s izgradnjom kulture ljubavi u kojoj sudjeluje svojim vlastitim doprinosom svaki čovjek dobre volje.

Mir pretpostavlja da u temelju svake inicijative budu uvijek iskrena volja za dijalogom, poštivanje prava svakog pojedinca, kao i nacionalnih manjina, nastojanje oko međusobne snošljivosti. Budite čvrsto uvjereni da dobro mira ima svoj zadnji temelj u srcu samoga Boga. Sami ste neposredno iskusili u kakve zablude može pasti jedno društvo koje u svoje temelje stavlja odbijanje Boga i prezir božanskog zakona. Kada se to dogodi, čovjek više nije prvotno dobro države, nego postaje objekt i sredstvo za postizanje protuljudskih ciljeva. Prošlost i suvremena povijest uče nas da prava vjera u Krista daje najsigurniji oslonac za očuvanje i promicanje ljudskog dostojanstva.

I vi, žrtve rata: ranjenici, siročad, udovice, prognanici, izbjeglice, ostanite vjerni Kristu patniku.

Gotovo prije 900 godina Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, u prilikama sličnim današnjima, izrazio je užas vjernika pred tolikim patnjama koje su morali podnositi. obraćajući se Bogu, vapio je: "Tebi vičemo tužeći u plaču". Ali je potom nastavio s kršćanskom nadom: "Ako s nami stati budeš, Gospodine, hoće se odrvati narod ki sad gine".

I vi, Hrvati koji danas živite, možete računati na snagu koja dolazi od vjere.

Sa sobom nosim vaša lica, vaše oči...

U ovom trenutku, kad se ponovno vraćam u Vatikan, sa sobom, kao uspomenu, nosim vaša lica, vaše oči u kojima sam čitao žarku želju da se sadašnjica popravi i da budućnost procvjeta. Svima, posebno mladeži, još jednom dovikujem: budite hrabri!

Kao što su vaši pređi imali snage izdržati sve teškoće utječući se bogatstvu vjere, tako i vi, kršćani Zagreba i Hrvatske, znajte uvijek naći u Kristovoj riječi svjetlost i snagu za građenje vaše budućnosti.

Tu svoju želju povjeravam zagovoru Djevice, koju vi u pjesmi zazivate "Naša Majko, naša zoro zlata": neka podrži svakog pojedinca na njegovom trnovitom putu.

Neka vas prati i moj blagoslov, koji od srca podjeljujem vama ovdje prisutnima, vašim dragima i svim sinovima dragog hrvatskog naroda.

PAPINA PORUKA MLADIM HRVATIMA

Draga mladeži !

Došli ste ovamo u tako velikom broju, da bi pokazali svoju ljubav prema Papi i Crkvi. S velikom vas radošću pozdravljam. Hvala vam na srdačnom prijemu i na mladenačkom oduševljenju!

Gledajući vaša lica, s uzbuđenjem se sjećam velikog skupa koji se održao prošle godine u Denveru, gdje sam imao prilike susresti tolike vaše vršnjake, pridošle iz cijelog svijeta. Bilo je to predivno, nezaboravno iskustvo. Dolazak tako velikog broja mladih ljudi mogao je pobuditi zabrinutost glede javnog reda. Ali Bogu hvala, sve se odvijalo u međusobnom poštivanju, i u radosti slavlja. Mladi u Denveru bili su za svijet jedan jasan znak. Žnali su pokazati kako se može pripadati raznim narodima i kulturama, a opet razumjeti se i voljeti, nadvladavajući sve poteškoće. To iskustvo može biti oslonac i za vas.

Mladi u prvim redovima u izgradnji mira

Ovdje, i na Balkanu, vi mladi pozvani ste u prve redove u izgradnji mira. Da se postigne mir, postoji samo jedan put: slušati Isusa Krista, dopustiti da vas prožme njegova milost. U tom duhu, slijedeće godine ćemo se uputiti u Manilu da bi čuli riječi uskrslog Gospodina: "Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas" /Iv 20,21/.

Predragi, Isus Krist je istina koja može dati smisao vašem životu i nadu vašoj budućnosti. On danas ponavlja vama, vašim obiteljima, vašem narodu, svoju uskrsnu poruku: "Mir vama" /Iv 20,19/. Mir je veliki Gospodnji dar. Da bismo ga primili, potrebno je promijeniti srca, dopustiti da Bog u našem životu bude uvijek na prvom mjestu. Kad čovjek odbacuje ili zapostavlja Boga, skoro se neminovno počinje klanjati ispraznim idolima. Počinje čak i obožavati idola jedne nacije, jedne rase, jedne stranke, da bi potom, u njihovo ime, opravdao mržnju, diskriminaciju i silu. Samo je Bog siguran temelj života i nepovredivog dostojanstva svakog čovjeka.

Predragi, Krist od vas danas traži da odbacite te napasti. Dapače, on vas zove da budete svjedoci i graditelji mira. Prihvatite ovo teško ali i uzvišeno poslanje. Zato vas poziva da ga sretnete i da ga upoznate, da biste, nakon što uspostavite s njime prisno prijateljstvo, uz mogli navijestiti svima čudesna djela njegove ljubavi.

Sveta Marijo, Majko Božja od Kamenitih Vrata, "Decus, singulare Croatiae", /"Jedinstvena Diko Hrvatske"/, ostani uz ove svoje sinove, koji se u te uzdaju. Ti, koja si "Počatak boljeg svijeta", milostivo pogledaj na njih. Neka po tvojoj pomoći uzmognu velikodušno odgovoriti na poziv Otkupitelja.

Neka postanu, po tvom zagovoru, vjerni vjesnici tvog Sina, Kneza mira.

Obnovi im srca i živote, učvrsti ih u apostolskoj vjeri, da budu radosni svjedoci novih vremena i pravi graditelji mira. Sačuvaj ih od svake opasnosti i od svakog ih zla oslobodi, o, Djevice, slavna i blagoslovljena. Amen!

Papin boravak u našoj blizini - izvor mnogih milosti i blagoslova

Papin boravak bio je izvor mnogih milosti i blagoslova. Njegova prisutnost svima nam je značila ohrabrenje i poticaj. Njegove riječi u nas su ulile novu nadu. Prave plodove njegova pohoda našem Narodu tek bi trebali doživljavati provodeći u život poruku koju nam je ostavio.

Lijepo je rekao jedan čovjek, intelektualac, nevjernik koji se slučajno zatekao tih dana u Zagrebu: "Nisam išao ni na ulicu ni na misu da vidim Papu. Gledao sam neke dijelove njegovog putovanja preko televizije. Za mene je bilo pravo bogatstvo boraviti ovih dana u Zagrebu jer sam doživio nešto posebno što se ne može izraziti riječima. Mir i radost, koji su preplavili srca mnogih ljudi, razlili su se po ovom gradu, a vjerujem da će se prenijeti i u ostale gradove i sela. Bila bi za mene prava šteta da ove dane nisam proveo u Zagrebu. Za mene Papa malo znači, ali ove plodove njegove prisutnosti ne mogu zaniijekati. Slično mišljenje čuo sam i od drugih svojih poznanika".

Ivan P.

Papa predvodi misno slavlje na zagrebačkom hipodromu

Snimak: Leos

KAKO SE ODNOSITI PREMA DRUGIMA?

Sistemi tehnike brzo se mijenjaju, no sistemi, koji upravljaju našim društvenim ponašanjem, jedva da su napredovali u dvijetisućgodišnjoj praksi. Svoj život obogaćujemo po drugima i radeći s drugima.

Za izgradnju jedne ljepše perspektive našeg života donosimo ovdje nekoliko pravila koja još uvijek nisu izbljedila i još se uvijek potvrđuju u životu:

Ako želiš imati prijatelja, moraš biti prijatelj. Počni od sebe!

Najveća glad koju čovjek ima jest da nekom treba. Pomozi utažiti takvu glad drugima!

Najveća krepost je dobrotu. Ne možeš voliti svakoga, ali možeš biti dobar prema svakomu!

Ne trudi se da impresioniraš drugoga. Pusti da tebe impresioniraju!

Budi poletan! Nikad ništa značajno nije postignuto bez entuzijazma!

Budi pozitivan! Pozitivni ljudi privlače, negativci odbijaju!

Imat ćeš veći utjecaj na druge kad ih slušaš, nego kad govoriš!

Kad druge ogovaraš, u stvari, kazuješ sve o samom sebi!

Budi vedar u razgovoru s drugima!

Oprečnih mišljenja će uvijek biti, i bit će izgladjenja, ako se nesporazum učtivo rješava!

Ako si u prilici da se našališ na račun drugoga, budi uvjeren da se šala i tebe tiče!

Budi istinski zauzet za druge. Pusti ih nek govore o sebi!

Smiješak ne košta ništa, a nagrađuje se velikim dobitkom. Jer, ne samo da se sami dobro osjećate, nego činite da se i drugi bolje osjećaju!

Reci uvijek prvi "dobar dan", drago mi je što te vidim!

Vladaj se prema drugima tako kako bi želio da se drugi vladaju prema tebi! Jer to zlatno je pravilo, kojim sve započinje i svršava!

S engleskog preveo: A. Miloš, Žednik.

O POVIJESTI KALENDARA

ŠTO JE KOLEDAR ?

Mjesečna sunčana godina

Nemojte misliti, da vi sve ovo znadete, što sada evo dolazi. Čitajte, pa ćete vidjeti, da nešto znate, ali nešto i ne znate.

Dan. Ono vrijeme, što prodje, dok se zemlja jedan put okrene, ili drugačije - po staru i obično - govoreći: dok sunce opet dodje na isto mjesto, to je dan i noć, ili kraće dan. Dan dijele ljudi na 24 jednaka dijela, jedan takav dio to je ura ili sat.

Mjesec. Ono vrijeme, što prodje od jedne mjesečne mijene do druge (od uštapa do uštapa), zove se mjesec dana, ili kraće mjesec, a traje 29 dana 12 sati 44 časa i (blizu) 3 hipa (sekunde), ili kraće 29 i pol dana. Nešto manje (za dva dana i četiri sata manje) treba mjesec, dok jedan put obidje oko zemlje.

Godina. Ono vrijeme, što prodje, dok zemlja jedan put obidje oko sunca, ili dok sunce dodje upravo na isto mjesto na nebu, to se zove godina dana ili samo godina. To vrijeme traje 365 i četvrt dana, i to je sunčana godina.

Ljudi nisu dugo znali pravo izračunati, koliko dana traje godina. To nije čudo, jer to je doista teško. Istina je, nije teško znati i opaziti, da je prošla godina i da je opet došlo novo ljeto. To svatko zna, jer svatko vidi, da je sunce opet onako visoko, kako je i lani bilo, i da opet žari. Ali tko zna, kada je i na koji dan upravo onako visoko i na ono mjesto došlo, gdje je lani bilo u to doba?

To je ono, što je teško, pa zato ljudi nisu iz početka računali godine po suncu, jer nisu pravo znali, kad bi počeli, a kada završili.

Mjesečna godina. Lakše je bilo računati na mjesece. Tko dobro pazi, pa si još i bilježi, lako može sračunati, da od mijene do mijene prodje 29 i pol dana. Lako je pomišljati, da su ljudi dugo računali samo na mjesece, pa svakomu mjesecu dali i ime, kao mi: siječanj, veljača itd.

Sve je to istina, ali je opet istina i ovo: ako ljudi nisu pravo znali, kada po suncu počinje nova godina, morali bi biti baš slijepi i glupi, kad ne bi opažali, kako se ponavlja proljeće, ljeto, jesen i zima, ili ukratko: kako se ljeto ponavlja.

Pa što onda? Čujte, što onda: broje ljudi lijepo mjesece. Recimo, da su počeli, kao i mi, negdje oko Božića, kad dan počne rasti, pa lijepo broje: siječanj, veljača, ožujak i tako redom. Kad su došli do dvanaestoga mjeseca, vide oni, da je opet zima i sve isto, kako je i lani bilo. Hoće li brojiti i dalje mjesece: trinaesti, četrnaesti, petnaesti bez kraja? Ja mislim, da nitko nije toliko bez pameti, nego su svi s vremenom rekli: ostanimo u jednom ljetu, pa počnimo od nova brojiti mjesece. Kako i ne bi, kad smo rekli, da bi onaj morao biti slijep kod očiju, koji ne bi opazio to, da se ljeto ponavlja!

Tako su ljudi ostali kod dvanaest mjeseci, ni više, ni manje, jer zbilja za dvanaest mjeseci dolazi novo ljeto. Dvanaest mjeseci po 29 i pol dana - to je 354 dana, i to se zove mjesečna godina.

Sloga između mjesečne i sunčane godine

U mjesečnoj godini padaju isti mjeseci u različito doba godine. Da sad znamo i pamtimo ovo troje: 1. ljudi broje vrijeme po mjesecu, naime po mjeni mjeseca; 2. čovjek opaža, da se ljeto ponavlja; 3. u jedno ljeto ne ide više od dvanaest mjeseci, a to je dvanaest mjesečnih mijena.

Ali su ljudi s vremenom opazili i ovo četvrto: za dvanaest mjeseci ipak se ljeto podpuno ne obnovi, jer 12 mjeseci (po 29 i pol dana) traje samo 354 dana, a ljeto se obnovi za 365 i četvrt dana. Ovo se ne slaže.

A kad se ovo ne slaže, nema druge, nego ovo: ili ne paziti na sunce (ne paziti na proljeće, ljeto, jesen i zimu), nego se ravnati po mijeni mjeseca, - ili pak paziti samo na sunce, a ne paziti na mijene mjeseca.

Tako se i radi. Arapi računaju samo na mjesec, in to na prave mjesec po 29 i pol dana. Ali što vidimo kod njih? Vidimo to, da kod njih pada mjesec prosinac jedne godine u zimu, a za 16 godina, kad se ovih 12 mjeseci ponovi 16 puta, pada mjesec prosinac usred ljeta!

Istina je, i tako se vrijeme može na vlas računati, ali je to ipak neprilika. A neprilika je to zato, što su ljudi ipak naučni na račun po ljetu, po suncu i po sunčanoj godini. Najveća neprilika je to, što ovakva mjesečna godina nikada ne počinje u isto doba, nego svake godine u drugo doba: jedan put počinje u ljetu, za 7 do 8 godina počinje u jesen itd. Ako vam se hoće, brojite redom dvanaest mjeseci po 29 i pol dana, pa onda opet od nova, pa ćete poslije više godina vidjeti, da je tako. A nisu to ni naši stari odmah opazili, nego su se dugo motali, dok su na to došli.

A kad su na to došli, počeli su misliti ovako: ne možemo pustiti računa po mjesecu, jer smo na to naučeni; od ljeta do ljeta mjesec se ipak 12 puta podpuno obnovi, i ako u godinu udje još nešto od trinaestoga mjeseca. Treba dakle zadržati dvanaest mjeseci. Ali kako ćemo to složiti s podpunom sunčanom godinom, kad 12 mjeseci traje 354 dana, a godina traje 365 i četvrt dana? - Uredit ćemo ovako:

Gradjanski mjeseci: Već je i to neprilika, što se četiri mjesečne mijene ne mogu brojiti na cijele dane. Pogledajte u koledaru mjesečeve mijene, pa ćete vidjeti, da je mlad jedanput ujutro, drugi put o podne, treći put na večer, pa u noći. A ljudi su naučni najviše računati na dane. Što ćeš sada reći: koliko mjesec ima dana, ako se ne može na cijele dane računati?

Tu nije bilo druge, nego se je učinilo ovo: odredilo se je, da jedan mjesec ima 29, a drugi za njim 30, pa opet 29 dana i tako redom. I tako je izašlo, da je na svaki mjesec došlo 29 1/2 dana. Ali to su bili mjeseci, kod kojih se već nije pazilo na mijenu, to su već gradjanski mjeseci, jer su se po tima mjesecima ravnali gradjani, to jest ljudi u svom poslu i računu.

Umjetni mjeseci. Ali da se složi i dvanaest takvih mjeseci, koji zajedno imaju 354 dana sa sunčanom godinom, koja ima 365 i četvrt dana, umetali su i Grci i Rimljani iza nekoliko godina po još jedan mjesec. Tako su Rimljani umetali

svake druge godine jedan mjesec, koji je imao sad 22 (tj. dva puta 11, da se izravnaju dvije godine), sad 23 dana (da se nadoknadi još ono četvrt dana). Drugi su opet kojekako drugačije krpali i umetali mjesece. To su bili umetnuti mjeseci.

Julijev ili "stari" koledar

Što je to "stari" koledar? Radi ovakovga umetanja i krpanja mjeseci, da se izravna mjesečna godina sa sunčanom, nastala je vremenom velika smutnja i smetnja. Ne samo, što se mjeseci nisu svake godine jednako slagali sa sunčanom godinom (jer je po imenu isti mjesec bio jedne godine u zimu, a za nekoliko godina u proljeću), - nego su još rimski svećenici krivo i smeteno računali.

To je dodijalo rimskom caru Juliju Cezaru, pa je on odredio, da se više nemaju umetati nikakvi mjeseci, nego da se svakomu mjesecu dodade jedan dan, tako da će jedni imati trideset, a drugi tridesetjedan dan, samo se jednom mjesecu ne dodaje ništa, jer treba svega dodati samo 11 dana, a u godini ima dvanaest mjeseci. Taj mjesec, kojemu se ništa nema dodati, neka bude zadnji, to je po starom rimskom kalendaru bio zadnji mjesec februar ili veljača.

Na taj način imali bi mjeseci izmjenice po 30 i 31 dan, samo veljača 29. Ali se nije odredilo baš tako, nego: da se veljači broji 28 dana, a još jednom mjesecu u sredini godine neka se dade 31 dan, pa tako ima siječanj 31, veljača 28, ožujak 31, travanj 30, svibanj 31, lipanj 30, srpanj 31, kolovoz opet 31, i dalje redom izmjenice 30 i 31 dan.

"Prestupna" godina. Ako se zbroje dani svih građanskih mjeseci kako ih je dao upodpuniti car Julije Cezar, imadu zajedno 365 dana. A mi znamo da sunčana godina ima 365 i još četvrt dana. Treba dakle i ovu četvrt dana porazdijeliti na mjesece. To se je uredilo ovako: jedna četvrtina dana iznaša za četiri godine jedan cijeli dan. Zato se taj jedan dan dodaje i pribroji svakoj četvrtoj godini, pa ta godina nema onda 365 dana, nego 366 dana, i to je onda prestupna godina. Onaj jedan dan dodaje se mjesecu veljači, i tako taj mjesec ima u prestupnoj godini 29 dana.

Ovako je dao urediti koledar spomenuti rimski car Julije Cezar, i to 46. god. prije rođenja Isusova. Taj se koledar zove po njemu "Julijev" ili "Julijanski koledar", a zove se i "stari koledar", jer ima i "novi" koledar, o kojemu će sad biti riječ. Po "starom" koledaru računaju svi narodi grčko-istočne vjeroispovjesti (Grci, Srbi, Bugari, Rusi), a i drugi nekršćanski narodi na iztoku.

Pogreška u starom koledaru. Po "starom" ili Julijevu koledaru računa se, da sunčana godina traje 365 i četvrt dana, tj. 365 dana i 6 sati. Ali nije tako. Sunčana godina traje 365 dana, 5 sati, 48 minuta i 46 sekundi. Po tom je godina po "starom" koledaru bila dulja od sunčane godine za 11 minuta i 14 sekunda. Za 129 godina iznaša to za čitav jedan dan više, za jedan dan više, nego što je zbilja po suncu.

Kako se našla pogriješka? Lako je nama danas ovako prigovarati našim starima, kad su oni samo nalazili pogriješke u svom računu! Ali je teško to bilo njima, i dosta su se namislili i namučili. U kratko ću vam samo razložiti, kako su našli ovu pogriješku u starom koledaru.

Kad je Julije Cezar popravio koledarske račune, bili su mjeseci i dani ovako uredjeni; onaj dan, kad je u proljeće jednak dan i noć, ima se brojiti 24. dan marta, ili ožujka. Sad, ako je račun u redu, i ako se mjeseci slažu sa sunčanom godinom, mora svake godine dan proljetne jednakosti dana i noći padati na isti dan mjeseca, dakle na 24. ožujka.

Ali što se dogodilo? Dodje godina 325. po Is., kad su crkveni otci držali sabor u Nikeji. Vide oni, da je došla proljetna jednakost dana i noći, a oni broje istom 21. dan ožujka! Zaostali su, premda su redom po Julijevu koledaru brojili mjesec i dane. I nisu znali, zašto su zaostali. Pogriješka se je našla istom za 1.000 godina i više, i tako je onda uredjen "novi koledar", Gregorijev, po kojem se ravnamo danas mi i sav drugi svijet.

"Novi" ili Gregorijev koledar

Zašto "stari" koledar zaostaje? Ako smo rekli, da je godina po "starom" koledaru za 11 časova dulja od sunčane godine, onda bi čovjek na prvi mah pomislio, da će "stari" koledar prestizati sunčanu godinu, a ne, da će za njom zaostajati. Ali nije tako, i to čovjek vidi odmah ako malo bolje pogleda i promisli.

Pazite: rekli smo, da je godina po "starom" koledaru za 11 časova i 14 časaka dulja, i da ovih 11 časova i 14 časaka iznaša za 129 godina baš jedan cijeli dan. Dobro. Ako je tako, onda 129 starokoledarskih godina traje upravo za jedan dan više, nego 129 sunčanih godina. Je li tako? Ako sad počnemo na isti dan brojiti dane po "starom" koledaru i po sunčanoj godini, to će 129-ta sunčana godina biti za jedan dan prije svršena, nego 129-ta godina po starom koledaru. Nije li tako?

Nu, a što je to, ako je 129-ta sunčana godina za jedan dan prije svršena od 129-te starokoledarske? To je ono, da će se sunčana godina svršiti već recimo 30. siječnja, a starokoledarska će jedan dan dulje trajati, dakle do 31. siječnja. Ako bismo dakle prvu starokoledarsku godinu počeli brojiti od dana proljetne jednakosti dana i noći, i ako bi taj dan brojili baš 21. dana ožujka, to bi se za 129 godina sunčana godina za jedan dan prije svršila, nego starokoledarska, tj. svršila bi se 20. ožujka, a mi bismo brojili već 21. ožujka.

"Pa kako onda kažeš: nije istina, da stari koledar ide naprijed pred sunčanom godinom? Eto: po suncu bi se imalo brojiti 20. ožujka, a "stari" koledar broji već 21. ožujka! Kako i ne bi, kad u 129 godina korači za jedan dan previše!"

Dobro ste prigovorili samo ako ste se samo dosjetili! Ali ipak "stari" koledar zaostaje!"

Pazite! Znaete, što je prestupna godina. Umeće se svake četvrte godine jedan dan, je li? I to se zato umeće, što se i ona četvrt dana u četiri godine upotpuni na cijeli jedan dan, je li? Dobro. Ali smo rekli, da ono nije cijela četvrtina, nego manje, a dodaje se za četiri godine cijeli dan, te se prema tomu dodaje previše za 11 minuta i 14 sekunda! Za 129 godina iznaša tih 11 minuta i 14 sekundi opet jedan cijeli dan, a taj dan je previše, - i zato "stari" koledar za svakih 129 godina zaostaje za jedan dan.

"Kako zaostaje kad još i više broji, nego ga po računu ide!"

Ovako, sad ćemo doći na kraj.

Onaj dan, što nastaje svake 4 godine od one četvrt dana, umeće se poslije 28. veljače. Sad otvorite oči.

Po suncu je 28. veljače, po "starom" koledaru je 28. veljače; sad se po "starom" koledaru umetne 1 dan, tako da veljača ima 29 dana; tko računa po suncu (t.j. jedan dan manje), taj će sutra brojiti 1. ožujka; a tko računa po "starom" koledaru, taj će u prestupnoj godini dodati veljači jedan dan, pa će brojiti 29. veljače. Prekosutra brojiti će se po suncu 2. ožujka, a po "starom" koledaru brojiti će se (iza 29. veljače) 1. ožujka. Dakle napisat ćemo u redu:

Poslije 129 godina

Po suncu:	Po "starom" koledaru:
28. veljače	28. veljače
1. ožujka	29. veljače
2. ožujka	1. ožujka

Eto, ne zaostaje li "stari" koledar?

Za daljnjih 129 godina bit će ovako:

Po suncu:	Po "starom" koledaru:
28. veljače	27. veljače
1. ožujka	28. veljače
2. ožujka	29. veljače
3. ožujka	1. ožujka

Sad je zaostao u brojenju već za dva dana. Za još 129 godina zaostat će za tri dana itd.

Eto, sad razumijete, kako je to, da je god. 46. prije Isusa proljetna jednakost dana i noći padala na dan 24. ožujka, a za 371 godinu t.j. god. 325. poslije Isusa padala je već na 21. ožujka, t.j. zaostalo starokoledarsko brojenje za tri dana, jer je od onda prošlo malo ne 3 puta 129 godina i više.

Kako će se taj račun popraviti?

Stoljetne ili sekularne godine. God. 1582. uzme ovu stvar u ruke rimski papa Grgur XIII. On i njegovi učenjaci spoznali su, da bi se račun popravio, kad se poslije svake 129-te godine ne bi umetnuo onaj jedan dan, ako bi baš i došla prestupna godina. Da bude račun lakši, odredilo se je da stoljetne godine, t.j. ovakve, kao što je 1600., 1700., 1800., 1900., - ove ne smiju biti prestupne pa makar došao na njih red po onom starom računu. A po starom računu bila je svaka četvrta godina prestupna. To je i papa Grgur zadržao, samo je odredio, da je svaka četvrta ona godina, koja se može razdijeliti na dijelove po četiri godine. (tako je bila prestupna godina 1584., 1588., 1592., 1596., itd., sve za četiri više.) Po tom bi i god. 1700. morala biti prestupna (jer se dade podijeliti na 425 dijelova po 4 godine), ali ne smije biti, jer je to stoljetna godina, a čuli smo, da se je po starom računu za 100 (129) godina umetalo za jedan dan previše.

Da toga ne bude, stoljetne godine nisu po ovom "novom" koledaru prestupne, i to je cijela razlika medju novim i starim koledarom.

Ipak i od stoljetnih godina nekoje su prestupne i to samo one, koje se dadu podijeliti na dijelove od 400 godina. Tako će biti i godina 2000. prestupna (jer je to 5 puta 400). Zašto su ove ipak prestupne, premda su stoljetne, to je već presitan račun, pa ga ostavimo u miru. Više je vrijedno razložiti ovo:

Zašto "stari" koledar zaostaje za novim baš 13 dana? Znao, da "stari" koledar, po kojem se ravnaju narodi grčkoiztočne vjeroispovijesti, zaostaje za novim koledarom 13 dana. To je nastalo ovako:

Kad je godine 1582. papa Grgur XIII. primio u svoje ruke koledarske račune, onda je po starom koledaru proljetna jednakost dana i noći padala na 11. ožujka. Ali jedan crkveni sabor bijaše odredio, da ta proljetna jednakost ima padati ili dolaziti svake godina na 21. ožujka t.j. 10 dana kasnije. Zato je papa odredio, da se 10 dana izostavi pa se odmah poslije 4. listopada broji 15. listopada. Tako je onda proljetna jednakost dana i noći došla na 21. ožujka, mjesto na 11. ožujka, kako bi po starom koledaru imala doći.

Eto, tu se je novi koledar pomaknuo za deset dana naprijed pred starim koledarom, i to samo zato, da ona proljetna jednakost dodje na 21. ožujka.

To je dakle tih 10 dana. Poslije godine 1582. bile su već četiri stoljetne godine i to: 1600., 1700., 1800., i 1900. Godina 1600. bila je prestupna i po novom koledaru, ali one druge tri nisu bile po novom koledaru prestupne, a po starom jesu. A čuli smo, da stari koledar svake stodvadeset i devete godine zaostaje za jedan dan. Tako je zaostao godine 1700. za jedan, 1800. za drugi, i 1900. za treći dan, jer je umetao jedan dan a novi koledar to nije. Ova tri dana i onih 10 - to je 13 dana.

Da papa nije onda izostavio onih 10 dana, stari bi koledar bez toga bio zaostao do danas samo za tri dana.

I protestanti (luterani) premda ne priznaju pape, ipak su s vremenom počeli računati po novom koledaru, jer vide, da se više slaže sa sunčanom godinom. I Rusi se već dugo spremaju, da svoj koledar poprave.

Pomične svetkovine

U koledaru nisu najglavnija stvar mjeseci i njihovi dani, nego svetkovine. Istina je, nema svaka vjera svaki dan u mjesecu kojeg svetca, kako to stoji u kršćanskom koledaru. Židovski i muslimanski ("turski") koledar većim dijelom je prazan jer nemaju svetaca, nego samo velike svetkovine i postove.

Ovakve velike ili narodne svetkovine - imala je od pamtivijeka svaka vjera i svaki narod. Imali su ih Grci, a još više Rimljani, koji su vjerno i podpuno obdržavali starinske običaje.

Sve su se ovakve velike svetkovine svetkovale u određeno doba godine, a nije se pazilo na dane u mjesecu, - jer u staro vrijeme nije ni bilo pravoga koledara. Ljudi su se ravnali po nebu, suncu i mjesecu.

Tako je ostalo i u novom kršćanskom koledaru. Vi znate, da i po tom novom koledaru ima svetkovina, koje su jedne godine na ovaj dan, a druge na drugi dan toga mjeseca, a možda i drugoga mjeseca. Ali nikad ipak nisu te svetkovine u drugo doba godine. Tako je Uskrs (Vazam) uvijek u proljeće, Duhovi ili Trojaci u ljetu itd. Sve kršćanske pomične svetkovine ravnaju se po mjesečevim mijenama i broje se od prvoga uštapa iza proljetne jednakosti dana i noći. Kada dolazi taj uštap, to se može unaprijed proračunati, pa je to već i proračunano i složene su skrižaljke, u kojima je popisano, kako je star mjesec na novu godinu, t.j. koliko je dana od zadnjega mladja u prošloj godini do 1. siječnja nove godine. To se zove mjesečno kazalo (ili epakta). Po tom se vidi, da mjesečno kazalo ne može biti veće od 29 dana. Za 19 godina padaju mjesečne mijene opet na isti dan u mjesecu. Ovih 19 godina - to se zove: mjesečni krug. Broj, koji kaže, koja je ta i ta godina u mjesečnom krugu, zove se zlatni broj. Prema tome "zlatni broj" ne može biti veći od 19.

Dani u tjednu i mjesecu

I to se može proračunati, na koji dan u mjesecu dolazi koji dan u tjednu, n.pr. nedjelja. Zato služi broj sunčanog kruga i nedjeljno slovo. Kako se to računa, nije vrijedno, da vas mučim.

Nova godina

Godina je kao kolo, kao krug, jer se okreće i ponavlja bez prestanka. Pita se sad: gdje ćeš i kad ćeš početi brojiti, a gdje i kada svršiti?

Novi ili Gregorijev koledar odredio je ovako: kad je u proljeću jednak dan i noć, ima se brojiti 21. ožujka. Ako je koledar u redu, mora doći ona proljetna jednakost opet baš na 21. ožujka.

Za početak nove godine odredjen je prvi siječnja.

Ali nije svagda nova godina počimala 1. siječnja. Prije novoga koledara, a i kasnije, počimali su kršćani novu godinu na Božić, u Francezkoj na Uskrs dok je u Englezkoj nova godina počimala dne 26. ožujka. Istom godine 1691. odredio je papa Inocent XII., da se nova godina ima počimati 1. siječnja. Još danas počimaju kršćanski Kopti novu godinu na 1. kolovoza, a kršćani u Siriji (u Aziji) na 1. rujna (kako se nekda počimala nova godina i u Carigradu), a neki drugi kršćani na 1. listopada.

Kitajci počimaju novu godinu po suncu i mjesecu, t.j. poslije onoga mladja, kad sunce stoji medju zvijezdama, koje se zovu "vedenjak". A to je vazda izmedju našega 20. siječnja i 18. veljače. Njihova se dakle nova godina pomiče. - Japanci su primili Grgurov koledar g. 1872.

"Zgodovina" ili "era"

Malo da nismo zaboravili glavnu stvar. Sve više govorimo o brojenju godina, a nismo rekli: od kada se počimaju brojiti godine? Lako je nama danas, kad smo se svi složili, pa brojimo godine od rodjenja Kristova! Ali se pita: po čemu su se ljudi prije ravnali i od kakve su zgone brojili godine?

Kako je širom svijeta i u svako doba bilo svakakvih velikih zgone, tako je bilo i različnih zgodovima ili era. Nekako se čini da bi najzgodnije bilo brojiti godine od postanka ili od stvorenja svijeta. Pa i zbilja Židovi tako broje i danas, a prije se brojilo tako i po kršćanskom svijetu, pa se i danas još gdjekad broji. Samo je u tom brojenju jedna neprilika, a to je: nitko pravo ne zna, koliko ima godina, od kad je svijet stvoren.

Rimljani su brojili godine od osnutka svog glavnog grada Rima. Po tom računu brojila bi se sada 2654. godina, jer je Rim - ako je istina, ali se tako računa - sagrađen 753. godine prije Kristova rodjenja.

U srednjem vijeku (t.j. od g. 500. do 1500. po Isusu) pisala se je na ugovorima i pismima uz godinu od stvorenja svijeta još i godina indikacije. A ta "indikacija" - to je bilo ovo: god. 312. poslije rodjenja Krista odredio je rimski cesar, da se svakih 15 godina ima razpisivati novi porez (daća) po dohotku. Razumije se, da su ljudi pazili i brojili, za koliko će se godina povisiti (bome ne: sniziti!) porez, pa su po tim indikacijama brojili godine. I danas se još koji puta piše u ugovorima godina indikacije, i to zato, da tobože ne bi tko krivotvorio drugu godinu u ugovor i tako prevario. (Ali to nije potrebno, jer se godine mogu napisati i riječima i slovima, pa se onda ne može lako promijeniti godina.)

Muslimani, koji se drže nauka Muhamedova, broje godine od one zgone, kad se Muhamed preselio iz Meke u Medinu. Ta se zgone, a po njoj i zgodovina

zove hedžra i broji se sada po njoj 1321. godina.

Danas se po čitavom kršćanskom i prosvijećenom svijetu broje godine po kršćanskoj eri ili zgodovini, naime od rođenja Isusova.

dr. Ante Radić

/Iz BOŽIĆNICE, Zagreb, 1902. godine/

<<<> <> >>

Jakov Kopilović

TETA NINA IZ ĐURĐINA

Blago svima
tko ih ima
kao Nina:
kćer i sina

Ta vrlina
domovina,
snaga svima
domovima.

Jedanaest
ruzmarina:
kćer do sina
snaga svima.

Slava i jest
za povijest,
Blagovijest...

živa bila
Nina naša
od salaša
do salaša
majka mila...

Subotica, 13.11.1993.

(Nini Poljaković,
velikoj učiteljici
jedanaestoro svoje
djece u spomen).

Jakov Kopilović

POVRATAK LASTA

Često gledam
u oblake,
čekam laste
da se vrate
nama drage.

Iz oblaka
slika mraka,
oko parka
slaba travka
mravinjaka.

Sijede glave
na klupama
sjede glavne
ko lutkama
gugutkama.

6.03.1993.

KALVARIJA

Svijeće od ćilibara
mutno prosule zlato.

Vijekovi bijelim oltarom.

Slika žalosne Gospe.
Krunica i hladno trnje.

Žute noćne ure.
Samrtna mora
Nazarenca iz maslinika.
Prije tisuću i nešto više
teških proljetnih noći.

Blijedi putnik
mutnim modrilom neba.
Zvijezde trepere.

Zalutali čovjek na vratima kapele.
Ispružena sjena gluhim kamenim podom.

Golgota duše.

Alef

Jakov Kopilović

BLAGDAN

Protiče potok dana.
Družim se sa pjesmama.
Potiče me dah blagdana
u mucu već isklesana.

Nagrada moja je osama.
Parada svakoja osuda.
Nastrada po koja dosada.
U povorkama nered posvuda.

Zaključam zjene pod kapke.
Sanjam djetinjstva ostatke,
Velike svilene barjake
što krase ruke i oblake.

29.06.1993.

SLAVLJE ZIMSKOG JUTRA

U meni još žive
psalmi Jutarnje.
Krošnje u parku
injem rascvjetane.
Pred izlaskom sunca
grlice u letu
zovom visina
razdragane!
Ljepota se toči
u molitvu neba...
Tiha, poput
snijega.

Subotica, 6. veljače 1993.

S. Fides

MEĐUNARODNA GODINA OBITELJI

Simbol ove godine jednostavan je znak pun značenja - srce koje je zaštićeno krovom. Život ljubavi, kojeg je simbol srce, započinje u obiteljskom domu u kojem se doživljavaju poštivanje, toplina, brižnost, pozornost, strpljivost, ljubav... Krov nad srcem u znaku obiteljske godine je otvoren - to će reći da kroz obitelj vodi put u društvo, u svijet.

OBITELJ - BRIGA DRUŠTVA I CRKVE

Najveća organizacija naroda svijeta je Organizacija ujedinjenih naroda. Sam naziv i simbol ove organizacije podsjeća nas na Duhovsku teologiju Katoličke crkve. Naime, Duh je onaj koji ujedinjuje i čini da se narodi različitih jezika i rasa međusobno razumiju i pomažu kao jedna zajednica naroda. Stoga se moramo osloboditi pomisli da su Ujedinjene nacije samo organizacija koja prati stanje rata i mira u svijetu. Njena zadaća je daleko šira. Ova organizacija razdijeljena je na mnoge odjele koji prate različite probleme u svijetu. Oni pružaju vrlo značajnu pomoć u rješavanju tih problema.

Već duži niz godina osjeća se, pogotovo u razvijenim zemljama, da je najosnovniju stanicu ljudskog društva - obitelj, napala "bolest raspadanja - rak". Naime, u krizi su nerazrješivost, stabilnost, odgojno gnijezdo, vjernost i mnoge druge vrednote koje čine obitelj onim što mora biti. Nikakvo čudo što je međunarodna zajednica htjela upozoriti na sve te probleme i proglasila ovu godinu **MEĐUNARODNOM GODINOM OBITELJI**. Tim povodom pokrenuta su, putem različitih ustanova, mnoga istraživanja i inicijative u rješavanju obiteljskih problema. Iako je ova Međunarodna godina obitelji na izmaku, razmišljanja o obiteljskoj problematici ne prestaju. Dapače, na temeljima koji su ove godine postavljeni nastavlja se razmišljanje i istraživanje.

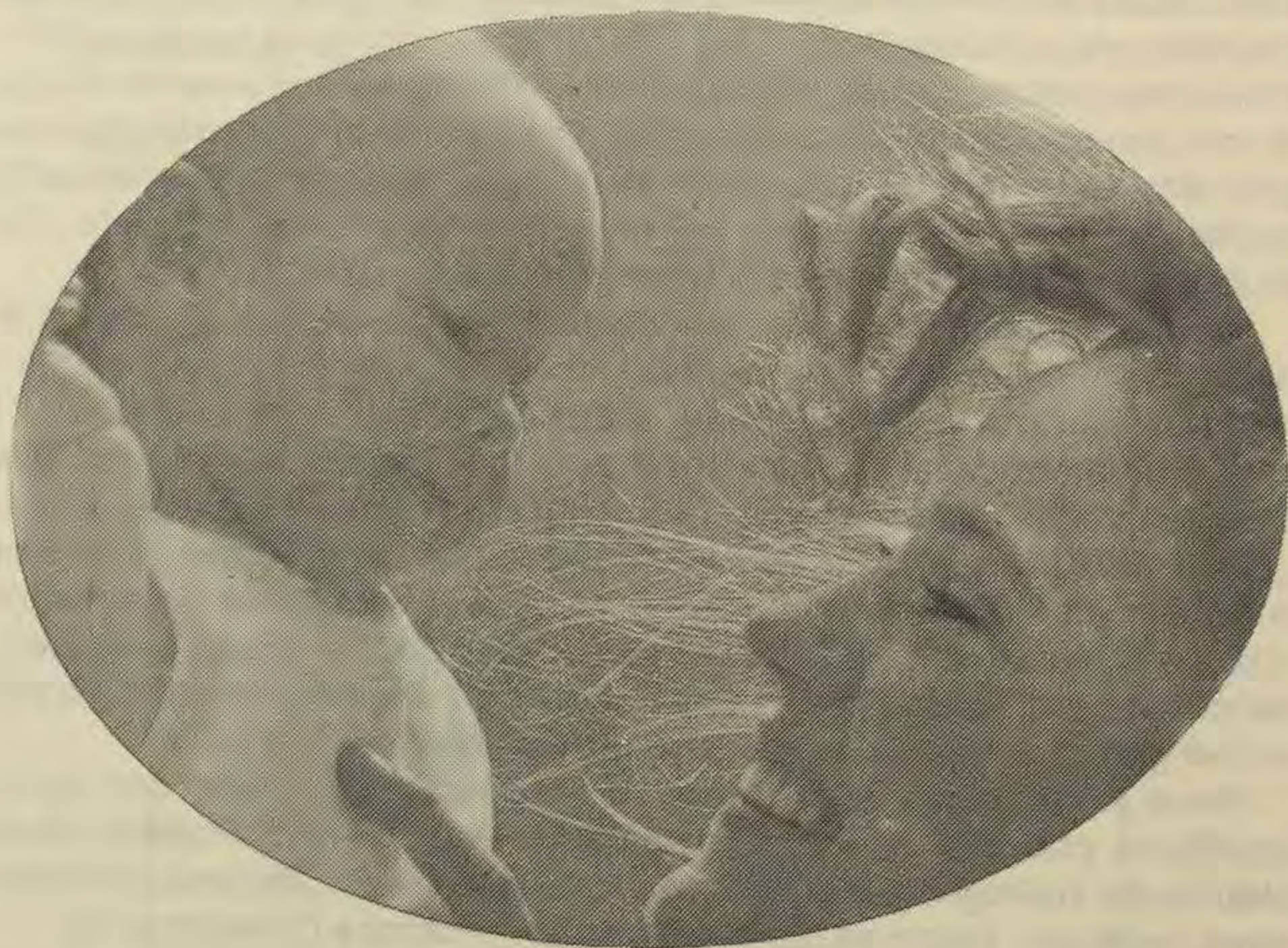
Posve je razumljivo da je Crkva, koju Isus šalje saopćavati ono što je izgubljeno, prihvatila ovu inicijativu i učinila je i svojom. I naša mjesna Crkva uključila se, kolikogod je mogla, u ovu godinu raznim okupljanjima, razmišljanjima, molitvom i radom za obnovu ove osnovne stanice Crkve i društva.

U samoj Subotici sve duhovne obnove: Devetnica sv. Josipu, Duhovna obnova u katedrali za Bezgrješnu, Devetnica u Aleksandrovu, Bunaričko

proštenje i mnoge druge pobožnosti bile su označene tematikom obiteljskog pastoralna. Cijela Korizma, kao pastoralno povlašeno vrijeme, bila je u znaku obitelji. Ono što ovakve međunarodne godine redovito prati su i znanstvena istraživanja. Takva su savjetovanja na razini regija održana u Senti, Adi, Novom Sadu, a interkonfesionalni Simpozij o obitelji u Subotici 14.10. 1994. godine pod pokroviteljstvom Skupštine općine Subotica, a u organizaciji Vijeća za pastoral obitelji Subotičke biskupije. Nastupili su predavači mr. Horváth Zoltán iz Budimpešte, dr Vladeta Jerotić iz Beograda, dr Petar Aračić iz Đakova, dr Tihomir Vejinović iz Novog Sada, te koreferenti Nagy József iz Sente, dr Korhec-Cserhák Rozália iz Subotice i Andrija Anišić iz Subotice. Simpozij je završio svečanom biskupskom misom i koncertom u subotičkoj katedrali. Sva predavanja su vrijedna osobite pažnje i bilo bi dobro da ih ovdje možemo donijeti u cijelosti. Zbog skućenog prostora izdvojili smo jedno koje je kod slušateljstva osobito zapaženo, a zadire u osobitu problematiku svakodnevnice. To je predavanje dr Vladete Jerotića, psihoterapeuta, psihologa i profesora na teološkom fakultetu SPC u Beogradu. Predavanje donosimo u cijelosti. Zahvaljujemo autoru na odobrenju da se referat objavi.

A.K.

<<<><>>>

PORODICA, AGRESIJA I RELIGIJA

Tako svako dobro drvo rađa dobre plodove, a rđavo drvo donosi rđave plodove.

(Matej, 7, 15-17)

Istorija braka i porodice je stara kao čovek; ona traje hiljadama godina, daleko od toga da uvek i svuda bude logički shvatljiva. Čovekovo interesovanje za probleme braka i porodice takođe je staro kao i čovek. Porodica je osnovna ljudska zajednica kojom počinje civilizacija, jer, prema rečima engleskog sociologa Hobhousa, "karijera najvećeg broja civilizovanih rasa je počela organizacijom patrijarhalnog tipa porodice", dok je prema poznatom antropologu Bronislavu Malinovskom, porodica bila ćelija društvenog života kod primitivnih naroda i ona u svim društvima predstavlja istinsku radionicu u kojoj se oblikuju napredak, civilizacija, kontinuitet tradicije i najvažnije pretpostavke ljudske kulture.

Nije naš zadatak da u ovom članku istražujemo poreklo porodice. Spomenimo samo da je, prema hrišćanskoj religiji, porodica božanska ustanova, dok je brak jedna od sedam svetih tajni. Prema materijalističkom shvatanju, brak i porodica nastaju iz stanja promiskuiteta praistorijskog društva, što je osporio još Čarls Darvin, dok je relativno objektivni naučnik Malinovski tvrdio da su "ljudska kultura, makar ona bila i najprimitivnija, i promiskuitet, dve nepomirljive suprotnosti". Da spomenemo još da je danas sve manje ubedljiva hipoteza francuske Dirkemove sociološke škole o poreklu porodice iz totemizma.

Prvobitna religija je verovatno bila čisto porodična. U njoj nije postojalo jedno božanstvo zajedničko svim ljudima. Svaki porodični bog je obožavan samo od porodice kojoj pripada. On je samo njen zaštitnik. Sedište primitivne religije nije u hramu, no u kući. Nema sumnje da religija nije stvorila porodicu, ali ona joj je dala njena pravila, pa je i moral koji je iz takve religije proizlazio bio porodični.

Hrišćanska porodica je počela da se učvršćuje pre dve hiljade godina na snažno uzdrmanim temeljima rimskog društva. Ovo društvo, kao što je dobro poznato, bilo je obeleženo velikom nestabilnošću braka, slabljenjem porodične čvrstine, gubljenjem strogosti morala, nagomilavanjem velikih bogatstava, jednom reči, slomom porodice (Marko Mladenović). Neke odlike rimskog društva u raspadanju - porast broja neženjenih ljudi, kao i brakova bez dece, ogroman broj razvoda brakova, bračno neverstvo oba supružnika, izopačenosti u polnim odnosima, porast broja prostituisanih žena - neodoljivo i zlokobno podsećaju na stanje braka i porodice u zapadno-evropskoj

hrišćanskoj civilizaciji na kraju 20. veka.

Pre dve hiljade godina, međutim, prema rečima teologa Velimira Hadži-Arsića, "Hristovi apostoli - misionari jevandelskog ideala braka i porodice, krenuli su u pohod hrišćaniziranja antičkog paganskog sveta koji se raspadao u nemoralu, otpočinjući tako novu hrišćansku eru čovekovog života, njegove jevandelske kulture i civilizacije koja će promeniti duhovno-moralni lik čovečanstva i trajati skoro dve hiljade godina".

Dve osnovne istine hrišćanske vere i hrišćanskog morala bile su i ostale: Bog je prauzrok sveta i svega u njemu, i bratstvo ljudi koje nije zasnovano ni na krvnoj vezi (nasuprot paganske endogamije hrišćanska egzogamija), ni na nasilnom, revolucionarnom bratstvu i jednakosti ljudi, već na duhovno-moralnom jedinstvu vere. Ove dve hrišćanske istine su osnov i hrišćanskog braka i hrišćanske porodice. Jevandelje jasno svedoči da je brak sa porodicom božanska ustanova - podsećam na Hristove reči: "Zar niste čitali da ih je Tvorac od početka stvorio kao muško i žensko... Što je, dakle, Bog stvorio, čovek neka ne rastavlja" - a ne prolazna veza suprotnih polova, da brak ima Bogom određenu svrhu i da je neraskidiv. Da i van braka i porodice život može da bude pun i osmišljen drugim idealima, Jevandelje takođe svedoči. Hrišćanstvo je, međutim, donelo jednu skoro apsolutnu novinu: brak ima da traje celog života, razvod braka je greh, verolomstvo isto tako, a ponovni brak je brakolomstvo sve dok živi pređašnji bračni drug. Hrišćanstvo je tako postavilo monogamiju kao ideal, nasuprot prirodnoj poligamiji koja predstavlja ustupak ljudskoj prirodi, hrišćani bi rekli, paloj i grešnoj ljudskoj prirodi.

Nije tajna ni za koga više da se patrijarhalni tip hrišćanske porodice - koji je trajao više ili manje neokrnjen skoro punih dve hiljade godina, na čijem se vrhu vertikalne ili zamišljenog vertikalnog stuba nalazio Bog, odnosno jaka vera čoveka pojedinca i naroda u Boga, na čijem se srednjem delu ovakve vertikalne nalazio auctoritas cara ili kralja, patrijarha ili pape, a na donjem njegovom kraju, takođe poštovan, pa i voljen auctoritas oca porodice - nalazi u stanju raspadanja ili komadanja. Videli smo ranije kako je slabljenje i izumiranje antičke religije neizbežno povuklo za sobom slabljenje svega onoga što je iz te religije proizlazilo, u prvom redu morala, do prevladavanja civilizacijske ugodnosti življenja nad ličnom i kolektivnom odgovornošću kulture, do opadanja vere, a onda i poštovanja Boga, a potom redom, duž spomenute vertikalne, do slabljenja moći državnog i crkvenog poglavara i, prirodno, ponajviše, oca porodice. Sličan ili istovetan proces onome u rimskom društvu od pre dve hiljade godina, kada je takođe, dugovekovnoj antičkoj civilizaciji i kulturi pretio slom, opažamo, skoro do u detalje sličan proces raspadanja u današnjoj zapadno-evropskoj, naravno, i balkanskoj civilizaciji i kulturi. S tom značajnom razlikom, međutim, što se čudo preokretanja svih vrednosti, pod uticajem dvanaest prostih galilejskih ribara, mada u isto vreme, i pod krmilom jednog od najučćenijih ljudi onog doba, apostola Hristovog Pavla iz Tarza - više ne može ponoviti. Za sve hrišćane sveta, dugo očekivani Mesija, ne samo od

jevrejskog već i od većine drugih naroda sveta, došao je pre dve hiljade godina u liku Bogočoveka Isusa Hrista. Svaki drugi novi mesija - lažnih je Hristosa bilo u toku zapadno-evropske judeo-hrišćanske istorije, sve od 2. veka posle Hrista (Simon ben Johaji) do pseudomesijanskog marksističkog ludila u 20. veku - u liku nekog sveopšteg ujedinitelja i iscelitelja svih naših ekonomskih i još više moralnih rana, danas i u budućnosti sveta, prema čvrstom hrišćanskog uverenju, može biti još samo u liku očekivanog, i od samog Hrista nagoveštenog, Antihrista.

U drugom delu našeg izlaganja o porodici i religiji uputićemo se trnovitijom stazom ispitivanja balkanske porodice u prošlosti i sadašnjosti, naglašavajući značaj načina vaspitanja dece, kao i posledica ovog vaspitanja na opšti društveni život balkanskih naroda. Svako ko je dolazio u bliži dodir sa hrišćanstvom na Balkanu, u daljoj i bližoj prošlosti njegovoj, morao bi da se složi sa tvrđenjima istoričara religije, sociolozima i psiholozima, među njima i onih hrišćanski orijentisanih, da je preporod paganskog čoveka u hrišćanina predstavljao, i još uvek predstavlja, ogroman napor volje čoveka za potčinjavanjem "zakona greha" - ljubavi, tj. potčinjavanje nagonskog u

čoveku njegovom novom jevandeoskom životnom idealu, čije su glavne pobude i motivi - ljubav prema Bogu kao Ocu i čoveku kao bratu. Posle dve hiljade godina trajanja hrišćanstva i svih njegovih neprocenjivih vrednosti za razvoj civilizacije i kulture, naročito nauke, filosofije i umetnosti, paganski sloj u tzv. hrišćanskom čoveku nije mogao biti u potpunosti zamenjen visokim i često nedostižnim hrišćanskim idealima. Prema mišljenju nekih viđenijih antropologa, ovakva zamena ne samo da nije moguća, s obzirom da je paganstvo pratilo čoveka bar sto hiljada godina, a hrišćanstvo jedva dve hiljade godina, već nije ni potrebno.

Osvrnimo se na savremenu porodicu kod nas. Ona bi se mogla možda najbolje oceniti kao mešavina tradicionalne, religijsko-patrijarhalne porodice, u kojoj preovlađuje magijsko-animističko mišljenje nad hrišćanskim, a sujeverje nad osmišljenim crkvenim ritualom, i moderne, ateističko-materijalističke porodice koja traži da se hrišćanska religija zameni tzv. naučnom religijom, a stari hrišćanski moral novim naučnim moralom. Plodovi ovakve mešavine, koja uostalom nije karakteristična samo za našu savremenu porodicu, poznati su: shizofrenogeni rascep ličnosti i njena dalja dezorganizacija ispoljena ponajviše u obliku demoralizacije, oštri sukobi u porodici u kojoj je žrtva, najpre dete a onda i žena, dramatične suprotnosti između roditelja i dece koja u traženju svojih prava ne nalaze podršku, sve manje autoritativnih, sve više autoritarnih roditelja, a onda, i dalje teške posledice ovakve dezorganizacije kao što su: vaspitna zapuštenost, delikvencija, mentalne bolesti, polna izopačenost, narkomanija i alkoholizam, samoubistva, ogroman broj pobačaja, rani ili kasni brakovi bez dece ili sa jednim detetom.

O agresiji u savremenoj porodici danas se mnogo govori i piše, izgleda, ne bez razloga, niti preterano. Raspad patrijarhalne hrišćanske porodice, zahuktali tempo života današnje civilizacije koja sve manje ostaje povezana sa kulturom, ali pre svega gubitak vere, nade i ljubavi u današnjih ljudi - obeležja su savremenog sveta. Agresija - nećemo sada ulaziti u pitanje da li je agresija nagon ili nije - sve se teže obuzdava i drži pod kontrolom, njena ispoljavanja su sve perfidnija i manipulativnija, ona je posle delimičnog skidanja tabua seksualiteta postala centar interesovanja današnjih antropologa. Jedno od naročito bolnih i opasnih ispoljavanja agresije predstavlja agresija u porodici sa naročito kobnim posledicama po telesni i duševni život dece. Svaka jača neusklađenost bračnih parova - nije bitno da li je ona pretežno seksualne, emotivne ili intelektualne prirode, da li dovodi do razvoda braka ili ne - ispoljava se, ne samo raznovrsnim manifestovanjem međusobne agresivnosti, već se neminovno ustremiljuje na decu u porodici. Brojna ispoljavanja poremećaja deteta u razvoju - spomenimo samo usporen mentalni razvoj, mucanje, tikovi, psihosomatske smetnje disajnih organa (dečija astma) ili digestivnih (rana pojava grizlice - ulkusa želuca ili dvanaestopalačnog creva) - često su direktna posledica dugotrajne agresije roditelja prema detetu. Vratimo se na neka istraživanja porodice u našoj zemlji.

Poznato nam je da na razvoj deteta utiču: nasleđe, raznovrsne sklonosti, čak i karakter, ali je značajna i društvena sredina u kojoj dete odrasta, znači porodica, a zatim, i lična aktivnost. Zanimljivo je da prema ispitivanjima profesora dr Žarka Trebješanina u njegovoj studiji PREDSTAVA O DETETU U SRPSKOJ KULTURI, veliku ulogu u narodnom poimanju odrastanja deteta igra i činilac sudbine. Zanimljiva je i za mene značajna Trebješaninova konstatacija, na osnovu njegovih preliminarnih istraživanja, da u svakodnevnoj svesti naroda stoje jedan pored drugog: fatalistički i aktivistički stav ("Svako je kovač svoje sreće"). Empirijsko iskustvo srpskog naroda kroz vekove njegove burne

i bolne istorije na Balkanu (zbog relativno čestih ratova, poplava, epidemija itd.), kao da je dalo za pravo žilavom održavanju, čak i maloj prevlasti, fatalističkog stava nad aktivističkim.

Svakodnevno shvatanje prirode deteta u patrijarhalnoj kulturi Srba, piše Trebješanin, jeste da je dete po svojoj prirodi pre rđavo, sebično i asocijalno, i da ono tek pod pritiskom vaspitanja (i to prevlašću kažnjavanja nad nagrađivanjem u vaspitanju) može postati (a ne mora) dobro, moralno i društveno biće. Ovakvo shvatanje ide na ruku onim filozofskim koncepcijama o ljudskoj prirodi, počevši od starog, preko srednjeg veka i Džona Loka do našeg veka, i u njemu Sigmunda Frojda, koji smatraju da je zlo pre dobra, a da je ljudska priroda najpre rđava i zla. Iako je po hrišćanskom učenju čovek stvoren po "slici i prilici Božijoj", pa je čovek čoveku Bog, a ne vuk. Dete, po svojoj božanskoj prirodi dobro, rano postaje rđavo shodno hrišćanskoj predstavi o "praroditeljskom grehu". (Doduše, različito tumačenom od rimokatolika i pravoslavnih), odnosno, kako bi rekli Olport i Maslov, pod uticajem nepovoljnih društvenih uslova, u stvari, pod uticajem rđavog vaspitanja.

Moramo se, dalje, upitati kakve posledice po razvoj deteta u našoj sredini ima postojanje još uvek klasičnog binarnog porodičnog para: strog, nepopustljiv, često surov, pre svega kažnjavajući otac i - dobra, nežna, popustljiva, blaga majka, kojoj su i u ranijim vremenima balkanski muškarci prebacivali da takvim ponašanjem prema detetu razvija u njemu raspuštenost, razmaženost i neposlušnost. Poznati "turski tuševi" u porodicama Balkana, ušli su odavno i u udžbenike psihopatologije u vezi poremećaja ponašanja kod odraslih neurotičnih psihotičnih pacijenata.

Savremena naučna shvatanja novorođenog deteta, njegov prenatalni razvoj i, naročito, razvoj tokom prve godine života, kao da stoje na suprotnom stanovištu od onog balkanske patrijarhalne kulture, jer stavljaju naglasak na velikim skrivenim mogućnostima sa kojima dete dolazi na svet (otud sve manje

pristalica teorije deteta kao tabula rasa) koje će se razviti ili ostati zakržljale, zavisno od roditeljskog ranog vaspitanja. Sve je više mišljenja među dečijim psiholozima da unošenje prejakih i nametljivih aktivnih intervencija ambicioznih roditelja u vaspitanju deteta, pre sprečavaju nego što potpomažu ravnomerno i harmonično nicanje već postojećih potencijala razvoja deteta, pa se danas radije preporučuje uzdržanost, nego preterano mešanje roditelja u prirodni razvoj deteta. Lično sam sklon humanističkom "modelu biljke", koji se približava u nečemu pravoslavnom pojmu oboženja ili pojmu "individuacionog procesa" kod Karla Gustava Junga, prema kome modelu dete, pod snažnim uplivom urođene težnje za samoaktualizacijom sazreva uprkos nepovoljnim spoljašnjim uslovima. Izgleda mi sve jasnije da se mi danas nalazimo u tipičnom liminalnom (graničnom) periodu razvojne krize, naročito dramatične, neizvesne i opasne, i to ne samo pojedinačnog bića koje iz detinjstva prelazi u adolescenciju, već celog čovečanstva koje iz jednog perioda dve i po hiljadugodišnjeg trajanja (nazvanog patrijarhalna kultura) treba da pređe u nešto drugo. Šta je to drugo? Apokaliptično doba ili "novo doba"?

U zaključku mogu reći da mi jedino izgleda neosporno: Religija je bila i ostala majka celokupne kulture i civilizacije čoveka. Zasnivanje nekog novog društva bez religije, pokazalo se ne samo kao utopija, već i kao opasan eksperiment koji je podrio same osnove ljudskog života. Život braka i porodice uvek je bio regulisan etičkim normama, a izvor etike je u religiji, u praistoriji kao i danas. Koji su najbolji načini da religijski uzori budu praktično preneti u pedagogiju, psihologiju, antropologiju, i u njoj karakterologiju balkanskih naroda, da opet ožive i, što je najvažnije, da budu harmonično usklađeni sa pozitivnim vrednostima savremene svetske psihologije i pedagogije, ne spada više u okvir mog referata. Izgleda mi sigurno da će se brak i porodica, bez obzira na sve teške i ozbiljne krize koje traju već dugo, održati kao najprirodniji način zajednice žene i muškarca. Monogamna, hrišćanska čvrstina u braku, koja stoji u zavisnosti sa određenom agresivnošću roditelja prema svojoj deci, zavisi i zavisice od niza činilaca: dozvoljenog pristupa religiji u školama, lične religioznosti roditelja, oblika državnih uređenja i ekonomske bezbednosti građana, položaja žene i odnosa roditelja prema potomstvu, ali ne manje i od uvek iznova započetog i nikad dovršenog procesa prosvećivanja naroda, posebno kada je u pitanju vaspitanje dece predškolskog uzrasta.

/Predavanje održano na Međunarodnom simpozijumu o obitelji u Subotici, u velikoj vijećnici Gradske kuće, 14.10. 1994./

**Prava mjera ljubavi je
ljubiti neizmjerano.**

Sv. Augustin

Predstavljamo naše obitelji

OBITELJ VOJNIĆ MIJATOV

Povodom Godine obitelji posjetili smo obitelj Tome i Kate Vojnić Mijatov u Tavankutu. Mladi 36-godišnji par punih 11 godina živi u braku. Za tih jedanaest godina Svevišnji im je udijelio petero divne djece: Mariju, Pavla, Martina, Davida i Bernardicu. Kad je djetetu trebalo dati ime, supružnici su ravnopravno sudjelovali u izboru. Željeli su da im djeca nose naša rijetko upotrebljavana imena. Najstarija, Marija, nosi ime Blažene Djevice Marije zaštitnice njihove obitelji. Ima devet godina. Najmlađa, Bernardica, svjetlost ovoga svijeta ugledala je u svibnju prošle godine. Cijela obitelj živi u ozračju međusobne ljubavi. O tome svjedoče suze radosnice u očima braće i sestre kad su saznali za rođenje male Bernardice. Mama Kata nam je priznala da se braća i sestra najviše brinu oko čuvanja najmlađeg člana obitelji. To tako mora biti zato što glava obitelji često izbiva iz obiteljskog doma. Takav mu je posao. Majka, kraj svih svojih kućnih obveza, ima premalo vremena da bude uz djecu. Na sve to otac optimistički dodaje: "Bit će sve u redu. Sve je to u Božjim rukama!"

Obitelj Vojnić Mijatov na okupu

Na pitanje - čija je bila odluka da žive u brojnoj obitelji, otac Tome odgovara: "Božji je to plan. Mi samo želimo ispuniti njegovu volju". Po njegovu mišljenju u obitelji jako nedostaje ona treća, najstarija generacija. Smatra da bi dida i majka puno doprinijeli dobru obitelji. Od Kate i Tome smo doznali također, da

im je velika želja da im se bar jedno dijete posveti Bogu u duhovnom zvanju. O tome im već i sada često govore.

Zaželjeli smo da nam Kata i Tome iznesu svoje mišljenje o obiteljima koje imaju jedno ili dvoje djece. Nerijetko se čuje kako je život sada težak te da financijsko stanje ne dopušta rađanje i odgoj više djece. Katino i Tomino mišljenje je drukčije. Po njima, sada život nije ništa teži u odnosu na ono vrijeme kad su naše obitelji imale i po desetero pa i više djece. I ranije su bila teška vremena. I ratova je bilo. Može se, nažalost, primjetiti da i one obitelji kojima financije ne predstavljaju teškoću jednostavno ne žele svako dijete. Zadovoljavaju se s jednim. To je razlog da je danas veći broj umrlih nego rođenih. Zato otac Tome poručuje svim obiteljima da vjeruju u Boga i u njegovu pomoć, da se drže Božjega puta. Najvažnija je veća sloga među supružnicima.

Svemu ovome vrijedi još dodati i to da su nekada roditelji birali bračnog druga za svoje dijete pa su se bračni drugovi tek poslije vjenčanja počeli pravo upoznavati. A ipak su živjeli u složnijem braku nego danas. Danas mladi sami izabiru svoga bračnog druga, a razvodi su česta pojava. Neslaganja - svakidašnjica.

Bilo bi dobro da se o ovoj temi povede razgovor u svakoj obitelji.

Kad smo se rastajali od obitelji Vojnić Mijatov, rekli su nam da ne žele da ovaj razgovor bude neko veličanje njihovoga zajedništva. Ima u njima divne skromnosti, lijepe poniznosti. Ima, i bit će u njih i Božjeg blagoslova i ljubavi.

Razgovarali: Ivica Dulić i Marinko Stantić

LJUDI NIZINE

Naši su ljudi ozbiljni i mirni
kao što je mirna nepregledna bačka nizina
u vedre jesenske noći,
kada se na svakom koraku osjeća blagoslov neba
i Božja blizina.

Oni su tako rijetko vesela lica,
i kada se okupe oko tople peći u rane sutone,
najradije pričaju o svojim njivama dugim
u čije crne brazde, ko u valove beskrajnog mora,
svaka njihova bol utone.

Nikad se glasno ne tuže, ako ih nevolja bije,
ne traže pomoći kada ih nenadano nevolja zateče,
iako imaju meku osjetljivu hrvatsku dušu,
koju tako strašno znade zaboljet,
kad je nepravda zapeče...

Katkad u noći mirne tambure zaore glasno
i u njihove teške grudi unesu nešto vedrine,
onda im oči ožive vatrom,
iz grla se vine pjesma, koja suze mami,
jer je puna boli i topline.

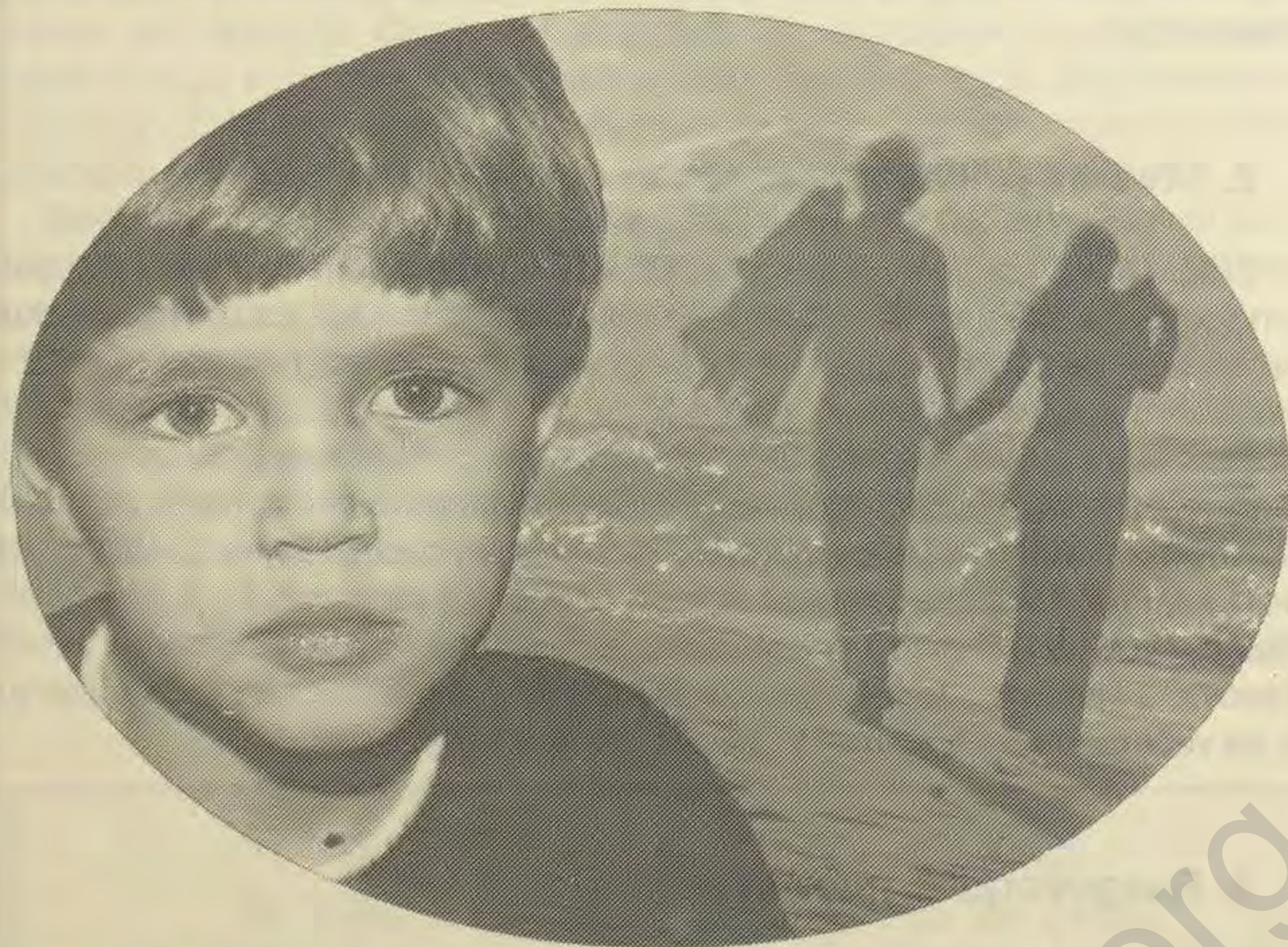
Aleksa Kokić

O VAŽNOSTI RAZGOVORA U BRAKU

Kad bračni drugovi postanu roditelji, razgovor lako može prestati. Što onda?

Nekad mi se činilo da moj muž i ja nikad nećemo prestati razgovarati. Davor i ja, čavrljali smo uz jutarnju kavu, nazivali jedno drugo za vrijeme radne pauze, a poslije večere sjeli bismo na kauč gutajući riječi jedno drugoga... To nas je držalo bliskima i privrženima.

Onda, nakon par godina našega braka, rodila nam se kćerkica Julija, a naš se razgovor počeo svoditi na bebine bočice, kihanje i povraćanje i na slatki smiješak naše djevojčice. Teme, o kojima smo nekad bez kraja i konca razgovarali: filmovi, izlasci, ljudi, mjesta i osjećaji - nisu više prešli preko naših usta.

Hrabrili smo sami sebe: "To je samo mala zbrka zbog male Julkice; proći će već!" Međutim, kad smo slušali razgovore onih koji su već imali stariju djecu, postali smo nervozni. Činilo nam se kao da čujemo izvještaje sa bojnog polja ili zakazivanje termina kod zubara! Pitala sam kolegice kad su zadnji put

razgovarale sa svojim muževima, kao odrasli s odraslima, o stvarima koje zanimaju odrasle, većina ih se nije mogla prisjetiti toga!

Da li je imati dijete i razgovarati s odraslima nespojivo? "Nipošto", veli jedan obiteljski terapeut. "Često i zaposleni bračni parovi jednostavno prestanu s bliskim i intimnim razgovorima, dok se konačno, emocionalna distanca toliko ne produbi da kasnije teško može biti premošćena.

Ako osjećate da se to i na vas odnosi, a želite obnoviti pravo komuniciranja u svom braku, razmislite o slijedećim savjetima:

1. Svaki dan povezani

Da bi se muž i žena osjećali povezanima, moraju razgovarati. Čak i onda kad ste umorni, toliko da bi se najradije odmah stropoštali u krevet, provedite nekoliko časaka razgovarajući o važnim i nevažnim stvarima, koje ste doživjeli u toku dana. Umjesto da pitate o stvarima koje zahtijevaju automatski odgovor, budite određeniji. Pitajte kako se vašem mužu dopada novi šef, kako je prošla konferencija, kako stoje usjevi i sl. Vi ćete pak pri tom pokazati puno pažnje i zanimanja.

2. Stvarati prilike za razgovor

Bračni parovi često su prezauzeti. Ona će na tržnicu, on će oprati auto i još mnogošta. Malo si dadu vremena da budu zajedno. Usputno čavrljanje dok se sprema jelo ili priređuje stol može pojačati atmosferu bliskosti. Za duže razgovore dogovorite termin, makar to zvučalo kao neki biznis, ali u svakom slučaju morate sebi naći vremena za međusobno zbližavanje.

Mnogi parovi žele spontano razgovarati, ali kad su tu djeca, razne obaveze i poslovi... onda je to jedva moguće. Zato moraju načiniti svjesnu odluku da osiguraju neko vrijeme samo za sebe, a osobito za razgovor. To je prevažno. Razgovarati na taj način jednom tjedno je apsolutni minimum. Što više takvih časova, u četiri oka, to je bolje. Ako je moguće, valja izići izvan kuće u šetnju ili na večeru, da se opustite i posvetite vrijeme samo sebi.

3. Razgovarati o neobaveznom

U svakom slučaju, u takvim razgovorima veoma je važno isključiti teme o djeci ili o onom što morate napraviti. Ništa od onoga što vas svakodnevno zaokuplja, kao što su posao i druge brige. Treba razgovarati o onom što vašeg partnera najviše raduje. Vratite se na ono vrijeme kad još niste imali djece i na ono što vam je onda bilo tako drago zajedno činiti: putovanja, omiljena jela, ples i slično. Tako ćete sigurno okrijepiti vaše međusobne odnose.

4. Izbjegavajte supružnika stavljati u defanzivni položaj

Kad žena kaže mužu: "Hajde da razgovaramo!" - mnogi od njih pomisle: "Ona želi razgovarati o mojim manama!" Pošto se supružnici boje da im se čitaju lekcije zbog onoga što su ili nisu učinili, oni radije odbijaju svaki razgovor. Supružnici moraju paziti da jedno drugo ne drže dežurnim krivcem s riječima kao što su: "Ti uvijek...", kao i izbjegavanje kritike tako da se on ili ona ne osjećaju krivima. Kad vas zaista nešto muči i željeli biste to kazati svom partneru, budite također obazrivi i taktični. Kad kažete: "Osjećam da smo se veoma udaljili jedno od drugoga", tada prebacujete problem na drugoga. Ali ako kažete: "Mislim da bismo morali sjesti i popiti kavu čim stavim djecu u krevet, ponudili ste praktičan i koristan prijedlog."

5. Ne plašite se osjetljivih tema

Jedna od najvažnijih stvari u bračnim razgovorima je sloboda da se razgovara o bilo čemu. To "o bilo čemu" uključuje i najosjetljivije teme, kao što su ljubav, pa i financije. Čini li vam to poteškoće, slobodno govorite o svojim osjećajima jer to može olakšati put u pravcu pravog dijaloga. Ako započnete razgovor: "Želio bih iznijeti nešto o čemu mi je teško govoriti" - to može stvoriti atmosferu dobre volje i učiniti početak teškog razgovora puno lakšim.

Međutim, ako i budete slijedili ove sugestije, nemojte odmah očekivati veliki uspjeh. Isprva, vaš će razgovor izgledati nespretan ili čak umjetan. Potpuni uspjeh i pravo zadovoljstvo postići ćete praksom.

To je, eto, ono što smo ja i moj muž Davor iskusili u svom braku. Često bismo, kad Julija stigne iz škole, osobito petkom navečer, nakon što bismo djevojčicu već spremili u krevet, sjedeći kraj kamina dugo-dugo razgovarali. Deset godina je, evo, već prošlo a naš bračni razgovor je još uvijek naša sveta praksa. I još uvijek nismo iscrpili sve teme o kojima bismo trebali razgovarati!

Priredio: A. Miloš, Žednik

<<<><>>>

*Daruj mi Gospodine milost da mogu:
Ne toliko tražiti da se utješim, nego da tješim.
Ne toliko da me razumiju, koliko da ja razumijem druge.
Ne toliko da budem ljubljen, nego da ljubim,
jer je sve u davanju...*

Sv. Franjo Asiški

Odgajanje djece je vrlo zahtjevan posao.
Čak i najbolji roditelji griješe ponekad u tome.
Evo nekih od najštetnijih odgojnih zamki i kako ih izbjeći.

DESET NAJGORIH ODGOJNIH POGREŠAKA

1. Pogreška: previše ili nikakve pohvale

Ilustracija: "Kolevka" Subotica, Kalendar '93.

biti neiskrena i pretjerana. Ako je omjer niži, možda ćete biti previše kritični. "Zato neka je pohvala suzdržana. Često i jednostavna riječ "hvala" znači puno. Valja uzeti u obzir dječju dob. Šestogodišnje dijete, trudeći se oprati prozore, treba biti pohvaljeno unatoč toga što su na prozoru ostale neke mrlje. Ali nije tako s nesavjesnom desetogodišnjom djevojčicom, od koje se s pravom očekuje da zna više.

2. Pogreška: tretiranje djece kao da su već odrasla

Kad vaš dvogodišnji sinčić u robnoj kući posegne za igračkom športskog automobila pa ga sruši s police, dogodi se da ga osudite kao "velikog

huligana". Djeci nedostaje vaše prosuđivanje i iskustvo odraslih. Profesor pedijatrije dr. B. Schmit sa sveučilišta Kolorado o tom kaže: "Što više demokratičnosti dopuštate djeci u ranim godinama života to će više postati zahtjevniji i razmaženiji!"

Nema potrebe da se svako pravilo ponašanja potanko objašnjava. Mala djeca poštivaju djela više nego riječi i dovoljno je reći: "Zato jer sam ja to rekla".

Kako djeca postaju veća i počinju propitivati zašto to, treba razgovarati o razlozima i zajedno s njima tražiti obrazloženje. No, uvijek treba imati na umu - jer su oni ipak još djeca - da je vaša riječ zadnja. Dopustite djetetu da samo odluči u stvarima gdje je to prikladno i zgodno, na pr. oprati zube prije ili kad se obuče u pidžamu. No nikad ne valja izražavati naredjenja kao pitanje. Pitajući: "Hoćemo li sad krenuti doktoru?" - pozivate dijete da ono kaže nešto, a u stvari sve je jasno.

3. Pogreška: gubljenje strpljenja.

Starija djeca su ratobornija, mlađa pak plačljivija, pa se dogodi da roditelji vrište više nego ona. Gubite kontrolu, a djeca se najednom uplaše od straha.

Govorite malo. Dajte si vremena za razmišljanje što učiniti. Otiđite u kupaonicu ili zamolite muža da preuzme brigu ili pozovite prijateljicu iz susjedstva. Kad se smirite i ohladite, pozovite dijete, pogledajte mu u oči i progovorite ozbiljno. Ako je potrebno povisite ton kao da upozoravate mališana da se makne od usijanog šporeta! Može se uvijek spriječiti izljev gnjeva!

4. Pogreška: ostati dostojan po svaku cijenu.

Uzmimo na primjer, vaš sedmogodišnjak je postao imun na učinkovitost stajanja za kaznu u uglu a vi se ne usudite koristiti strategiju šibe, kako to vele stručnjaci, tada budite dosljedni. Dosljednost ne smijemo brkati s krutošću. "Što može dobro koristiti u jednom stadiju odgoja ne mora biti uspješno u drugom" - bilježi Windel. Treba podešavati strategiju discipline. U pojedinostima valja pokušati sljedeće:

a) Dati mu pauzu u igri. Umiriti nemirno dijete šaljući ga da sjedne ili ode u sobu, na primjer. Dati mu pauzu primjerenu njegovoj dobi: dvije minute za dvigodišnjaka, četiri za četvorogodišnjaka.

b) Opozvati privilegije. Ovisno o djetetovoj dobi i osobnosti: ograničiti gledanje televizije, uskratiti mu neku uslugu, koja nije nužna...

c) Ne osvrtni se na dosađujuće vladanje. Cmizdrenje, zlovolja ili prepiranje s djetetom može prestati samo ako ne obraćate pažnju na to. Valja eksperimentirati s ograničenjima ali osnovna pravila moraju se držati. I ne plašite se djeci priznati svoje pogreške. "Ako kažete djetetu: žao mi je, to ne znači nedosljednost nego međusobno uvažavanje. Ono uči djecu da i ona

sama mole za opraštanje kad pogriješe, umjesto da oštire tabane" - veli isti pedijatar.

5. Pogreška: tretirati djecu na isti način

Ne možete reći malom djetetu da ne treba slušati, niti trinaestogodišnjaka poslati za kaznu u ugao. Dječju osobnost valja uzeti u obzir kad su u pitanju disciplinske odluke. Nema, doduše, idealne disciplinske tehnike. Ono što pali kod jednog mirnijeg dječjeg temperamenta ne vrijedi kod žestokog karaktera. Međutim, djecu treba poučavati i stalno upućivati u život. Ako vaša djevojčica postane rastresena prigodom oblačenja, budite određeniji: "Knjige na police, ruho u ormar!" Mališani trebaju pravila koja će im postaviti granice i obuzdati njihovu agresivnost. Već za predškolski uzrast treba dodati: poštivanje tuđeg vlasništva i učtivost prema drugima. Pitaj dijete: Kako bi se ti osjećao kad bi tebi netko ukrao pribor za pisanje ili kad bi ti netko rekao da si magarac!? Eto, tako se osjeća tvoja sestrice kad si joj uzeo njezine bojice!

Školska djeca pozitivno reaguju kad se pozovemo na njihovo korektno ponašanje.

6. Pogreška: izbjegavanje kažnjavanja

Ako dijete ne uvidi posljedice lošeg ponašanja, vrlo je vjerojatno da ono neće ništa naučiti. "Nema ništa lošeg u kažnjavanju ako ste čovječni i pravedni prema djetetu," - veli psihoterapeut Windel. Odredite kaznu koja je povezana s prekršajem. Ako vaša kćerkica promaši bus pa ju vi morate odvesti u školu, za nadoknadu što ste time izgubili dragocjeno vrijeme, neka navečer uradi neke dodatne kućne poslove. Neka kazna bude ravnomjerna prekršaju. Ako vaš sinčić ne dođe na vrijeme kući u petak, možete mu u subotu poručiti: "Nema izlaska s drugovima kroz sedam narednih dana!" I to je fer.

Iako prut može privremeno spriječiti loše vladanje, ipak, gledano dugoročno, fizičke kazne se mogu izjaloviti. Izbatinjano dijete neće se naučiti samokontroli. Ono će se doduše naučiti bojati, te se čini da je u redu da roditelji namlate dijete. Ali strah nije najbolji učitelj. Ima i drugih vrsta kažnjavanja.

7. Pogreška: igrati se terapeuta

Kad vaša zlatna djevojčica baci kroz prozor igračku svoga manjeg brata i pritom zavrišti: "Mrzim ga!", tada ne ispituj sladunjavo: "Milo moje što nije u redu?!" Ova vrsta krive terapije ništa ne pomaže. Roditelji često ne želeći pokvariti svoje raspoloženje karanjem, dopuštaju djeci da ostanu zla. Međutim, čak i na izletu moraju se poštivati neka pravila: zabrana potezanja za kosu, bacanje hrane, razbijanje igračaka-mora ostati na snazi. Djeca slušaju kad vide da su roditelji odlučni. Kako veli dr. Windel: "Trpjeti nepri-

hvatljivo ponašanje, navodno zbog toga što nemamo vremena, objašnjavati se s djecom, jest krivo i neodgojno. To treba bez krzmanja onemogućiti. Ako vaše predškolsko dijete pokuša da vas udari uhvatite ga za šačicu i recite: "Ne smiješ mamu udariti! Sjmesta prestani!" Zatim upitaj dijete: "Zašto se srdiš?"

8. Pogreška: krivo nagrađivanje

"Prestani bacati igračke pa ću ti poslije ručka kupiti sladoled!" Tako obećava mama svom malom harambaši. Problem je u tome: dok ne ispuniš svoje obećanje, dijete nema razloga da se vlada lijepo. Nagrađivanje, da bi prestalo loše ponašanje, obično je podilaženje i podmićivanje koje kvari dijete, što će ono obilno koristiti kad mu zatreba. A to znači da dobro pona-

šanje nema u sebi i po sebi pravu vrijednost. Nagradu valja koristiti samo kao poticaj dobrom vladanju nakon što je takvo djelo izvršeno. Ponudite sladoled ne kao mamac nego kao čin pohvale kad ste vidjeli kako su se djeca trudila da svoju sobu za igru pospreme i uredi. Isto tako pomozite svom djetetu da prepozna smisao nagrade, a to je osjećaj zadovoljstva. Tada kažete: "Radio si marljivo, soba ti je čista i možeš biti ponosan kad to tvoji drugovi vide!"

9. Pogreška: nesporazum pred djecom

Kad roditelji debatiraju o obiteljskim pravilima ponašanja unutar dosega ušiju djece, ona postaju zbunjena i nesigurna. "Djeca vrlo uspješno znaju izigrati jednog roditelja na račun drugoga!" - upozorava dr. Schmidt. Roditelji moraju biti jedinstveni kad se radi o disciplini. Nesporazume moraju izgaditi nasamo, te moraju biti složni u bitnim crtama obiteljskih obaveza. To se odnosi osobito na kućne zadatke, vrijeme kada djeca moraju u krevet i uvijek važna zabrana tući se, potkradati i lagati. Kompromis treba naći u stvarima kad jedan roditelj traži veću strogost ili se nagoditi, da svaki od roditelja ima autoritet na različitim područjima. Na pr. tata odlučuje u poslovima oko kuće, a mama određuje vrijeme kad se ide na spavanje. Valja izbjegavati odgovornost jednog

roditelja za sve stvari discipline jer to ohrabruje djecu da probiju ograničenja kad je taj roditelj odsutan.

10. Pogreška: pretpostavljati uvijek najgore

Osmogodišnjak se tuži da ga sudrug tuče. Ne odgovaraj mu na to riječima: "Mora da si ga užasno uvrijedio!?" "Ako, naime, automatski pretpostaviš krivnju svog djeteta" - veli dr. Windel, "onda mu šaljete poruku da je on urođeno zao. "Umjesto toga usredotočite se na čin, ne na osobu. Izbjegavajte riječi kao što su: "Ti uvijek..!" ili: "Ti nikad ne slušaš!" Izražavajte se s određenim pojmovima kao što su: "Zaboravio si objesiti svoj kaputić!" Neka shvati da vi vjerujete da on može udovoljiti vašim očekivanjima, iako to ovog puta nije učinio.

Ako vaše dijete muči neki problem, najprije ga saslušajte s njegovog stajališta i gledišta. "Vaša podrška pomoći će mu da se smiri i sagleda situaciju razumno", veli isti stručnjak pedijatar. Kad djeca uvide da ste na njihovoj strani, ona će se bolje osjećati i vladati bolje.

/Prema "Rider's Digest 1993.", preveo: A. Miloš, Žednik/

LOPOČ U CVATU

U boji zore
rascvao se lopoč.
Iznad vode pjeva!

Danima traje,
ne vene...
I sja, kroz žegu srpnja,
u moje zjene.

O Bože silni!
Izvoru ljepota:
svemirskih visina,
zemlje i mora.

Sa vijencem lopoča,
razliven u cvatu,
živim Tvoju slavu.

23. srpnja 1992.

S. Fides

PROSLAVA 100. OBLJETNIČE ROĐENJA JOSIPA ANDRIĆA

* MLADENOVO (Bukin), 14. III. 1894. /+ ZAGREB, 7. XII. 1967.

Josip Andrić poznat je starijem katoličkom naraštaju u Bačkoj. Poznat je u književničkim i skladateljskim krugovima. Pripovjedač je i skladatelj. Završio je pravni i ekonomski fakultet. Studirao je u Zagrebu i Pragu. Bio je veliki radnik na polju katoličkog tiska u Hrvatskoj. Uređivao je katoličke listove "Luč", "Seljačke novine", "Mladost", "Obitelj". Uređivao je izdanja Društva svetog Jeronima u Zagrebu. Bio je zaljubljenik Izraela i Irske. Napisao je putopise o Irskoj, Palestini i Siciliji. Pisao je i objavio novele: Nove brazde, Srijemske elegije, te romane: Svega svijeta dika i Velika ljubav. Prevodio je s češkog, slovačkog, njemačkog i francuskog jezika. Josip Andrić je nenadmašan ljubitelj narodne pjesme i tamburice. Sabrao je više od

1500 narodnih popjevaka. Najveći dio Andrićevih skladbi posvećen je Bačkoj. Njegove skladbe najčešće zvone bačkim napjevima. (1) Volio je Slovačku. Knjigom "Slovačka glazba" predstavio je hrvatskoj javnosti slovačku klasičnu i suvremenu glazbu. (2)

Bačkim Hrvatima je na diku i činjenica da je Josip Andrić jedan od najzaslužnijih širitelja slave sv. Nikole Tavelića. Organizirao je podizanje oltara sv. Nikoli Taveliću u Jeruzalemu. Uglazbio je više pjesama u čast našem svecu. (3) Poslije 1930. god. zaslugom dr Josipa Andrića počelo se širiti štovanje bl. Nikole u svim hrvatskim zemljama... Spomenuti oltar je postavljen u češkoj crkvi sv. Ćirila i Metoda... Posvećen je 1937. (4) Do 1930. godine za blaženog Nikolu znalo se samo u Šibeniku i Šibenskoj biskupiji. Za nepunih deset godina štovala ga je cijela hrvatska katolička javnost. Za to su bili potrebni golemi naponi. Pokretač i duša svega bio je dr Josip Andrić. (5)

Samo iz bačkih mjesta gdje žive Hrvati Josip Andrić je prikupio i zabilježio oko 1300 narodnih melodija. Oko 25 kola je komponirao posvećujući ih Bačkoj: npr. Bukinsko, Plavanjsko, Monoštorsko, Somborsko, Subotičko itd. Komponirao je više od 125 novih kola i 82 pjesme. Ima 16 simfonijskih plesova, Bačku, Srijemsku, Malu seosku i Radničku simfonijetu. Šokačku elegiju je posvetio Bukinu, a Bunjevačku salašima. Napisao je operetu "Na vrbi svirala"

i posvetio je Bačkoj i Srijemu. "Dužijanca" je Andrićeva opera koja i danas plijeni jednostavnom elegancijom. Raspršeno kolo, Otmica Šijakinje su mu dovršene, a Matoš nedovršena opera. Pisao je kantate, koncerte, balet Jurjaši. Nezaobilazni je učitelj i skladatelj tamburice ne samo u Hrvatskoj. (6)

Najzaslužniji djelatnik za čuvanje uspomene na Josipa Andrića u Bačkoj u novije vrijeme je bez sumnje đurđinski župnik, mag. Lazar Ivan Krmpotić. On je 30. kolovoza 1969. godine, tada kao župnik u Bačkoj Palanci i Andrićevom rodnom selu Bukinu, organizirao Simpozij o životu i radu Josipa Andrića u Ristovači kod Bača. Taj je simpozij okupio najuglednije poznavatelje Josipa Andrića i njegovoga djela. Tom je prilikom izdan i zbornik koji na 159 stranica riječima najmjerodavnijih ljudi govori o Andriću. U sklopu simpozija podignuto je i poprsje ovom velikanu Bačke. Poprsje se čuva u župnoj crkvi u Plavnoj, a djelo je hrvatskog akademskog kipara Neste Orčića.

Na proslavi u Zagrebu bio je i naš biskup

Snimio: Vlatko Patarić

100. obljetnica Andrićevoga rođenja obilježena je ove godine u Zagrebu nizom predavanja, a u Osijeku dne 29. listopada ponovnim stavljanjem na scenu njegove opere "Dužijanca". Samo mali broj Subotičana imao je priliku da sebi posvećeno djelo vidi u bajskom kazalištu, 5. studenog. Nadamo se, da će se ispunti zajednička želja Osječke opere i bačke publike, da se "Dužijanca" vidi i u Subotici, Somboru i Tavankutu.

"Kad jednom u potpunosti otkrijemo bogatu i svestranu djelatnost Josipa Andrića i mirno zbrojimo njegove akcije, pothvate, rasuto iverje njegova srca,

prepoznat ćemo u njemu divnog i požrtvovnog, nesebičnog čovjeka. Iz njegovih djela: književnih, glazbenih, publicističkih, zračila je velika čovječnost i silna ljubav prema našoj zemlji i čovjeku".(7)

Priredio: Stjepan Beretić

Bilješke

(1) Nedjeljko Mihanović, Josip Andrić, Enciklopedija Jugoslavije, 1. svezak, Zagreb, 1980, 143. str

(2) Josip Andrić, Slovačka glasba, Zagreb, 1944. (193 strana)

(3) Hrvatinić Gabrijel Jurišić, Tavelićeva prisutnost, Šibenik 1972. str. 83.

(4) Hrvatinić Gabrijel Jurišić, navedeno djelo, 22. str.

(5) Ivon Ćuk, Andrićeva uloga u širenju kulta bl. Nikole Tavelića, Zbornik Dr. Josip Andrić, Zagreb, 1971, 79-82.

(6) Julije Njikoš, Dr Josip Andrić kompozitor i muzikolog, Dr. Josip Andrić, Zbornik, Zagreb, 1971. 66_75 str

(7) Ante Sekulić, Dr Josip Andrić, spomenuti Zbornik, 17. str.

Dr Josip Andrić (u sredini) kao bolesnik

Fototeka: V. Patarić

KROZ KLANCE PIRINEJA

Stijene visoke, tihe
grle sivilo neba.
Stoljeća u njima žive.

Čista planinska vrela
slijeću odozgo.
Tako bih pod njih klekla.

Motrim divljinu ovu
čudesnu, strašnu.
ćutim majušnost svoju.

Oblaci gusti jezde
ko divovske lađe.
Htjela bih zvijezde.

Klisure sablasno zure
u danu što mrije.
šume zašutjele puste.

Tuneli šapću o strahu
uski, mračni, hladni.
Oče, na tvom sam dlanu.

Kiša puteve gladi,
ptice skrivene u muku.
Pogled nas tvoj prati.

Na jednom osmijeh sunca,
trepere kapi kiše.
Nebom zasjala duga.

Boltagno, 11.10.1979.

s. Fides

Jakov Kopilović

KLISA I TISA

Tisa tiha,
Klisa ista,
slika stiha
a nizinska.

Iz ditiinjstva
sni se jave,
starovinska
pisma trave.

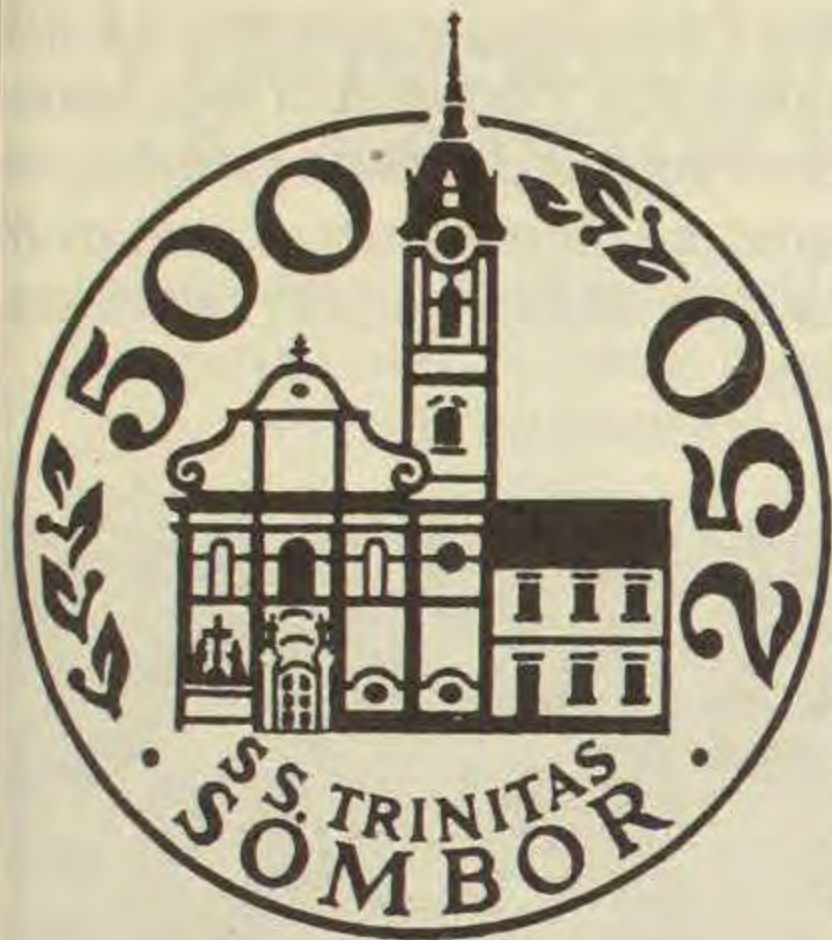
Tisa teče
siva zmija,
svilna večer
živa klija.

Tihe Klise
nema više.
Mlinovi se
osiliše.

Ni suvaje
pomeljara,
uzdisaje
poljem šaljem.

11.06.1993.

JUBILEJI SOMBORSKE CRKVE

Jedna od najstarijih župnih zajednica u subotičkoj biskupiji je svakako i župa Presvetog Trojstva u Somboru. Prije pet stoljeća podignuta crkva sv. Mihovila na posjedu obitelji Czobor. Dolazak i misionarski rad otaca dominikanaca stvorili su preduvjete za razvoj organiziranog crkvenog života, a time i začetak same župne zajednice. U petstoljetnom hodu vjernika somborske župe sigurno je puno datuma, događaja i osoba koji zaslužuju pažnju i sjećanje. Ovoga puta, istim slavljem, željeli smo se sa zahvalnošću sjetiti otaca franjevac a i godine 1743., kada započinje gradnja

franjevačkog samostana koji od 1781. godine služi kao župna kuća.

Obilježavanje ovih značajnih obljetnica započelo je na blagdan Presvetog Trojstva 1993. godine. Svečanu svetu misu predvodio je subotički biskup msgr. Péntzes János, a vrlo nadahnutu propovijed izrekao je župnik sv. Terezije iz Subotice preč. g. Stjepan Beretić. Svojom nazočnošću slavlje su počastili: u ime općine g. Vasa Relić, gradonačelnik; u ime Srpske pravoslavne crkve o. Miroslav Naumov, paroh somborski; u ime Židovske općine g. Miodrag Fišer; u ime Edukativnog centra g. dr. Panta Lazić; u ime Arhiva g. Rade Šumonja; u ime gradskog Muzeja g. Branislav Mašulović, u ime KUD-a "Vladimir Nazor" g. Antun Matarić; u ime KUD-a "Petőfi Sándor" g. Halai István. Lijepo popunjena crkva, mladi i djeca u narodnim nošnjama i veći broj svećenika zajedno sa svojim biskupom, učinili su da sam čin otvaranja jubilarne godine ostavi ugodne dojmove svima nazočnima.

Drugi događaj, vrijedan spomena, je božićna akademija koju priređuje Katolička Crkva u sklopu "Somborskih duhovnih večeri", a ovoga puta u znaku jubileja. Vjeroučenicima župe Presvetog Trojstva su priredili božićni mjuzikl, a kao gosti nastupili su zbor "Albe Vidaković" iz Subotice i tamburaški orkestar "Ravnica", također iz Subotice. U božićnom ugođaju crkve, prepune vjernika i gostiju, bilo je doista lijepo slušati pjesmu, koja je bila zapravo molitva - tiha i snažna, uz pratnju tamburice... I to na tlu gdje već pet stoljeća kuca vjerničko srce a usne šapatom radosno ili u suzama izgovaraju molitvu prošnje i zahvaljivanja, klanjanja i kajanja. Toga, 26. prosinca 1993. god. uvijek ćemo se rado sjećati.

Završno slavlje jubilarne godine održano je uoči blagdana Presvetog Trojstva, 28. svibnja. Svečanu kancelebriranu sv. misu predvodio je beogradski nadbiskup - metropolita dr. Franc Perko uz subotičkog biskupa msgr. Jánosa Péntzesa te otpravnika poslova Apostolske nuncijature u

Beogradu msgr. Salvatorea Pennacchia i svećenike somborskog i okolnih dekanata.

Na sv. misi pročitano je i brzojav sv. Oca Ivana Pavla Drugog vjernicima župe Presvetog Trojstva povodom ove značajne obljetnice. Podjeljujući svoj Apostolski blagoslov, Sv. otac poziva sve ljude dobre volje, a posebno vjernike, da budu zauzeti u promicanju ljudskog dostojanstva i mirnog suživota na ovim prostorima. I ovoga puta, nazočnost predstavnika drugih vjerskih zajednica, općine i kulturnih institucija grada nije izostala.

Jubilej smo proslavljali u godini koja će ostati zapamćena kao jedna od teških godina. Željeli smo i planirali daleko više: znanstveni simpozij, izložbe, prigodnu brošuru itd. Za ono što nije učinjeno ovoga puta, nadamo se da će u skoroj budućnosti biti novih prilika.

Josip Pekanović

Ljudi idu u daleke krajeve želeći se popeti na visoke planine, upoznati široka mora, duge tokove rijeka, okretanje planeta i zvijezda - a prolaze pored sebe samih, ne želeći upoznati sebe!

Sv. Augustin

GABRIĆEV KRIŽ

I. KRATKA POVIJEST GABRIĆEVOG KRIŽA NA HRVATSKOM MAJURU

Sv. Pavao piše: "Kristov križ Židovima je sablazan, Grcima ludost, a onima koji vjeruju znak pobjede, izvor snage i života".

Kristov križ je od prvih kršćanskih vremena u velikoj časti. Svi liturgijski čini počimali su i završavali križanjem. Blagoslovine i sveti sakramenti podjeljivali su se znakom križa. Križ se nosio i na odijelu, i na lančiću oko vrata a postavljan je i na javnim mjestima.

I danas se u Crkvi znaku Kristova križa iskazuje veliko štovanje. U kalendaru postoje blagdani Našašća i Uzvišenja sv. Križa. Stoga je razumljivo da se križ postavlja na tornjeve, pred crkve, na raskršća i pored puteva. Prolazeći kraj njih, vjernici ih pozdravljaju, zaustavljaju i pred njima mole, a u korizmeno vrijeme okupljaju se oko njih da ih posebno počaste.

Na blagoslov križa okupilo se puno bivših i sadašnjih stanovnika H. Majura

Takav jedan križ postavljen je i na malom raskršću đurđinskog i tzv. "prikog puta". Zovu ga Gabrićev križ, u spomen Ivana Gabrića koji ga je dao podići

davno, skoro prije 100 godina. Tko je bio Ivan Gabrić? Gabrićeva starina bila je kod nekadašnjeg Antunovićeovog salaša, pored Matekovog majura. Negdje oko 1820. godine, Maćok Gabrić bio je uznemiravan i odlučio odatle odseliti. Kupi na Hrvatskom Majuru 90 lanaca zemlje, i noseći u kolijevci sina Antu, osnuje ovdje novo gnijezdo. Antu se 1846. rodio sin Ivan koji je 1897. podigao ovaj križ. Gabrićevi su imali kuću u varoši u Crnkovom sokaku (danas Marije Bursać 13). Iz te kuće Ivan je išao u školu. Da je zavolio knjigu vidi se i po tom, što je bio stalni pretplatnik svih književnih izdanja biskupa Antunovića. Kao ugledni građanin Subotice, bio je "virilišta" (nešto kao današnji poslanici skupštine). Supruga mu je bila Marija Crnković. S njom u braku imao je dvanaestoro djece. U vrijeme podizanja križa živa su bila četiri muškarca i tri cure koji su sada već svi podomljeni. Ne znamo sigurno što ga je potaklo na podizanje križa. Možda kakav zavjet? U svakom slučaju živa vjera i štovanje Isusovog križa. Moglo je tu biti i malo ljudske sujete. Bio je, naime, običaj da viđeniji ljudi podižu križeve.

Križ od hrastovog drveta, u Subotici, u današnjoj Gajevoj ulici, izradio je majstor György (prezime mu se nije moglo pročitati), ács (tesar). Urezana godina 1897. dobro se vidjela. Križ je prvo donesen Gabrićevoj kući, a odatle su ga zapregom Ivanovi sinovi Nikola i Veco na volovskim kolima iznijeli na salaš. Na dolu su zapali pa je kočijaš morao doći na salaš po pomoć. Mićo je bio zadužen da iskopa jamu za križ. Bio je početak mjeseca travnja, pred Uskrs, i kažu da je bio i svećenik koji je blagoslovio križ. Vjerojatno je to bio jedan od četiri kapelana u velikoj crkvi.

Tako je križ stajao na ovom malom raskršću 97 godina. Zub vremena: kiša, snijeg i vjetrovi, načeo ga je i zaprijetio padom. Vjernici ovoga kraja, kojih ovdje ima još veoma malo, i oni koji su se ovdje rodili i rasli, a sada su uglavnom u gradu, u dogovoru s praunucima pokojnog Ivana, složili su se da podignu novi križ. Novi križ je od hrastovog drveta. Kod nas nema kamena, raste samo drvo. Mi smatramo da je kamen mrtav a drvo živo, pa se zato rado prave križevi od drveta. A drveni križ je bliže biblijskoj istini, jer evanđelisti svjedoče da je Isus bio raspet na drvu križa.

Novi križ izradio je Lajčo Anišić. Drvo za križ nabavljeno je u Subotici u pilani Marton. Korpus i pokrov su od bakarnog lima. Ispod Isusovog lika je mal lik Blažene Djevice Marije. Na starom križu je bila još jedna pločica ovalnog oblika. Nešto je na njoj pisalo. Vjerojatno "Gabrics Janos". Tu pločicu nismo ponovo stavljali jer mislimo da nema razloga. Sasvim dolje je urezan natpis: "Prvi križ podigao Ivan Gabrić 1897., a ovaj drugi njegovi praunuci 1994. Izradijo Lajčo Anišić".

Stari križ je ispilan i zakopan pod novi križ. Oko križa je drvena ogradica, radi estetike i zaštite.

Koliko dugo će trajati ovaj križ? Ako ga nasilje i nepravda ne ošteti ili uništi, trebao bi trajati isto barem 100 godina, tim prije što je modernim sredstvima zaštićen od propadanja i truljenja. Nitko od nas, koji smo sada ovdje, nećemo

doživjeti da se prilikom 200. godišnjice podigne novi križ. Valjda će još biti naroda, a i vjere u njemu, da ovaj spomen našeg otkupljenja stoji na ovom mjestu.

Pristupna procesija za blagoslov križa - u pozadini bivša škola

II. KRATKA MONOGRAFIJA HRVATSKOG MAJURA

Nalazimo se u naselju Hrvatski Majur. Ovdje, gdje se mi sada nalazimo, na raskršću Đurđinskog puta i Malobošnjačkog atara, jeste geografski i društveni centar. Tu je križ, stanica, škola, drumarska kuća, "mijana Paloš" i četiri šora salaša. Ti šorovi salaša ne tako davno, bili su puni ljudi, mladeži i djece. Ovi putevi bili su prometni: ponedjeljkom i petkom, mnoštvo kola išlo je u grad (varoš). Nedjeljom su čitave procesije išle u crkvu u Malu Bosnu. Mladež se nedjeljom skupljala u kolo, navečer išla na skupštine. A škola je vrvila od đaka kao košnica. Znalo je biti i do stotinjak đaka. Sada se sve promijenilo. Od 150 salaša ostalo je naseljenih samo 27. Život je zamro: pruga demontirana, stanica se ruši. Škola zatvorena a i ona se ruši. Drumarska kuća pusta. Pa čak su i dvije "mijane" - "Paloš" i "Kempecova-Arankina" zatvorene. Zašto se to dogodilo, to je druga i duga priča, o kojoj nećemo sada.

Sredinom Hrvatskog Majura prolazi Verušićki do koji ima dva značajnija lokaliteta: Vrtlog i Matekovu baru. Vrtlog je bio na Gabrićevoj zemlji. Bilo je u njemu vode preko čitave godine pa su se u njemu djeca kupala. Matekova bara iskopana je kraj Sivačkog puta i služila je za napajanje marve iz Matekovog Majura. U njoj je znalo biti ribe. I ova bara služila je za kupanje.

Za slavlje blagoslova križa privremeno je vraćen natpis "Hrvatski Majur"

Željeznička pruga građena je 1907/1910. Najprije je ovdje bila stanica sa imenom "Kis-város-egyháza". Ime vrlo znakovito jer podsjeća na lokalitet crkve. Kad su 1918. došli Srbi, oni su stanici promijenili ime u Hrvatski Majur. Ime je dato po tome što je ovdje bilo više porodica sa prezimenom Horvacki. Narod je to ime rado prihvatio pa je ono ostalo do danas. Dok je Crnković bio "keveta", on je izposlovao da je voz stajao i kod njegovog salaša gdje je bila ploča s natpisom "Crnkovi salaši". Prije petnaestak godina pruga je demontirana kao nerentabilna, a zgrada stanice propada.

Početak ovog stoljeća prva škola radila je u privatnoj zgradi na Kimetinom salašu. Osnovna škola "Mijo Mandić" sagrađena je 1910. Prvi učitelj bio je Vilmos Koncz. Od 1918. učitelj je Žarko Kolarić koji je umro 1927. Njega je naslijedila Olivera Vučić koja je bila sve do 1941. Od toga vremena bilo je više učitelja koji su radili u ovoj školi. I ovo je tema za drugu priliku. Iz ove škole

izašli su svećenici: p. Leopold Ivanković, Antun Gabrić, Ivica Skenderović, Andrija Anišić i Antuš Kopilović. Ovu školu pohađao je i pokojni dr. Vinko Perčić.

Kilometar odavdje na jug, raskršće je dva puta i na njoj lokalitet zvani Paloš. Tu je bila i "mijana" (gostionica). Naši salašari ponedjeljkom i petkom odlazeći u "varoš" na "pecu" (tržnicu), rado su se zaustavljali kod ove "mijane" da odmore konje, a i sami se okrijepe. "Birtašica" u ovoj "mijani" dugo je bila "snaš" Marijica. Ni "Paloš" danas više ne radi. Odakle ovo ime? Istina, jedno vrijeme je bio "birtaš" Paloši Vince, ali izgleda da je on nazvan ovako po Palošu. Naime, jedno je povijesno dokazano - da su Pavlini na današnjem Pavlovcu imali crkvu i iz nje pastoralno djelovali na širem području. Ovdje, na sadašnjem Palošu, mogla je biti kapelica, u koju su na određene dane dolazili Pavlini služiti Misu, pa su od mađarskog "Pálasok" (Pavlini) i kapelicu nazvali Paloš.

Drumarska kuća sagrađena je 1922. Prvi drumar bio je Ivan Mamužić. Njegova dužnost bila je da poziva ljude na kuluk i koordinira radove oko popravka puta. Zato je dobio naziv "bać Ivan Drumar". Kasnije je tu dužnost kraće vrijeme obavljao njegov sin Stipan. I ta je kuća danas napuštena.

Pod Hrvatski Majur spadala su i dva majura: Matekov, danas prasilište i Gajgerov majur ili salaš. Ne znam da li još postoji?

Krupare su bile na salašu Ivana Budimčevića-Krvavice i ovdje u Kempecovoj-Arankinoj "mijani".

Kempecova, a kasnije Arankina "mijana", novijeg je datuma. Radila je dok je bilo mušterija. Sada je prazna. Tu je jedno vrijeme bila i "maža" (vaga).

Kovači su bili Joška Kesler i neki Vaso.

Vršalice su imali Stipan Peić Tukuljac i već spomenuti Ivan Budimčević-Krvavica.

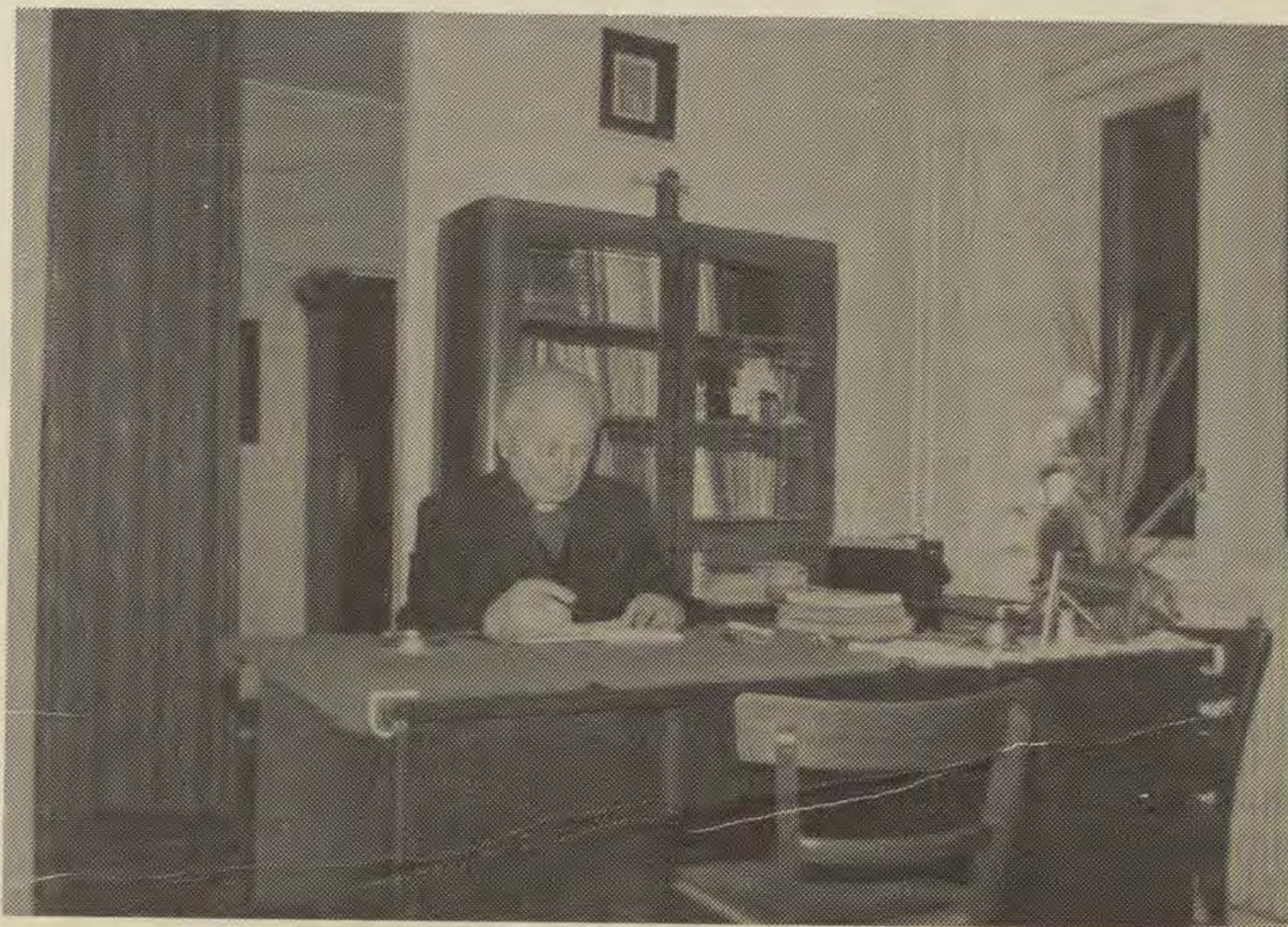
Prezimana obitelji koji su stanovali ili i sad stanuju na Hrvatskom Majuru su slijedeća: Anišić, Antunović, Bačić, Bašić-Palković, Balog-Kempec, Bedić, Budimčević-Kajla, Bukvić, Crnković, Davčik-Tutini, Dekanj, Dulić, Francišković, Gabrić, Guganović, Horvacki-Palivuk, Horvacki-Harma, Iršević, Ivanković, Kopunović, Kuntić, Lipozenčić-Matek, Lulić, Mamužić, Matković, Miković, Mujić, Nimčević-Džajini, Nadhedeši, Peić-Tukuljac, Perčić, Piuković, Saulić, Sivić-Kimetin, Skenderović, Stantić, Sudarević, Šarčević, Tikvicki, Tumbas, Vidaković, Vojnić-Hajduk, Vujković-Lamić, Vuković, Šafer. (Vjerojatno je koje prezime i izostavljeno).

Na početku sam napomenuo da je ovo kratka povijest i križa i Hrvatskog Majura. Sve ovo iziskuje i temeljitije, točnije i opširnije istraživanje. Vjerojatno je i dosta toga izostavljeno pa se čeka jedno marljivo pero koje bi sve to zabilježilo da ostane zapisano i nezaboravljeno.

Ovo predavanje održao je Antun Gabrić, župnik u Tavankutu
4. rujna 1994. prigodom blagoslova Gabrićevog križa.

DIJAMANTNI JUBILEJ SVEĆENIŠTVA MONS. FRANJE VUJKOVIĆA

Jedan od najsvjetlijih živih svećeničkih likova naše biskupije proslavio je ove godine svoj dijamantni jubilej služenja Crkvi i Narodu. Tako značajna obljetnica zaslužuje da se o slavljeniku progovori opširnije na stranicama našeg kalendara. U svojoj skromnosti slavljenik nije želio posebno obilježiti

Msgr. Vujković za radnim stolom

obljetnicu svoga svećeničkog ređenja. Na Petrovo je u katedrali sudjelovao u koncelecijaciji s biskupom i drugim slavljenicima.

Mons. Franjo Vujković rođen je 20. lipnja 1911. u Subotici. Kao srednjoškolač upoznao je nekoliko svojih vršnjaka koji su namjeravali postati svećenici. Ubrzo im se priključio. Srednju školu završio je u Subotici i Travniku. Studij teologije pohađao je i završio u Zagrebu od 1930-1934. godine. Svete redove đakonata i svećeništva primio je u subotičkoj Katedrali. Svećenik je postao 1934. godine. Prvo mjesto na kojem je službovao bila je župa Imena Marijina u Novom Sadu. Od 1938-1940. bio je kateheta u građanskim školama

u Subotici. Poslije preuzima dužnost prefekta u sjemeništu "Paulinum". Nakon tri godine postaje upravitelj župe Isusova Uskrsnuća u Subotici. Na toj dužnosti ostaje do konca 1945. godine kada je preuzeo dužnost tajnika biskupije. Od 1947. godine je bio župnik u Starom Žedniku. Tu dužnost je prekinuo na tri godine jer je morao na izdržavanje kazne zatvora. Poznato nam je da je u tom procesu bilo suđeno svim aktivnijim mlađim svećenicima. Nakon tri godine provedene u Mitrovačkom zatvoru nastavlja službu župnika u Žedniku. Tu ostaje do 1968. godine kada je imenovan katedralnim župnikom u Subotici. U katedrali je kao župnik službovao do 1985. godine kada je otišao u zasluženu mirovinu. Od tada živi u "Josephinum", svećeničkom domu u Subotici. Prema zdravstvenim mogućnostima, ispovjeda u katedrali, misi sestrama u domu. Često ga možemo susresti u vrtu doma kako šeće moleći krunicu.

Mnogo puta u životu naše su riječi preslabe da bismo njima izrazili ono što osjećamo ili doživljavamo. U istoj mucu se nalazim i ja želeći govoriti o životu i djelu našeg jubilarca kojega najradje nazivamo "Gospodin Vranje". Ja ga se sjećam od svoje najranije mladosti kao čovjeka puna vedrine, topline, prijaznosti i jednostavnosti. Teško je posebno isticati neku njegovu vrlinu. Sve što treba resiti jednog pravog čovjeka i svećenika nalazimo u ovom dičnom starcu.

Na prijedlog Marka Vukova, župnika u Sv. Miletiću, dogovorili smo se da upriličimo jedan susret svećenika hrvatskog govornog područja u čast g. Vujkovića. Prijedlog se svidio svima. Slavljenik je rado pristao obilježiti svoj svećenički jubilej među svojom subraćom.

Dana 27. listopada u somborskoj župnoj crkvi sv. Križa u 10 sati bila je svečana koncelebrirana misa koju je predvodio slavljenik. U koncelebraciji je bilo dvadesetak svećenika. Slavljenika smo zamolili da u sklopu ove sv. mise progovori o sebi i svom svećeničkom služenju. Toplim i jednostavnim riječima, kako je to samo njemu vlastito, g. Vujković opisao je svoj životni put. Iznio je mnoge detalje iz svog svećeničkog života. Prisjetio se svih najznačajnijih događaja koji su obilježili njegov životni put. U srcu se uvijek s nostalgijom prisjeća svog službovanja na Žedniku. Zato i sam govori: "Žednik je bio ona župa na kojoj sam se osjećao kao kod kuće. Sa svima sam bio dobar i sve sam dobro poznavao. U svaki salaš sam mogao svratiti. Uvijek su me primili kao svojega. Tu sam proveo svoje najljepše godine svećeništva. Tu me cijelo vrijeme nosilo oduševljenje koje je bilo znatno umanjeno mojim prelaskom u katedralu. Moram biti iskren i priznati da mi je Žednika uvijek žao. Znao sam govoriti da, kada bi mi biskup dao dopuštenje, sa tragačom bih se preselio nazad". Ljubav prema Žedniku i Žedničanima uvijek je prisutna u g. Vranji.

O svom boravku u domu svećenika u kojem sada boravi govorio je pohvalno. Tu se nakon dugogodišnjeg rada čovjek može smiriti i bez brige pripremati za prelazak. "Ovaj sadašnji period zaista je mirovinski", rekao je slavljenik. O svemu, čak i o patnji, starosti, oduzetosti, g. Vujković govori samo na lijep način. "Ako se čovjek i razboli, opet ima dobru priliku da čini dobro: da trpi kao

bolesnik". U svojoj skromnosti odaje veliko priznanje i iskazuje divljenje onoj svojoj subraći koja su u istom domu "prikovana uz krevet" te za sebe govori:

Jubilarac predvodi koncelebriranu Euharistiju

"Ja ne znam kako bih to mogao izdržati. Zaista su hrabri i duboke vjere. To je velika žrtva koju čine".

Razlog zašto je slavljenik tražio od biskupa da bude umirovljen je taj što je želio provesti ostatak zemaljskog života u miru s Bogom. Zato sam svjedoči: "Idem u Josephinum jer mislim da sam dosta radio i vrijeme je da svoju dužnost predam mlađima. Lijepo su to znali reći naši stari salašari kad bi ostarili - idu u grad da budu bliže crkvi. Dok smo sposobni za rad: radimo, a kad ostarimo treba se starati za svoju dušu. Starao sam se za svoju dušu dok sam radio, ali sada imam za to bolju priliku".

Poslije sv. mise u župnoj crkvi sv. Križa zajedništvo je nastavljeno u prostorijama župe gdje je slavljenik odgovarao na naša pitanja. Animator razgovora bio je Marko Vukov. Spontano i toplo, uz mnoge detalje, g. Vujković govorio je o nekim zgodama iz svog života. Na pitanje: "Koliko je puta bio kod biskupa da zamoli umirovljenje", odgovorio je: "Kad je on meni izrekao sve svoje probleme, uvidio sam da on ima veće nevolje od mene pa sam odustao".

Mnogi svećenici bili su kod njega kapelani. Za njega je svaki bio dobar. Od

biskupa je dobio više puta prigovore zbog kapelana, ali on te pritužbe nikada nije prenosio kapelanima. Tom svojom dobrotom i toplinom osvajao je svakoga. Na njega se nitko nije mogao naljutiti, kao što se ni on ni na koga nije ljutio. Znao je reći da su i godine koje je proveo u zatvoru bile za njega jepe i pune sadržaja. Ništa u životu ne mora biti teško ako se prihvati s ubavlju. Život ovog časnog starca bio je i jest život pun povjerenja u Boga i ude. Za njega nitko nije nevažan jer nam je dobri Otac svima dao život. Biti i živjeti u blizini g. Vujkovića veliki je dar. Od njega svatko može naučiti prihvaćati druge onakve kakvi zaista jesu.

Kada sam u razgovoru sa g. Franjom Vujkovićem dogovarao ovaj susret i predložio mu što bi upriličili u njegovu čast, onda je odmah skromno zapitao: Zašto sad to treba. Ja svakako u životu nisam ništa značajnije učinio. Nisam ništa organizirao, napisao, izgradio... Zar to mora biti?" Odgovorio sam mu: Ono što od Vas možemo naučiti kao svog subrata, to nam je najvažnije. A od Vas svatko od nas ima što učiti. Zato bi ovaj susret bio i Vaš i naš. Vaša prisutnost svima nam je draga i potrebna kao poticaj da nastavimo istim putem."

Ova proslava koja je upriličena u čast g. Franje Vujkovića jedan je mali znak pažnje i zahvalnosti za sve što je učinio i što čini za naš narod na ovim prostorima. Gospodin je blagoslovio našu biskupiju i naš narod ovakvim revnim i plemenitim svećenikom. Sve što je mogao izvršio je i dalje čini. Njegov primjer i njegove molitve su nam i te kako potrebne. I sadašnje vrijeme teško je kao i vrijeme kada je on zauzeto djelovao u narodu. Dao Bog da među nama dalje bude vjernih i dobrih svećenika.

I.F.

SEDAM SMRTNIH GRIJEHA:

bogatstvo bez rada,
uživanje bez savjesti,
znanje bez karaktera,
biznis bez morala,
znanost bez ljudskosti,
vjera bez žrtve i
politika bez principa!

GANDHI

NAŠE REDOVNICE - JUBILARKE

ZLATNI JUBILEJ REDOVNIČKOG ŽIVOTA

S.M. CARITAS KOPUNOVIĆ

S. CARITAS (Marija) KOPUNOVIĆ rođena je u Subotici 25. siječnja 1922. godine. Otac joj je bio Petar, a majka Julijana Galamboš.

U samostan sestara "Naše Gospe" stupila je 1937. godine, te je prošla redoviti put formacije ove Družbe (aspirantica, kandidatica, novakinja). Redovničko odijelo obukla je 1943. godine, a 1944. godine položila je svoje prve zavjete. Prošlo je, dakle, od tada već punih 50 godina. Vječne zavjete položila je 1950. godine.

Kroz ovih pedeset godina s. Caritas obavljala je različite službe, od učiteljice i katehisticice do ekonomice i "kruničarke" (pravila je krunice). U više navrata i na raznim mjestima vršila je i odgovornu službu predstojnice. Svoju ljubav prema Bogu i bližnjemu, u svojoj redovničkoj zajednici, svjedočila je u Tažorskom, Zagrebu, Subotici, Garešnici, Žedniku, Offenburgu (Njemačka), Živogošću i konačno, ponovo u Subotici, gdje sada u zajednici sestara u župi sv. Terezije vrši službu predstojnice.

Na upit što bi rekla nakon 50 godina redovničkog života odgovorila je: "Uz sve poteškoće, uvijek sam ostala vjerna Bogu i svojoj redovničkoj zajednici u kojoj se jedino osjećam 'kod kuće'".

SREBRNI JUBILEJ REDOVNIČKOG ŽIVOTA

S. BEATA ZEBIĆ

S. BEATA (Pera) ZEBIĆ rođena je 13. rujna 1950. godine u Gljevu kod Sinja, od oca + Luke i majke Sime. Odrastala je u obitelji s još devetoro braće i sestara.

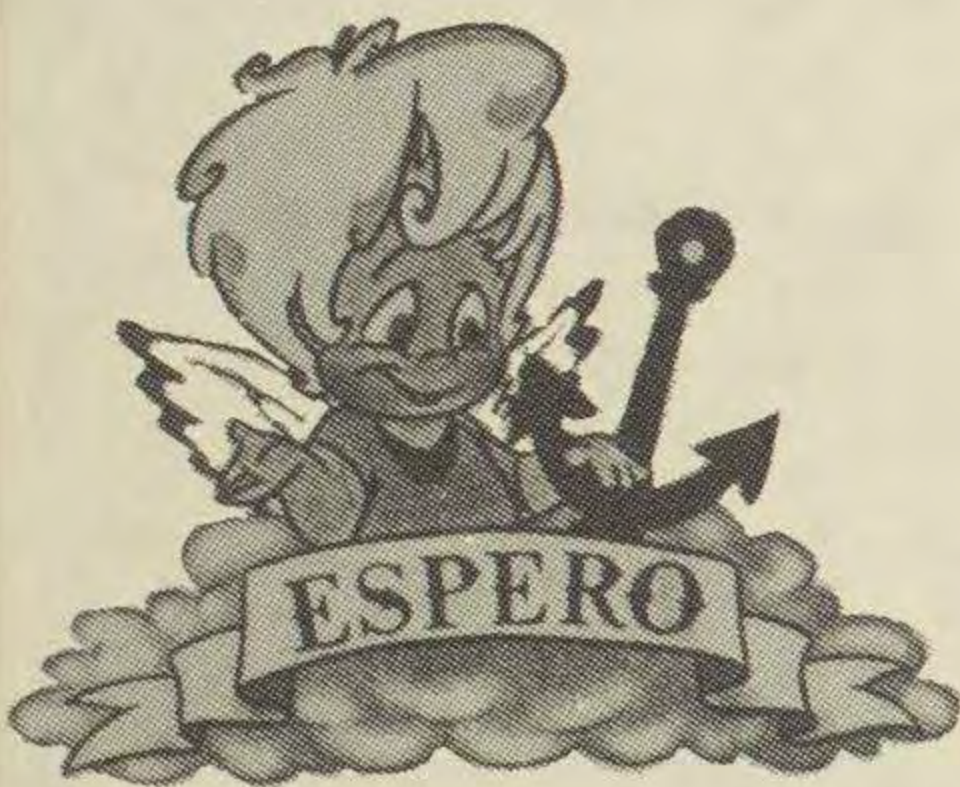
U samostan sestara Dominikanki ušla je 1964. godine. Novicijat je započela u Subotici 1967. godine. Prve zavjete je položila 13. travnja 1969. godine u Korčuli. Ove godine ona slavi svoj srebrni jubilej svećeničkog života. Vječne zavjete položila je 14. kolovoza 1975. godine. Na Katehetskom institutu KBF u Zagrebu studirala je od 1972. do 1975. godine. Poslije vječnih zavjeta radila je kao odgojiteljica u dječjem vrtiću sestara Dominikanki u Zagrebu (1975.-1980.). Od 1980. do 1983. godine bila je katehistica u Starom Gradu na Hvaru, zatim sedam mjeseci u Zavidovićima katehistica i orguljašica. U samostanu u Trnju u Zagrebu ponovo je od 1984. godine, a 8. kolovoza 1986. godine kao "bijela golubica" sletjela je u Tavankut i od tada ondje radi kao katehistica i orguljašica, na radost djece i mnogih u Tavankutu.

Njezin slavljenički moto: "Oni koji siju u suzama, žanju u pjesmi", upućuje na pomisao da put kojim ide nije lagan, ali onaj tko je vjeran i tko se uzda u Gospodina, uvijek žanje u pjesmi najdivnije plodove: radost i mir.

MEDICINA

Dr. sci. Fabijan Skenderović

PREVENCIJA "PARASUICIDA" I PRAĆENJE STOPE SAMOUBOJSTAVA NA TERITORIJI OPĆINE SUBOTICA

Uglavnom je malo poznata činjenica - osim u stručnim krugovima - da je samoubojstvo (suicidium) daleko češće od ubojstva (homicidium) i da na pr. u Vojvodini na svaki slučaj ubojstva, dolazi 5,7 slučajeva samoubojstava.

Samoubojstvo je složena pojava. Na nj djeluje splet vrlo različitih okolnosti, počev od općih društvenih pa do psiholoških, kulturnih, ekoloških i drugih nedovoljno definiranih faktora. Analiza koju ovdje donosim

temelji se na redovitim statističkim podacima i može biti samo početna osnova za znatnija interdisciplinarna ispitivanja.

Donosim ovdje prikaz stope samoubojstava (broj samoubojstava na 100.000 stanovnika) u nekim zemljama svijeta. Podaci su iz 1959. godine (usp. navedenu literaturu na kraju članka - 17).

Zapadni Berlin	35.6	Južna Afrika	12.2
Mađarska	25.7	Jugoslavija	11.9
Austrija	24.8	Engleska	11.5
Japan	21.3	USA	10.6
Danska	21.2	Bugarska	7.5
Švicarska	21.1	Norveška	7.3
Finska	20.0	Nizozemska	7.0
D.R. Njemačka	18.9	Italija	6.3
Švedska	17.3	Poljska	6.1
Francuska	16.8	Grčka	5.3
Belgija	14.9	Irska	2.5

Sociološko ispitivanje područja Vojvodine otkrilo bi nove i potvrdilo već poznate naučne činjenice, naime da postoje izvjesne zajedničke bitne sociokulturne karakteristike ovog područja, bez obzira na administrativno-političke granice, koje ga danas dijele.

Regionalna razlika u učestalosti samoubojstava u Vojvodini i značajna učestalost samoubojstava u nekim vojvođanskim općinama bila bi osnova za pretpostavku da se oblasti koje se diferenciraju prema učestalosti samoubojstava razlikuju isto tako i u pogledu svojih društvenih karakteristika.

U okvirima tog istraživanja bilo bi neophodno ispitivanje društvene patologije ovog područja, intenziviranje sociokulturnog ispitivanja, kao i dalja objašnjenja i potvrđivanja nekih pojava, koje su ranije na izvjestan način označavane kao signifikantne.

Samoubojstva u srezovima Vojvodine za godinu 1961. (17)

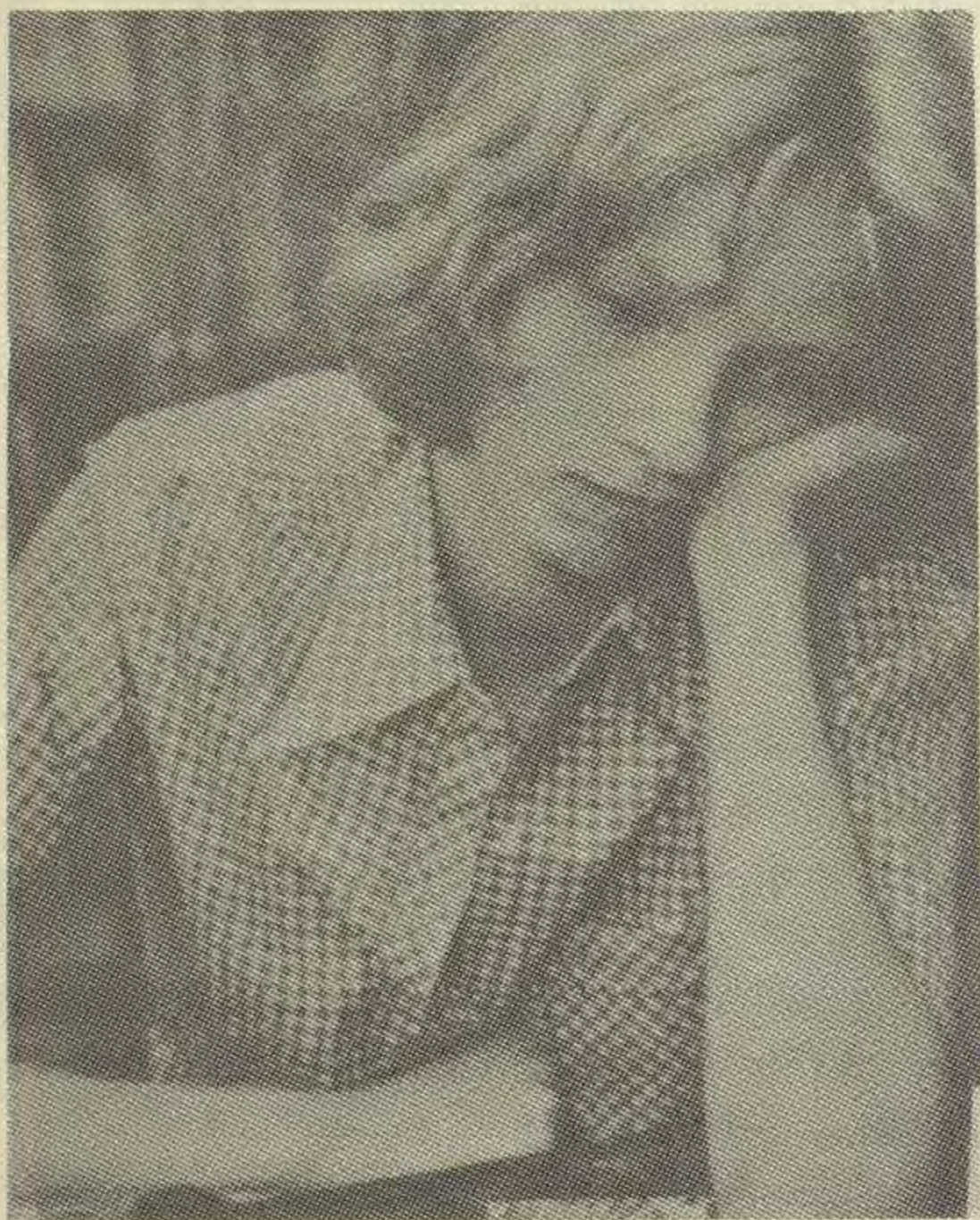
Srezovi	Ukupan broj stanovnika	broj samoubojstava
Novi sad	447.061	87
Pančevo	320.187	34
Sombor	219.331	41
Sremska Mitrovica	246.038	37
Subotica	286.667	120
Zrenjanin	335.681	65
A.P.V.	1.854.965	384

Rezultati stopa samoubojstava klasificiraju se na sljedeći način:

0.1 - 10.0	mali stupanj samoubojstava
10.1 - 20.0	srednji stupanj samoubojstava
20.1 - 30.0	visoki stupanj samoubojstava
30.1 - i preko	kritično visoki stupanj samoubojstava

Ovako izražen različit stupanj samoubojstava u Vojvodini, odnosno na terenu srednjeg dijela Panonske nizije, spada među najviše u svijetu. Konkretnije rečeno, sjeverni dio Bačke skoro dvostruko premašuje stupanj, koji smo u ovoj podjeli označili kao: "kritični stupanj samoubojstava". Prema rečenom, samoubojstva - u sjevernom dijelu Bačke, - praktično su nosilac visokog stupnja samoubojstava u čitavoj Vojvodini. Stanovništvo sjevernog dijela Bačke je većinom mađarske narodnosti, a ta nacija i prednjači u samoubojstvima.

Kada je o Mađarima riječ, treba napomenuti da oni čine **23,94%** ukupnog stanovništva Vojvodine, ali su po broju samoubojstava (**923 godišnje**) vojvođanskog stanovništva, u apsolutnom i relativnom smislu, na prvom mjestu. Ovi podaci odnose se na period od 1960 - 1965. godine. To predstavlja poseban fenomen za Vojvodinu za ovaj period, ali i za dulja vremenska razdoblja promatranja.

Visok stupanj samoubojstava je zabilježen je i u samoj Mađarskoj (1,2,3,7,8,9,10). U Mađarskoj se pojedinačno i timski bave problemom samoubojstava. Sva ta istraživanja jasno pokazuju da je Mađarska na prvom mjestu u svijetu po broju samoubojstava. Uspoređujući broj samoubojstava u županijama koje se graniče sa Vojvodinom, prema istim izvorima i za isti period, utvrđeno je da je stopa samoubojstava u tim županijama (Csongrád, Bács-Kiskun) više od 60 na 100.000 stanovnika. Proučavanje broja samoubojstava u pojedinim narodima koji žive u Vojvodini dalo je sljedeći

redoslijed: Mađari, Hrvati, Slovenci, Slovaci, Srbi, Rusini i Makedonci. (16)

Prethodni autori, koji su već spomenuti, podijelili su općine u Vojvodini po učestalosti samoubojstava i ustanovili su bitne razlike u broju samoubojstava među osobama iste narodnosti.

Ispitivanja drugog domaćeg autora (11) ukazuju da osobe rođene u Vojvodini predstavljaju jednu petinu svih samoubojstava ispitivanog vremenskog razdoblja. On tvrdi da je u Beogradu na pr. porastao broj samoubojstava preseljenjem Vojvođana u taj grad.

Jedan strani autor (12) u svom istraživanju pod nazivom "Apel-fenomen", opisuje istu činjenicu, ali je proširuje i na samoubilačka ponašanja. Općenito rečeno, "Apel-fenomen" se očituje na takav način kod osoba, kod kojih su snage življenja snažne, a manje se javlja ondje gdje nadvladaju snage autoagresije. To znači: kod "parasuicida" (pokušaj samoubojstava) spomenuti "Apel-fenomen" je najočitiji. Kod suicida (samoubojstva) ovaj fenomen je najmanje očit, a često i neuočljiv. Kad se radi o antinomičnosti, "Apel-fenomen"

jedan je od glavnih činilaca u organizaciji prevencije samoubojstva. "Apel-fenomen" se ne mora očitovati samo kroz samoubilačku radnju već i posredno, posjetom liječnicima pred samoubojstvo. Iako u takvim slučajevima žalbe budućeg samoubojice ne moraju biti samo psihičke, već mogu biti i tjelesne, ipak se radi o "maskiranoj depresiji" - ličnost boluje od depresivne mentalne bolesti, a žali se na tegobe u tjelesnim organima.(15)

Stopa ubojstava u zemljama sa najvećom stopom samoubojstava

zemlja	samoubojstva	ubojstva
Mađarska	40.6	2.1
Danska	23.9	0.7
ČSSR	22.9	1.2
Austrija	22.7	1.3
SR Njemačka	20.9	1.2

(Podaci se odnose na 1978. godinu)

Ako se pretpostavi da pisci u svojim djelima uglavnom izražavaju svoj bogati unutarnji svijet emocija, izuzetnih psihičkih stanja, onda opisi koji nam tako dolaze od majstora pera mnogo vjernije prikazuju ta skrivena unutarnja stanja nego što to mogu izraziti prosječno obdareni pacijenti u kabinetu kliničara, dapače, više i bolje od opisa najlucidnijeg psihijatra.

Jasno postavljen problem samoubojstva izgleda istovremeno jednostavan i nerješiv. Ubijaju se i oni koji su bili uvjereni u smisao života. Čini se da nije dovoljno samo vidjeti smisao, nego valja posjedovati i volju za smislom. Smisao se može pronaći i u smrti.(14)

Nakon ovih uvodnih napomena potrebno je reći nešto i o odrednicama u shvaćanju samoubojstva. Durkheim je shvatio da je samoubojstvo, suglasno teoriji o realnom postojanju društvenih neusaglašenosti, totalni poremećaj kolektivne svijesti u društvu koje se mora stalno promatrati i analizirati. Proučavanja u socijalnoj patologiji uz potpuno zapostavljanje uloge posebnih i osobnih činilaca dovelo je do revidiranja maločas iznešenih stavova, ali se mora istaći da je Durkheim, bez sumnje, bio prvi koji je pokušao objasniti te korelacije i izraziti ih u obliku koherentne sociološke teorije.(4)

Još ranije je uočeno da na teritoriji općine Subotica postoji izrazito povećanje učestalosti samoubojstava. Slični zaključci uočeni su i u susjednim općinama (Kanjiža, B. Topola, Senta), iako je ondje učestalost nešto niža.

U vremenskom razdoblju od 6 godina (1965-1970) prijavljena stopa samoubojstava bila je slijedeća (13):

Godina	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Broj slučajeva	83	97	89	73	96	75

Prema ovim pokazateljima, po gruboj statističkoj metodologiji, proizilazi da je stopa samoubojstava na 100.000 stanovnika bila na najvišoj svjetskoj listi samoubojstava i iznosila je od **49,3%** do **67,8%**, što se odnosi na navedeno vremensko razdoblje koje je ovdje tabelarno prikazano. Postotak smrtnosti u odnosu na sveukupni mortalitet iznosio je od **4,2** do **6,3%**, što se smatra ekstremno visokom brojkom, koja je uostalom korespondentna onoj o apsolutnoj stopi samoubojstava za ovaj prikaz.

Ovakva proporcija premašuje tri puta proporcije mortaliteta u odnosu na one uobičajene proporcije.

Uspoređivanje broja izvršenih samoubojstava i pokušaja samoubojstava ("parasuicidi") pokazuje različite omjere. No, uobičajeno je da je broj pokušaja samoubojstava nekoliko puta veći u odnosu na broj samoubojstava. Rjeđe se priznaju ekstremni odnosi **10 : 1**. U našim istraživanjima pokazalo se da se prijavljuje mali broj pokušaja samoubojstava i da je čak znatno manji od onog koji je evidentiran kao izvršeno samoubojstvo. Zbog čega je ovaj broj tako mali i da li ovdje postoje metodološki ili drugi problemi, teško je na osnovu malih iskustava odgovoriti, mada se može zaključiti da metodološki pristup nije odgovarajući i metodologija prikupljanja podataka mora se dobro izanalizirati.

U vezi ovoga valja istaći da je kod osoba iznad 60 godina ukupno učešće nešto preko **30%** u odnosu na ukupno učešće u samoubojstvima skupine koja je ovde prikazana, što se uklapa u visok postotak stanovništva iznad 60 godina u ovom gradu.

B. Kapamadžija u svojoj doktorskoj disertaciji podcrtava da upoređujući stupanj samoubojstava i postotak alkoholičara u ukupnom broju samoubojstava u pojedinim srezovima Vojvodine uočava da se gledom na Suboticu može primijetiti jedan paralelizam pojava: u Subotici je u Vojvodini najveći postotak samoubojstava (**41,9%**), ali je i najviši postotak alkoholičara među samoubojicama (**41,4%**), te se u vezi s tim može reći: "Prema tome, srez Subotica se u neku ruku izdvaja kao područje koje kao da je priroda odabrala, kao u nekom eksperimentu, da na njemu izdemonstrira pozitivan odnos između alkoholizma i samoubistva" (6).

Promatrajući stupanj samoubojstava i vezanost ovoga za nacionalne skupine, Gergely (5) i Šovljanski (16) uzrok visokog stupnja kod Mađara u Mađarskoj i Mađara u Subotici, vide u tzv. "morbus hungaricus" (mađarska bolest), smatrajući samoubojstvo mađarskom bolešću budući da je prema tadašnjoj statistici udio Mađara bio **49%**.

Prema tvrdnji Pančića i Ungara (18), to tumačenje nije dovoljno utemeljeno. Oni stavljaju prigovor na pojam "morbus hungaricus" i kažu da se može reći

da u čitavoj Mađarskoj žive Mađari, ali nigdje nije tako visoki stupanj samoubojstava kao u okolini Segedina kao i u čitavoj čongradskoj županiji (5). Kad bi samoubojstvo bilo mađarska bolest, bolest jedne nacije, što je tvrditi samo po sebi problematično, onda bi stupanj samoubojstava u svim županijama Mađarske trebao biti približno isti, što ne odgovara istini.

Pripremajući se za Svjetski kongres posvećen zaštiti od samoubojstava u Parizu (1981.), zadaća mi je bila da Pančićev i Ungarov tekst prevedem na francuski jezik i da ga na tom jeziku

ondje i izložim. Oni su, uspoređujući bibliografiju svjetskih stručnjaka u proučavanju problema samoubojstava (Ringel, Hendin, Farber, B. Kampadžija), došli do slijedećih zaključaka:

- Prosječni postotak samoubojstava na 100.000 stanovnika u prethodna tri istraživanja izuzetno je visok.
- Postotak samoubojstava tri puta je veći kod muškaraca nego kod žena.
- Zbirni postotak za period od 1972. do 1976. godine iznosio je **48,8** na 100.000 stanovnika.

Oni su u tom svom radu dali sljedeće pretpostavke:

1. Psihološka klima članova obitelji čiji je član izvršio samoubojstvo razlikuje se od psihološke klime tzv. "normalne" obitelji.
2. Psihološka klima članova obitelji čiji je član pokušao učiniti samoubojstvo razlikuje se od psihološke klime "normalne" obitelji.
3. Psihološka klima članova "normalne" obitelji razlikuje se od psihološke klime obitelji čiji je član izvršio samoubojstvo i pokušaj samoubojstva.
4. Jedna od mjesnih specifičnosti samoubojstva u subotičkoj općini je

postojanje tzv. "suicidogenog odgoja" u riziku obitelji izloženih samoubojstvu.

Izraz "dobra psihološka klima obitelji" shvaćena je kao antiteza autoritarnoj psihološkoj klimi obitelji i upotrebljava se u tri smisla: a) ne-neurotičnosti; b) dobra kohezivnost obitelji; c) preferiranje toplo-privatizirajućeg-autonomnog odgojnog stava u obitelji.

Uz pomoć unaprijed instruiranih terenskih istraživača, ispitano je 30 obitelji (60 članova uže obitelji) osoba koje su pokušale samoubojstvo i 30 obitelji (60 očeva i majki) djece viših razreda osnovne škole, kao kontrolne grupe tzv. "normalne" obitelji.

Osvrt na dobivene rezultate istraživanja

Kao što se može vidjeti na grafikonu broj 2, dobiveni rezultati na testu ne-neurotičnosti potvrđuju našu pretpostavku da se članovi obitelji osoba koje su izvršile samoubojstvo, ili pokušali samoubojstvo i obitelji "normalnih" međusobno razlikuju. Najviše ne-neurotičnosti ima kod "normalnih", kako se to i očekivalo, a najviše neurotičnosti kod pokušaja samoubojstva i tek onda kod članova obitelji osoba koje su izvršile samoubojstvo. Takvi rezultati nisu se očekivali. Ova pojava, koja će se istraživati u drugom dijelu, mogla bi se objasniti smanjenom neurotičnosti obitelji osoba koje su izvršile samoubojstvo, poslije izvršenog samoubilačkog akta, jer je samoubojica prestao frustrirati društveno polje obitelji, što nije slučaj u obiteljima s osobama koje su pokušale samoubojstvo.

Na temelju ovih ispitivanja mogu se izvući sljedeći zaključci:

1) Autoritarna psihološka klima obitelji koja preferira i reproducira u narednim generacijama hladno-ograničavajući i hladno-autonoman odgojni stav i tako dovodi do smanjene kohezivnosti, povećane neurotičnosti pogoduje formiranju pasivne zavisnosti, neinicijativne ličnosti ili ličnosti sa depresivnim životnim scenarijem. Na taj način se kod takvih osoba i obitelji povećava rizik samoubojstava u kriznim situacijama.

2) Dobiveni rezultati ukazuju na potrebu naknadnog psihoterapijskog i mentalno-higijenskog obrazovanja odgojitelja u obiteljima čiji su članovi pokušali ili izvršili samoubojstvo.

Autoritarna psihološka klima obitelji javlja se kao nositelj "samoubilačkog obrazovanja" jer svoje članove zaražuje osobinama psihološke zavisnosti i slabog osjećanja kompetencije kako u ranom, tako i u kasnijem djetinjstvu. To uzrokuje vjerojatno i veću otuđenost među članovima obitelji u trenucima krizne situacije pojedinca te ne dolazi do pružanja neophodne pomoći koja je u to vrijeme potrebna osobi sklonoj samoubojstvu.

Latinski i ostali strani pojmovi u ovom radu:

Homicidium = ubojstvo

Suicidium = samoubojstvo

Tentamen suicidi = pokušaj samoubojstva

Parasuicid = prihvaćen pojam za pokušaj samoubojstva

Antinomizam = nepriznavanje bilo kojih utvrđenih zakona

Psychoterapia = medicinski tretman bez uporabe lijekova

LITERATURA

1. BUDA B. (171), Az Öngyilkosság, I. rész. Orv. hetil. 112, 1263-67., 1691-95.
2. CSEH SZOMBATHY, L. (1663), Az Öngyilkosságok társodalmi jellege. Demographia 6, 186-216.
3. CSEH SZOMBATHY, L., HEINZ, E. (1965), Az öngyilkosság vizsgálata, Stat. szemle, 43, 147-163.
4. DURKHEIM, E. (1967), Az öngyilkosság. Közgazd és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
5. GERGELY, M. (1969), Röpirat az öngyilkosságról, Körtárs, 11, 1774-1797, i 12, 1977-1994.
6. KAPAMADŽIJA B. (1967), Samoubistva u vojvodini sa posebnim osvrtom na odnos samoubistava i alkoholizma. Doktorska disertacija, Novi Sad.
7. KENYERES, I., SOMOGYI E., SZUCHOVSKY GY. (1965), Rendkívüli halálózás Budapesten, 1945-1959., Medicina, Budapest.
8. KENYERES I., SZUCHOVSKY GY., HARSANYI L. (1971.), Öngyilkosságok Budapesten, 1961-1970., Belügyi Szle.
9. LAKL. (1968), Az öngyilkosság okainak vizsgálata, Pshihologiai Tanulmányok, 10. Kötet, B, 621.
10. MAYER B., (1970.), A sorállományok öngyilkosságának okairól és megelőzésükről, Belügyi Szle., i, 114-118.
11. MILOVANOVIĆ M. (1929.), Utvrđivanje samoubistava uopšte. Arhiv za pravne i društvene nauke, 2.91-99.
12. STENGEL E. (1961), Selbasmord und Selbstmord-versuch, Psychiatrie der Gegenwart, III. Springer, Berlin.
13. SOCIJALNA PSIHIJATRIJA (1971.), Pliva-Zagreb, F. Skenderović, K. Djerman, Mogućnosti zaštite suicidenata.
14. STRIKOVIĆ J. (1982.), Samoubistvo i apsurd, Parizanska knjiga, Beograd.
15. STOJANOVIĆ i sar. (1985), Antimomija života o samoubistvu, Partizanska knjiga, Biblioteka: Duševno zdravlje.
16. ŠOVLJANSKI M. (1967.), Samoubistvo u Vojvodini i njihova karakteristika. Matica srpska, Novi Sad.
17. ŠPEDIJER DŽINIĆ J. (1966.), Samoubistvo u Vojvodini, Institut za kriminološka i kriminalistička istraživanja, Beograd.
18. ZORNIK RADOVA SVETSKOG KONGRESA ZA PREVENCIJU SAMOUBISTAVA (1981.), (prijevod s francuskog jezika), Pančić i sar. "Da li je suicidogeno vaspitanje lokalna specifičnost najsuicidogenijeg grada u Jugoslaviji", 150-154.

SMISAO ŽIVOTA

"Tempora mutantur, et nos mutamur in illis", kaže jedna stara latinska izreka, a znači: "Vremena se mijenjaju i mi se mijenjamo u njima". Ta se izreka doslovno obistinjuje u najnovije doba svjetske povijesti. Prije I. svjetskog rata je na primjer samo jedan neznatan broj visokoškoloovanih ljudi upotrebljavao internacionalne izraze u govoru. Danas, međutim, gotovo svatko govori i humanizmu, religiji, ateizmu i patriotizmu, o tezi, antitezi i sintezi, o edukaciji, industrijalizaciji, motorizaciji, mehanizaciji i slično, a da često i ne zna što to zapravo znači. Jedna mnogo dublja promjena od ove govorne nastala je kod naših ljudi u pogledu poznavanja svijeta. Do pred sedamdesetak godina većina ljudi je poznavala samo svoju bližu okolinu, selo, grad, pokrajinu ili najviše domovinu. Danas, međutim, kako čovjek iz grada, tako i čovjek sa sela poznaju uglavnom cijelu zemlju preko televizije, filmova i ilustriranih novina. Štoviše, mnogi putuju u inozemstvo, a neki već počinju potezati vrat prema Mjesecu, Marsu i Veneri da ispitaju kada će i tamo moći provesti jedan godišnji odmor.

No, najdublja promjena nastala je kod današnjih ljudi u načinu života. Dok su, naime, ljudi još prije pedesetak godina mirno uživali sreću obiteljskoga života, danas im je stan postao kao neko privremeno odmaralište iz kojega jure do mraka za zaradama i nuzzaradama, koje zatim ulažu u materijalno bogaćenje, u nabavku svakakvoga blaga, što danas jest a sutra nije.

Po sebi je razumljivo da u današnjem napretku s nekoga gledišta nema nikakva zla. Cijeli taj napredak može biti jedan divovski korak u ostvarenju one zapovijedi koju je Bog dao ljudima kad im je rekao: "Napunite zemlju i sebi je podložite". (Knjiga Postanka 1,28).

Ali paralelno s porastom zanimanja današnjega čovjeka za stvari ovoga svijeta, njegovo zanimanje za stvari Boga i istinske ljudske vrednote nevjerojatno je opalo. A to je moralo uroditi katastrofalnim posljedicama u vjerskom i moralnom životu ljudi. Pogledajmo samo nekoliko primjera:

Pretjerano sebeljublje svakoga čovjeka, svake nacije, svake države, rase i klase veće je i opasnije danas nego je bilo u prijašnja vremena. Na sve strane plamen strasti, mržnje, nasilja i ratni metež. Naravno, egoizma je u svijetu uvijek bilo, ali on nikada nije prijetio takvim razaranjima i pustošenjima kakvima prijeti danas. A u tom vrzinom kolu jagme za vlašću, čašću, probicima i užicima prava se vjera u trojedinoga Boga rastvara, nestaje i ljudi sve više vjeruju u jedno drugo trojstvo: u svoje tijelo, u tehničko bogatstvo i u beskrajno uživanje.

Sve u svemu, stanje je danas otprilike ovakvo: zgrćemo blago nogama i rukama, jedemo i pijemo što bolje možemo, a svadamo se, mrzimo, davimo i uništavamo kao da nikada nismo čuli za Kristovu zapovijed ljubavi. Ako su naši djedovi i pradjedovi griješili u tome što im je jedan od glavnih ciljeva života bio

"imati što više jutara i lanca zemlje", ni smo ih danas daleko nadmašili raznim drugim lancima, metrima, tonama i vagonima varljive sreće i prividnoga blagostanja kojima stalno dodajemo stotinu lukavih isprika da tako mora biti, jer su takva današnja vremena.

Bog je odsutan

A ipak, mislimo li mi na ono sudbonosno biće koje se zove "Bog"? Što govorimo o onome koji će se dvaput iznenada pojaviti pred svima nama, to jest u času smrti i na svršetku svijeta, i tražiti obračun života?

To će nam reći jedna zgodna moderna priča.

Nekom je malom anđelku, kaže ta priča, postalo dosadno u nebu i on izmoli sebi dopust od Boga da side na Zemlju i da se malo rasonodi među ljudima. Bog mu dopusti, ali uz uvjet da ne ostane predugo na Zemlji. Mali anđeo obeća posluš, spremi se na put i spusti se na Zemlju.

Međutim, njegov se dopust otegao dugo, predugo. Kad se najzad anđeo vratio u nebo, Bog ga ukori i reče: Mali, predugo si izostao! No, dobro, reci kako je bilo na zemlji?

Lijepo. Lijepo! - odgovori mali. Tamo ima puno plesa, glazbe, svadbe, proslava i svečanosti!

Tako? - upita Bog dalje. A reci, što govore ljudi o meni?

Na to će mali anđeo: O Tebi? O tebi nisam ništa čuo!

Da, o Bogu ljudi danas rijetko govore, i to uglavnom u psovkama. Njihovi se razgovori kreću oko ovih "glavnih" tema: novac, seks, hrana, piće, auto i šport.

Nekome novinaru palo je na pamet da kroz godinu istražuje o čemu ljudi razgovaraju u kavani za stolom. Zabilježio je oko 1000 razgovora i dobio slijedeće rezultate: u 150 razgovora bilo je govora većinom o hrani i piću, u 250 u autima, u drugih 250 o športu, a u ostalih 350 o seksualnim pustolovinama. Novac je bio opća tema svih razgovora.

Dakle, novac, seks, jelo, piće, auto i šport glavne su teme o kojima razgovaraju naši ljudi i koje za njih predstavljaju smisao života. Novac, seks, jelo, piće, auto i šport jesu današnja vrhovna božanstva u kojima mnogi ljudi izbezumljeno traže svoju sreću i blagostanje. O pravome Bogu i o pravoj sreći ni govora, ni problema, osim u predvečerje života kada se pojavi starost ili neka neizlečiva bolest.

Ali zaustavimo se sada i razmislimo, bez obzira na nedaće života, kamo zapravo idemo i u čemu da smisao života tražimo.

U čemu je smisao života?

Sasvim iskreni, onda moramo otvoreno priznati da svi mi vrlo visoko cijenimo materijalna dobra i da je to na neki način po sebi razumljiva stvar.

Ništa nam, naime, nije tako blisko kao naše vlastito tijelo, njegove materijalne potrebe i ovaj vidljivi svijet kojim se služimo da ih zadovoljimo. Ali to da imamo nevidljivu dušu i da osim opipljivoga svijeta postoji i neopipljivi Bog, to nije neposredno jasno, nego ili razumom zaključujemo promatrajući tajne svijeta, ili srcem naslućujemo, ili vjerom prihvaćamo. A to uvijek zahtijeva velike napore koje ljudi općenito izbjegavaju. Zato se ne trebamo čuditi što su mnogi ljudi u svakidašnjem životu više skloni materijalizmu nego duhovnim vrednotama, više bezboštvu nego vjeri u Boga. Čak se i to događa da neki kršćani i Bogu posvećene osobe, doduše javno propovjedaju skromnost i siromaštvo, a u praktičom životu imaju sve što hoće i žive kao da Boga nema.

Ali, usprkos ovim slabostima svi su ljudi više ili manje sposobni uvidjeti da se smisao života ne sastoji u materijalnom blagostanju i u tjelesnom savršenstvu, jer druga bića znatno nadmašuju čovjeka u fizičkom pogledu. Na primjer, hrastovi, platani i slonovi uvelike ga nadmašuju dugotrajnošću života i krepkim zdravljem. Jeleni, gazele i pantere mnogo su brži od najnovijeg svjetskog rekorda ljudi na 100 metara. Lavovi i tigrovi jači su i pokretniji od bilo kojega boksača i hrvača teške kategorije, a slonovi i deve mogu podignuti i nositi daleko veće terete nego šampioni u dizanju utega.

Dakako, čovjek može svojim umom, njegovom otkrivačkom sposobnošću i tehnikom nadmašiti prirodna bića u jakosti i spretnosti. Ima i onih, štoviše, koji se nadaju da će čovjek jednoga dana pomoću tehnike riješiti sve probleme koji ga tište i sputavaju te postati sličan svemogućem Bogu. Čovjek će, dakle, prema njihovu mišljenju, zahvaljujući napretku tehnike stvoriti novi svijet, novo nebo i novi Zemlju koji će biti pravi raj beskrajne sreće. ●

Što da odgovorimo na ovo?

To da se kao razumni ljudi ne smijemo obmanjivati nikakvim rajem na Zemlji, ni slijepo vjerovati u neograničenu stvaralačku moć suvremene tehnike. Ma koliko je, naime, istina da je suvremena tehnika znatno pridonijela materijalnom blagostanju čovječanstva, ona je istodobno izvor strahovitih razaranja.

Poznato je da je:

- 1695. godine konstruiran prvi parni stroj,
- 1764. prva mehanička predilica,
- 1781. napravljen prvi parobrod,
- 1788. prvi željezni most,
- 1825. sagrađena prva željeznička pruga u Engleskoj,
- 1837. Davenport izumio električni motor,
- 1882. Edison sagradio prvu električnu centralu,
- 1903. Wright prvi put poletio avionom,
- 1942. Fermi pokrenuo prvu atomsku centralu u Chicagu,
- 1957. izbačen prvi umjetni satelit u Sovjetskom Savezu,
- 1969. Neil Armstrong kao prvi čovjek stupio na mjesec.

Ali, s druge strane, ne smijemo zaboraviti napredak tehnike u sredstvima uništavanja:

1700. godine top je imao domet 1 km, a granata je ubijala 1 čovjeka,

1813. topovi su pucali na 2 km, a granate su ubijale 4 do 6 osoba,

1916. domet topa je 12 km, a granata je ubijala 8 do 15 ljudi,

1940. domet topa je 30 km, a granata ubija dvadesetak osoba,

1945. atomska bomba je zbrisala s lica zemlje dva velegrada, Hirošimu i Nagasaki, dok je danas proizvedeno toliko hidrogenskih bombi da se njima može potpuno uništiti život na Zemlji. Upravo to je najbolnije u svekolikom dosadašnjem napretku tehnike. Naime, čovjek je pomoću nje stvorio uvjete za potpuno uništavanje, a uvjete za potpuno usrećivanje nije.

Naravno, opasnosti od napretka u sredstvima uništavanja mogu se izbjeći, ali pod uvjetom da čovjek odustane

od besmislene težnje da bude božanski svemoguć i da vlastitim silama stvori raj na Zemlji. Takvi su pokušaji, prema svjedočanstvu povijesti, uvijek svršavali nekakvim zemaljskim paklom ili nečim što mu je vrlo slično.

Čovjekova stvarna sreća počinje tek onda kad prestane igrati ulogu svemogućega Boga, kada u materijalnom pogledu živi uravnoteženo i skromno, kada pravoga Boga fraži izvan ovoga svijeta, a ipak ga nalazi i u svijetu - na primjer u siromašnom čovjeku kojemu treba dati komad kruha, čašu vode, lijek, stan, dobru riječ, srdačan osmijeh i tome slično. U tim djelima se Bog nedvojbeno može otkriti kao i u cijeloj prirodi koja neprestano naviješta njegovu tajnu.

U tim djelima je smisao ljudskoga života.

BOŽIĆNI OBIČAJI U BAČKOJ

Kao što svuda, tako je i kod Bačvana Božić najmilija svetkovina - i djeci, i odraslima. Ali mislim da će se teško naći zemlja u kojoj bi se s tolikim veseljem očekivao Božić kao što je to kod Bačvana. Već cijelo adventsko vrijeme idu "betlemari", tj. djeca ili odrasliji mladići, po ulicama te nose sa sobom lijepe jaslice, a uz to pjevaju razne pobožne, pa i šaljive božićne pjesme. Ako ih pozovu tom prigodom u kuću, znaju prirediti čitavu predstavu, pa odigravaju pobožne i šaljive komade o Isusovu porođenju.

Prije Božića svaki će domaćin pozvati po jednoga gosta, tzv. položajnika, koji će ga zamijeniti u svim poslovima za vrijeme božićnih blagdana. Taj je položajnik potpuni gospodar u kući.

Za svaku veću svetkovinu narod se unaprijed sprema da što sjajnije i dostojnije proslavi blagdan. Tako to biva i za Božić. Već ranim jutrom uoči

Božića, na Badnjak, peku se kolači tzv. božićnjak, i ostali slatkiši te se nakite raznim prigodnim, od tijesta napravljenim figurama, kao što su: pastiri, ptice, klasje, mjesec, sunce pa razne domaće životinje. Ipak je najčešći ures tih božićnih kolača Isus, uvijen u svilu ili u platno i položen u jaslice. Taj se kolač na Badnje večer stavlja na stol i ondje ostaje svima na ogled do Nove godine, a onda svi dobiju od njega pa čak i sve domaće životinje da se tako lakše mogu očuvati od svake bolesti. Domaćice cio dan zgotavljaju razna jela za večeru, na kojoj valja da bude tjestenine s makom ili sa sirom, meda, jabuka, oraha, suhih šljiva i bijela luka.

Za djecu je najveće božićno veselje kad se u suton unese u sobu slama,

koja onda ostaje sve do Nove godine. Nitko ne nosi slamu u sobu s tolikim veseljem kao djeca, koja kliču i skaču od radosti. Za to vrijeme domaćica priprema stol za Božić. Najprije stavlja dvije slamke u obliku križa na stol na ono mjesto gdje će stajati božićnjak, te ga pokriva bijelim stolnjakom. Iza toga unosi domaćica lijepo i bogato okićeno božićno

drvo, koje stavlja na pročelje stola. Potom ulazi u sobu najmladji član obitelji, noseći u ruci pšenicom napunjenu oveću čašu, u kojoj su posadjene tri zapaljene svijeće, te pozdravlja domaćina riječima: "Hvaljen Isus, čestitam vam porođenje Isusovo!" Na to onda prisutni obično odgovaraju: "Ti živ i zdrav bio!"

Sada svi sjednu za stol.

Nakon toga donosi "položajnik" do pola izgorjelu batinu, tzv. "badnjaču", te udari njome o vrata izgovarajući riječi: "Koliko varnica, toliko prasica!"

Tada slijedi večera.

Ponajprije položajnik uzme bijelog luka, koji umoči u med i jede, tobože da bi otjerao zle duhove od kuće domaćina. Kada je ovaj uzeo bijelog luka s medom, uzimaju i ostali. Iza prvog jela uzme domaćin čašu vina te polije goruće svijeće vinom, dok se ne ugase. Pri gašenju božićnih svijeća svi gledaju na koga će dim ići, pa na koga pođe drže da će naskoro umrijeti. Potom onda svi piju po starini.

Nakon večere mladi se razidu čestitati Božić, ponajprije rođacima i prijateljima, gdje se onda zabavljaju i pjevaju božićne pjesme do 11 sati. Potom svi zajedno idu na ponoćku.

Poslije podne na prvi dan Božića poznanici, rođaci i susjedi šalju drugima po "položaju" bukaru punu vina. Položajnik onda nazdravlja svim prisutnima, pa oni u božićnom veselju iskape doneseno vino. Na to onda domaćin napunja bukaru svojim vinom te položajnik ode dalje da s drugima "pije u zdravlje".

Tri dana ne smije izaći položajnik iz kuće bez posebnog dopuštenja domaćina, nego za cijelo vrijeme mora zabavljati ukućane i goste. Nitko sretniji od gazde, koji se namjerio na dobrog položajnika; on će se i poslije više nedjelja hvaliti njime. Zato čim ovom prođe položajni rok, domaćica ga daruje kolačem, a domaćin mu ovija dugačku kobasicu oko vrata pa se tako oprostite.

Kao svuda, tako i u Bačkoj božićni blagdani pružaju mnogo prilike za praznovjerje.

- Na primjer, djevojke na Badnje večer stave po jednu mrvicu od svakog jela pod jastuk, da unaprijed saznaju u snu tko će im biti muž.

- Domaćin u ponoć napoji svoje konje i u vodu stavi lijepu jabuku da mu konji budu lijepi.

- Snaša u ponoć proviri kroz prozor svekrve, želeći znati hoće li joj svekrva ili svekar umrijeti u novoj godini. Ako će, naime, već slijedeće godine umrijeti, onda ih ugleda gdje leže na odru.

- Na Badnje večer jedu se i orasi, pa se prema tome da li je prvi orah zdrav ili nije određuje hoće li dotični biti zdrav u slijedećoj godini ili neće.

Eto, dakle, nešto od bezbrojnih i prelijepih božićnih običaja u Bačkoj. Ali, kao što se mnogi lijepi naši običaji gube pod utjecajem duha modernog vremena te se izobilice tako iz bačvanskih božićnih običaja nestaje pomalo onih elemenata što podjsećaju na vjersku prošlost naših preda.

Preuzeto iz "Hrvatske božićnice", Zagreb, 1990. godine, str. 18-20.

PRIPOVIJETKE

ZAŠTO SVETI PETAR VOLI DIDE

Jedared stari svit počo umirat ko da se đuture pogodio. Sve duše što su se s Bogom na vrime pomirile. Nagrnili na rajska vrata. Sami dide i babe.

Al ne mož ni tamo svako uč. Prvo se s ovu stranu rajskog praga mora vidit ko je ko. Vidi Bog Otac, da rajski kapidžija sveti Petar ne mož svladat toliki poso, pa će mu doć u pomoć.

- Ti, Petre derane, - kaže - priuzmi babe, a ja ću dide.

A Petar sklopio ruke:

Bože! Ka's mi već pomoć, onda mi bolje daj sto dida neg tri babe.

- Ta zašto, Petre derane?!

- Babe će mi rondzat i rondzat, a s didama ću ja lako. Sa svakim ću popit bokalić vina, i gotovo.

(* rondzati=prigovarati)

Balint Vujkov

PLAČ ZA DOBROM MATEROM

Dvojica lovili u šumi. Ništa nisu ulovili a zabasali.

Ogladnili da sve klecaje, a nisu našli ništa osim rena. Glad nema oči. Idu jedan za drugim. Svaki glaba svoj struk rena.

A ren ko ren. Samo tira suze. A glad ko glad. Samo ište zalogaj. U toj nevolji jedan se sitio pokojne matere, pa počo:

- Nane moja, nane moja, da si ti sad živa...

Malo zagriže pa opet zaintači:

- Slatka i rođena, nane moja...

Jedared će onaj drugi:

- Ama, kaka je dobra morala bit ta tvoja mater kad i ja moram plakat za njom.

Nikako suze zaustavit ne možem.

Balint Vujkov

ZAŠTO NEMA ZVONA NA VATRU

Kadgoder je bilo, a i sad je tako. Nek se u selu jedna rič kaže, sto se stvori. Posvađali se popo i kantor. Kaže gospodin kantoru:

- Ne pivaš. Njačeš ko magarac.

Čuo to zvonar, istrčo na sokak, pa prvoj komšinci kaže:

- Popo polio kantora vrilom vodom.

Ova bila cili dan pod tuđom pendžerom. Samo da joj jezikom lupat po rašetu, a čovik njezin lin i umrit. Otrčala ona kući. Čovik joj sidi u avliji, pa se isteže. Još s kapije više mu žena:

- Poludio zvonar!

A onaj primetnio kamiš ispod jednog brka pod drugi pa sve stenje:

- Zato ja već polak sata badava čekam, kad će zvonit na vatru.

Žena gleda, a njegova strija sva u plamenu.

Balint Vujkov

VOLU JE SRAMOTA

Imali mi spaiju. Uvik bio naliven. Uvik nadrt. Njemu ne donose bokalom. Bure vina stoji na astalu, pa usta metne pod slavinu.

Utiro on jednog sirotog parasnika u dug. Onaj mu ne mož dug platit, pa će mu spaija vola prodavat na bubanj. Siroma imo zdravo lipi volova. žao mu je rasparit. Novaca nema, a spaiha ni da čuje o čekanju. Uvik pijan, a uvik opak bio.

Dao Bog, pa čuje parasnik: tamo i tamo za male novce prodaje se jedan bolesan vo. Ode on spaiji:

- Gospodaru, ja platit ne možem pa ne možem. Zašto me tirate na bubanj u još veći trošak. Zašto ne bi primili u dug vola?!

Mislio se spaija: Vo vridi više. Još će i zaradit.

- Dobro. Dotiraj ga.

Onaj ode. skupi to malo novaca, kupi i dotira vola. Marvinče onako bolesno kleca, opuštio rep. Vise mu uši. Spaija je baš pijan, al i on vidi:

- Šta si mi dotiro bolesnog vola?

A parasnik:

- Gospodaru, ovaj bolesan? Pitajte ga! Nikad ovaj za bolest nije čuo!

- Pa šta je onda taki ko rasušite gajde?

- E, moj gospodare! Od žalosti što se rastajemo! Ja i on popili bokal vina, pa mu je sramota što pijan mora izać prid vaše milostivo lice.

(*parasnik - seljak)

Balint Vujkov

PRETELJI NA PRELU

Dva pretelja bila na prelu. Kuća jaka. Podrum pun vina. Pod odžakom šunka do šunke, kulen do kulena ko vrane.

- Pite, idite - starešina samo nudi.

Zveka pladnjova ne staje. Bokal s usta na usta ide. Tude je bure na astalu. Do spavanja četir ardovice smrčili. Starešina još podvikiva:

- Alaj su mi gosti tisni! Ko ne pije, još godinu dana ću se srdit na njeg.

Dva pretelja edva dočekali da se dovate kreveta. Na noć dospili u jednu sobu. Saćedu spavat, al jedan veli:

- Pretelju, nemoj se srdit ni iznenadit, ja imam običaj: čim priklonem glavu na jastuk, zahrčem ko vo. Pa tako cilu noć.

- A ne pitaš ti, pretelju, kaki sam ja!

Onaj drugi bio obišenjak. Izučit da se jari sa svačim.

- Bože, Bože, da hrčeš i ti?

- Još gorje! Pretelju, skačem, horcam, čandrkam. Šta dovatim to lupam. Sve razvrndam, živog stvora davim, gušim, kidam, grizem - a ništa ne znam za se. Još kad sam naliven, tudeg nema te sile što će me razbudit.

Kazo svoje, latio bokal, salio do dnola, okrenio se duvaru i zaspo. Kad došlo jutro, počo se protezat u krevetu, otvorio oči, a debela svića još gori, nuž nju stoji onaj što hrče, al bližje vratima, pa veli:

- Pretelju, noćas nisi skako.

- A ja mislim, da ni ti, pretelju, nisi hrko.

(* ardo(v) - bačva, bure; pladanj - tanjur; jariti se - usiljeno se smijati;
(h)orcati - bučiti.)

Balint Vujkov

NA OCE

I baća Petar čeka Oce. Ne da on čestita. Ta njegov je otac već davno umro. A ni zato da bi njemu kogod čestitao. Nema on ni kćeri ni sina. Samo babu.

Još na Materice je došo dobro naklan kući i odmah spopo babu:

- Ej, babo moja, danas su Materice, Pusto im ime. Da su naši golubići živi, sad bi ti čula čestitke. A na Oce, ako Bog da, živi da dočekamo, i meni bi oni čestitali...

Baba se osorno izbode:

- Hvala Bogu što njih već nema. Ovako sama ja moram bižat od kuće kad ti pijan dođeš, pa staneš gazdovati. A onako bi se i oni sa mnom morali sakrivat za tuđe zidove...

- Babo, slatka moja babo! Danas su Materice. Nemoj da se danas svađamo. Ja sam, istina Bog, i sad malo napit, al to je od dragosti. Ta danas su Materice.

- Juče nisu bile Materice. Ni prikjuče. A ti si i onda bio pijan ko sikira. Uvik si pijan.

- Babo, ti dakle prizireš mene? Dobro. Znaj, da me od danas do Otaca nećeš viditi - triznog. Da vidimo kome će prija dosaditi.

- Ti, ako do Otaca ispijo budeš, znaj da će te na Oce odneti vrag!

- Babo, nemoj tako govoriti! Ta i ja sam krštena duša...

- I ja sam. Al se bojim, križu moj, da zbog tebe ni lice Božje neću ugledati. U taj mah pokuca na vrata i uđe u sobu komšija Grgo.

- Hvaljen Isus! Čestite vam Materice!

- Uvik faljen. Živ i zdrav bio.

- Ta došo sam. Čujem da zdravo ukрупno divanite, pa da neće, rekoh - pogrditi svete Materice.

- Već su pogrdene! - reče baća Petar.

- Da si čuo šta mi je baba kazala! Rekla je, da će mene, bolan, na Oce odneti vrag. Hu, hu, hu! To sam dočekao.

- Stao bačo zlinecati i šmrcati.

- Znate šta! - reče Grgo.

- Vi se morate danas pomiriti. Ali to će samo tako moći biti, ako se baća Petar odrekne pića.

- E pa ako mora biti, nek bude. Ja ću se odreći...

- A tvoja rič i vitar - to je jedno.

- Šta! Moja rič! Znaš šta je! Nek me vrag odnese, ako do Božića okusim vina el rakije!

- Nemoj mi se kleti, kad ni tako nećeš održati...

- Oću, babo! Nek me...

- Dosta je, dosta. Idi, lezi.

Grgo, komšija bio je čovik i višt i okretan. Pun lakrdije. Svi su ga se bojali jer je imao oštar jezik. Njega nikad niko uhvatit nije mogao, jer njegova je svaka bila "u devet umotana". Ali volili su ga. Svakom je rado pomagao.

Bilo je baš licem na Oce. Teta Roza skuhala užinu pa čeka kući gosu. Pogleda jedared. Pogleda drugi, pa i treći put. Nema ga, na nema. Kad oko tri sata, evo ti njega. Uvaljan, upljuvan. Još i lice mu od blata. Već s tri koračaja zaudara od njega vino.

- Ba - ba...J-a sam se o-pio!

- Vidim, željo moja živa! A znaš, šta si kazo: nek te "nepro" odnese ako uspijo budeš.

- Ka-kazo sam. Al kad je vino ta-tako slatko...

- Čekaj, prisist će ti. Lezi tu pod ambetuš na krevet pa ću te pokrit opaklijom.

Digla ga. On lego pa zaspo ko zaklan. Suton se već dobrim uhvatio. Baća Petar hrče. Bogo, sve zvoni ambetuš. "Vuče mrtvima vodu".

Kad jedared - otvore se vrataca i uđe Grgo. Vodi za sobom magarca. O vratu lanac sa šaraga. Magare bilo gladno, a Grgo metnio celo baća Petrove glave na krevet sina.

Dovede magare krevetu. Ovaj nanjuši sino, pa turi glavu priko zacelja drvenica da ga dohvati. Lanac se lupi o drvenice i stade pusto zvečit i čangrtati.

Baća Petar se trže iza sna, hrkne, otvori oči...U sumraku opazi nešto rundavo: oči mu gore, uši velike, a zveči s lancima...Baća Petru stala para. Magare duhne oštro i turi glavu pod sino. Baća Petar zadržće u svem tilu pa drekne:

- Joj, babo, evo ga. Sad će me odneti!

- Nek te nosi. Zašto piješ!

- Joj, babo! Pomozi! Nikad više!

Baba pritrče.

- Sad ću ga svetom vodom.

S otim uzme otud sino. Magarac ljutito duhne, da su mu nozdrve zafrkale, zakliješti očima, a zatim zveckajući lancem ode za baba Rozom i za omotom sina.

Malo zatim dođe Grgo.

- Šta je baća Petre? Čujem, mal što niste nastradali...

Al baća Petar ćuti. Izbekario oči i samo gleda ukočeno. Zanimio od straha. Uneli ga u sobu. Drhće ko prut.

Čak treći dan mu se povratila rič. Prva mu je bila:

- Nikad, nikad više neću piti!

Blaško Rajić

KUM I UŽNA

Jedan kum je češće navraćo u goste kumi, koja je bila udovica. Znao je provodit vrime u pripovitkama i u sigri s dicom.

Tako jedared, kako je kiša padala i nije se moglo ništa radit napolju, dođe kum u goste i oma se s dicom počne kartati, šickati i pripovidat kojekake šale.

Kuma, žena s brojnom dicom, nije imala vrimena provodit s gostom, već je

radila svoje kućne poslove.

Tako polagano prođe i čitavo prijepodne.

Osti kum da u kujni štogod lipo mriši i obraduje se da kuma srpema kaku dobru užnu.

Prid podne došulja se kuma u sobu i vidi da se ovi lipo zabavljaju.

Prošlo je već i podne, a užne nikako. Kum bi volijo ostat i na užni, al domaćica nikako da pripravi astal.

Dosadilo to kumu, pa će on malo natenane, da se dica ne dosite, pa upita: "Jelte dico, kad vi užnate?"

"Pa, kad nema nikog, užnamo kad je gotovo, a kad ima koga, čekamo da taj ode" - odgovori mala Marcela, odlučno.

Kad je kum to čuo, spremi se i ode, a domaćica oma pripravi užnu.

Jakov Kujundžić

Recital Gospi Fatimskoj

Trinaesti je listopad evo,
a Tvoj oltar sveta Djevo
okićen je sav u cvijeću
sve na Tvoju slavu veću.

I tavane sve do kora
vjerne duše Monoštora
uresile jesu stoga:
zbog zahvalnog srca svoga.

Pobožne se pjesme ore
uprte su oči gore,
svako gleda tvoje lice
draga naša Pomoćnice.

Dobročinstvo Majko Tvoje
u sjećanju ostalo je.
Zaboravit neće selo
milosrdno Tvoje djelo.

U prošlost prije 50 ljeta
svima nam danas misli plove
kad je mnogo crnih četa
prošlo pokraj Zupe ove.

Kad se topova jeka
sa Batine čula gore
mnoštvo je kao rijeka
pred oltar došlo zlatne Zore.

Vjernici dobro pamte stariji
kako su nebeskoj Majci Mariji
u nebo vruće vapaje slali:
"O Majko spasi, Majko požali."

Kao onda tako i sada
molimo dragu Majku našu
od vjernoga ovog stada
nek otkloni gorku čašu.

Obilje svete milosti Tvoje
izmolit ja bih Majčice htjela
za sve ljude župe moje
i mladiće našeg sela.

Molim za svetost naših djevojaka
utjeha da budu u Tvome bolu.
Nek djevojka bude svaka
šaronska ruža, ljiljan u dolu.

Nek svaka žena što više
savršenoj onoj sliči
o kojoj toliko lijepo piše
u Salamunovoj priči.

Kraj Tvojega Gospo lika
cvijet je ljiljan svaki puta
kao divna simbolika
djevičanstva netaknuta.

Mnogo jošte djeva svetih
u srcu će ljiljan skrivi
pa se i ja, Majko, sjetih
da bi mogla takva biti.

Ako u dnu srca moga
čujem poziv jednog dana
služit ću smjerno Boga
u tišini samostana.

Djevojčica ja sam mala
pred Gospu sam evo stala,
pred nebesku Majku moju,
da joj kažem želju svoju.

Gospo draga, čuvaj mene
i ostale sve malene
djevojčice i dječake
od nevolje ljute svake

Da budemo dobri samo
i da ljubav Tebi damo
jer si naša Majka mila
sve bi za nas učinila.

Ivan Pašić, Bački Monoštor

ČOVJEK I IGRA

Uvod - čovjek igrač slika Božja

Pomalo neobična tema, zar ne?! Ipak, nije bez osnove. To će vam biti jasno iz ovog kratkog članka, kao što je meni postalo jasno kad sam pročitao knjigu dr Ivana Goluba: "Priatelj Božji", Zagreb Naprijed, 1990., u kojoj se na stranicama 157-205. govori o toj temi. Sve ono što sam ondje pročitao toliko me se dojmilo da sam poželio te dojmove podijeliti s drugima. Ovdje prenosim dio onoga što je o ovoj temi zapisao profesor Golub. Uz citate sam naveo stranicu navedene knjige.

Je li igra sastavnica čovjekova života ili je samo jedna povijesna epizoda ili je ona ontološka stvarnost utkana u srž čovjekova života? Iz činjenice: čovjek je igrač i stvarnosti: čovjek je slika Božja, nameće se nekoliko pitanja:

Kako se odnose, kako idu (ako idu) skupa "čovjek igrač" (homo ludens) i "slika Božja" (imago Dei). Jesu li to dvije stvarnosti jedna uz drugu ili su to stvarnosti koje stoje jedna u drugoj - čovjek je čovjek igrač (homo ludens) time što je slika Božja (imago Dei), odnosno on je slika Božja (imago Dei) (i) time što je čovjek igrač (homo ludens).

Reci koji slijede pokušat će dati odgovor na ova pitanja.

BOG IGRAČ

Sigurno da ova tvrdnja u mnogima može izazvati zabunu, pa čak i negodovanje. Ako se ima u vidu što se sve podrazumijeva pod igrom, onda to nije čudno. Igrom smatramo i dječje maštovite pretvorbe pijeska u brašno - na pr. , kao i razne zakulisne igre moćnika, a i gospodarska izigravanja. Igre su i igre na sreću i razne natjecateljske igre kao i one igre u kazalištu i filmu. I bogoslužje je igra. I sve je igra. I svatko je igrač u ovom svijetu.

Naslov "Bog igrač" (Deus ludens) zbunjuje i stoga što se pod igrom podrazumijeva nešto neozbiljno. No igra postoji. Nitko ne može zanijekati njezino postojanje. "Otkad je čovjeka odtad je igre" (str. 159). Čovjek se igra uvijek i u svakoj prilici. U radosti i u žalosti. U lijepim i teškim trenucima života. Igra je ozbiljna zbilja "zato što je igra u naravi, što iz nje izrastaju ozbiljne stvari,

što je igra majka umjetnosti, baš kao što je rad otac znanosti" (str. 160).

Ako je nemoguće ljubiti Boga koga ne vidimo, ako ne ljubimo brata čovjeka koga vidimo, onda sigurno o Bogu igraču (koga ne vidimo) možemo zaključiti nešto promatrajući čovjeka igrača (koga vidimo). No vrijedi i obratno - što više ljubimo Boga, više ljubimo i čovjeka. Upoznamo li dobro Boga igrača, upoznat ćemo i čovjeka igrača.

Čovjek kao slika Božja je ključ za poznavanje Boga i za poznavanje čovjeka. O igri je detaljno pisao J. Huizinga u djelu "Homo ludens" (Čovjek igrač). To djelo "postalo je učiteljskim u pitanju igre, posuđivano je i dopunjavano od drugih" (str. 160). Najbolju definiciju igre dao je Toma Akvinski u knjizi o Boeciju. Moto svega je tekst iz knjige Sirahove 32,15-16: "Pohiti prije u dom svoj, i tamo se razveseli i tu se igra i tu provodi svoje zamisli". Sv. Toma mudrost uspoređuje s igrom "zbog dvojega što se nalazi u igri. Prvo to, što je igra ugodna, a i razmatranje pruža najveću ugodu... Drugo, što se radnje igre ne određuju za nešto drugo već se traže zbog sebe samih" (str. 161). Igra je, prema tome, "djelatnost koja je nezaslužna i koja je ugodna" (str. 161).

Postavljamo konkretno pitanje glede Božje igrivosti: Da li je Bog u svom nutarnjem djelovanju i u svom djelovanju na vani Bog igrač? Da li je Bog u stvaranju Bog igrač? Da li je on igrač u sebi, u svom nutarnjem postojanju? Je li Božji nutarnji život igra?

Bog igrač u svom nutarnjem djelovanju

Polazište odgovora na ova pitanja jeste čovjek kao slika Božja i definicija igre kao djelatnosti koja je nezaslužna i koja je ugodna. Božje ime je: "Ja jesam". Njegova je bit postojanje. Druge svrhe nema. I igra jednostavno postoji. Ne postoji radi nečega ili za nešto. Iz ovoga bismo mogli izvući tvrdnju: Bog je igrač. Njegovo je nutarnje djelovanje igra. No ne smijemo smetnuti s uma da mi o Bogu možemo govoriti samo "po sličnosti".

Na koncu vremena Bog će spasenicima reći: uđite u radost gospodara svoga (usp. Mt 25,21). To upućuje na činjenicu da "Bog radosno jest. Božje postojanje je radosno postojanje. Božji život je zadovoljstvo" (str. 161). I igra pruža zadovoljstvo. Ispunja čovjeka radošću. Ugodna je. Slijedio bi zaključak: prema tome je nutarnji Božji život iliti djelovanje igra - uzvišena i iznad svega i ozbiljna igra. I Bog je igrač.

Bog igrač u svom djelovanju na van

Za igru je potreban partner. "U Bogu postoji, odnosno Bog postoji kao ja, ti, mi. Za igru je upravo potrebno ja, ti, mi" (str. 162). Nije li onda život svete Trojice "veličajna, sveta i uzvišena igra?" (str. 162).

Obiteljski odnosi nisu nužno i prijateljski odnosi, ali su uzvišeniji i ljepši kad

su i prijateljski. Ljepša je ona igra koja je prijateljska. Bez sumnje u Bogu je očinstvo i sinovstvo prijateljsko. "Božji trojstveni život odigrava se (i) kao prijateljstvo. To je prijateljska igra. Bog igrač je prijatelj - Deus ludens amicus" (str. 162). Čovjek je slika Božja, sličan Bogu (usp. Post 1, 26-27). Ako je Bog igrač i čovjek je igrač. Božji je dar da čovjek postoji, pa je Božji dar da je i igrač. "Život čovjekov, koji je sličan Bogu, treba se odigravati kao prijateljstvo. Ljudski život je prijateljska igra. Velika, uzvišena, posvećena. I ozbiljna. To je napose život Crkve, jer Crkva je na sliku Trojstva, a čovječanstvo na sliku Crkve" (str. 163).

U smislu definicije igre kao stvarnosti koja pruža zadovoljstvo i stvara radost - Bog radosno postoji i zadovoljno djeluje. I čovjeka je stvorio za radosno postojanje i zadovoljno djelovanje, o čemu obilno svjedoče prve stranice Biblije. Grijeh je to narušio. Obnova, kroz muku i križ teži k ponovnoj uspostavi, ali u još savršenijem obliku iskonskog, radosnog stanja i postojanja. "Posljednje stanje spasenog čovječanstva, Crkve Božje, predočeno je kao svadbena igra, kao radost" (str. 163).

Vrlo je značajan tekst iz knjige Izreka (8,12.22-30) u kojem se govori o uosobljenoj Mudrosti. Osobito su značajni posljednji reci ovog odlomka koji izričito govore o igri. Govoreći o sveopćoj prisutnosti Mudrosti kod stvaranja neba i zemlje, sv. pisac zaključuje ovako: "... bila sam kraj njega kao graditeljica...". Mudrost, koja je "odvijek" sudjelovala je u stvaranju svijeta, ali ne bilo

kako, nego na "način igre". Bez obzira kako se shvatilo uosobljenu mudrost, jedno je nedvojbeno sigurno da je svijet stvoren (i) na način igre (usp. str. 164).

Iz toga bolje možemo zaključiti i da je Bog igrač, jer "agere sequitur esse" (čin slijedi bitak). Bog je, naime, Stvoritelj svijeta.

Zbog pogrešnog prevođenja, sve do Jeronima, u grčkom i latinskom tekstu Sv. pisma nema riječi "igra". Tako da onog značajnog mjesta Sv. pisma nemamo u tumačenju crkvenih otaca prvih četiri stoljeća, a njihovo gledanje bilo bi sigurno zanimljivo. U uosobljenoj Mudrosti govori se i na drugim mjestima u Starom Zavjetu. I upravo taj obilan govor nameće pitanje ne radi li se i ovdje i o otkrivanju pluralnosti u Bogu. Osobito mjesto je: "Ona je dah sile Božje, ona je izljev Slave Svemogućega" (Mudr 7,25).

Novi Zavjet naziva Isusa Mudročću (1 Kor 1,24). Isus je glavni kod stvaranja (Kol 1,16). Ivan u svom proslovu riječju Logos najviše podsjeća na uosobljenu Mudrost iz knjige Izreka 8. Sveti oci također Isusa Krista, Riječ Božju - Logosa vide u uosobljenoj Mudrosti. Osobito je značajna jedna rečenica Grgura Nazijanskog: "Igra se naime Riječ uzvišena, raznolikim ljepotama zaodijevajući, kako ushtjedne, cio svijet, ovdje i ondje".

U odnosu na tekst knjige Izreka 8,30-31 Riječ je zamijenila Mudrost. "Riječ se igra i u igri zaodijeva ljepotom vasionu, i to, kako ushtjedne, kako joj se sviđa, po svom nahodaenju" (str. 166). Iz tog se teksta može zaključiti da Grgur Nazijanski tumači igru Riječi, kako povijesno tako i načelno. "Kaže - povijesno - da Riječ ljepotom zaodijeva svijet kroz igru. Veli - načelno - da to čini po svom svidanju, na taj način kao da ukazuje na jednu sastavnicu igre, a to je ugodna, svidanje, zadovoljstvo. Pa i ljepota koju spominje kao da govori načelno o igri, kao da kazuje kako je (i) ljepota sastavnica igre (str. 166).

Ovaj izričit govor o Riječi kao igraču dokazuje da je barem jedna božanska osoba Presvetog Trojstva igrač.

Mistiku Božje igre razvio je Maksim Ispovjedalac. On je između ostalog rekao: "Sadnji naime život uspoređen s budućim životom, božanskim i pralikovnim, igra je...". Po njemu je, dakle, ovaj svijet igra - a što je onda budućí? Time što je budućí život nazvao pralikom, arhetipom ovog života, a ovaj život nazvao igrom, onda je i budućí život na neki način igra" (str. 167). Jer u liku i praliku ima nečeg zajedničkog, ima "poistovjećenosti i poistovjetivosti".

Iz svega rečenog došli smo "od igre pred Bogom... do igre u Bogu. Do Boga igrača ne samo po svom djelovanju prema vani, nego i po svom nutarnjem djelovanju, odnosno životu" (str. 167).

Stvaranje svijeta kao Božja igra

Sada valja pokazati je li Bog igrač i u stvaranju svijeta. Ako je igra, kako uči Toma Akvinski, nešto nezaslužno i nešto što pruža zadovoljstvo, onda se može reći da Božje djelo stvaranja nosi obilježja igre i da je Bog igrač i u stvaranju svijeta. To je jasnije ako znamo da Bog svijet nije morao stvoriti; niti je

stvaranjem svijeta želio nekom poslužiti. Tako je djelo stvaranja neslužno djelo. S druge strane je Bog za sve što je stvorio ustvrdio da je dobro, odnosno veoma dobro (usp. Post 1,31ss). Dakle, Božje djelo stvaranja sadrži i zadovoljstvo kao sastavnicu igre.

Od svih djela Božjih čovjeku se Bog najviše obradovao. Za to djelo Bog je ustvrdio da bijaše veoma dobro. Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku, sebi slična. Ta tvrdnja uvodi nas u drugi dio razmišljanja o čovjeku igraču.

ČOVJEK IGRAČ

"Čovjek je igrač (homo ludens) jer je Bog igrač (Deus ludens) u njemu" (str. 168). Igrivost u čovjeku je posljedica Božje igrivosti. Sve to pak izvire iz činjenice da je čovjek stvoren na Božju sliku (usp. Post 1,26-27). Čovjek je slika Božja i Bogu sličan. To znači da je Bog u čovjeku prisutan i da je čovjek Bogu naličan. Ta

sličnost (naličnost) čovjeka Bogu odražuje se u tom što je čovjek kao i Bog i jedinka i društvo. A ta "pluralnost, kako ona u Bogu, tako ona u čovjeku, mogućnost je i temelj Božje i čovječje igrivosti" (str. 168). Stvaranje i život prvog čovjeka predočeni su nam kao igra.

Prva ljubavna pjesma - koju je Adam ispjevao Evi u čast - i drama u raj (od stvaranja do grijeha) su "praoblici igre kao umjetnosti, izdanci igre u umjetnosti" (str. 169).

Čovjekova sličnost s Bogom je izražena u njegovom "vladalaštvu" nad prirodom. To njegovo "ovlađivanje" prirodom nije neki mučni posao, nego igra (to je najočitije u činu davanja imena životinjama).

U tom se susreću znanost i umjetnost (poiesis i tehne). Imenovanje je, naime, umjetnost ukoliko je imenovanje neimenivosti (izricanje neizrecivoga),

a znanost je ukoliko je imenovanje imenovanoga (izricanje izrecivoga).

Bog je igrač dok stvara raj, a čovjek je igrač dok obrađuje vrt, jer ga ne mora obrađivati da bi time nešto dobio budući da u raju ima sve. "Zato rad u raju je zapravo nastavljnje Božje stvaralačke igre" (str. 169).

Velika je razlika između tzv. prigodne igre i igre kao postojanja, kao što se razlikuju i čovjek Božji igrač i prigodni zabavljač.

Izvor te razlike je u činjenici da je čovjek slika Božja. Stoga "čovjek igrač Božji je postojanje čovjeka i igra Božja je život naprosto te život milosti osobito" (str. 170). Igra je milost zato što je milost dar, kao što je i igra Božji dar čovjeku. Ovozemna igra, čiji je najljepši i najuzvišeniji izdanak umjetnost, predočuje nam Božju igru i zato je milost.

Čovjek nije igračka Božja

Važno je istaknuti da čovjek nije igračka Božja kako je to učio Platon. Bog se ne poigrava s čovjekom. On se s čovjekom igra, igra se u njemu i po njemu. Kad se to opet stavi u kontekst da je čovjek slika Božja, t.j. da Bog u njemu prebiva - a Bog je i Bog igrač - onda, prema tom, Bog u čovjeku prebiva i kao igrač. "Bog se igra s čovjekom... Igra se s njime jednostavno zato što je čovjek po Isusu, osobi Trojstva, uveden u život Sv. Trojstva koji je (i) igra" (str. 170-171).

Kad se ljudi međusobno igraju igra se i Bog. "Čovjek se igra s Bogom na neki način kad se igra s čovjekom. Bog je naime prisutan u svakom čovjeku kao slici Božjoj" (str. 171).

Svijet kao igračka Božja

Po vladalaštvu, po ovladavanju svijetom Bog se igra sa svijetom. Bog se igra sa svijetom preko čovjeka, odnosno u čovjeku. No, budući da je čovjek "proigrao" raj, to ovladavanje prirodom - svijetom postalo je muka, a prestalo je biti na način igre. Čovjek je proigrao raj upravo zato. U raju je uživao radost, bio je zadovoljan, bio je lišen služnosti. A kad je čovjek po grijehu bio prognan iz raja, pojavio se znoj na licu njegovu; počela je muka i tjeskoba i teret rada kojim je morao "boriti se" (ovladavati) prirodom da bi imao što jesti. Čovjekova igra u raju prestala je onog momenta kad je počeo pitati zašto, što, čemu - odgovarajući tako na Zmijino zamaljivo pitanje "Zašto?" Igra je stvarno igra dok čovjek ne mora postavljati pitanje zašto ili čemu služi igra. Ona je neslužna. Onog momenta prestaje biti stvarno igra kad postane služna.

Griehom je započela u povijesti čovječanstva jedna nova igra, igra skrivača. Čovjek ranjen grijehom - ranio je sliku Božju u sebi koja je naličila na Original. Bojao se Boga gledati jer bi, gledajući ga, shvatio svu svoju bijedu (otkrio je da je gol), a to bi mu bilo teško i zato se skriva. Čovjek koji je u raju ženi pjesmu pjevao (Post 2,23) sad je okrivljuje. "San koji je u raju bio trudnoća koja je rodila

pjesmu, sad je počinak od truda" (str. 172).

Mesijanska i apokaliptička proroštva najavljuju čovjekovo izmirenje s prirodom. Najavljuju novu zemlju. Isus će biti obnovitelj slike Božje u čovjeku - novi Adam. U eshatološkom vremenu će "Bog otkriti lice ljudima, da otkrivena lica kao u zrcalu obnove narušenu sliku Božju po njegovu Sinu u Duhu (1 Kor 3,18). I Bog će naći čovjeka konačno u Isusu. Adama u Kristu" (str. 171).

Griehom je stradala i crta čovjekova vladalaštva nad prirodom. U raj u je to bilo imenovanje ili opjevavanje prirode, udiviteljsko ovladavanje, a nakon grijeha znoj i muka.

Igra je jako ozbiljna

Kao što je Bog ozbiljan - Deus ludens - i napor rada je strašno ozbiljan. Kao što je tragedija ozbiljna. No Bog je prvi ponovno započeo igru s čovjekom. Kad se on sakrio, Bog ga traži. Po savezima koji imaju ludički fenomen (opisani su na način igre). Svaki put kad se čovjek sakrio (griehom), Bog prihvaća igru skrivača i traži čovjeka. "Savezi sa svojom ludičnošću obnova su raja, i prepočinjanje apokaliptičkog stanja, kad će nakon igre skrivača naći se konačno Bog i čovjek, kao u Edenu i još više u zajednici svadbene gozbe, koja je viši i najviši oblik igre" (str. 172).

Razigrana Crkva (Ecclesia ludens)

Crkva je po svojoj biti singularnost i pluralnost u Bogu. "Ona je ogled života Presvete Trojice i uзор(ak) za život čovječanstva, božanski život" (str. 173). Upravo zato što je na osobit način čovjek sličan Bogu Trojedinom, Bogu igraču i ona je igrač. Crkva je Ecclesia ludens (Crkva koja se igra). Crkva se od davnine prikazivala u slici zaručničke ljubavi s Kristom. On je, naime, muž koji je zaručio ženu - ljudsku narav. Među njima se rađa igra ljubavi. Po toj je igri ljubavi "žena" oblikovana, njegovana i spašena - te od nje postaje zaručnica koja se zove sveta Crkva, kako uči H. Rahner pozivajući se na sv. Augustina. Stari su oci u povijesti Izaka i Rebeke te Abimeleka otkrili pralik Isusa i Crkve (Post 18,9-15). Izak-Smijeh pralik je Logosov-Isusov; Rebeka-Strpljivost, pralik je Crkve. Ove riječi su toliko sažete da ih jednostavno moram prenijeti u cijelosti. "Njihova povezanost je otajstvena igra spasenja. Abimelek je pralik Boga koji motri igru Krista i Crkve. Prema tome, život Crkve je igra Krista i Crkve pred Očevim očima. Isus kao Smijeh i Crkva kao Strpljivost su opet predskazivanje konačnog stanja gdje će igra Isusa-Smijeha i Crkve-Strpljivosti biti svadbena igra za vazda - in conspectu Patris (pred licem Očevim)" (str. 173).

Stoga nije slučajno da je Isus svoje propovijedanje prozvao Radosnom vijesti, a ne nekom potresnom ili ozbiljnom vijesti. I "usred te Radosne vijesti govori on o Crkvi kao strpljivosti" (str. 174).

Crkva je uistinu Ecclesia ludens. Njezina je igra igra Logosa-Smijeha i igra

nje same kao strpljivosti.

"Kad god se u povijesti Crkve zagubio smijeh ili ponestala strpljivost, stradala je Božja igra... čovjek je samo tada homo vere ludens (uistinu igrač), kad može objediniti smijeh i strpljivost..." (str. 174).

Sveta igra (ludus sacer)

Budući da je liturgija središte Crkve, koja je Ecclesia ludens, onda je i ona sveta igra - ludus sacer. Zbilja našeg života je osiromašena kad je stavljena služnost igri. Igra, naime, može sasvim lijepo u sebe uključiti i zbilju. Prenesemo li ovo na područje svetosti, onda možemo ustvrditi da se sveto ne umanjuje time što se izjednačuje s igrom. Nastavimo li tim slijedom, zaključit ćemo da je onda posvećeno mjesto zapravo igralište.

G. van der Lacaw svaki kult promatra kao svetu igru u kojoj se odvija susret Boga i čovjeka - približavanje i udaljavanje.

I misa je jedna drama zbližavanja i udaljavanja. Kad se u misi govori o krvi saveza, to aludira na uspostavljanje veza - blizine. Novi savez u sebi nosi oznaku i da je taj Savez bio oslabljen (udaljavanja čovjeka od Boga). Kajanje na početku mise je vraćanje Bogu - pretvaranje daljine u blizinu. "Pretvorba u misi nije samo pretvorba kruha i vina, nego i daljine u blizinu" (str. 175).

Unutarnja bit liturgije je da sudionik u liturgiji bude umjetničko djelo; biti pred Gospodinom kao dijete "znači odreći se jednom odraslosti, koja želi posvuda ciljno djelovati, i odlučiti se za igranje kao što je to učinio David, kad je plesao pred kovčegom zavjetnim" (str. 175).

Po učenju II. Vatikanskog sabora liturgijsko je slavlje "sveto djelo s kojim se ni jedan drugi čin Crkve ne može izjednačiti". Zemaljska liturgija je i predokus one nebeske liturgije koja je predstavljena kao sveta igra, koja se očituje slavljem, slavljenjem, pjesmom. Iz toga je onda jasno da je zemaljska liturgija sveta igra.

Bog je osobito prisutan u liturgijskom slavlju - u kojem djeluje - i u zajednici u kojoj

djeluje. Iz toga proizilaze sveze između čovjeka igrača i Boga igrača, te liturgije kao svete igre. "U liturgiji je prisutan Deus ludens (Bog igrač), službenik liturgije je homo ludens (čovjek igrač), liturgija je ludus sacer (sveta igra)" (str. 176). Kult je poetska igra jer je znakovna, a povijesna jer kršćanski kult dovodi u prizor povijesno događanje; povijesno i zato jer ponazočuje povijesni događaj u sadašnjosti, ali zbog budućnosti, jer je on početak konačne igre, svadbe Jaganjčeve.

Kult je ostatak starog raja gdje su igra i rad bili jedno, kao što je to u kultu sada. Kult je i predokus novog raja u kojem će rad i igra, "ozbiljnost" i "igrivost" biti ponovno jedno.

Po učenju sv. Pavla "čitav kršćanski rad je liturgija... i čitav kršćaninov život je združivanje rada i igre, i na taj način uspostavljanje izgubljenog raja u kojem su čovjek, rad i igra pred Gospodinom jedno.

Razigrana teologija (Theologia ludens)

To nije novi prilog genitivnoj teologiji. Riječ je o teologiji koja se igra. Poteškoća je: može li ona to biti kad je ona znanstvena i sustavna. No, ako je onaj o kome ona govori znanstveno i sustavno Deus ludens (Bog igrač), onda i teologija mora na neki način biti theologia ludens (teologija koja se igra)" (str.177). To biva jasnije u kontekstu Bogomdanoj Riječi i Bogudane riječi o kojoj govori teologija. Bogomdana Riječ i Bogudana riječ je i načinski i bivstveno ludična. Naime, Bogudana Riječ je osobna Riječ Boga. Logičkim zaključkom dolazimo do tvrdnje da je Bogomdana Riječ ludens - Deus ludens. Isto tako Bogudana riječ je utjelovljena riječ čitavog čovjeka kojom prihvaća Bogomdanu Riječ. A čovjek je slika Božja, dakle i ludens.

Iz svega slijedi da teologija može biti i umjetnost jer je u sferi igrivosti. Za tu tvrdnju patristika i mistika su dobri temelji.

KAPI ZA SRCE

Ovaj posljednji dio o čovjeku igraču kao slici Božjoj neću prikazivati sustavno kao prethodne. Prihvatio sam izazov autorov - pridružio sam mu se u "igri traganja". Tako u ovom dijelu tragam za izrekama, rečenicama koje su mi se osobito svidjele - njih prepisujem doslovno uz oznaku naslova i stranice. Te rečenice zamišljam kao tekstove na nekim lijepim razglednicama ili u okviru knjižice "Pet minuta u dubinu".

I kako je igra Božja bila značajna za raj, čovjek je ponijevši iz raja, makar krhotine igre, ponio ostatak raja" (Ostatak, str.189).

Igra koja je obilježavala rano doba čovječanstva u raj u obilježavat će samo doba čovjeka pojedinca izvan raja, naime djetinjstvo. /.../...ostatak i nada raja

preživljuje u djeci, jer ... igru uzimlju ozbiljno kao rad, a na rad, gledaju kao na igru. /.../ A gdje se najvećma svezuju rad i igra u jedno, tu je raj najbliži. Zato je valjda Isus rekao: "Ako ne budete kao djeca nećete ući u kraljevstvo nebesko" (Mt 18,13) /Djetinjstvo, 180-181/.

Sve su umjetnosti u ovom ili onom stupnju igra, sve su one u ovoj ili onoj mjeri združenje igrivog i ozbiljnog, radnog i ludičkog. Sve su one iz raja i za raj /Umjetnost, 181/.

Zloduh uzimlje, odnosno na uzimanje pozivlje, a Bog daruje... Sve stoji i pada s darom. Bog ne samo da daje svoje nego i sebe. Darovana Blizina. /Antiexodus, 182/.

Umjetnost je nepomirenost s izgubljenim rajem, očuvanje ostatka, prenošenje edenske iskre kao vjetrometine vremena, pretpočinanje i predokus obnovljenog - apokaliptičkog raja. /Igra skrivača, 183/

Raj se srušio na ili - ili (ili život ili smrt), raj se obnovio na i - i (i život i smrt kod Isusa). /Supostojanje suprotnosti, 186/

Priče djece o nepostojećem divnom, ispričane s tolikim žarom kao o postojećem, jedna su također značajka djetinjstva. Priča je to o rajju, preživjela u djeci /Divno nepostojeće, 186/.

Adam i Eva bili su nagi i živjeli su pun život u rajju. Tek kad su narušili život s Bogom, otkrili su i pokrili nagost. Zapravo, izgubili su oči, Božje oči kojima On gleda njih i njihovu nagost. /.../ Sakrament ženidbe vraća upravo Božje oči. Brak su posvećene oči. Dijete koje je najbliže rajju ima oči kakve je imao prvi čovjek dok je bio u rajju. Ono "ne vidi" da je nago. /Nagost, 189/

Stari raj se slomio na drvu - i to drvu spoznanja dobra i zla. Novi raj će se uspostaviti također na drvu - i to drvu križa, za koji je rečeno da je ludost. /Ludost, 190/

Među stvarnostima koje su nadživjele i preživjele edensku katastrofu nalazi se - neočekivano i neobično - i san. Biblija bilježi san već na svojim prvim stranicama. Adamov san nije tu predstavljen kao odmor, jer čovjek je tada neumor. San je tu prikazan kao događanje, značajno za javu. Stvaralačko događanje. Ono što će iz toga događanja izići jest žena i pjesma, jest prva žena i prva pjesma, i to prva ljubavna pjesma iliti pjesma ljubavi. /San 190/

Humor je vladalaštvo nad očajem i pobjeda nad porazom. /Humor, 192/

Što se više igra i rad združuju, to se više obnavlja raj. /Združenje igre i rada, 192/

Djeca se najradije igraju na zemlji i sa zemljom. I sveukupni napredak jest velika igra na zemlji i sa zemljom. Zaspiti na zemlji u igri sa zemljom i postati zemlja to je povratak u raj kroz igru neodjeljenu od rada. /Zemlja iliti vrata raja, 193/

Prijateljstvo je pjesma izrečena postojanjem, lirski srh stopljen u titraj dvojice, titraj dubina... Prijateljstvo je vrhunski oblik igre. /Prijateljstvo, 193/

Kao što se otac i majka smiju djetetu i nad djetetom, tako se Bog smije sinovima ljudskim. (Smijeh, 195)

Tko će poreći da je smijeh ostatak starog raja i pretpočetak obnovljenog raja?! (Smijeh, 196)

Svako ispaćeno lice - a koje to nije - i možda je to više ono koje misli da nije - Veronikin je rubac, pokaznica Boga koji pati u čovjeku, svakom čovjeku. I kroz patnju ide u slavu. (Veronikin rubac, 197)

Čovjek je vječni slikar vlastitoga bića. Biblijski čovjek je biće preobrazbe, neprestanog suobličavanja slici prema kojoj je stvoren (Slikar vlastitog nastajanja, str. 197).

... Nasljedovanje Krista prijateljevanjem. (Nasljedovanje, 198)

Zastati pred slikom, riječi, zvukom, znači stati u Prisutnosti. (Tajna slike, 199)

Mistik je veliki igrač Božji upravo zato što je veliki prijatelj Božji i što je veliki vjernik. (Mistici i sveci, 200)

Oni koji pitaju s Pavlom zašto ih ćuška Sotona i zašto ih probada žalac u tijelu, ali i prihvaćaju Kristovu riječ da mu je dosta njegova milost, oni doprinose uspostavi raja. (Mistici i sveci, 201)

"Zašto" je kočnica kola što idu u raj, kočnica na uzbrdici. Kad se čovjek, poput praoca vjere i prijatelja Božjeg Abrahama, poput prijatelja Isusovog Pavla, oslobodi tog zašto, bit će vjerom i milošću spašen. (Zašto, 201)

Tegoba života je u tome što čovjek nikako da privoli njegovu igrivost. Kad bismo privolili na igrivost života, beskrajno bismo odahnuli... (Služnost, 202)

Čovjekovo zalaganje da olakša rad, da smanji muku u poslu... je vraćanje Bogu, povratak raju". (Služnost, 202)

Homo faber (čovjek kovač) može opstati ako postane i homo ludens (čovjek igrač). (Homo faber, 202)

Zašto se nakon nedjelje ljudi obično osjećaju loše? Osjećaju se zacijelo onako kako su se osjećali praroditelji istjerani iz raja. Oni iz raja, mi iz blagdana. Jedni i drugi iz igre. Dan nakon blagdana je izgon iz raja". (Blagdan, 203)

JA - ČOVJEK IGRAČ

Dok promatram veličinu i ljepotu svemira; dok se divim vrhuncima planina i plavetnilu mora; dok mi dah zastaje pred rascvjetalom pustinjom i dok me opaja miris poljskog cvijeća; dok mi se oči odmaraju uživajući u igri mačića; dok mi se duh diže put beskrajna kad slušam pjev ptica - zamišljam Te Gospodine, kako si se igrao dok si sve to stvarao. Bila je to jedinstvena igra zvana stvaranje svemira i zemlje. Zamišljam kolika li je morala biti Tvoja radost i Tvoje zadovoljstvo.

I dok promatram snagu i odlučnost muškarca, te dražest i nježnost žene, zamišljam Te kako si, igrajući se i sve više uživajući u svojoj božanskoj stvarateljskoj igri, odlučio svjesno i s ljubavlju - na vrhuncu svoje igre stvaranja - kako si odlučio stvoriti čovjeka igrača sebi slična. I tako si stvorio čovjeka na svoju sliku...

I uživao si u čovjekovoj igri - u svim njegovim igrama; u igri njegova rada, u njegovoj igri sa životinjama, u igri njegova odmora, u igri njihove ljubavi... Sve je to čovjeka činilo veoma sretnim, zadovoljnim, radosnim. I bi tako - veoma dobro i lijepo - sve do onog dana kada te je čovjek poželio, zaveden Zmijom, izigrati. Bijaše to kobna igra postajanja Bogom bez Boga. Bijaše to prva igra koja mu ne donese radost. U svojoj golotinji čovjek otkri da je prihvaćajući ovu igru, koja je u biti ne-igra, zapravo duboko izigran. Čovjek tada započinje novu igru ne-igru, igru skrivača pred Tvojim licem i igru ne-igru svaljivanja krivice na drugog.

No, srećom, Gospodine, Tvoja igra nije prestala. Ti se još uvijek igraš i uživaš u svojoj igri: šetaš se za dnevnog povjetarca i tražiš skrivenog čovjeka. Na čovjekovu ne-igru skrivača odgovaraš, dakle, svojom igrom traženja. I to

bijaše igra ljubavi. Hvala Ti!

Skrivajući se pred Tvojim licem, čovjek je već odredio sebi mjesto izvan raja, a Ti ga ipak, u svojoj ljubavi, nisi pustio da ode posve gol. Započinješ novu igru, igru zaodijevanja - igru spasenja palog čovjeka. I najavljuješ u igri borbe Žene i njezina Potomka njegovu pobjedu nad Zmijom zavodnicom...

I razmišljam dalje o svim Tvojim divnim igrama kojima si tokom povijesti čovječanstva kušao oslobađati čovjeka od grijeha i zla u koje je upadao i tako obnavljati u njemu izvornu radost igre. Razmišljam o savezima s prijateljima: Tvojim Noom, Abrahamom, Mojsijem... Razmišljam o Deset zapovijedi, deset pravila životne igre... Razmišljam o prijateljima tvojim prorocima i o njihovom najavljivanju Novog Saveza - nove igre tvoje ljubavi i zaustavljam se na vrhunskoj tački povijesti - na Isusu Kristu. On, trajni igrač u krilu Presvete Trojice - po kome je sve postalo i bi stvoreno, na način igre. On vječni Igrač nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom - igračem, nego sam sebe oplijeni i dođe na svijet, te postade sličan čovjeku-igraču. On odigra ovu igru za čovjeka, da čovjeka oslobodi od svih ne-igara, u boli, te ga osposobi za novu - rajsku igru pred licem Božjim.

Razmišljam o Njegovu prolazu ovom zemljom. Bijaše to igra prolaza, ali ne običnog prolaza, nego - On prođe čineći dobro - svima.

Razmišljam o Njegovim razigranim besjedama: na gori, po sinagogama, oproštajnoj besjedi, o njegovoj zapovijedi ljubavi... Posebno se zaustavljam na Njegovoj "pasijskoj igri" koja nije nimalo naličila na igru u izvornom smislu te riječi, ali bijaše to najveća i najveličanstvenija igra ljubavi u kojoj On stavi i život svoj na kocku za čovjeka.

A tek igra Uskrsnulog Gospodina - to je već vječnost - kako li si se igrao, Gospodine, ukazujući se svojim učenicima pridružujući im se u hodu, prolazeći kroz zatvorena vrata, pokazujući im svoje ruke i noge, čudesno im pomažući u lovu, pripremajući im doručak i blagujući s njima - otkrivajući im se u lomljenju kruha. Koliko im je ta igra davala hrabrosti, zadovoljstva i radosti. I kako si divno završio svoju povijest igre ovdje na zemlji - na očigled svima - u jednom skoku vratio si se k Ocu i sjeo mu s desne. Ali, što je još čudesnije - produžio si svoju igru ljubavi ovdje na zemlji - ostao si trajno među nama u liturgijskoj igri molitve i sakramenata, prisutan u svakoj igri ljubavi među braćom, u svakoj igri čitanja Svetog pisma... Sve mi to naliči na igru skrivača u kojoj Te tako lagano možemo otkriti očima vjere i srca. O, divne li igre koja čovjeka oslobađa za velika djela koja možemo u njemu i po njemu činiti, bez znoja i napora...

Zamišljam te, Gospodine, kako nakon svoje igre vazmenog otajstva spasenja čovjeka, kada si ga učinio ljubljеним Božjim djetetom, zamišljam te kako uživaš u igri tog novog čovjeka - Božjeg djeteta, kako uživaš u svim njegovim igrama: u igri sudjelovanja u euharistiji, u igri molitve, u igri njegove ljubavi prema čovjeku, osobito prema najmanjima, pa i prema neprijateljima; u igri bračne ljubavi muža i žene koja je postala slikom one igre ljubavi kojom Krist ljubi Crkvu; u igri stvaranja svih veličanstvenih djela arhitekture, likovne,

kiparske, glazbene umjetnosti, poezije; u igri veličanstvenog dometa duha u svim znanostima, a osobito u teologiji, koja počinje sve više biti "teologia ludens". I u svemu tome ti se, Gospodine, divno igraš dajući nam novog, divnog i savršenog suigrača - Duha Svetoga da nas on u svim igrama vodi, čuva... da bismo u njoj sve više uživali...

I tako razmišljajući, zahvalna srca o Tebi kao igraču, o povijesti Tvoje igre stvaranja i spasenja čovjeka, po Gospodinu našem Isusu Kristu i o njegovoj trajnoj igri s nama po Duhu Svetom, dolazim do mojih igara. Razmišljam o sebi kao igraču.

Igračem nastah po čudesnoj igri ljubavi - sjedinjenja tijela i srdaca - dragih mi roditelja. Ne sjećam se, ali znam, da sam se igrao bezbrižan i siguran devet mjeseci pod srcem voljene mi majke. Moj prvi bolni krik i pokretanje udova nakon poroda, te prvi smiješak podsjećahu na te dane divne igre. Hranio sam se na način igre na toplim grudima majke i rastao pred budnim očima i srcem roditelja - u miru salaša i beskrajne Bačke ravnice.

Sjećam se svojih dječjih igara s bratom i sestrom i susjedima. Bijahu to maštovite i šarolike igre. "Smijemo li se ići igrati?" - bilo je pitanje koje smo roditeljima postavljali najčešće. U sjećanju mi je ostala igra "dizanja prašine" po poljskim salašarskim putevima. Bosonogi bismo se zaletjeli poput konja koji vuku kola i dizali oblak prašine, nakon čega smo naličili na "mlinare". Sve mi je to činilo djetinjstvo sretnim.

Sjećam se i nestašluka u djetinjoj igri. Kad bismo se pošli igrati, stariji brat i ja, mama nam je dala i najmlađu sestricu da se igramo s njom, a budući da nam je ona "smetala" u igri, mi bismo ju gurnuli u blato i vratili mami pravdajući se da je ona sama pala.

Jedna od dragih mi djetinjih igara bila je i vožnja biciklom. Ta igra mi je olakšavala i odlazak na nedjeljnu misu jer smo bili 6 km udaljeni od župne crkve.

Još mi je nešto ostalo duboko u pamćenju. Rastući na salašu, roditelji su me polako uvodili i u poslove. Veselili su me neki poslovi koje sam mogao obavljati. Jednog proljeća žarko sam želio poći s odraslima okopavati kukuruz. Radosno poskakujući, s motikom na ramenu, ponosno sam stupao, kao najmanji, na čelu skupine radnika. Veselio sam se ovom poslu koji sam zamišljao kao jednu novu igru. No, već prvi zamah motike završio je u mojoj nozi i brzo sam morao napustiti njivu kao novo igralište.

Sjećam se i svojih odraslih igara. Sjećam se i žučnih prepirki i svada kod igre (osobito kod nogometa). Bio je to period kad su i moje igre ponekad gubile rajski-neslužni karakter, a bivale koristoljubive. No, želja za igrom još uvijek me drži, a nakon svega novoga što sam naučio o igri, igra mi je još draža. Otkrio sam zašto sam toliko volio studij teologije, volim i svoj postdiplomski studij. I to je igra...

U svjetlu ovog kolegija, moja misa i moje molitve sve više naliče na igru - a i moja ljubav prema ljudima. Volim reći: Ljudi su moja strast! Nisam li ja to

strastveni igrač?! Htio bih biti strastveni igrač u igri ljubavi.

Volio bih biti tako oslobođen, tako dobar i svet da čitav moj život bude igra, sveta igra - a svijet u kojem živim i radim igralište. Volio bih da mi svaki čovjek bude suigrač u igri ljubavi.

Maštam o novom nebu i novoj zemlji. Čeznem za igrama novog života, za igrama mojeg uskrsnulo, preobraženog tijela... I ne znam kako će to biti, ali znam, bit će to tako divno da ljudsko oko tako što još nije vidjelo, niti uho čulo, a ni ljudsko srce još osjetilo...

Neće li to biti igra u milini Božje blizine?! Da, bit će to raj: - Dodi Gospodine Isuse! Što prije! Hvala! Aleluja!

DUŽIJANCA

U pozlaćenom vlaču njiva
Vrući somun jutra se diže.

Klasje u miru rose se puši.

Iz daljine, zvuci tamburice
Risare na valima sreće nose.
Dlanove im patnja išarala.

Prvi otkosi teškog zrnovlja
U vijenac molitve
Marne ruke djevojaka pletu.

Lahor vina u različku i pupama.

Dužijanca u mlijeku, slanini i siru
Sa snopljem žita u žetvi jare pliva

(Alef)

NAČINI

Postoji način ljubavi.
Postoji način mržnje.
Sve ostalo je privid.

NESUVISLOST POSTOJANJA

Krijući Ljubav
osjećamo nadmoć Mržnje
ne vidjevši vlastiti
svršetak.

KRIVA PREDODŽBA

Slika pogrešna sklopa
a okvira ljupka
po mjerilu
kriva sačinjena
uvodi u zabludu
tebe nesmotrena.

Tomislav Žigmanov

EHO DUŽIJANCE

Stisnutih korijena u nebu
između dlanova
jedna k drugoj pruženih ruku,
lista, tvoreći novu dimenziju,
začeta od oca Prošlosti
i majke Budućnosti.

Petar Vuković

Suza ispadne
kamen se otvori
tu korov nikne
tu korov smrt dočeka
tu smrt život posije.
Život raste.
Rast hrasta Sunce dodirne
Sunce svjetlost pošalje
svjetlost luta
dok ne pronade tugu
svjetlost tugu otopi
tuga se u kamen zatvori.

Zdenka Kovač

KRONIKA ZNAČAJNIJIH DOGAĐANJA U 1994. GOD.

/Kroniku vodio prof. Bela Gabrić/

1. PETI BAJSKI RAZGOVORI "BUNJEVCI DANAS"

U subotu, 18. lipnja 1994. god. u Njemačkom kulturnom centru u Baji, u Mađarskoj, u organizaciji Bajske bunjevačke katoličke čitaonice peti put su održani tradicionalni Bajski razgovori sa stalnom temom "Bunjevci danas".

Bili su gosti iz pojedinih mjesta u Mađarskoj gdje žive Bunjevci, zatim iz Zagreba, Budimpešte, Beograda, Subotice i Sombora.

Uvodno predavanje je održao Antun Mujić, predsjednik Bajske čitaonice. Nakon njega govorili su ostali sudionici na ovom skupu. Prof. Josip Ostrogonac je govorio o radu Saveza Hrvata u Mađarskoj. Veleposlanik dr Aleksandar Šolc je pozdravio skup u ime Hrvatskog veleposlanstva u Budimpešti. Dr Zvonimir Marković je pozdravio prisutne u ime Ureda Vlade Republike Hrvatske u Beogradu. Tajnik Matice hrvatske, Krešimir Miholčić govorio je o ulozi ove glavne hrvatske kulturne ustanove. Bela Tonković je govorio o radu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Vlč. Lazar Ivan Krmpotić je prikazao rad Instituta "Ivan Antunović" u Subotici. Fra Efrem Kujundžić je govorio o političkom položaju hrvatskih radnika u Austriji zbog asimilacije mladih generacija. Još su govorili prof Dinko Šokčević, Marin Skenderović i drugi gosti.

U nedjelju, 19. lipnja 1994. bilo je proštenje sv. Antuna u franjevačkoj crkvi u Baji.

2. SUBOTIČKI BISKUP U KANADI

CANADA

Na poziv winnipeškog župnika Bele Pesznyáka (našeg bibšeg župnika u Vrbasu), subotički biskup msgr Ivan Péntzes u mjesecu srpnju ove godine posjetio je neke mađarske i hrvatske katoličke župe u Kanadi u pratnji vlč. Andrije Anišića, tajnika biskupije.

Biskup je najprije bio gost župe sv. Antuna Padovanskog u Winnipegu, a zatim je boraveći u Torontu posjetio mađarsku župu sv. Elizabete Ugarske, i okolne mađarske župe. Od hrvatskih katoličkih župa bio je u pohodu Župi "Kraljica Hrvata" u Torontu. Posjetio je Župu "Hrvatskih mučenika" u gradu Mississauga. Posjetio je i Župu "Presvetog Trojstva" u gradu Oakville i Župu "Svetog Križa" u Hamiltonu.

Prijateljsko ozračje kod župnika Ivica Kecerina u Mississaugi

U svim tim župnim crkvama biskup msgr Ivan Péntzes prikazao je sv. misu u koncelebraciji sa mjesnim svećenicima, a poslije svečanosti bio je prijateljski susret sa vjernicima.

3. NOVI SUBOTIČKI LIST - "Ž I G"

U subotu, 16. srpnja 1994. god. na subotičkim kioscima pojavio se novi list, dvotjednik pod slikovitim naslovom "Žig". Osnivač i glavni i odgovorni urednik je Vojislav Sekelj, članovi Uredništva su Lazar Merković, Zlatko Romić, Dragutin Vidaković i Tomislav Žigmanov.

List izlazi svake druge subote na 16 stranica. Tiska se u štampariji "Globus" u Subotici.

"Naša intencija je usmjerena protiv mržnje kao pogleda na svijet, protiv mržnje kao stava", kaže urednik.

4. DUŽIJANCA '94 U SUBOTICI

U subotu, 16. srpnja 1994. god. bilo je tradicionalno natjecanje risara na njivi u Maloj Bosni. Pobjedio je risarski par Stipan i Klara Kujundžić iz Male Bosne. Drugo mjesto osvojio je par Ivan Gedović i Rozalija Bajić iz Tavankuta. Treći su bili Joso Zubelić i Emerka Poljaković iz Tavankuta.

Izvan konkurencije sudjelovali su gosti iz Mađarske iz grada Kecela.

Poslije podne bile su konjičke trke, a navečer je nastupio folklorni ansambl KUD "Bunjevačko kolo". Zatim je bilo narodno veselje.

<<<><>>>

U subotu 6. kolovoza 1994. u prostorijama KUD "Bunjevačko kolo" održano je "Veliko kolo". Na početku su predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandašica, Jakov Ivanković Radak sa Bikova i Ana Žigmanov, studentica iz Tavankuta.

Zatim je bio izbor najljepšeg para ovogodišnje dužijance i njihovih pratilaca. Natjecali su se mladi u svečanoj bunjevačkoj nošnji i po odluci žirija za najljepši par proglašeni su Đurđica Lebović, učenica i Darko Bilinović, učenik, oboje iz Tavankuta. Prvi pratioci su Sandra Lebović, učenica iz Subotice, Josip Skenderović, radnik iz Male Bosne, Drugi pratioci su Mirjana Ostrogonac, učenica iz Đurđina i Ivan Pešut, učenik iz Subotice.

Nakon ovog službenog dijela priredbe gosti su mogli zaigrati uz pratnju tamburaškog orkestra mladih "Ravnica".

<<<><>>>

U ponedjeljak, 8. kolovoza 1994. u Likovnom susretu u Subotici otvorena je izložba pod naslovom "S Božjom pomoću". Poslije pozdravnog govora vlč. Andrije Kopilovića, organizatora ove izložbe, posjetio su mogli vidjeti pre

krasan zlatovez na misnicama, oltarnicima i ostalim liturgijskim predmetima.

Velik dio toga zlatoveza izradila je poznata vezilja u Subotici, Lozika Buljovčić.

U isto vrijeme, u istim prostorijama otvorena je izložba fotografija o žetvenim radovima i risarima koje je snimio Ljudevit Vujković Lamić iz Subotice.

<<<><>>>

U subotu, 13. kolovoza 1994. god. u 19 sati, uoči Dužijance organizirana je "svečana večernja molitva" u subotičkoj katedrali sv. Terezije. Ovu liturgijsku svečanost vodili su vlč. Andrija Kopilović i vlč. Stjepan Beretić. Muzički dio je pjevao katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

<<<><>>>

U subotu u 20 sati na improviziranom salašu na pozornici na trgu pored subotičke Gradske kuće "domaćin i gazda" Stipan Bašić i "domaćica" Ruža Šimić priredili su "skupštinu" za svoje risare, a to je bila radost za mnogobrojnu publiku jer su s veoma bogatim programom nastupila kulturno-umjetnička društva:

KUD "Bunjevačko kolo" i KUD "Népkör" iz Subotice, KUD "Vladimir Nazor" iz Sombora, KUD "Ivo Lola Ribar" iz Sonte, HKPD "Matija Gubec", KUD "Bratstvo" iz Ljutova, KUD "Bratstvo" iz Horgoša, KUD "Zvolen" iz Kulpina, KUD Petőfi Sándor" iz Vršca, KUD "Bela Bartok" iz Čantavira, KUD "Bratstvo" iz Feketića, KUD "Verige" iz Székelyudvarhely-a (Rumunjska) i folklorna grupa iz Kecela (Mađarska).

Svaki folklorni ansambl je imao svoj orkestar kao pratnju.

Voditelji večeri bili su Zlata Lacić i Franjo Vujković.

<<<><>>>

U nedjelju, 14. kolovoza 1994. bila je glavna svečanost dužijance.

Na spomen što je proslava Dužijance počela 1911. god. u crkvi sv. Roka i ove godine u 9 sati župnik vlč. Andrija Anišić je u crkvi blagoslovio i ispratio katedralnog bandaša i bandašicu, Jakova Ivankovića Radaka i Anu Žigmanov, koji su nosili ovogodišnji simbol dužijance: krunu od slame, a u njoj srce povodom godine obitelji. S njima su bili bandaši i bandašice iz okolnih naselja, iz Đurđina, Male Bosne, Tavankuta i Žednika sa svojim simbolima.

Pred crkvom se formirala kolona konjanika i kola pa su svi pošli prema katedrali gdje ih je čekala velika grupa mladeži u bunjevačkoj narodnoj nošnji i veliko mnoštvo vjernika.

Svečanu sv. Misu zahvalnicu u katedrali je prikazao subotički biskup msgr Ivan Péntzes u koncelebraciji sa subotičkim župnicima. Prigodnu homiliju držao je vlč. Andrija Kopilović, a pjevao je katedralni zbor "Albe Vidaković" pod

ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Poslije sv. Mise formirana je velika povorka koja je pošla prema "salašu" kod Gradske kuće. U povorci su bila kulturno-umjetnička društva i grupa mladeži u narodnoj nošnji, koja je bila u katedrali, zatim okićena kola sa bandašima i bandašicama iz okolnih naselja i pratioci glavnog bandaša i bandašice. Na

kraju povorke čilaši su vukli žitnim vjencima ukrašen fijaker sa bandašem i bandašicom, koja je nosila kruh da preda gradonačelniku gosp. Kasza Józsefu na svečanoj pozornici kod "salaša"

Poslije toga svečanog trenutka gradonačelnik je pozdravio i zahvalio svima žeteocima koji su pomogli da se ovogodišnja žetva uspješno završi. Pozdravio je gradonačelnike okolnih gradova i diplomatske predstavnike pojedinih ambasada u Beogradu (SAD, Velika Britanija, Njemačka, Austrija i Mađarska). Također je bio predstavnik Ureda Vlade Republike Hrvatske u Beogradu. Oni su ove godine prvi put bili gosti na proslavi Dužijance.

Nakon svečanog prijema kod gradonačelnika u Gradskoj kući, priređen je svečan ručak u "Bunjevačkom kolu" za sudionike, goste i uzvanike iz diplomatskog kora.

Istoga dana, u nedjelju uveče, u dvorištu župne kuće Župe sv. Roka bilo je "bandašicino kolo". Mladi i oni koji se osjećaju mladi proveli su ugodne sate u igri uz pratnju tamburaškog orkestra "Hajo" i "Ravnica".

Fotografije preuzete iz FOTOTEKE BUNJEVAČKOG KOLA

5. SIMPOZIJ O BALINTU VUJKOVU

U okviru proslave Dužijance, u nizu kulturnih priredbi održan je simpozij, posvećen Balintu Vujkovu, književniku i najvećem sakupljaču bunjevačkih narodnih pripovjedaka.

Simpozij je održan 10. kolovoza 1994. god. u dvorani KUD "Bunjevačko kolo". Svoje radove su pročitali subotički pisci i poznavaoči djela Balinta Vujkova. Nastupili su Lazar Merković, Milovan Miković, mr Josip Buljovčić, Zlatko Romić, Vojislav Sekelj i Valeria Dévavari.

Poslije predavanja bio je razgovor o predavanjima i o djelu Balinta Vujkova. Treba istaći da je književnik Tibor Gajdoš (Gottesman) predložio da se Balintu postavi poprsje u gradu, ili u "Bunjevačkom kolu" čiji je jedan od osnivača.

11. kolovoza je u istim prostorijama organizirana književna večer Balinta Vujkova, gdje su poslije kratkog izvještaja o simpoziju Zlata Lacić i Franjo Vujkov pročitali nekoliko bunjevačkih narodnih pripovjedaka koje je zapisao Balint Vujkov.

Za ovu priliku Lazar Merković je napisao životopis Balinta Vujkova koji je kasnije objavljen u listu "Žig" (brojevi 3. do 11. 1994. god.)

6. KNJIŽEVNA VEČER IVE PRĆIĆA

U petak, 12. kolovoza 1994. u okviru priredbe "Dani kruha i riječi" održana je u dvorani KUD "Bunjevačko kolo" književna večer Ive Prćića, poznatog sakupljača bunjevačkog narodnog blaga, a u povodu 100. obljetnice njegovog rođenja.

O radu i o stvaralaštvu Ive Prćića govorili su Lazar Ivan Krmpotić, Ivo Prćić, mlađi, Bela Gabrić i Ivan Stantić.

U programu su sudjelovale male "kraljice" i Terezija Buljovčić Jegić koja je pjevala žalosne kraljičke pjesme. Pjevao je katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić. U programu su sudjelovali i mladi tamburaši u orkestru "Ravnica".

Istoga dana prije književne večeri u vestibulu Gradske kuće otvorena je tradicionalna izložba slika, izrađenih u tehnici slame.

7. NOVI BARJAK DUŽIJANCE

Prilikom organiziranja prve gradske Dužijance 1968. god. načinjen je veliki barjak plave boje sa velikim natpisom "dužijanca".

Tokom 25 godina taj barjak je oštećen i za ovogodišnju Dužijancu napravljen je nov isti takav barjak s velikim zlatovezom "DUŽIJANCA"

Ovaj zlatovez su izradile sestre Cilika i Mara Ivković Ivandekić i tako su pokazale svoju vještinu pravih narodnih vezilja.

8. "ANTUŠOVA NAGRADA" '94.

Po četvrti put je u okviru priredbe "Dani kruha i riječi" Institut "Ivan Antunović" u Subotici dodijelio "Antuševu nagradu" koju je osigurao dobročinitelj koji želi ostati nepoznat.

Po odluci komisije, ove godine prvu nagradu (1.000 n.din.) dobio je Organizacioni odbor "Dužijanca '94" za uspješno organiziranje brojnih priredbi u okviru žetvenih svečanosti.

Mons. Stantić uručuje nagradu prof. Beli Gabriću

Drugu nagradu (500 din.) dobio je prof. Bela Gabrić za dugogodišnju suradnju u Uredništvu lista "Bačko Klasje", kalendara "Subotička Danica" i zbornika "Ivan Antunović", u kojima je također objavio brojne članke.

Drugu ravnopravnu nagradu (500 din.) dobila je Kata Stipić iz Tavankuta. Ona je više od 40 godina radila u pripremanju i čuvanju bunjevačke narodne nošnje u Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu (nekoliko decenija KUD) "Matija Gubec" u Tavankutu.

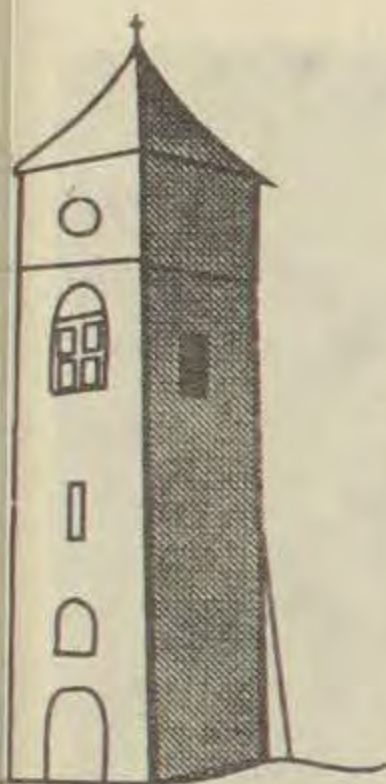
Nagrade je predao mons. Bela Stantić poslije književne večeri Ive Prčića, 12. kolovoza. U ime nagrađenih zahvalio je Lazar Vojnić Hajduk, predsjednik Organizacionog odbora "Dužijance".

9. NOVI KATOLIČKI LIST U BAČKOJ

U nedjelju, 13. studenog 1994. god. u našim crkvama vjernicima je ponuđen novi mjesečni katolički list u Bačkoj pod znakovitim naslovom "Zvonik".

Hrvatski svećenici Subotičke biskupije na svom sastanku u Baču 19. rujna 1994. god. odlučili su "podvoriti svoj narod" novim katoličkim listom na hrvatskom jeziku, koji će se zvati "Zvonik" jer želi vjernicima javljati vijesti o

zbivanjima u općoj Crkvi i u Subotičkoj biskupiji i na taj način postat će list zajedništva i međusobne ljubavi u duhu Evandjelja.

ZVONIK

KATOLIČKI LIST

"Zvonik" kao mjesečnik izdaje Rimokatolički župni ured sv. Roka u Subotici, Ul. Ivana Milutinovića 52. Glavni i odgovorni urednik je Andrija Anišić, njegov zamjenik je Franjo Ivanković, tehnički urednik je mr Ervin Čeliković, lektor i korektor je Katarina Čeliković. Uredničko vijeće čine svećenici Andrija Kopilović, Marko Vukov, Stjepan Beretić, Josip Pekanović, Antun Miloš, o. Marijan Kovačević i svjetovnjaci Grgo Kujundžić, Josip Anišić, Branko Vaci, Blaženka Piuković i Ivan Piuković.

List tiska na 16 stranica štamparija "Globus" u Subotici u nakladi od 3.000 primjeraka.

10. KRIŽ NA TORNJU GRADSKE KUĆE U SUBOTICI

Svaki grad ima svoj simbol koji je prepoznatljiv za sve njegove stanovnike i svima je drag. Takav simbol Subotice i Subotičana je toranj Gradske kuće koji je vidljiv iz svih dijelova grada. Dok ga Subotičani vide, znaju da su u svom gradu, kod kuće su. On nas daleko ispraća na odlasku, on nas iz daleka pozdravlja na povratku.

U duhu toga vremena, na kraju gradnje na toranj Gradske kuće postavljen je križ 1912. god. I generacije su živjele u njegovoj sjeni i sav javni život se odvijao u njegovom znaku.

Poslije drugog svjetskog rata došli su na vlast novi ljudi koji su smatrali da ne mogu živjeti i raditi pod tim starim simbolom i 1949. god. na toranj Gradske kuće postavljen je nov simbol za koji su tvrdili da predstavlja slobodu i napredak. Postavljena je zvijezda petokraka i pod njenim simbolom odvijao se cjelokupan javni život.

Sada su došla nova vremena kada se počelo sumnjati u te ideale koje petokraka simbolizira i Opštinska skupština prošle godine donijela je odluku

da se zvijezda skine i križ vrati na svoje staro mjesto na tornju Gradske kuće.

Poslije opsežnih priprema i podizanja visoke skele na tornju, zvijezda je skinuta 16. rujna 1994. god oko podne.

Podizanje križa na toranj gradske kuće

Svečanost podizanja križa počela je u 11 sati u nedjelju, 18. rujna 1994. god. Grupa mladih u narodnoj nošnji svih stanovnika grada donijela je križ na pozornicu, koja je bila postavljena pred svečanim ulazom. Tada je voditelj svečanosti vlč. Andrija Kopilović najavio početak ekumenske molitve i blagoslov križa. Bili su prisutni dr. Imre Hódossy, biskup Reformirane kršćanske crkve u pratnji mr Emila Pota, pastora te Crkve u Subotici. Pastor István Bátorý zastupao je dr Andreja Beredija, biskupa Slovačke Evangelističke crkve. Bilo je prisutno nekoliko franjevac i subotičkih župnika na čelu sa biskupom Ivanom Penzešom.

Zastupnici pojedinih crkava izrekli su nekoliko misli o smislu i značenju Kristova križa i obavili su posebne molitve prema svojim obredima. Blagoslov križa je obavio biskup Ivan Pénzes.

Poslije blagoslova križa, velikom okupljenom mnoštvu obratio se gradonačelnik József Kasza kratkim sadržajnim govorom i izrazio je želju da pod ovim simbolom križa svi građani Subotice žive u miru i u međusobnom poštovanju.

Zatim je grupa mladih uzela križ, koji je visok 240 cm i širok 180 cm, i prenijela ga do dizalice. Dok su iz zvučnika odjekivali svečani zvuci Händelove

kompozicije "Aleluja" i dok su zvonila zvona svih subotičkih crkava, križ je polako dizan prema visinama vrha tornja gdje od toga dana bdije nad našim gradom.

11. FILM "ŠLING" ZVONIMIRA SUDAREVIĆA

U subotu, 8. listopada / oktobra 1994. godine s početkom u 19 sati u dvorani KUD "Bunjevačko kolo" u Subotici premijerno je prikazan kratki igrani film "Šling" Zvonimira Sudarevića.

Tema filma je susret novoga i staroga. Djevojka, okružena na poslu kompjuterima, umorna je od tehnike. Požejala je otići u prirodu. Sjela je na motocikl i putem pored žitnih polja i pored procvalog suncokreta stigla je na jedan napušten salaš. Tamo je u sobi, u starom dolafu našla šlingovano djevojačko ruvo. Sa zanimanjem sve razgleda i oblači, ali osjeća da je to samo susret sa starim. Ona šling svlači i opet oblači farmerice i bluzu. Sjeda na motocikl i odlazi, a napušten salaš ostaje osamljen u sumraku.

Film su ostvarili: snimatelj TV kamerom, autor Zvonimir Sudarević. Glavnu ulogu igrala je Dijana Vuković. Muzičku pratnju svirala je na tamburici Marijana Crnković. Suradnice na filmu bile su Nada Sudarević i Zlata Lacić.

Treba istaći i pohvaliti glavnu ulogu djevojke i vrlo lijepe pejsaže koje je snimio snimatelj. Također treba istaći prikladnu i dobro uklopljenu muzičku pratnju.

Ovo je prvi naš film ovakve vrste i dobar je put kojim treba dalje poći i raditi. To možemo reći Zvonimiru i drugim mladim našim filmskim umjetnicima. Zvonimiru i svima želimo nove uspjehe.

Film je oduševljeno primljen od publike koja je ispunila ovu veliku dvoranu "Bunjevačkog kola".

O sudjelovanju ovog filma na pojedinim festivalima već je ranije pisano u pojedinim našim listovima.

12. OPERA "DUŽIJANCA" PONOVO NA SCENI

Povodom proslave 100. obljetnice rođenja šokačkog hrvatskog književnika, kulturnog radnika i kompozitora dr Josipa Andrića, osječka je Opera obnovila i stavila u svoj program najpoznatije Andrićevo mužičko djelo, operu iz bunjevačkog života "Dužijancu".

Praizvedba ove opere bila je u subotičkom Narodnom pozorištu 29. travnja 1953. godine pod ravnanjem Milana Asića.

Obnovljena premjera bila je 29. listopada 1994. godien u izvođenju članova Opere Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku pod ravnanjem Zorana Juranića, a u režiji Petra Šarčevića. Nacrt za scenografiju izradio je akademski slikar Ivan Balažević.

Opera ima dva čina i međuigru (intermezzo).

U prvom činu je izbor bandaša i bandašice prije početka žetve. Zaplet nastaje zakašnjenjem momka Blaška koga svi čekaju jer kosidbu treba početi. Sve se razjašnjava i rješava i risari odlaze na njivu.

U međugri čoban pjeva o svom pozivu i kako više voli biti čoban kod ovaca nego bandaš kod risara.

Drugi čin prikazuje proslavu završetka žetve - dužijancu. Svi se vesele obavljenom poslu i slave ljubav bandaša i bandašice, Blaška i Ruže. Zajedničko veselje završava veselim momačkim kolom i pjesmom: "Veselje je bunjevčako/naše lipo vito kolo/kolo momačko".

Muzika u operi poletna je kao prava apoteoza ljubavi prema zemlji i zlatnom žitu. Dužijanca je čas kada se svako srce bunjevačko veseli.

Osječka opera gostovala je u Baji 5. studenog/novembra 1994. godine i u Domu kulture je prikazala "Dužijancu".

Bilo je to veliko slavlje uz prisustvo mnogih uglednih gostiju iz Baje i iz drugih gradova Mađarske. Na predstavi je bila i grupa od oko 170 posjetitelja iz Subotice i Sombora. Svi su se kući vratili sretni što su mogli čuti i vidjeti ovo muzičko djelo koje slavi ljepotu našeg kraja.

U Baji je bilo još jedno veliko narodno veselje. Naime, 4. studenog 1994. godine proslavljeno je vraćanje stare zgrade Bajske bunjevačke katoličke čitaonice prvotnim vlasnicima.

<<<>>>>

IZ ŽIVOTA MLADIH

SUSRETI MLADIH SOMBORACA

Već dvije godine, u somborskoj župi "Svetog Križa", okupljamo se da bismo uz pomoć našeg župnika Franje Ivankovića, bolje upoznali Bibliju, učvrstili svoju vjeru i približili se Bogu i ljudima.

Počeli smo se okupljati po završetku osnovne škole. U početku nas je bilo malo. Sada nas ima dvadesetak, koji redovno dolazimo na vjeronauk i svetu misu. Ljubav i vjera u Boga je ono što nas povezuje i čini da naš život bude ljepši, sretniji i sadržajniji.

Prošle godine glavne teme naših razgovora i susreta bile su: Crkva i njezina uloga u našem životu i životu drugih ljudi. Naši susreti bili su protkani mnoštvom pitanja. Jedan dio tih pitanja odnosio se i na Bibliju, pa smo odlučili da ove godine još bolje upoznamo Bibliju te njene poruke prenesemo u svakodnevni život.

Ponekad, umjesto vjeronauka, imamo sv. misu na kojoj pokušavamo što više približiti se Bogu. Uoči najvećih kršćanskih blagdana, Božića i Uskrsa, priređujemo pokorničko slavlje i osobnu ispovijed, a sve završi svetom misom.

Bilo bi nam drago da naši susreti traju još dugo. Želimo upoznati se s našim

vršnjacima i iz drugih župa naše biskupije. Zajednički je uvijek ljepše i lakše živjeti. Želimo svim mladima da nađu pravi put u život i da ga što bolje ostvare.

Mladi Somborci

SUSRET MLADIH SOMBORA I SUBOTICE

Zadnjih nekoliko godina i pored teške komunikacije mladi Somborci i Subotičani su se uspjeli susresti nekoliko puta u većem broju.

Jedan od takvih susreta bio je i ove godine u Somboru na blagdan Sniježne Gospe.. Susret je trajao cijeli dan. Mladi Subotičani, njih dvadesetak, došli su u jutarnjim satima osobnim vozilima. Nakon zajedničkog susreta pošli smo svi zajedno, nas tridesetak, do jednog bungalova na kanalu. Dan je bio prekrasan za odmor i kupanje. Do predvečerja smo uživali u osvježavajućoj vodi, dobrom društvu i lijepoj igri. U predvečerje smo svi zajedno pošli na Gradinu gdje je bila dogovorena nogometna utakmica svih mladih. Utakmica je trajala dok nije pao mrak. Svi smo bili umorni i gladni tako da nam je izvanredno odgovarao pileći paprikaš iz kotlića koji su nam predili domaćini. Uz dobro jelo i piće nastavili smo druženje zajedničkom pjesmom do kasno u noć. Svima nam je bilo žao razići se. Odlučili smo da su nam ovakvi cjelodnevni susreti i te kako potrebni. Kroz njih se međusobno još bolje upoznamo i sprijateljimo.

Somborci

SUBOTICA

Naša **TRIBINA MLADIH** radila je redovito i protekle godine. Donosimo ovdje popis tema i predavača.

Studeni '93.: "Drugi Kristov dolazak i uskrsnuće tijela" (preč. Andrija Kopilović)

Prosinac '93.: "Oživljavanje narodnih Božićnih običaja u Bačkoj" (s. Eleonora Merković)

Veljača '94.: Svjedočanstvo obiteljskog života - uvod u temu o obitelji (Katarina i Ervin Čeliković)

Ožujak '94.: U mjesecu ožujku nije bilo Tribine mladih, umjesto toga održano je tradicionalno **BDIJENJE MLADIH** u sjemeništu "Paulinum". Mladi su molili i razmišljali nadahnuti Papinom porukom za Međunarodni dan mladih.

Travanj '94. "Obitelj i brak - zamisao Stvoritelja" (dr. Tadej Vojnović)

Svibanj '94.: "Kršćanski brak u svojoj dinamičnosti" (dr. Tadej Vojnović)

Lipanj '94.: "Sakrament ženidbe" (dr. Tadej Vojnović)

Rujan: '94. "O kršćanskom svjedočenju" (vlč. Andrija Anišić)

Listopad '94: Svjedočanstvo mladih o Papinoj misi u Zagrebu

Studeni '94: Dođi Kraljevstvo Tvoje (preč. Stjepan Beretić)

Povodom **DANA MLADIH** (02.svibnja) i ove godine je održan susret mladih u Baču. Predavanje u prirodi (kod kapele sv. Antuna u šumi), mogućnost za ispovijed i biskupska sv.misa, kao i druženje i igra, učinili su ovaj susret lijepom uspomenom za sve prisutne.

U subotu, uoči Bunarićkog proštenja, 27. kolovoza održana je **DUHOVNA OBNOVA MLADIH** pod geslom: "24 sata molitve, razmišljanja i bdijenja za naše obitelji". Prijepodnevni program bio je u župi Marije Majke Crkve, a poslijepodnevn i noćni program na Bunariću. U duhovnoj obnovi sudjelovalo je dvadesetak mladih.

Vesna Ivanković

RAD - ZAJEDNIŠTVO - MIR

Milost nas je Božja okupila oko ovog euharistijskog stola da zahvalimo Bogu za veliki dar njegove pomoći u ovogodišnjoj žetvi; da proslavimo rad ljudskih ruku i da proslavimo Boga koji uvijek blagoslivlja ljudski rad. Stvoritelj je čovjeka, i jedino njega, na ovoj zemlji upravo zadužio da svojim radom nastavi božansko stvoriteljsko djelo. Rad nije prokletstvo. Rad je zadatak. I rad je suradnja s Bogom Stvoriteljem u njegovoj predivnoj prisutnosti. Svaki pošten rad, a napose ratarski, čovjeka dovodi u prisutnost Božju i jasno u ovisnost od Boga. Ratar nije glup, nego je prosvijetljen jer svakodnevno osjeća da je vrlo važan onaj koji sije i okopava ali je najvažniji onaj koji daje da raste, a to je Bog. Stoga je i naš Gospodin rođen u obitelji radnika. Svojim rukama je zaradivao svoj kruh i posvetio ljudski rad. Dapače, on je rekao: ja radim zato jer moj nebeski Otac radi. Danas smo dakle, ponajprije ovdje zato da zahvalimo Bogu za dar suradnje na njegovom djelu oplemenjivanja zemlje.

Imati a ne raditi

Međutim, u ova vrlo čudna vremena pojavljuje se neka nova vrsta ljudi koji bi željeli imati, ali ne raditi. Koji bi željeli posjedovati, a ne zaraditi ili koji bi željeli uništavati, a ne graditi. I tako se događa da u ovo naše vrijeme stasa jedna nova generacija koja rad ne cijeni a do novca želi doći mnogim i ne dopuštenim načinima, te tako vrijeđa i Stvoritelja i bližnjeg i svoje ljudsko dostojanstvo. Stoga moramo ustvrditi: ovakva nova vrsta ljudskog shvaćanja ne vodi nikamo osim u nesigurnost, neizvjesnost i strah.

A povrh svega ljubav i mir

Danas smo okupljeni kao Crkva i narod Božji koji je nadahnuo i okupio jedini nadahnitelj koji je i objedinitelj - Duh Sveti - da nam po apostolu progovori o našem zajedništvu: "Zaodjenite se kao izabranici Božji, sveti i ljubljani u poniznost, blagost, strpljivost i podnosite jedan drugoga... a povrh svega imajte ljubav!" Da! U današnjim vremenima, kada oko nas na svim područjima upravo opipljivo doživljavamo da se nepovjerenje, a s tim i razdor, neprestano širi do tih razmjera da čovjek u čovjeku jedva prepoznaje brata. Upravo danas kada je taj razdor prisutan za istim stolom i u istoj obitelji. Kada je taj razdor prisutan u istom društvu i u istom narodu. Kada je taj razdor prisutan u istoj Crkvi i u istoj vjeri, kako drugačije okarakterizirati činjenicu nego tragičnom istinom da je đavao na djelu. Ta, njegovo je ime razdjelitelj - diabolos. I kakvo čudo što nam u današnjoj misi apostol Pavao žarko poručuje: "Kao što je Gospodin vama oprostio... tako i vi povrh svega imajte ljubav, to je sveza savršenstva." Tko među nama ne osjeća da to Apostol danas nama poručuje: iznad svega, i povrh svega, i uvijek imajte ljubav, te nastavlja: "I mir Kristov neka

upravlja srcima vašim. Mir na koji ste pozvani u jednom tijelu. I zahvalni budite...". Da, braćo i sestre, ono što duboko u duši osjećamo jest potreba i vapaj da mir Božji upravlja srcima našim, da budemo povezani u jednom Tijelu. Jer mir je plod savršenstva. Mir je utemeljen na ljubavi. Mir je čedo praštanja. Mir je odsjaj savjesti. Konačno, mir je dar neba.

Čobanja - kolo - golubovi

Upravo te tri stvarnosti: rad, zajedništvo i mir vidim na plakatu ovogodišnje dužijance – kako ih je umjetnik opečatio u zlatnom vezu prelijepog klasja. Čobanja je simbol rada. Ona donosi osvježenje u žetvi. Kolo je simbol zajedništva jer u kolu ne može koracati svatko po svojoj volji, nego svi moraju koracati ukorak, zajednički. Na vrhu plakata dva mila goluba smjestila su se kao nositelji mira.

Braćo i sestre! Kako danas ne osjetiti da je rad obezvrijeđen i ponižen uslijed već spomenutog mentaliteta nerada. Posjedovanje, pak, unosi nered u ljudsko društvo. Onaj koji ne radi ili onaj koji je nepošten ima i posjeduje, a onaj koji radi i koji bi htio zarađivati nit je vrednovan, nit je plaćen... Kako u toj pobrkanoj ljestvici vrednota nadati se novoj generaciji koja će, kada ova tmurna vremena prođu, shvatiti da je jedan od puteva spasenja upravo rad. Zato vapimo danas i molimo danas da mi koji smo ostali i koji smo ovdje svoji na svom, i koji smo poznati po poštenom radu, nikada ne dopustimo da nas se u tom obezvrijeđuje, da nam se u tom gazi i da nam se nameće neka čudna, nova filozofija. Nego shvatimo: ostat ćemo na ovoj plodnoj zemlji suradnici Boga, gospodara ove zemlje, radeći onako kako je on to zamislio.

Razdjeljenje = uništenje

I druga naša molitva. I drugi naš vapaj. I naša najveća potreba jeste istaći da upravo mi, danas ovdje okupljeni, i svi dobronamjerni ljudi shvatimo da nas može uništiti i vjetrometina povijesti odavdje odnijeti ako dopustimo mogućnost razjedinjenja. Ta, sinovi smo istoga Boga. Braća smo i sestre. Rođeni pod istim nebom. Ovo je naša zemlja. Ovo je naš grad. Ovo je naš svijet. Ovo je moj brat. Nema te cijene. Nema te prisile. I nema te moći koja bi mene mogla natjerati na mržnju. Tko god mrzi. Tko god razdjeljuje, na bilo kojoj razini, uvijek je u službi onoga čije je ime Razdjeljitelj – u službi đavla. I ne možemo opstati, a najmanje biti sretni ako dopustimo da nas se razdvaja, truje i razara bilo kakvom ideologijom, silom i moću. I konačno, neka se ova misa pretvori u veliku molitvu da nam Bog podari umiljati mir, koji je tako gorko narušen, a tako je potreban. Da dijete svoje djetinjstvo ima. Da mladi svoju mladost imaju. Da radni ljudi svoj radni vijek imaju. Da starci zasluženi mir uživaju. Da na ovom podneblju vlada milost i mir.

Obitelj mjesto zajedništva, poštenog rada i božanskog mira

Nalazimo se u međunarodnoj godini obitelji koja je u svojoj biti jedna velika igra života, jedno veliko kolo u kojem svatko mora igrati svoju ulogu, koracati svoj korak, ali u skladu. I nije li obitelj pozvana da bude upravo mjestom koje se temelji na poštenom radu, koja živi savršeno zajedništvo i uživa božanski mir?! I zato je u ovoj godini i ova Dužijanica označena tom velikom molitvom da nam obitelji budu mjestom marljivoga rada, pravog zajedništva i sigurnog mira. Ako riječ Kristova u svem bogatstvu prebiva u nama, onda ćemo osjetiti kako je Gospodin blagonaklon i ovim našim vremenima i kako nam iskazuje milosrđe, pa ćemo biti oni koji ćemo svjedočiti i mladima: mi smo opstali, i mi smo ostali, jer smo poslušali riječ Gospodina Boga da u svojim obiteljima, učvršćenim njegovom milošću stasa generacija koja cijeni rad, koja se neda razoriti i koja uživa božanski mir. Pa ćemo se danas obratiti Bogu moleći i zahvaljujući što je s nama, što nam govori, što nas poučava i što nas šalje riječima: "Pođi k svojim i javi što ti je danas učinio Gospodin." Amen.

/Preč. Andrija Kopilović održao je ovu provopijed na svečanoj misi zahvalnici u okviru Dužijance '94. u subotičkoj katedrali-bazilici, 14.08. 1994./

Kerske kraljice

UMIRANJE SALAŠA

Gledam te salašu mili,
Kako umireš, nestaješ s vida.
Duša mi za tobom cvili,
A srce se od bola kida.
Prije si bio zemaljski raj,
Dražesan ko procvitali maj.

A sada, tvoji se zidovi ruše,
Krov su ti ljudi skinuli doli,
Vitar kroz srušene sobe puše,
I nanosi ti velike boli.
Drveće ko straža visoko strši,
A gospodat tvoj te nemilo ruši.

I tako usamljen ti tužno stojiš.
Sobe, kuhinja, sve ti se odire...
Ti se već jadan bojiš i bojiš,
Nesritne smrti što te proždire.
Plače nad tobom i zalaz sunca,
Krvave zrake baca s vrhunca.

I ja sam dugo, dugo plakala,
Nad tužnim grobom starog salaša,
Suznim očima tebe sam gledala,
Kako umireš, radosti naša.
Ljudi se sele u grad i u selo,
Salaš ostavljaju, tužan, neveseo.

Subotica, 1977.

Đula Milodanović

<<<><>>>

Religiozno iskustvo

Humor na račun samog sebe je moguć ako smo sposobni uočiti ljudskost kakva ona uistinu i jeste: malo manja od anđela i nešto veća od majmuna

NOĆ NA RAVNICI

Tama je zavila bile salaše.
Na Bačku ravnicu pao je mrak.
Lagani vitrić tiho poljem piri,
I nosi s njiva mirisni zrak.

Po nebeskom plavetnom svodu,
Rasule se zvizdice male.
Miseć sjaji kroz gusto granje,
I plovi kroz plave nebeske vale.

Vitar ljulja kukuruze mlade.
Crne se dugi vijugavi puti.
U daljivni čuje se lavež pasa,
A suncokret miriše žuiti.

U tihoj i vedroj noći
Mali cvrčak u travi piva.
Sova sidi na starom đermu,
Dok čovik u salašu u miru sniva.

Subotica, 25.05.1983.

Đula Milodanović

DA IH NE ZABORAVIMO

Piše: Bela Gabrić

100. OBLJETNICA ROĐENJA IVE PRĆIĆA

(1894. - 1959.)

Velika je zasluga Ive Prčića u tome što je svojim radom zaslužan za čuvanje našeg narodnog blaga, te za razvoj naše etnologije i etnografije. Bez njegovih djela rad na etnologiji i etnografiji danas bi bio vrlo težak ili nemoguć. Zato je on stekao neprolazne zasluge i to je razlog što se sjećamo 100. obljetnice njegovoga rođenja.

Ive Prčić je rođen u Subotici 1894. godine gdje poslije osnovne škole pošao u gimnaziju. Školovanje je morao prekinuti zbog bolesti. Učio je sam, kako bi se mogao uključiti u kulturni rad. Njegovo je djelovanje bilo veoma raznoliko.

Najviše objavljenih knjiga ima s područja skupljanja bunjevačkih narodnih pjesama. Već u zbirci bunjevačkih pjesama, koju je 1910. i 1923. u Subotici objavio Blaško Rajić pod naslovom "Narodno blago", nalazi se ime Ive Prčića kao sakupljača.

U vlastitoj nakladi objavio je 1939. godine u Subotici zbirku "Bunjevačke narodne pisme". Matica je hrvatska u velikoj ediciji "Hrvatske narodne pjesme" objavila 26 bunjevačkih groktalica kao plod Prčićevih istraživanja (knjiga X. svezak 6. Zagreb 1942). Poslije njegove smrti u izdanju "Osvita" 1971. godine u Subotici objavljena mu je zbirka "Bunjevačke narodne pisme". Zbirka sadrži 154 omladinske ili ljubavne pjesme, 250 bećaraca, 137 šaranaca, 139 šalajdana, te 20 djevojačkih i momačkih pisama koje su oni pisali.

Za proučavanje bunjevačkog narodnog života veoma je važno Prčićevo djelo "Godina dana bunjevačkih narodnih običaja", gdje je običaje podijelio i opisao prema godišnjim dobima s mnogo podataka. To mu djelo još nije objavljeno. Dramatizaciju pojedinih običaja objavio je u kalendaru Subotička Danica kao poseban prilog 1937. godine pod naslovom "Bunjevački narodni običaji". Također mu nije objavljena zbirka bunjevačkih narodnih pripovjedaka, dok su narodne poslovice većim dijelom objavljene u kalendaru Subotička Danica za 1989. i dalje do 1994. godine.

Za našu etnografiju posebno je važno također još neobjavljeno djelo Ive Prčića pod naslovom: "Bunjevačka narodna nošnja". Piše o staroj i novijoj

narodnoj nošnji. S obzirom na vrijeme kada je knjiga nastala, tada još postojeća "nova nošnja" postala je u međuvremenu starom. Opisao je svečanu i svagdanju bunjevačku narodnu nošnju.

Od objavljenih mu djela treba istaći brošuru iz 1936. godine: "Subotica i Bunjevci" gdje je opisao pojedine prizore iz povijesti grada i svoga naroda. Svoje književne pokušaje je sabrao u zbirci "U dokolici". Pojedine pripovijetke su mu objavljene u godištima Subotičke Danice, dok cjelovita zbirka nije objavljena.

Dok se spominjemo velikog jubileja Ive Prčića, možemo reći da se na njegovu primjeru vidi naša nesreća u izdavaštvu. Dopustili smo da ta kapitalna djela naše kulturne baštine više od pola stoljeća ostanu neobjavljena. Neka djela uopće nisu objavljena, a za ostala je dosta pogledati, koliko je vremena prošlo od prvog objavljivanja, pa da se lako mogne zaključiti, kako su ta djela nepoznata našoj široj javnosti. Uvijek smo nalazili stotinu razloga da mu se djela ne objave. Krivac je uvijek bio netko drugi. Čekali smo da će to netko drugi učiniti za nas. Mi sami nismo ujedinili svoje snage ni mogućnosti, pa da učinimo nešto veliko i korisno.

Djela Ive Prčića nisu jedina zaboravljena djela u našoj kulturnoj baštini. Treba se samo prisjetiti koliko je objavljenih knjiga iz bunjevačke i šokačke hrvatske baštine u Bačkoj. Da ih se prebroji, dostajat će nam prsti jedne ruke.

Ovi redovi nisu napisani da traže krivca ili da osuđuju bilo koga. Oni žele pobuditi naše razmišljanje i tako možda izazvati koju korisnu odluku za budućnost.

10 GODINA OD SMRTI PAVLA BAČIĆA

(1921. - 1984.)

Prošlo je 10 godina od smrti Pavla Bačića, profesora, skladatelja i književnika.

Pavao Bačić je rođen u Subotici 1921. godine

Glazbenu naobrazbu je stekao u Zagrebu, gdje je neko vrijeme svirao u pojedinim orkestrima. Zatim se vratio u svoj rodni grad gdje je, sve do svoje mirovine, radio u Muzičkoj školi kao glazbeni pedagog i skladatelj. Bio je svestrani stvaralac. Osim glazbi pažnju je posvetio i književnosti.

Prva mu je priča pod naslovom "Ludi Pipe" objavljena u Zagrebu 1954. godine u časopisu "Novela film".

Od toga vremena objavljen mu je cijeli

niz pripovjedaka u časopisima i novinama ("Novela film", "Džepni magazin" - u Zagrebu i u Subotici u listovima: "Rukovet", "Hrvatska riječ" i "Subotičke novine". Zbirku od 12 priča objavio je u Subotici u izdanju Osvita pod slikovitim naslovom "Smrti uprkos". U rukopisu mu je ostalo neobjavljeno još nekoliko novela.

Pavao Bačić je imao posebnu ljubav prema književnosti za djecu, pa je napisao niz dječjih igrokaza:

"San male Vesne". Praizvedbu je doživio u Novom Sadu 1959. godine. Zatim je igrokaz preveden na mađarski jezik, pa izveden u Senti, 1960. godine. U Subotici je izveden 1961, a u Varaždinu 1960. i ponovo 1967. godine.

"Brzi vlak je stao". Ovaj je igrokaz doživio praizvedbu u Varaždinu 1963. Preveden na mađarski jezik odigran je u Hajdukovu 1964. godine.

"Miki i družina". Djelo je izvedeno u Subotici 1963, a u Zadru i Varaždinu 1965. godine.

"Novogodišnja noć" je izvedena u Varaždinu 1966, u Subotici 1967. i u Varaždinu 1968. godine.

Osim igrokaza za djecu, Pavao Bačić je napisao i nekoliko komedija, od kojih je komedija "Salašari silom varošani" prikazana u Subotici 27. XII. 1965. godine. Lijepo je primljena od publike zbog svoje aktualne teme. Bilo je to vrijeme putovanja u Trst, gdje su kupovali stvari koje su se smatrale modernima.

Pavao Bačić je napisao mnogo satiričnih pjesama i epigrama. U zbirci "Mozaik" Pavao Bačić, Jakov Kopilović i Matija Molcer objavili su deset kratkih satira u stihu. Zbirka "Stihovana satira (Subotica, 1968.)" sadrži 24 satirične pjesme. Paralelno je tiskan i mađarski prijevod pjesama koji je priredila Marta Kovač.

Treću zbirku satiričnih pjesama i epigrama je objavio u Subotici 1969. u vlastitoj nakladi, pod naslovom "Oštro pero od gume".

Prigodom memorijala Pere Tumbasa Haje, održanog u okviru gradske Dužijance, KUD "Matija Gubec" u Tavankutu i KUD "Bratstvo - jedinstvo" u Subotici objavili su mu brošuru "Pero Tumbas Hajo - umjetnik tamburice" u Subotici 1969.

Godine 1970. objavljen je u Subotičkim novinama u nekoliko nastavaka feljton "Antun Bačić - zaboravljeni slikar".

Osim toga treba istaći da ima nekoliko skladbi za gitaru i ansambl harmonika.

Bio je među osnivačima i stalni član "Ansambla za staru muziku" koji je održao niz koncerata u Subotici i drugim gradovima širom Jugoslavije. Na taj način su mnogo učinili za upoznavanje stare muzičke baštine.

Članovi toga poznatog ansambla bili su Lévy Mátyás i Laura (razni drveni duhački instrumenti), Pavao Bačić (gitaru), Komjáti Ildikó (solo sopran), Mirko Molnar (čelo i viola da gamba).

Svoje stručne muzičke članke i kritike objavljivao je u beogradskim

časopisima "Savremeni akordi", "Zvuk" i "Pro musica".

U naponu muzičkog stvaralaštva prekinula ga je bolest, a nakon svih pokušaja liječenja umro je u subotičkoj bolnici 22. VI. 1984. godine. Sahranjen je 25. VI. 1984. na Bajskom groblju u Subotici, ispraćen od rodbine, prijatelja i bivših učenika.

STO GODINA OD ROĐENJA Dr. MATIJE EVETOVIĆA (1894. - 1972.)

Dr. Matija Evetović je naš znanstvenik čija djela mogu poslužiti za daljnje proučavanje naše književne i duhovne baštine.

Rodio se u Aljmašu (Bácsalmás) u Mađarskoj 24. veljače 1894. godine. Otac Dominik i majka preselili su 1898. godine u Suboticu, gdje je Matija završio osnovnu školu i šest razreda gimnazije. Kad je 1910. godine zbog slavenstva isključen iz škole, otišao je u Travnik, gdje je završio sedmi i osmi razred gimnazije kao i ispit zrelosti.

Prvi svjetski rat je proveo u vojsci i na frontu.

Poslije rata studirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i diplomirao 1921. godine. Poslije obrane disertacije i posebnog ispita promoviran je na čast doktora filozofije 31. siječnja 1923. godine.

Kao profesor gimnazije radio od 1920. do 1926. godine u Subotici s prekidom od jedne godine (1922. u Vršcu).

Za podgradonačelnika imenovan je 1926. Za gradskog savjetnika Kulturno-socijalnog odjela u Subotici izabran je 1928. godine. Na toj je dužnosti ostao do ratne okupacije 12. travnja 1941. godine.

Poslije oslobođenja Subotice, 1944. godine opet je postavljen na svoju staru dužnost do 1. siječnja 1945, kada je postavljen za direktora Potpune muške gimnazije do 1948. godine, kad je imenovan za upravitelja novootvorenog Gradskog muzeja, gdje je radio do svoga odlaska u mirovinu, 1. siječnja 1953. godine.

Kad je u subotičkom sjemeništu otvorena klasična gimnazija "Paulinum", dr. Matija Evetović je niz godina predavao hrvatski jezik i književnost sve do

1970. godine.

Umro je 2. srpnja (jula) 1972. godine u Subotici, gdje je i sharanjen u Bajskom groblju.

Najvažnija su mu znanstvena djela:

Život i rad biskupa Ivana Antunovića, narodnog preporoditelja. Ovo je djelo izdato u Subotici 1935. godine a obuhvaća 308+2 stranice.

Život i rad Paje Kujundžića. Ovo djelo nije objavljeno u cijelosti. Izlazilo je u nastavcima u Subotičkim novinama od 6. IX. 1940. 36. br. 6. str. do 4. IV. 1941. 14. br. 6. str.

Kulturna povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata. Ovo je djelo u rukopisu i čuva se u subotičkoj Gradskoj biblioteci.

STO GODINA OD ROĐENJA ILIJE DŽINIĆA (1894. - 1981.)

Ilija Džinić je bio poznati kulturni radnik u Somboru. On je sve dane svoga života posvetio znanosti i istraživanju.

Rodio se 23. listopada 1894. u Čonoplji. Njegov otac Grgo je bio kolar. Majka mu je bila Marija Palić.

Poslije osnovne škole u rodnom selu, klasičnu gimnaziju je završio kod kalačkih isusovaca 1914. godine. Zbog bolesti morao je prekinuti studij teologije i vratiti se kući. Ipak je ustrajnim radom stekao učiteljsku diplomu. 1919. godine je postao učitelj u rodnome selu. 1920 godine je postao upravitelj škole. Malo zatim je osnovao Bunjevačku čitaonicu i knjižnicu u Čonoplji.

Osim svoga učiteljskog posla, kao velik rodoljub skupljao je sve što je

smatrao da ima vrijednosti u narodnom stvaralaštvu. Sve je želio sačuvati od zaborava i propasti.

Za vrijeme okupacije, 1942. godine je umirovljen, pa je preselio u Sombor. Radio je kao službenik tamošnje Rimokatoličke crkvene općine.

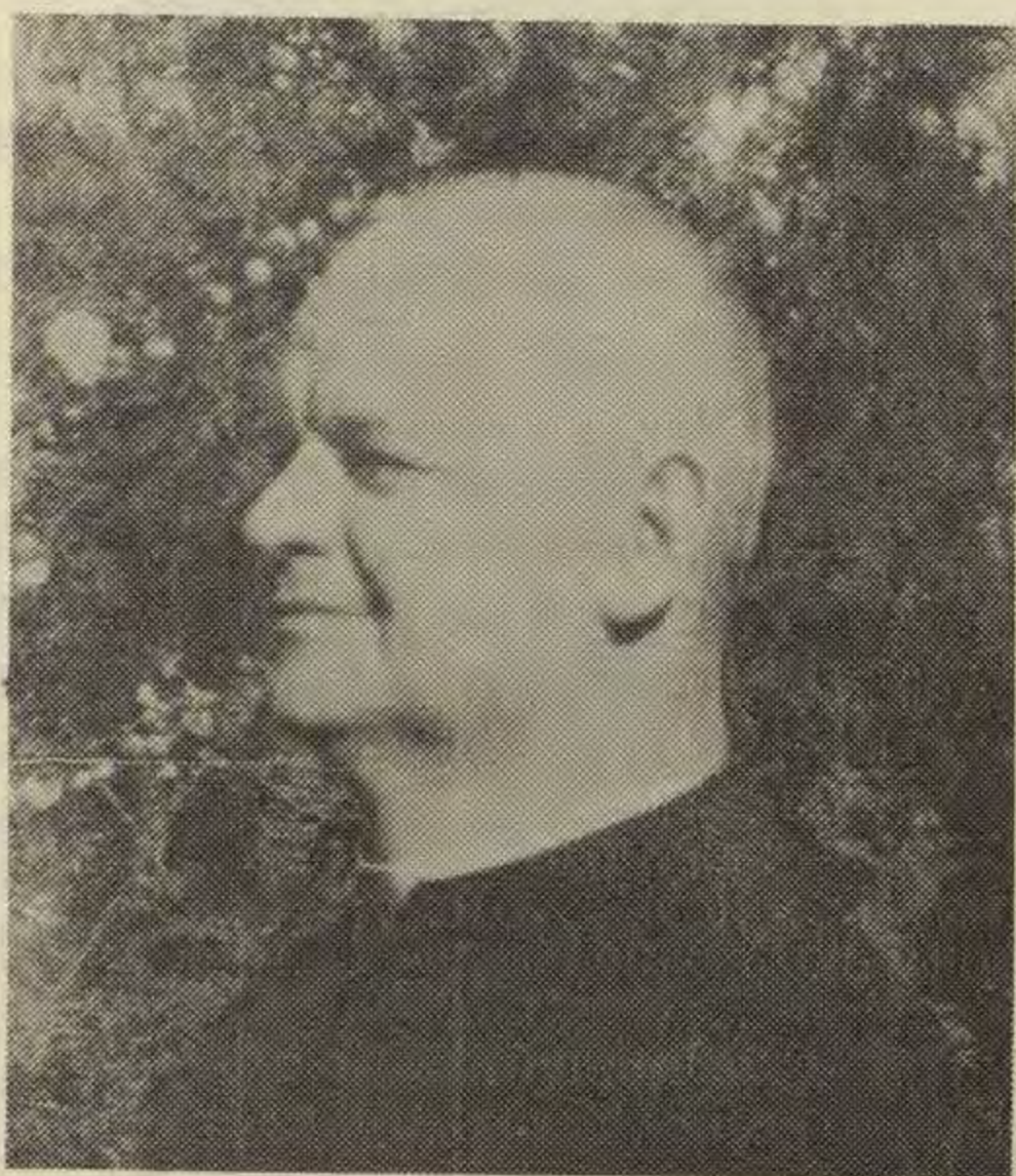
Mnogo je toga skupio i napisao. Nije imao sreće da doživi i objavljivanje svojih djela. Uz velike je žrtve u vlastitoj nakladi u 85. godini života objavio brošuru "Sombor - Zombor, ime i naziv u svjetlu znanstvenog istraživanja" (Sombor, 1979. 40 stranica). Još je objavio brošuru "Čonoplja, kratak opis njenog postanka i migraciono kretanje njenog stanovništva u prošlosti" (Sombor 1980. 102 stranice).

U rukopisu su mu ostala djela:

Čonoplja, bačko selo kraj Sombora u prošlosti (317 stranica rukopisa), Jedna seoska bačka narodna škola u prošlosti (160 stranica), Mozaik iz prošlosti Sombora (članci), Opis i izgradnja karmelićanske crkve u Somboru (40 stranica), Historia domus katoličke crkve u Čonoplji, U kolarnici - 11 pripovijesti iz bunjevačkog narodnog života. Neke su pripovijesti objavljene u kalendaru Subotička Danica u godinama prije svjetskog rata. Napisao je i studiju "Bunjevačko-šokački Hrvati (130 stranica), dok su mu memoari pod naslovom "Listići", zbirka njegovih članaka i radova je pod naslovom Zbornik.

Ilija Džinić je umro u 87. godini života, 19. lipnja 1981. godine u Somboru, gdje je i sahranjen u tamošnjem groblju sv. Roka.

25. OBLJETNICA SMRTI IVANA KUJUNDŽIĆA

25. svibnja 1994. godine navršilo se 25 godina od onog tužnog petka 1969. godine kada nas je iznenada napustio mons. Ivan Kujundžić, župnik župe sv. Roka u Subotici i zaslužan društveni i kulturni radnik

Ivan Kujundžić je rođen 1912. na Verušiću kod Subotice u brojnoj obitelji Grga i Pauline r. Stantić. Studij je završio na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a za svećenika je zaređen u Subotici na blagdan Krista Kralja 1934. godine.

Kao mladi svećenik bio je vjeroučitelj u subotičkim osnovnim školama, a 1936. postao je vjeroučitelj u subotičkoj Držav-

noj muškoj gimnaziji. Istovremeno je bio referent za hrvatska omladinska katolička društva u Bačkoj i duhovnik križara srednjoškolaca.

Uz sve to već se tada istakao kao kulturni i društveni radnik. Od kolovoza 1934. godine do rata u travnju 1941. godine bio je suradnik u "Subotičkim novinama", čiji je izdavač i odgovorni urednik bio Blaško Rajić, dok je (što nije naznačeno) glavni urednik bio Ivan Kujundžić. Stanovao je u Subotičkoj matici, koja je tada bila središte hrvatskog kulturnog života. (Zgrada u ulici Paje Kujundžića 9, danas ulica Braće Radića).

Druga velika uloga u to vrijeme bila mu je dužnost tajnika u Organizacionom odboru za proslavu 250. godišnjice seobe jedne veće grupe Bunjevaca u

Bačku 1686. godine. Predsjednik toga odbora bio je generalni vikar Bačke apostolske administrature, mons. Blaško Rajić, a proslava je bila 15. i 16. kolovoza 1936. godine u Subotici. Održano je nekoliko velikih priredbi.

Najveća zasluga Ivana Kujundžića kao kulturnog radnika je njegov bibliografski rad.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata živio je kao izbjeglica u Zagrebu. To je za njega i za našu kulturnu povijest bilo presudno. U pojedinim knjižnicama počeo je tragati za nepoznatim blagom i za podacima iz prošlosti bunjevačko-šokačkih Hrvata.

Tako je počeo njegov bibliografski rad. A kao rezultat toga istraživanja u Zagrebu, nastala je njegova prva knjiga Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata. Objavila ju je Subotička matica 1946. godine.

Ivan Kujundžić je mogao vidjeti, da ta naša prva bibliografija nije potpuna, budući da je još mnogo toga ostalo nezabilježeno. Zato je nastavio svoj rad istraživača i sakupljača naše kulturne baštine.

Poslije dugih godina upornog traganja i savjesnog rada nastala je nova proširena knjiga Bunjevačko-šokačka bibliografija, u kojoj su popisane sve naše hrvatske knjige s potrebnim podacima, sve tamo od prvih knjiga franjevca Mihajla Radnića, koje su tiskane u Rimu 1683. godine, pa zatim sve do najnovijeg vremena.

GITARA

(Pavlu Bačiću)

Još gitara
sa duvara
šuti stara.

Bez drugara
se odmara.

Sa oltara
svetog dara
vječno stvara.

Nemilice
plaču žice
kao kiše
glazbenice.

Samo duša
pjesmu sluša.

Jakov Kopilović

PONOSAN BUDI

Glavu sagni dolje,
Ponizno gledaj gore,
Hodaj uspravno,
Al'povijenih leđa
Jer kičma savijena u luku
Je strijela koja nikog
Ne bode
I ne vrijeđa

Pavao Bačić

OŠTAR KRITIČAR

Kritike za sjednice piše,
naglas sam sebi čita,
zatim uzme gumicu
pa lijepo sve izbriše.
Poslije toga
on slobodno diše

Pavao Bačić

DA ČUVAMO NJIVE I ZLATNI KLAS

U bespuću vremena ovog
u kojem je sivilo obavilo nas,
molimo za vedrinu i odlučnost -
slozi i ljubavi, Majko, povedi nas.

Naše ruke spleti dobrotom.
Učini da od nas daleko bude
gnjev, srdžba, hula i vika,
da živimo za ljubav i ljude.

Da unosimo u tu ljubav
risarevo suncem ožareno lice,
na čijem ramenu srebrna kosja sja;
on uz rad moli i pada nice.

I vješte ruke mlade risaruše
koja pokošeno žito snosi...
Ona ne zna za stanku, ni umor -
nosi je rad i sunce u kosi.

Za blagoslov, Majko, moli.
Za vrijedne ruke naših risara,
da ih na njivi uvijek bude.
Od tog nam većeg ne treba dara.

Jedan uz drugog, u radu
shvatit ćemo što nam treba.
Saznati istinu: radom se i slogom
na zemlji stvara ozračje neba.

I misao kršćanska da nam bude.
Da izliječimo srce i duh.
Bog koji radi i stvara nek dade
da radom svojim zavrijedimo svagdanji kruh.

Još moli, Majko, nebeska, draga,
da nam kroz sivilo "Sunce" sine,
dušu da nam nebeskom svjetlu
kroz bespuća u visine vine.

Mir da se vrati u srca naša,
da se u njima rodi
sigurnost, želja i odlučnost
za hod putem koji k Bogu vodi.

U tišini duše, duboko u sebi
čut ćemo tad Tvoj zov i božanski glas,
da ostanemo uvijek sinovi nizine,
da čuvamo njive i zlatni klas.

Marijo, Majko, moli za nas!

Viktorija Grunčić

NAŠI POKOJNICI

BLAŠKO DEKANJ (1928. - 1994.)

U četvrtak, 28. travnja 1994. godine sve nas je potresla i iznenadila vijest o smrti preč. g. Blaška Dekanja, arhiprezbitera Bačkog arhiprezbiterata, biskupijskog savjetnika i župnika župe sv. Roka u Subotici. Toga dana poslije podne Pokojnik je krenuo obaviti dva sprovoda svojih župljana, međutim stigao je samo do cvjećarne u blizini groblja, gdje mu je pozlilo. Koli- ma hitne pomoći prevežen je u bolnicu gdje je odmah preminuo od posljedica infarkta srca.

Prečasni gospodin Blaško Dekanj rodio se u Žedniku 03. veljače 1928. godine. Na studiju teologije bio je u Đakovu od 1949. do 1956. godine. Za svećenika je zaređen u katedrali 29. lipnja 1955. godine. Nakon ređenja u našoj je biskupiji na mnogim mjestima obavljao razne službe. Kapelansku službu obavljao je u Subotici u župi Isusova Uskrsnuća, zatim u Senti, u župi sv. Stjepana, pa u Novom Sadu u župi Imena Marijina, te ponovo u Subotici. Službu upravitelja župe obavljao je u Titelu od 1960. do 1962. godine, u međuvremenu je istu službu vršio i u Budisavi. Zatim je imenovan prefektom i ekonomom

sjemeništa "Paulinum" u Subotici. Ovu je službu vršio od 1962. do 1967. godine. Nakon toga je bio ekonom sjemeništa i doma biskupije i ujedno upravitelj župe sv. Aleksandra u subotičkom predgrađu (1967. - 1968.). Župnikom u Žedniku imenovan je 04.10. 1968. godine, gdje je ostao godinu

dana. Poslije toga je imenovan župnikom župe sv. Roka u Subotici. Ondje je ostao do 15. rujna 1971. godine. Tada je imenovan župnikom subotičke župe sv. Jurja. U ovoj župi župničku službu vršio je do 08. ožujka 1988. godine. Nakon toga tri godine je bio župnik u novosadskoj župi Imena Marijina, a potom, 08. srpnja 1991. godine, ponovo dolazi u župu sv. Roka u Subotici i tu je bio sve do svoje iznenadne smrti.

Uz ove službe pokojni Blaško Dekanj vršio je i mnoge druge službe u biskupiji. Bio je ispitivač Bačkog kodeksa na svećeničkim ispitima, zatim dekan dekanata Subotica-Donji grad, a kasnije dekan Novosadskog dekanata. Puno godina je obavljao i službu biskupijskog savjetnika. Bio je član raznih biskupijskih vijeća, zatim direktor i ekonom svećeničkog doma "Josephinum", a 1989. godine imenovan je i arhiprezbiterom Bačkog arhiprezbiterata.

Sprovod preč. Blaška Dekanja bio je u subotu 30. travnja 1994. godine u obiteljsku grobnicu u Bajskom groblju, uz prisustvo velikog mnoštva vjernika. Prije sprovoda u župnoj crkvi sv. Roka u Subotici bila je sveta misa zadušnica koju je predvodio subotički biskup mons. Ivan Péntzes u koncelebraciji s preko šezdeset svećenika. Prigodnu homiliju održao je katedralni župnik preč. Stjepan Beretić, koji je naglasio kako je pokojni Blaško Dekanj volio ljude, ravnice i svoju mjesnu Crkvu, posebno ističući njegovu poslušnost i poštovanje prema biskupovoj osobi. U crkvi su se od pokojnika oprostili članovi Pastoralnog vijeća, a na groblju njegovi mladi župljani. U ime njegovih kolega od Pokojnika se oprostio mons. Stjepan Miler, biskupski vikar za Srijem.

Iznenadnom smrću preč. Blaška Dekanja naša je biskupija opet ostala siromašnija za jednog vrijednog i poduzetnog svećenika. Neka nam njegova smrt bude poticajem na žarku molitvu Gospodinu za nova duhovna zvanja, toliko potrebna našoj biskupiji.

A.A.

O. VILKO DOROTIĆ (1914. - 1994.)

O. Vilko Dorotić je rođen u Somboru, 30. srpnja 1914. godine, od roditelja Marijana Dorotić i Luce rođj. Pekanović. Kršten je istoga dana u župi Presvetog Trojstva u Somboru i dobio je ime Antun. Osnovnu školu pohađao je u rodnom gradu Somboru i tu je završio gimnaziju. Godine 1930. ulazi u karmelićanski Samostan u Somboru i iste godine, 15. kolovoza oblači redovničko odijelo te dobiva redovničko ime Vilko od sv. Alberta. Novicijat je završio u Somboru i položio prve zavjete 16. kolovoza 1931. godine. Redovnički poglavari šalju ga na studij filozofije i teologije u Poljsku: Černa, Krakov, Wadovice i Lavov. Nakon završenih teoloških studija brat

Vilko se vraća u Sombor te nakon obavljenih duhovnih vježbi, bi zaredjen za svećenika u subotičkoj Prvostolnici svete Majke Terezije Avilske, 28 kolovoza 1938 god. Bio je zaredjen za svećenika po rukama biskupa msgr. Lajče Budanovića.

Godine nakon redjenja o. Vilko provodi u Somboru kao orguljaš i zborovodja hrvatskog pjevačkog društva "Miroljub". Osim hrvatskog pjevačkog društva on vodi madjarsko i njemačko pjevačko društvo te njima dirigira na misama. Puno piše i stvara veliku pjesmaricu koja je tako pedantno vodjena, da bi se uz možda neke male korekcije mogla izdati kao novi Kantual, jer sadrži gotovo sve pjesme poznate i nepoznate koje se pjevaju po crkvama u liturgiji. Kao svećenik propovijeda, osobito korizmene propovijedi i slovi kao vrsni propovjednik kojega narod rado sluša. Puno ispovjeda i pomaže po okolnim župama. U tom poslu kao mladog svećanika zatiče ga drugi svjetski rat, te on biva interniran u Madjarsku u karmelićanski samostan u Győr gdje ostaje sve do 1945 godine. Nakon internacije General Reda Karmelićana imenuje o. Vilka dekretom od 13. srpnja 1946. Provincijalom Karmelićana u Jugoslaviji sa svim ovlastima. Tu službu vrši do 1954. godine.

Kada je osnovan novi samostan Karmelićana u Zagrebu-Remete god. 1959. o. Vilko neumorno radi na adaptaciji zgrade župnog dvora u Remetama kako bi ondje moglo nesmetano raditi malo sjemenište i bogoslovi koji studiraju na bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Često puta najprije traktorom, a onda kamionom svoga brata Stipe i uz pomoć brata Jožike odlazi u Remete, nosi potrebite stvari i živežne namirnice te novčano pomaže novoosnovani samostan, to budeće novo provincijalno sjedište sadašnje hrvatske Karmelićanske provincije. Puno truda ulaže za sve to i s ljubavlju gleda kako se Karmel širi na novim prostorima.

Godine 1969. premješten je u Zagreb Remete i imenovan je Priorom koju službu vrši sve do 1972. Od tada je u Remetama kao kućni ekonom sve do 1985. godine kada je ponovno premješten u Sombor. U Somboru opet misi, propovjeda, ispovjeda i vodi misne intencije, brine se za popravak naših lijepih orgulja i unapredjuje pripravu za generalnu obnovu naših orgulja.

Uz sav svoj svećenički i glazbeni rad o. Vilko puno čita i prevodi s poljskog i madjarskog jezika, osobito živote karmelićanskih svetaca čije knjige tiska i to je u ono vrijeme kada nismo imali tiska ni knjige, bio jedini izvor karmelićanske duhovnosti na hrvatskom jeziku za odgoj nas mladih karmelićana. Kao vrstan glazbenik u dušu je poznavao naše orgulje. Od Biskupskog Ordinarijata u Subotici bio je imenovan skrbnikom svih orgulja u subotičkoj Biskupiji.

O. Vilko je učinio toliko plemenitih djela da ih sada nismo kadri sve opisati, a Bog koji vidi u dubinu duše čovjeka neka mu to sve upiše u knjigu života i neka ga nagradi. Posljednje godine svoga života teško je bolovao od tromboze, osobito nogu, ali je bio strpljivi bolesnik poput Joba. Na vratima njegove ćelije stoji natpis na latinskom jeziku: PATIENTIA, što znači STRPLJIVOST. Zaista je bio strpljivi bolesnik koji je svoj križ nosio na vrh kalvarije. Tu se ugasio njegov život poput svijeće u predvečerje Blagdana Marijina, Svijećnice. Poz-

vala ga je ona čiji je on bio dični sin presvete Bogorodice od Gore Karmela. Ona ga je povela u vječni zagrljaj Oca nebeskoga.

Ovom prilikom želim se zahvaliti svima onima koji su bili uz bolesnog O. Vilka i pomagali mu. To su liječnici, dr. Djurka Tabori i dr. Marko Begovac, zatim Marijine Sestre: Felicija i Arkandjela, te medicinske sestre koje su mu bolesne noge previjale. Osobitu zahvalnost izričem našem dragom bolničaru br. Andriji koji je neumorno dvorio O. Vilka i bdio uz njegovo uzglavlje sve do smrti. Hvala svima drugima koji su na bilo koji način bili u pomoći bolesnom O. Vilku.

Hvala Oče Vilko za sve! Vjerujemo da uživaš plodove svoga truda. Uzdamo se da ćeš se i ti u nebu moliti za nas da i mi dodjemo tamo gdje nam je pravo mjesto po Božjoj odredbi.

O. Mato Miloš

S.M. REGINA DULIĆ

/propovijed vlč. Andrije Anišića na sprovodu/

Sabrali smo se u vjeri, nadi i ljubavi da ukopamo tijelo svoje sestre Marije

Regine Justine Dulić. Sestra Regina rođena 25. siječnja 1914. godine u Đurđinu od oca Nikole i majke Julijane Dulić. Ona je peto dijete u brojnoj obitelji. S još četiri sestre i petoro braće proživjela je svoje djetinjstvo, a onda je čula Isusov glas: Tko hoće služiti mi, neka ide za mnom. Slijedeći Gospo-dinov poziv 1936. godine našla se u samostanu Družbe sestara Kćeri Milosrđa u Blatu na Korčuli. Ondje je 1938. godine položila i svoje prve zavjete. A svoj konačni "Da" Bogu izrekla je svojim vječnim zavjetima 1943. godine i taj svoj da nije nikada opozvala. Bila je vjerna svom Zaručniku punih 58 godina, sve dok ju On, u četvrtak u noći, nije pozvao u svoje vječne šatore svjetlosti, mira, radosti i ljubavi - u njezinoj

osamdesetoj godini života.

Čvrsto vjerujemo i nadamo se da je s. Regina iz smrti prešla u život. Temelj ove naše vjere i nade je u Božjoj riječi koju smo čuli: "Mi znamo da smo iz smrti prešli u život, jer ljubimo braću". Sestra Regina je čitav svoj život ljubila svoju braću i sestre. I one u obitelji i rodbini, i svoje susestre u samostanu. No posebnu ljubav iskazivala onima kojima su je njezini poglavari poslali da im služi. Sestra Regina s puno ljubavi i vjernosti izvršavala je sve propise svoje redovničke zajednice. Uvijek poslušna svojim poglavcima, obavljala je savjesno dužnosti koje su joj oni odredili.

U prvim danima redovničkog života posvetila se formaciji, učenju i spremanju za svoj budući rad, uvjerenjena da će tako najviše koristiti Družbi i svima onima koji joj budu povjereni. Veći dio svog života provela je u radu s bolesnicima.

Kao bolničarka radila je u Blatu u državnoj ambulanti, u Domu za slijepu u Zemunu, zatim kao nadstojnica i bolničarka u Domu staraca u Blatu, zatim u Osijeku. Punih 13 godina radila je kao nadstojnica i bolničarka u državama Južne Amerike, napose u Argentini. Neko vrijeme radila je i u Rimu, a onda je došla u svoju Suboticu i ovdje se posvetila njezi staraca u Zavodu sv. Terezije Družbe sestara Kećri Milosrđa. Činila je to s ljubavlju i strpljivo sve dok su joj to zdravlje i snage dozvoljavale.

Tako je sestra Regina do kraja živjela Isusovu riječ: "Ako tko hoće služiti mi neka ide za mnom", i: "Tko hoće život svoj spasiti izgubit će ga, a tko izgubi život svoj poradi mene i evanđelja, naći će ga. S. Regina služila je Kristu patniku, u braći i sestrama koji su trpjeli: bila je oko slijepomu, noge i ruke nemoćnima i starima, hranila je gladne, previjala rane bolesnima... Zato vjerujemo da ju je dočekao i počastio njezin Zaručnik. Vjerujemo da je čula njegove riječi: Sve što si učinila jednom od moje najmanje braće, meni si učinila: uđi u radost Gospodara svoga. To je čast kojom Gospodin časti one koji idu za njim i koji hoće služiti mu.

S. Regina bila je uvijek radišna, plemenita duha, milosrdna srca svima i spremna na sve usluge. Rado je i puno molila i bila svojim susestrama uzor redovničkog života. Vjerujemo da će ondje u radosti Gospodara svoga to činiti još više, da će moliti i za svoje sestre i svojim molitvama pomagati im u svim njihovim potrebama, a i za sve nas.

Radostan sam što sam joj mogao podijeliti sakramente prije nego što je ušla u bolnicu i susresti se s njom. Ostalo mi je u sjećanju njezino predanje i mir i njezina svijest, koju je izrazila riječima: "Čini se da je došao kraj". Da, za s. Reginu došao je kraj, koji je označio jedan novi i ljepši početak, početak vječnosti - u kojoj više nema ni suza, ni boli, ni jauka, nego samo mir i radost u zajedništvu sa svim spašenima. "Blago njoj", rekla je njezina nećakinja s. Jasna - kad sam joj izrazio sućut zbog njezine smrti. Da, blago s. Regini, ona je trku dovršila, vjeru sačuvala i prešla u pokoj...

Svima nama nek njezin život i njezina smrt budu poticajem da odlučno idemo Isusovim putem; da svaki izvršava svoje dužnosti s ljubavlju i s potpunim predanjem u Božje ruke, ali ne zaboravimo ni mi na Isusove riječi: "Tko hoće služiti mi neka ide za mnom". Svi mi koji smo kršteni idemo za Isusom, doduše svaki na svoj način, u različitim životnim staležima, no jedno nam je zajedničko svima: svi možemo služiti Isusu u bratu čovjeku, a osobito onima koji su u potrebi, onima koji trpe! Neka to bude poruka svima nama s ovog sprovoda. A njezino prazno mjesto u samostanu naših sestara, neka nam bude poticajem da žarko molimo za nova duhovna zvanja. Molimo mladićima i djevojkama našega naroda odvažnosti da budu hrabri poći za Isusom, kako bi bilo što više onih koji će nam svima svijetliti divnim i čudesnim primjerom nesebičnog služenja, kao što je to učinila s. Regina. Amen.

IVAN GORJANAC (1933. - 1994.)

Dana 14. lipnja 1994. godine preselio se u vječnost Ivan Gorjanac.

Rodjen je 29. siječnja 1933. godine u Bačkom Bregu, selu koje se nalazi na krajnjem sjeverozapadu naše biskupije. Ivan je dne 8. travnja sklopio sakrament braka s Anicom Gorjanac iz iste župe. Njih dvoje nekoliko godina željno su očekivali da ih Gospodin obraduje potomstvom. Bog je ispunio njihove molitve i rodila su im se djeca Anica, Kata i Ivan. S velikom ljubavlju odgajali su svoju djecu iskazujući im posebnu brigu. Djeca su odgojena u zdravom kršćanskom ozračju. Za svoju vjeru već su u ranim razredima pučke škole morali trpjeti različite neugodnosti. Nikada za to nisu žalili jer su znali da ono što su im roditelji dali najveće su vrijednosti. Najstarija kćer Anica otišla je u samostan sestrama Milosrdnicama gdje je završila medicinsku školu, a prije tri godine položila doživotne zavjete. Sada živi i radi u domu za svećenike u Zagrebu.

Ivan Gorjanac bio je dugogodišnji član Pastoralnog vijeća u svojoj župi. Na osobit se način zauzimao kako bi se crkva temeljito renovirala. Rado je pričao o svim radovima koji su izvedeni u crkvi a za koje je on bio i te kako zaslužan.

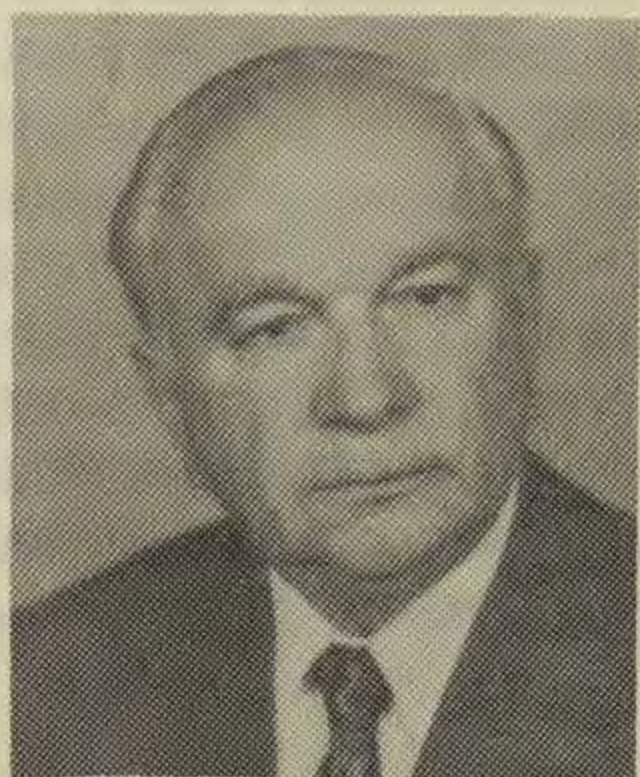
Posljednjih pola godine Gospodin ga je pohodio kroz bolest. Izuzetno smireno i strpljivo proveo je mnoge dan u bolničkom krevetu ili kod kuće. Njegovi najdraži iskazivali su mu svu pažnju želeći mu olakšati bolest. Preminuo je dne 14. lipnja 1994. godine u somborskoj bolnici. Dok je ležao na liječenju znao je dugo i sadržajno govoriti o najvećim istinama vjere: posebno o uskrsnuću.

Sprovodne obrede i sv. misu zadušnicu predvodio je subotički biskup Ivan Penzeš uz sudjelovanje nekoliko svećenika somborskog dekanata.

Hvala Gospodinu za ovog čovjeka kojim nas je mnoge obogatio. Bog mu bio vječna nagrada i ispunjenje svih njegovih molitava. Počivao u miru.

F.J.

IVAN STANTIĆ

Sve nas je ražalostila vijest da je 13. kolovoza 1994. godine ujutro iznenada umro u Subotici Ivan Stantić u svojoj 81. godini života.

Po zanimanju je bio pravnik, ali cijeloga života bio je veoma aktivan politički i društveni radnik. Bio je uključen u sva povijesna zbivanja, sudjelovao je u stvaranju povijesti bačkih Hrvata i sada svojom iznenadnom smrću otišao je u tu povijest.

Koji god povjesničar bude pisao o djelovanju Hrvatske seljačke stranke (HSS) u Subotici između dva rata, susrest će se s njenim tajnikom Ivanom Stantićem.

Još za života Stjepana Radića u Bačkoj se počela širiti Hrvatska republikanska seljačka stranka (kasnije Hrvatska seljačka stranka) (HSS). Ta politička stranka je imala sve više pristaša i u Subotici je svaki kvart, gdje su Hrvati - Bunjevci bili u većini, imao svoju podružnicu HSS.

To isto možemo reći i za naselja i salaše u okolici Subotice, gdje je HSS imala svoje podružnice na Bikovu, Verušiću, Žedniku, Šebešiću (Mala Bosna), a na Tavankutu je bilo pet podružnica. Tako je taj kraj bio najveće hrvatsko političko uporište.

Predsjednik HSS u subotičkom okrugu bio je Josip Vuković Đido, a potpredsjednik je bio advokat Mihovil Katanec. Tajnik je bio Ivan Stantić, koji je na toj dužnosti bio veoma agilan. Stalno je obilazio članstvo stranke i tako je neposredno upoznao život naroda. Pažljivo je slušao razmišljanje običnih ljudi o svim političkim pitanjima. Vrlo često je držao političke zborove u tim brojnim podružnicama.

Tako je ova politička stranka veoma zaslužna za buđenje i širenje hrvatske svijesti među Bunjevcima, a u tome velik dio povjesnih zasluga ima i Ivan Stantić.

Za vrijeme i poslije drugog svjetskog rata rad ove stranke je zabranjen i tako je kroz nekoliko decenija zamro svaki politički stranački rad.

Tko bude pisao povijest KUD-a "Bunjevačko kolo", susrest će se s radom njegovog prvog predsjednika Ivana Stantića. U svečanoj vijećnici subotičke Gradske kuće 18. siječnja 1970. godine osnovano je Hrvatsko kulturno umjetničko društvo "Bunjevačko kolo" u prisustvu 358 članova osnivača.

Zaslugom izabrane uprave Društva na čelu s predsjednikom Ivanom Stantićem broj članova je povećan i osnovao je nekoliko sekcija.

Najbrojnija je bila Muzička sekcija koja je imala velik mješovit pjevački zbor pod ravnanjem Bele Tikvickog i velik tamburaški orkestar pod vodstvom Lazara Malagurskog. Također su bile veoma aktivne Folklorna, Literarna, Likovna i Istraživačka sekcija.

Uz pomoć uprave i članova pojedinih sekcija Ivan Stantić je uspio organizirati niz priredaba u Subotici i gostovanja u pojedinim gradovima, gdje su nastupile pojedine sekcije.

Međutim, ovaj rad Društva je počeo smetati pojedinim ljudima i političkim forumima pa je Ivan Stantić došao pod udar kritike u novinama i 3. ožujka 1972. dao je pismenu ostavku. Malo kasnije izabrana je nova uprava, a Društvo je nastavilo svoj rad bez hrvatskog obilježja u imenu kao KUD "Bunjevačko kolo". U burnim političkim zbivanjima nakon 21. sjednice u Karadorđevu Ivan Stantić je morao otići u mirovinu kao sudac Okružnog privrednog suda u Subotici.

Ivan Stantić je zadnjih godina bio vrlo aktivan u Institutu "Ivan Antunović" kao počasni član i član Pravne komisije.

Zadnji nastup je imao 12. kolovoza, dan prije smrti na književnoj večeri povodom 100. obljetnice rođenja Ive Prčića, poznatog kulturnog radnika u

Subotici. Ivan Stantić je govorio o ulozi Hrvatske kulturne zajednice, koja je osnovana 8. ožujka 1936. godine u Subotičkoj matici.

Održao je pregledno predavanje koje je oduševljeno završio riječima:

"Nažalost i danas postoje snage, koje djeluju s namjerom da nas razdruže. Ali, u podsvijesti kao da čujem neki tajanstveni glas, koji nam šapuće: 'Budite čvrsti i ustrajte jer prije će se razdružiti one snage, koje žele vas razdružiti'.

Ako bi nam danas netko rekao da Hrvatska kulturna zajednica ne postoji, mi bismo složno odgovorili da je ona ipak tu, jer živi u našoj svijesti, u pamćenju, u našem srcu.

HKZ - to smo mi svi!

Ako bi mi, sestre i braćo, danas netko rekao da nas samo nekakvo čudo može zadržati udružene, ja bih rekao da vjerujem u čudo, jer vjerujem u sve vas."

Tako je ovaj oduševljen poziv Ivana Stantića postao njegov testament, njegova oporuka i poruka. Zapamtimo je!

Sahranjen je 15. kolovoza u 17 sati iz mrtvačnice na Bajskom groblju, gdje su se od njega iskrenim i toplim riječima oprostili župnik Stjepan Beretić i vlč. Lazar Ivan Krmpotić u ime Instituta "Ivan Antunović" u prisutnosti najbliže rodbine i velikog broja prijatelja koji su došli na ovaj tužni ispraćaj

Bela Gabrić

+ BERNADETA MAMUŽIĆ

/propovijed preč. Stjepana Beretića na sprovodu/

**"Ako tko jede od ovoga kruha,
živjet će zauvijek." (Usp.Iv. 6,51)**

Bio je hladan siječanj ratne 1917. godine, kad je Gospodin Isus u liku djevojčice pohodio skromnu kuću Sole Mamužića i supruge mu Perke, rođene Vukov. Svojoj prvorođenoj djevojčici na krštenju dadoše ime Anastazija. Zvali su je Stana. Tako je na Žedniku započeo put male Stane. Lijepo su joj ime dali. "Anastasis" znači uskrsnuće. Solo i Perka jako su voljeli život. Još su često puta otvorili vrata svog srca i svoje kućice da prime prinovu. Život su podarili osim Stani, još i Janji, Veci, Paji i Josipu. Čvrsto vjerujući u uskrsnuće i vječnu sreću još su dvoje svoje

djece sahranili. Kako su djeca rasla mamu Perku sve je više nagrizala bolest. Stana je imala 13 a najmlađi Josip istom dvije godine kad je mlada obitelj ostala bez majke. Stana je stala na mamino mjesto. I u kuhinji, i na dvorištu, i u kući. S ocem je podizala braću i sestre. Brzo je trebalo obrisati suze za prerano izgubljenom majkom. Dok je kuhala, prala, služila - dok je molila i razmišljala, u Stani se rađala misao o redovništvu. Njezina je odluka nemilo pogodila brižnoga oca. Devetnaest joj je godina. Otići će u samostan. Kolikogod Stana odlučna bila, i kad je dobila očev pristanak, teško joj je bilo, kao i pjesniku Kokiću:

"VIDIO SAM SUZU U OKU SVOG OCA,
ČUO SAM BRAĆU
NATRAG SU ME ZVALI,
ČUO SAM MAJKU KAKO PLAČUĆ MOLI,
ČUO SAM KAKO BRAT ME ZVAO MALI...
PLAČ I JECAJ NJIHOV KIDALI MI SRCE
I TOG SAM DANA OSJETIO KAKO ME SRCE BOLI"...

Stana je bila odlučna. Stupila je u Družbu siromašnih školskih sestara Naše Gospe. Krenula je putem redovnice. Bila u Subotici, Dobrni; za vrijeme okrutnog Drugog svjetskog rata bila u njegovu žarištu: u Dvoru na Uni, djelovala je u Zagrebu, Hrtkovcima i konačno tri desetljeća provela kao sakristanka katedralne župe svete Terezije u Subotici. Nikada nije htjela pokazati da joj je teško. Dobro joj je bilo u samostanu: osjetila je nebeskog Oca. Osjetila Našu Gospu.

"KO OTAC DOBRI POVEO SI MENE
PREMA VISINAMA SVIJETLIM
I SRCE MOJE OČARAO MLADO
LJEPOTAMA SVOJIM.
KO MATI NJEŽNA BLAGOŠĆU ME VODIŠ,
DA SE JA IĆI
ZA TOBOM NE BOJIM..."

Naša je časna sestra Marija Bernardeta nježno voljela pšenicu. Voljela je i neven. Kako se sestra Bernardeta radovala Dužijanci. Radovala se i Božiću, ali više Uskrsu. Da ste je samo vidjeli, kako s djevojkama i mladićima probire najljepše klasove uoči dužijance. Voljela je presvetu Euharistiju. Život joj je obilježen velikom patnjom. Teški križ je pritisnuo njezina ramena. Bolovala je na pluća. Izdržala operaciju. Kao da je u tim danima Kokićevim očima gledala raspelo:

"IZ MORA ŽUTOG SE KLASJA RASPELO UZDIGLO NEBU,
KLASOVI VITKI, SJAJNI OD ZRNJA JUTARNJE ROSE
SVOJE SU TEŠKE GLAVE NASLONILI NA KRIŽ
I ISUSOVE KRVAVE NOGE.

MENI SE U TAJ ČAS, BRATE, PRIČINILO SVAKI PUT KAD SU
DIRNILI KRISTOVU NOGU PONOSNI KLASOVI SVE SU
SJAJNIJI, ZLATNIJI BILI,
DA SU IZ NABREKLI RANA U SEBE NOVE SNAGE,
NOVE LIPOTE PILI...

Danomice hranjena Kruhom Isusove pšenice sestra je Bernardeta sve jačom bivala. Tko joj se nije divio. Koliko je dugo izdržala! Sve mogu u onome koji me jača! Te se riječi na sestru Bernardetu zaista mogu primijeniti. Kako je nježno voljela katedralu, baziliku našu svete Terezije. Znala je izići pred sakristiju, da sluša veliko zvono.

"ZVONA SU VELIKE CRKVE ZAZVONILA SVEČANIM GLASOM.
NJIHOVO VESELO BRUJANJE
ŠIRILO SE PREKO VISOKIH PALAČA I MALENIH KUĆA,
KOJE RADOST, A ČESTO I TUGU SKRIVAJU, DO ONIH BIJELIH SALAŠA
OKRUŽENIH BESKRAJNIM NJIVAMA RAVNIM,
GDJE KLASOVI DUGI
O ŽETVI SANJAJU..."

Danas zvono katedrale ispraća sestru Bernardetu. Ispraća redovnicu koja je majku oplakala kad god smo se spremali otići kući da Materice čestitamo. Svaki je put govorila: BLAGO VAMA! Svoju je obitelj žarko voljela. Radovala im se kad su je potražila. Tako je čeznula za svojim bratom u Hrvatskoj... Bila nam je nerijetko čudna... Kao da je bila odveć ozbiljna, gotovo nesrdačna, šta se može... Iznikla je među ljudima nizine:

A "NAŠI SU LJUDI OZBILJNI I MIRNI
KAO ŠTO JE MIRNA NEPREGLEDNA BAČKA
U VEDRE JESENSKE NOĆI,
KADA SE NA SVAKOM KORAKU OSJEĆA BLAGOSLOV NEBA
I BOŽJA BLIZINA...". Iznikla je između ljudi nizine, a oni

"NIKAD SE GLASNO NE TUŽE, AKO IH NEVOLJA BIJE.
NE TRAŽE POMOĆI, KADA IH NENADANO NESREĆA ZATEČE,
IAKO IMAJU MEKU OSJETLJIVU HRVATSKU DUŠU,
KOJU TAKO STRAŠNO ZNADE ZABOLJETI,
KADA JE NEPRAVDA ZAPEČE..."

Bila je sestra Bernadeta simpatično uzdržana prema svakom svećeniku. Bila je puna odanog poštovanja i prema biskupu i prema župniku. Govorila mi je: tako je mene učio moj župnik Petar Evetović. Nauk svog župnika čuvala je s. Bernadeta dosljedno do kraja. Bila je redovnica iskrene ljubavi prema Isusu. Tu je ljubav pokazivala nježnom brigom za sniježnu bjelinu crkvenog rublja.

Da ste je vidjeli, kako je brižno birala najljepše ciklame da ih stavi kraj jaslica... Kako je slagala košaricu s voćem, koju klečeći pastir polaže pred jaslice! Nikada nije zaboravila za crkveno rublje na Bajskom groblju. Da sve bude najljepše... A sve to radi bez samohvale. Ona ne traži priznanje.

Imala je s. Bernadeta svojih mana... One su joj zagorčavale život. Oslonjena na Isusov križ, pomognuta zagovorom naše Gospe, hranjena Isusovim kruhom, čvrsto vjerujem, zavrijedila je da je nebeski zaručnik dočeka, da joj rekne: DOBRO SLUGO DOBRI I VJERNI. U MALOM SI BIO VJERAN, UĐI U VESELJE GOSPODARA SVOJEGA!

O. LETO (JOSIP) LUKŠA

(22.03.1912. - 18.05.1994.)

/Govor fra Marijana Kovačevića na pokopu/

Žalosna vijest o preminuću o. Letusa Josipa Lukše rastužila je našu franjevačku zajednicu u Subotici, naše bratstvo Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, našu mjesnu Crkvu, prijatelje i znance.

O. Leto rodio se u lijepom Međimurju, u Kotoribi, od oca Matije i majke Katarine koji su ga dočekali na prijelazu u nebo. U svojoj ranoj mladosti odlučio se za redovnički svećenički poziv u kojem je ustrajao do kraja zemaljskog života, doživjevši 83 godine. Umro je u 66. godini redovničkog i 58. godini svećeničkog života služeći Gospodinu i braći ljudima. Kao redovnik franjevac i svećenik službovao je u mnogim našim samostanima, među kojima su: Trsat, Našice, Virovitica, Slavonski Brod, Krapina, Osijek, Bač, Novi Sad, Čakovec i Subotica. U redovničko-svećeničkom služenju vršio je raznovrsne službe. Radio je kao poglavar, upravitelj župa, ispovjednik, a najviše kao vjeroučitelj, orguljaš i učitelj pjevanja.

Braći je poznata njegova ljubav prema Sv. pismu kojim se danomice hranio te Božju riječ studirao na židovskom jeziku. To ga je poticalo da Božju poruku provodi u djelo brinući se za potrebne. Nije se stidio ni prositi, samo da drugima pomogne. Slavlja Stola Gospodnjega te Tijelo i Krv Gospodinova, kojima se duhovno hranio, nukali su ga da bude pričest za siromahe i potrebne. Kad god je za stolom blagovao kruh svagdanji, mislio je na gladne koje treba nahraniti. Tako je zaista izvršavao Gospodinovu: "Jer ogladnjeh i dodoste mi jesti... gol bijah i zaogrnuoste me..." (Mt 25,35-36). Ali iznad svega bih istaknuo njegovu ljubav i brigu prema životu koju bismo mogli izreći ovim riječima: "Bijah u životnoj opasnosti dok još ne ugledah svjetlo dana, ti si me spasio". Istovremeno tu je bilo prisutno i duhovno djelo milosrđa: "dvoumnoga savjetovati".

Nadalje, mogli bismo za njega reći da je ime "Laetus", koje je dobio u Franjevačkom redu, a znači Veselko, u potpunosti ostvario. Bio je pravi veseli franjevac u svagdanjem životu, a životne je tegobe veselo podnosio. Čak i u one tri i pol godine zatočenja nakon Drugog svjetskog rata, u Staroj Gradiški,

tražio je ljepšu stranu i o njoj govorio. Svoje ime Laetus-Veselko ostvarivao je pjevanjem i sviranjem na liturgijskim slavljinama kojih je bilo, osobito u "Staroj crkvi", obilje. U tom pogledu radio je zaista za dvojicu, osobito kad se čuje da su njegovi predšasnici orguljaši nerijetko tržili pomoć, tužeći se da ne mogu toliko izdržati. A on je mogao, i to do zadnjega! Njegovo uspinjanje na samostanski kat, na putu do orgulja, njegov hod do harmonija u kapelici ili u crkvi bez pretjerivanja možemo nazvati njegovim uspinjanjem na njegovu Kalvariju da bi se Gospodina slavilo. A znamo da ga je svaki načinjeni korak na štakama, osobito zadnjih godina, veoma koštao zbog invalidnosti nogu i drugih zdravstvenih tegoba. No, tužio se nije nego je rado išao, makar to bilo ne znam kako mučno za njega, jer je volio svirati Gospodinu i pjevati mu. A znamo da onaj tko pobožno pjeva, dvaput moli. Tako je o. Leto ostvario jednu divnu sastavnicu franjevačkog dara pa se na njega sigurno odnosi stih nove franjevačke pjesme:

*"Veselo kročim stazom života,
bosa mi noga kamenje gazi,
zalogaj skroman, zanosna pjesma..."*

Da, njegov je život bio zanosna pjesma, poput života svetoga Franje. Ovdje u lijesu njegov blagi osmeh na licu nam svjedoči da je spremno, poput serafskog oca Franje, dočekao sestru smrt kojoj nijedan smrtnik umaći neće. U Pjesmi stvorova sv. Franjo o sestri smrti kaže: "Blago onima koje ti, Gospodine, nađeš po volji presvetoj svojoj, jer druga smrt im nauditi neće". Daleko bi nas odvelo da govorimo o njegovom svećeničkom, ispovjedničkom, katehetskom služenju. O tome će se sigurno još pisati, a nama o. Leto svojim blagim osmehom na licu, umirući, govori: "Smrt nije strašna nego samo pomisao na nju".

Oče Leto! Hvala za sve - u ime našeg franjevačkog bratstva u Subotici kao i cijele naše Provincije od Trsata do Sub-

otice u kojoj si tako vjerno služio Gospodinu i ustrajao do konca. A Gospodin kaže: "Tko ustraje do svršetka, bit će spašen" (Mt 24,13). Neka ga Gospodin primi u svoj vječni zagrljaj.

Počivao u miru!

NAŠA POVIJEST

Stjepan Beretić

U SPOMEN ŽUPNIKU MATIJI MAMUŽIĆU

(1847. - 1900.)

Djetinjstvo i mladost

Dne 22. listopada 1847. rodio se u Subotici Matija Mamužić. Od kad pamti za sebe oduvijek je želio postati svećenik. Kao dijete puno je čitao. Nezaboravni trenuci njegova djetinjstva bili su oni kad ga je mati učila moliti, kad mu je govorila o dobrome Bogu. S velikim je veseljem s majkom odlazio na svetu misu. Srednju je školu pohađao u Subotici i u Kaloči. Bio je izvrstan đak. Nadbiskup Haynald ga je primio među kalačke bogoslove. U Kaloči je i studirao. Bio je mladić živahna duha. Njegovi suvremenici su svjedočili da je u svemu bio najizvrsniji bogoslov. Resile su ga poniznost, ozbiljnost i pobožnost. Nikada nije težio za častima ili odlikovanjima. S lica mu nije silazio blagi osmeh. Na teškoće se nije tužio. Isticao se velikom gorljivošću. Bio je veliki štovatelj Presvetog oltarskog sakramenta. 28. srpnja 1872. godine zaređen je u Kaloči za svešenika. Mladu misu je proslavio u današnjoj subotičkoj katedrali - bazilici svete Terezije. Bila je to njegova župna crkva.

Kapelanske godine

Kapelanovao je u Bačkom Monoštoru. Odandje je došao za kapelana u rodni grad, u župu svete Terezije. Trinaest je godina kapelanovao u najvećoj župi velike Kaločko - Bačke nadbiskupije. Župa svete Terezije bila je, kako bilježi Mamužićev kapelan Lukácsy István na 6. stranici malo kasnije navedenog prikaza, sa svojih gotovo 60.000 vjernika, u tadašnjoj Mađarskoj poslije peštanske župe svetoga Josipa u Józsefvárosu, najveća župa u državi. Brojem vjernika nadilazila je mnoge biskupije u svijetu. Posljednje dvije godine obnašao je i dužnost vjeroučitelja u državnoj učiteljskoj preparandiji. Te dvije godine iskoristio je da se upozna s odgojnim znanostima.

Župnik

Dopao se svojim sugrađanima kao čovjek i kao svećenik. Kad je 1885. godine župa svete Terezije ostala bez svoga župnika, gradski su ga oci s velikim oduševljenjem izabrali za župnika. Matiji Mamužiću je tada bilo svega 38 godina, pa je tako postao jednim od najmlađih župnika svoje rodne župe. (0) Mlađi je bio župnik Pavao Sušić koji je sa 36 godina postao župnik u župi sv.

Terezije. (1) Kad je preuzeo župu kao upravitelj župe, prvi svjetovni svećenik, Dr. Stjepan Ranić imao je 34 godine, a kad je imenovan župnikom bilo mu je 39 godina. (2) U svakom slučaju već 1887. godine kralj će mu podariti naslov prepošta od Rova pokraj Budima. Mladi župnik je dobio zapuštenu župu. Njezina se zapuštenost najviše ogledala u zapuštenosti najveće subotičke crkve. Za mladog župnika je to bio ne mali izazov za veliki zahvat koji je zahtijevao više od 80.000 forinti. Matija Mamužić nije želio biti samo obnovitelj velebne crkve.

Pučke misije 1895.

Organizirao je pučke misije koje su pokrenule tisuće i tisuće njegovih župljana. Misionari su bili oci isusovci. Novine "Nemzeti ujság" spominju 5. siječnja 1895. godine kako u Subotici borave četiri oca isusovca: iz Szátmára o. Midlinszky, o. Pančić, rektor travničke gimnazije i o. Kulundžić, profesor sarajevske bogoslovije. Na čelu im je bio o. Flodungom iz Kaloče. Svaki dan propovijedaju od 16 do 19 sati. U međuvremenu cijeli dan ispovijedaju. Toliki je broj vjernika dolazio na pučke misije da su znali od jutra do večeri uzalud stajati i čekati u redu za svetu ispovijed. Uspjeh misonarskih propovijedi je čudesan. Puk je zanešen propovijedima. Drugo ni ne čini, već samo o propovijedima raspravlja. Župnik se radovao misijama i zato što su za trajanja pučkih misija isusovci dnevno vjenčali po 20 - 30 parova koji su do tada živjeli u "divljem braku". (3)

Gorljivi pastir

U pastoralnom radu župnik Mamužić je svoju gorljivost najljepše pokazao u ispovjedaonici. Satima je sjedio u ispovjedaonici. Ispovijedao je i čekao. Volio je hodočašća. Župnik Mamužić je volio pučke pobožnosti. Kao veliki Gospin štovatelj sam je predvodio svibanjske pobožnosti. Nedjeljom i blagdanom je propovijedao na hrvatskom i mađarskom jeziku. Osnovao je i posebnu zakladu za potporu svibanjskih pobožnosti. Promicao je pobožnost Presvetom Srcu Isusovu i prema Presvetom Oltarskom Sakramentu. Osnovao je Oltarsko društvo. To se društvo, između ostalog, staralo i za ljepotu oltara i liturgijska odijela. Osnovao je i Katoličko momačko društvo koje je imalo okupljati radničku i obrtničku mladež. Bilo je to u prvoj godini njegovoga župnikovanja, 1885. godine. (4) Matija Mamužić je bio duhovnik "Subotičkog prvog ženskog društva", koje je osnovano još 1868. godine, a bilo je nacionalno mješovito. Od 1874. godine vodile su ga časne sestre "Naše Gospe". (5) Podigao je divnu zgradu za Katolički krug koja i danas postoji. 1888. godine osnovao je Društvo svetoga Vinka Paulskoga, (6) Narodnu kuhinju svetoga Antuna. Sve je te ustanove obdarivao velikim darovima.

Župnik - hodočasnik

Svoje je župljane vodio na Jud (Mariagyúd u mađarskoj županiji Baranja) i u Radnu (danas u Rumunjskoj, istočno od Arada). Pozvao je svoje župljane i u Loretto u Italiji. Mamužićevi suvremenici bilježe da su Subotičani rado hodočastili u Loretto. Predvođeni svojim župnikom, Subotičani su bili i u Rimu. Neposredno prije svoje smrti organizirao je nadbiskupijsko hodočašće u Rim. Smrt ga je prekinula u namjeri da sam predvodi hodočasnike iz cijele nadbiskupije. Osobno je više puta hodočastio u Rim.

Mamužić, školstvo i vjeronauk

Subotičke su gradske škole bile u Mamužićevo vrijeme opšinskog značaja, pa je, po tada važećem zakonu, kao župnik obnašao dužnost ravnatelja škole. Mjesečno je na sastanke oko sebe okupljao sve vjeroučitelje, zanimao se o preuzetom gradivu, pohadao ih je u školi i u svemu im bio na pomoć svojim velikim iskustvom i velikim znanjem. Jedina katolička obrazovna ustanova u gradu bila je samostanska škola za žensku mladež školskih sestara Naše Gospe, (7) koje su u Suboticu došle 20. rujna 1874. godine. U samostanu je bilo svega šest sestara. (8) Za dolazak časnih sestara Naše Gospe velike zasluge je imao kaločki kanonik, Dr. Kubinszky Mihaly, naslovni biskup tininski, koji je zajedno s nadbiskupom Dr. Haynald Lajosem još od 1869. godine planirao osnutak katoličke škole. Podržavano od nadbiskupa i zaslužnog kanonika, Prvo subotičko žensko društvo ostvarilo je svoju želju te je pod vodstvom časnih sestara u Subotici krenula i viša djevojačka škola. 1875. godine je počela djelovati i građanska djevojačka škola. (9) Nastojanjem župnika Mamužića, osim četiri razreda pučke škole, postoji i građanska škola. Osnovano je i sirotište, za čije je osnivanje zaslužna Elizabeta Jakobčić, supruga gradonačelnika Laze Mamužića. (10) Matija Mamužić nije propustio ni jednu priliku kad se mogao obratiti školskoj omladini. Bio je vrlo zauzet i za rascvat Marijine kongregacije. Osobno je u svibnju mjesecu primao nove kongreganistice u zavodu časnih sestara. Rado je ispovijedao djecu i mlade. Veselio se dječjem društvu, a i sam je svaki puta znao izmamiti iz djece veselje i smijeh. Bio je nadasve veliki prijatelj djece, ali ne manje i ugledni odgojitelj. Sa svojim bi kapelanima organizirao za djecu božićnu svečanost; uvijek je bio među djecom. Božićno drvce je najviše volio među dječicom. Osnutkom građanske škole nastale su nemale novčane teškoće zbog novih prosvjetnih radnika. Župnik Mamužić je odmah svesrdno priskočio u pomoć pružajući redovito novčanu potporu za potrebe škole. (11)

Briga za crkvu

Kad je Matija Mamužić postao župnik svete Terezije, grad Subotica je imao

samo jednu urednu crkvu. Bila je to franjevačka crkva. Nažalost, ni njezino maljanje nije uspjelo. Gost, koji bi želio vidjeti znamenitosti grada, najzadovoljniji bi bio kad bi ga domaćin izveo na Palić. Dvije prigradske crkve, sv. Roka u Keru i sv. Jurja u Senti, ni svojim izgledom ni svojom okolinom nisu bile na ponos svojim župljanima. Premda su župe brojale po deset tisuća vjernika, njihove su "kapele" samo križem na pročelju govorile o svome značaju. Crkva svete Terezije je i tada privlačila samo svježe obnovljenom vanjštinom i lijepim tornjevima. Njezina unutrašnjost je bila strašna. Bila je neomaljana. Na svodovima su se vidjele velike vlažne mrlje. Takvi su joj bili i zidovi. I crkveni barjaci su bili neuredni i ružni. I oltari. Mladi župnik, nasljednik župnika i prepošta Ivana Probojčevića nije se usudio upuštati u obnovu crkve. Sredstva je već bio namakao, ali je uporno tražio od gradonačelnika da stručnjaci provjere zašto se na zidovima crkve pojavljuju velike pukotine. Nije ga uvjerilo mišljenje stručnjaka da pukotine ne predstavljaju nikakvu opasnost po statiku crkve. Nije se usudio prići obnovi crkve. U to je vrijeme i cijeli inventar crkve bio vrlo neuredan i zanemaren.(12)

Pukotine na pročelju katedrale

Osim pukotina na pročelju katedrale, postojale su i opasne pukotine na svodovima crkve. Postojao je strah od urušavanja svodova. O tome su svoje stručno mišljenje dali Titus Mačković i Czigler Győző. Predlagali su popravak krova, povezivanje zidova crkve željeznim gredama. Najugroženiji dio crkve bilo je svetište. Temelji crkve su ocijenjeni kao slabi. Predlagali su da se posve zaspe kripta pod svetištem - sve do visine ulice. Za pukotinu na pročelju crkve se predlagalo osiguranje s tri željezne grede koje bi se provukle kroz zid. To je i provedeno pod nadzorom stručnjaka.(13)

Nakon što je cijeli niz desetljeća crkva bila iznutra neomaljana, župnik Mamužić je 1893. godine na prijedlog stručnjaka riješio odvod vode s krova crkve. Oko crkve je dao izgraditi betonski pločnik kako crkvu ne bi podrivala ni voda s krova, ni voda koja bi se slijevala oko crkve. Stručnjaci su predlagali da se olucima i kanalima voda odvede što dalje od temelja zgrade. Tako bi se otklonila opasnost i od podzemnih voda. Na taj su način stručnjaci mislili onemogućiti pomicanje tla zbog čega su se na crkvi i pojavile pukotine.

Maljanje crkve

Tek tada je župnik prionuo maljanju crkve. Htio je izbjeći bilo kakvu pristranost. Zato je imenovao crkveno povjerenstvo i proširio ga znatnim brojem stručnjaka. U povjerenstvu su bili najugledniji ljudi: Ing. Stocek Miklos, Titus Mačković i Sandor Marković kao neovisni stručnjaci, a iz gradskog povjerenstva su bili Matija Antunović, Pertich Mihaly, Augustin Kovačić, Ago Mamužić i Vali Antal. Tu su bili još i gradski inženjeri Frankl Istvan i Vali

György.(14) Cijelo to povjerenstvo glasovalo je kad se trebalo odlučiti za pristigle ponude. U župni ured svete Terezije je pristiglo šest ponuda. Svaki je umjetnik ponuđač priložio i uzorke slika. Ovim redoslijedom su stigle ponude: 1. Mijo Blašković iz Subotice, 2. Eichorn Vilmos iz Budimpešte, 3. Altenbuchner, Greiner i Szirmai iz Budimpešte, 4. Johanes Clausen iz Zagreba, 5. Adolf Götz iz Budimpešte i 6. Robert Scholtz, također iz Budimpešte. Već na prvoj sjednici odlučilo se povjerenstvo za 3. i 4. ponudu. Neki od stručnjaka su zagovarali ponudu Altenbuchner, Greiner, Szirmai budući da bi njihove slikarije, pune divne perspektive najviše doprinijele diskretnom baroknom stilu crkve. Najljepše bi to došlo do izražaja na svodu iznad svetišta. Drugi su stručnjaci bili više skloni Clausenu iz Zagreba. Crkveni dio povjerenstva je također više naginjao Clausenu. Budući da se povjerenstvo nije moglo složiti, (izdali su čak i dva posebna mišljenja), slučaj je povjeren Nadbiskupskom ordinarijatu u Kaloči. Tamošnji stručnjaci su se opredijelili za već spomenutu treću ponudu, najviše zbog stila crkve. Međutim, kad je odgovor iz Kaloče stigao, a župnik opet sazvao župno povjerenstvo i stručnjake, najvećom većinom glasova je ipak izabran zagrebački majstor Clausen. Iz Zagreba je, ali je podrijetlom iz Njemačke. Studirao je u Beču i Münchenu. Dokazao se slikanjem zagrebačke katedrale i u Srijemskoj Mitrovici.(15)

Neumoljivi kritičari

Velikim je žarom 10. lipnja 1893. godine Clausen prionuo uz posao.(16) I na vrijeme je dovršio maljanje crkve. Onodobni kritičari su Clausenovo djelo ocijenili prilično visokom ocjenom. Manje je uspjeha imao Clausen slikajući okvire slika i stubove, te prazne plohe na zidovima crkve. 10. lipnja 1894. posvetio je obnovljenu crkvu svete Terezije kaločki nadbiskup i počasni građanin Subotice Csaszka György.(17) Maljanje i slikanje crkve je stajalo 30.000 forinti.(18) Unatoč najboljoj volji župnika, koji je sve učinio da ne bude pristran, njegovo je nastojanje nailazilo i na osudu. Osuđivalo se župnika, da nije uzeo u obzir mišljenje patronata, to jest gradskih vlasti, koje bi "kao čudoredno tijelo na taj način pokazale svoju volju". Prihvatilo se, tobože, mišljenje župnika, koji je "u tom smislu" laik. Govorilo se o tome da slikanje zidova u crkvi više odgovara kuhinji te da će se za 3-4 godine ponovo trebati maljati. Držalo se da je slikanje i maljanje crkve obavljeno u grčkom, orijentalnom (općenito zvanom ruskom) stilu.(19) činjenica je, međutim, da je Clausenova ponuda više odgovarala materijalnim mogućnostima župe i grada. Altenbuchner nije imao izgleda da prođe. Njegova zidna ornamentika u Bajmoku, Segedinu, Stanišiću i u Kaloči je nakon kratkog vremena otpadala sa zidova.(20)

Slikari u katedrali

Dok je Clausen radio zidnu ornamentiku, za izradu slika su bili angažirani drugi umjetnici. Veliku sliku Presvetoga Trojstva na prostranom svodu svetišta, likove četiriju evanđelista s njihovim simbolima, sliku posljednje večere i Melkisedekove žrtve radio je umjetnik iz Tirola u Austriji, Immanuel Walch. Istom je slikaru povjereno da oslika svodove u kapeli Lurdske Gospe pred katedralom i u kapeli Srca Isusova pred župnom sakristijom. Slika Gospodina Isusa okruženog anđelima na svečanom luku, koji dijeli svetište katedrale od njezine lađe, također je djelo slikara iz Tirola.

Poklon mudraca, Isusov govor na gori te Predaja pastirske vlasti svetom Petru slijedeće su velike slike u lađi katedrale a djelo su njemačkog umjetnika, Schleibnera. Preostaju još dvije slike: Uzašašće i Sv. Cecilija koje su djelo drugog umjetnika.(21)

Bogati prozori - djelo bavarskih umjetnika

Upravo je teško zamisliti kako je crkva svete Terezije izgledala prije župnika Mamužića. Veliki prozori u boji su nabavljeni također njegovom zaslugom. Površina pojedinog prozora iznosi 10 četvornih metara. O prozorima subotičke katedrale se pisalo i u "Bačkom klasju". Na prozoru s likom svete Margarete čitljiv je potpis na mađarskom, a pod slikom svetoga Antuna potpis na njemačkom jeziku. Tamo čitamo da su prozori građeni u Bavarskoj dvorskoj industriji stakla Franza Xavera Zettlera u Münchenu. O svome tome su pisale i onodobne novine.(22)

Pokušaj političke diskvalifikacije

Koliko god uvredljivo zvučao navedeni sud, župnik Mamužić je imao prilike pročitati i zaista zajedljive optužbe. Napadaju ga da je crkvu dao oslikati i maljati po naredbi djakovačkog biskupa Strossmayera, te da je Strossmayer amo poslao i svoje "dvorske slikare" kako Mamužić ne bi mogao odustati od njegove naredbe. Drsko napadaju župnika još za vrijeme izvođenja radova da je, tobože "renesansnu crkvu", počeo maljati i oslikavati u "orijentalnom, to jest slavenskom stilu" kojem novinar dodaje pridjev "drečkavi".(23) Nije bolje prošao prepošt Mamužić ni u jednoj emisiji Hrvatskoga radija u kojoj ga je dr Ante Sekulić napao kao "mađarona". Istina o Mamužiću bi ipak trebala biti u razumnoj sredini. Mamužić, je prije svega, bio vjeran župnik i pastir.

Prepošt Mamužić je umro bez oporuke

Jedna od velikih želja uglednog župnika bila je gradnja salašarskih crkvi. To je široka subotička javnost doznala tek nakon smrti svog plemenitog

Župnik Matija Mamučić

župnika. Već je na njegovu mjestu bio novi župnik Veco Mamučić. Oko oporuke najviše je radio, kao nadležni dekan, župnik svetoga Roka, Mokossay Mátyás. Oni koji su površno poznavali župnika Mamučića, smatrali su ga, ako ne škrtim, a ono bar previše štedljivim i skromnim. Njegova se štedljivost mora smatrati vrlinom. Zadivljuje činjenica da je tako bogato obnovio i dotjerao najveću crkvu u gradu dok je sam živio puno skromnije od ostalih bačkih župnika. U njegovo je vrijeme bajmočki župnik godišnje primao po 3000 forinti, apatinski i kanjiški po 3600, seoski župnici su imali od 1600 do 2000 forinti, a

on je od grada dobivao samo 1000 forinti, dok su ostali gradski župnici u Keru i Senti primali tek 600 forinti godišnje. Štola je bila izrazito mala, a morao je izdržavati četiri kapelana. Stoga je njegova djelatnost u gradu još više divljenja vrijedna. Što je podigao, sagradio, ustanovio, mogao je zahvaljujući svojoj štedljivosti i skromnosti.

Bez sumnje, bolno je Mamužića morala pogađati svijest da je župnik trećega grada po veličini u kraljevini i druge župe po broju vjernika u državi, a materijalne su mu mogućnosti bile tako skućene. Nakon sačinjenog inventara, dekan Mokossay je u gotovu novcu našao 11.000 forinti. U obveznicama životnog osiguranja pokojnik je imao još 20.000 forinti. O tih dvadeset tisuća forinti nađena je jedna zabilješka pokojnikova kojom izražava svoju želju da se taj novac utroši na gradnju salašarskih crkvi. Dok se ne podignu te crkve, neka se taj novac utroši na organiziranje pučkih misija. Budući da pokojnik nije imao službene oporuke, njegova je rodbina mogla staviti ruku na novac namijenjen za gradnju salašarskih crkvi. Ipak su bili toliko plemenite duše da su poštovali želju svoga rođaka, makar ona i ne bila u službenoj formi. (24)

Šta su Subotičani očekivali?

27. rujna 1885. godine sastali su se gradski oci Subotice da na vanrednoj izbornoj sjednici biraju novoga župnika za glavnu gradsku župu. Uzoriti gospodin dr. Haynald Lajos, kaločko - bački nadbiskup, predložio je tri kandidata. Sva trojica su bili kapelani: Holecskai Janos, somborski, Matija Mamužić, subotički i Jakov Pančić, aljmaški kapelan. Tajnim glasanjem je izabran Matija Mamužić. Dobio je 108 glasova, dok je somborski kapelan Holecskai dobio 45, a aljmaški, Pančić jedan glas. Ishod glasanja je izazvao buru oduševljenja u vijećnici. Na prijedlog jednog vijećnika petočlano izaslanstvo je otišlo u župni dom te je nakon četvrt sata u dvoranu uvelo novoizabranog župnika. Župnik je dočekan velikim oduševljenjem. U pozdravnom govoru, između ostalog, novi je župnik zamoljen da bude apostol katoličke vjere i pravi čuvar mira, ali da ga vodi i strpljivost i ljubav prema svakoj drugoj vjerskoj zajednici. Iz svake riječi govornika izbijalo je oduševljenje koje je nailazilo na opće odobravanje u vijećnici.

Šta je Mamužić želio?

"Moj je život pred vama otvorena knjiga...ovdje djelujem gotovo deset godina. Vi me, poštovana gospodo poznajete..." Nije glavna svrha njegovoga dotadašnjeg djelovanja bilo to da postane župnikom u Subotici. On je samo sredstvo u Božjim rukama. Više je puta u životu bio teško bolestan. Posve blizu smrti. Bolovao je i kao dijete, i kao bogoslov i kao mladi svećenik. Konkurirao je za popunu jednog župničkog mjesta na području Subotice. Nije mu uspjelo. Konačno, sada nije gubitnik već je postao veliki dobitnik. Raduje se. Ali se i

brine. Obvezao se da će svojim pastirskim dužnostima gorljivo i s ljubavlju nastojati odgovoriti. Trudit će se da svojoj domovini bude vjeran građanin, a svome rodnome gradu zahvalni sin koji će sve učiniti da grad moralno, duhovno i materijalno sve više napreduje. (25)

Sve je to, i još više, Matija Mamužić i ostvario. Bio je katolički svećenik. Služio je svim svojim vjernicima. "Promicao je kulturu bunjevačkog govora na javnim priredbama zbog čega su ga neki ekstremistički mađarski novinari napadali" - bilježi Tomo Vereš. (26)

I politički protivnici Matije Mamužića su cijenili njegovo plemenito, požrtvovno zalaganje za ideje. U svemu je promicao spasenje čovjekovo. "Bio je zaista veliki čovjek. Izvrsnik Kaločke nadbiskupije, ponos katolika. Uzor u vršenju dužnosti, u vjernosti Crkvi i savjestan rodoljub. Bio je svećenik po Srcu Isusovu" - tako je svoga župnika ocijenio njegov kapelan Lukácsy.

Grad je puno izgubio

28. rujna 1900. godine bio je sunčan i topao dan. Župnik Mamužić je izišao na Palić pozdraviti pomoćnog biskupa Majorossy Jánoša. Njegovu je zdravlju odgovaralo kupanje u hladnoj vodi. U jezeru ga zadesila smrt. Za dobrim župnikom plakala je cijela Subotica. (27) Bio je to župnik koji je Subotici podario najljepše orgulje kojima se i danas ponosimo u subotičkoj katedrali. On je o trošku obitelji Mamužić podigao oltar Lurdske Gospe i sam ga, okružen velikim mnoštvom naroda, blagoslovio na svoj imendan, 24. veljače 1893. godine. (28) Podigao je i oltar Presv. Srca Isusova, o trošku Berényi Prádé Katalin. I ovaj je oltar on sam blagoslovio 24. ožujka 1893. (29) Po njegovoj su narudžbi oslikani svodovi i u križnim lađama. Župnik Mamužić je naručio namještaj za današnju župnu sakristiju. Lijepi tirolski kipovi, koji i danas rese katedralu, djelo su tirolskoga kipara Ferdinanda Stufflesera. I oni su nabavljeni za vrijeme župnika Mamužića. (30) On je dao podići polukružne sakristije (danas župna i katedralna) proširivši tako crkvu za dvije kružne lađe. O tome, koliko je poštovanje u subotičkom hrvatskom puku uživao župnik Mamužić, govori i podatak zabilježen u novinama, da su, naime, posebno Bunjevke, iz vanrednog izdanja novina izrezale sliku pokojnog župnika da ga nose u svome molitveniku. Novine bilježe više tisuća primjeraka prodanih novina. (31) Matija Mamužić je imao brata Benu, glasovitog profesora u subotičkoj gimnaziji, drugi brat Antun bio je ugledni knjigovođa tvrtke Reich u Beču, a sestra Marija bila je diplomirana učiteljica koja mu je vodila kućanstvo. Sam je kao svećenik bio savjestan i točan. Prema svojim podložnicima bio je vrlo strog. Resila ga je, međutim, pravednost. Zahtijevao je od kapelana poslušnost. Unatoč već spomenutoj štedljivosti, za putovanja nije žalio novca. Osim već spomenutih hodočašća, rado je organizirao hodočašća i u Lurd, i u Mariazell. (32) Gorljivom svećeniku, prosvjetnom djelatniku, apostolu mladeži, velikom obnovitelju župe i crkve, pobožnom hodočasniku zaželimo mir u vječnoj domovini.

Bilješke

- (0) Lukácsy István, Mamuzsich Mátyás emlékezete, A Miasszonyunkról nevezett iskolánénék vezetése alatt álló Szabadkai Kath. Polgári és Elemi Leányiskola ÉRTESE TÍŐJE az 1900/1901. iskolai évről, Subotica, 1901, 3-6 str.
- (1) Katona Stephanus, Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae, Pars II. Kalocsa, 1800, Sacerdotes vivi, Szussich Paullus, 481. str.
- (2) Katona Stephanus, navedeno djelo, Parochi mortvi, Ranits Stephanus, 453. str.
- (3) *** Jezsuiták Szabadkán, Szabadkai Közlöny, 20. god., 6. I. 1895, 1. str.
- (4) Tomo Vereš, Prilog istini o bačkim Bunjevcima, Marulić, broj 1, 1991, 99. str.
- (5) Tomo Vereš, navedeni članak u Maruliću 1, 1991, 99. str.
- (6) Tomo Vereš, Što je Crkva činila za bijednike u Bačkoj?, Subotička Danica, Kalendar 1988, 119. str.
- (7) Lukácsy István, navedeno djelo, 10-11
- (8) S. M. Beata Milašin, Školstvo Družbe siromašnih školskih sestara učiteljica "Naše Gospe" u Bačkoj, Subotička Danica, kalendar 1989, Subotica 1988, 168. str.
- (9) Tormásy Gábor, A szabadkai romai kath. főplébánia története, Subotica, 1883, 240. str.
- (10) S. M. Beata Milašin, navedeni članak u Subotičkoj Danici za 1898. godinu, 170. str.
- (11) Lukácsy István, navedeno djelo, 12-13. str.
- (12) Szabadkai hirlap, VII, Subotica, 5. VI. 1892. 2. str.
- (13) Czigler, A nagytemplom biztonsági állapotáról, "Bácsaki Ellenőr", 6. god., 3. II, 1884.
- (14) X, A nagytemplom festése, Szabadka és vidéke, I. god, 24. IX. 1893.
- (15) Navedeno djelo.
- (16) ***, A szt. Teréz templomnak, Szabadka és Vidéke, 11. VI. 1893.
- (17) -I -n, Bácskai Ellenőr, 15. godište, broj 46, A szt. Teréz templom kifestése, Subotica, 10. lipnja 1894, 1. 2. str.
- (18) Navedeni list, primjedba uredništva, 2. str.
- (19) Egy katolikus hivatal, A "Teréztemplom" festése, Szabadság, 16. god., 26. XI. 1893. 129. 2. str.
- (20) *** Templom diszítés, Szabadka és vidéke, I. god. 26. II. 1893.
- (21) ***, Slikanje crkve svete Terezije u Subatici, Neven, 10, 1. X. 1893, broj 10, Subotica, 1893, 153-155
- (22) "Bácskai Ellenőr", 10. VI. 1894.
- (23) ** A "nagytemplom" festése, Bácskai Ellenőr, 14. god, broj 77, Subotica, 21. IX. 1893., 1. str.

(24)r, Mamuzsich prépost hagyatéka, Szabadka és vidéke, 9. god. br. 12, Subotica, 17. III. 1901.

(25) ** Plébános választási gyűlés, Szabadka, I. god. broj 19, nedjelja, 4. listopada 1885., 1. str.

(26) Szabadkai hírlap, br. 42, od 16. X. 1892. 3. str.

(27) Lukácsy István, navedeno djelo, 13-15

(28) ***, Új oltár megáldása, Szabadka és Vidéke, I, 25. II. 1893.

(29) *** Ismét Új oltár megáldása, Szabadka és Vidéke, I. god, 25. III. 1893.

(30) ***, A sz. Teréz templom szobrai, Szabadka és Vidéke, II. god. 6. V. 1894.

(31) ** Bácskai Hírlap, Mamuzsits Mátyás temetése, Subotica, 1900, 4. god, 149. br, ponedjeljak, 1. listopada, 2. str.

(32) ** Bácskai Hírlap, Subotica, 1900, IV. god. 146. br, subota, 29. rujna, 2 str.

<<<><>>>

PAPA ALEKSANDAR TREĆI U HRVATSKOJ

Prvi papa koji je pohodio hrvatske zemlje bio je Aleksandar III. Na Petrovoj Stolici je bio od 1159. do 1181. godine. Važio je za vitalnog i neslomivog crkvenog uglednika. Kao papa iz srednjega vijeka, vezan je, kako za hrvatsku, tako i za mađarsku, ali i za srpsku povijest. 1177. godine taj je papa na putu u Mletke posjetio otok Vis i grad Zadar.

Rođen je u Sieni početkom XII. stoljeća. Krsno i obiteljsko ime mu je Rolando Bandinelli. Godine 1150. postao je kardinalom, da bi tri godine kasnije postao kancelarom Rimske crkve. Bio je poznati profesor teologije i crkvenoga prava u Bologni. Pobijao je zablude nekih crkvenih pisaca i njihovih škola. Svojim je djelima stekao glas samostalnoga mislioca. U crkvenim krugovima

zapadne Europe bio je poznati protivnik "carske stranke", koja je bila popustljiva prema svjetovnoj vlasti njemačko-rimskih careva, a koja je namjeravala i papinsku vlast podložiti sebi. Toj se namjeri osobito usprotivio u sukobu s Friedrichom Barbarossom, koji mu je nametnuo tri protupape Viktora IV, Paskala III i Kalista III. Protiv Viktora IV se borio na saboru u Paviji 1159. Godinu dana kasnije je postao papom nakon Hadrijana IV. Od njegovoga vremena, o kanonizaciji svetaca odlučuje Sveta Stolica a ne, kao do tada, svjetovni vladari. Kad je Friedrich Barbarossa osvojio Lombardiju, pokušao je svojoj vlasti podvrći i papu. Papa je, međutim, stao na stranu pobunjene sjeverne Italije. Papa je češće morao bježati iz Rima. Jednom je bježao u Francusku budući da su antipape nemilosrdno nasrtali na Aleksandra III. Agresivna germanska politika prema sjevernoj Italiji slomljena je u Lombardiji kod Legnana 1176. godine. Tek je tada Barbarossa priznao Aleksandra III. za poglavara Crkve. Bilo je to 1177. godine u Mlecima upravo u svezi s papinim pohodom Hrvatskoj.

Papa na otoku Visu i u Zadru

Papin životopisac i suputnik, kardinal Boson, o tom pohodu bilježi kako su se papine lađe zbog nevremena najprije zaustavile na otoku Visu, a onda su se usidrile u Zadru. Zadar je u to vrijeme bio pod mletačkom vlašću. U nastojanju da Zadar više vežu uz sebe, Mlečani su kod pape isposlovali da Zadar postane nadbiskupija sa sufraganskim biskupijama: Hvarom, Krkom, Rabom i Osorom. Za Zadar bi to, bez sumnje, bila velika čast. Takva počast nije smirila Zadrane, nezadovoljne što im Venecija sužuje gradsku samoupravu. Kako su Hrvati činili većinu stanovništva, nerijetke su bile pobune. Tri su se takve pobune protiv Mletaka svršile bez uspjeha.

Gradani Zadra su papu svečano dočekali. Sve je bilo na nogama: svećenstvo, Hrvati i Talijani, sve je oduševljenim klicanjem dočekalo papu koji je do gradskog središta dojahao na bijelom konju. U crkvi svete Stošije (srijemske mučenice Anastazije) pjevalo se latinski i hrvatski. Tada je Aleksandar III. postavio nadbiskupa ne posavjetovavši se prethodno s venecijanskim patrijarhom. Držeći se hrvatskih otoka, ili kako piše kardinal Boson "duž slavenskih otoka", papa je otplovio zatim u Veneciju. Papi se hrvatska gostoljubivost dopala. Mnogim je svojim pismima pokazao svoju skrb za hrvatski Jadran.

Papina smrt

U Veneciji se Friedrich Barbarossa izmirio s papom. Aleksandar III. nije uspio uspostaviti dobre odnose sa zahumskim knezom Miroslavom, bratom Stevana Nemanje. Ovaj nije dopustio prisutnost Rima u svome području. Nije popustio ni kad je udaren anatemom, a niti pred prijetnjom da će hrvatsko-

ugarski kralj Bela III (1172-1196) po naređenju pape udariti na njegove zemlje. 1181. godine je umro Aleksandar III. Zbog napetosti u Rimu, papa se morao skloniti u Castelano. U vršenju svoje duhovne vlasti Aleksandar III. je bio zaista umjeren čovjek. Spada među najveće pape srednjega vijeka. Borio se za slobodu Crkve i naroda. Izvorni je teološki pisac. Na glasu je njegovo djelo Sententiae. Prisilio je Barbarossu na križarsku vojnu. O Aleksandru III i njegovu pohodu Zadru opširno je pisao profesor Zadarskog sveučilišta dr. Ante Strgarčić 1954. godine.

(Živko Marković, kustos za historiju Muzeja grada Novog Sada)

<<<><>>>

DESNICA ME TVOJA DRŽI

Prije postanka svijeta
bijah u naumu
desnice Tvoje.
Tvoja me desnica sazda
u krilu majčinu.
Snagom desnice Tvoje
postah
djetetom Tvojim.
Tvoja me desnica
milovaše i grliše
nježnom očevom i majčinom desnicom.
Držeći me
u naručju desnice svoje
otac moj
pokazivaše mi
ljepotu zvjezdanog neba -
tog čudesnog djela
desnice Tvoje.
Pod okriljem
desnice Tvoje
proživjeh sretno
djetinjstvo svoje.
I tako,
sve dok me
desnica Tvoja
ne pozva sa njive
djetinjstva moga.
Desnica Tvoja
htjede
po desnici mojoj
proširiti
moć i nježnost svoju.

I ja tada
na njivi života svoga
hrabro pružih
desnicu svoju
desnici Tvoj
ni ne sluteći još pravo
kud me ona vodi.
Krenuh s Tobom
na pučinu mora
života svoga,
punu valovlja raznih
i vjetrova snažnih.
Dok desnicu Ti držah
spokojno skakutah
po pučini morskoj.
A kad,
u obijesti i nezahvalnosti svojoj,
desnicu Ti puštah,
brzo shvatih
da tonem
i da bez desnice Tvoje
sreće mi nema.
A desnica Tvoja i tada
blizu mi bijaše
te kad god htjedoh
lako ju prihvatih -
te se brzo nađoh
u nježnom zagrljaju
desnice Tvoje
koja me milovaše i praštaše,
previjaše rane i zacjeljivše ih...
Hvala.
Hvala Ti i za desnicu Tvoju
tako čudesnu i divnu
koju prepoznajem
u desnici tolikih
dragih mi osoba.
Po svakoj od njih
milost mi pružaš,
radost mi daješ,
vječnosti vodiš...
Hvala Gospode!
Duša se moja
k Tebi privija,
desnica me Tvoja drži!

Divnog li iskustva.
I ne samo da me drži desnica Tvoja -
u dlan si me
desnice svoje
urezao.
O, hvala, hvala Ti
Oče!
Tako sam siguran...
Molim Te Oče
oblikuj desnicu moju,
da doista
produžena
desnica Tvoja
bude.
Da njome
mogu grliti
starca i dijete,
bolesne i zdrave,
dobre i zle...
da svi
nježnost i dobrotu
desnice Tvoje -
po desnici mojoj -
osjete
i desnicu Tvoju
prihvate
i shvate
kako je dobro
u desnici Tvojoj biti
i putevima Tvojim hoditi.
Dosta je!
Previše za moj mali razum
i skučeno srce
koje ipak kliče:
Al, ja ću uvijek biti s Tobom
jer Ti prihvati desnicu moju.
I znam:
Vodit ćeš me po naumu svojem
da me zatim uzmeš
u slavu svoju...
Hvala Ti.
Aleluja!

A.A.

SADRŽAJ

PAPA IVAN PAVAO DRUGI OBITELJIMA	35
IVAN P.: PASTORALNI POHOD PAPE IVANA PAVLA II. CRKVI U HRVATA	36
A. MILOŠ: KAKO SE ODNOSITI PREMA DRUGIMA	48
ANTE RADIĆ: O POVIJESTI KALENDARA	49
A.K.: MEĐUNARODNA GODINA OBITELJI	59
VLADETA JEROTIĆ : PORODICA, AGRESIJA I RELIGIJA ...	61
IVICA DULIĆ - MARINKO STANTIĆ: OBITELJ VOJNIĆ MIJATOV	67
A. MILOŠ: O VAŽNOSTI RAZGOVORA U BRAKU	69
A. MILOŠ: DESET NAJGORIH POGREŠAKA	72
STJEPAN BERETIĆ: PROSLAVA 100. OBLJETNICE ROĐENJA JOSIPA ANDRIĆA	77
JOSIP PEKANOVIĆ: JUBILEJI SOMBORSKE CRKVE	81
ANTUN GABRIĆ: GABRIĆEV KRIŽ	83
I.F.: DIJAMANTNI JUBILEJ SVEĆENIŠTVA MONS. FRANJE VUJKOVIĆA	88
A.A.: NAŠE REDOVNICE - JUBILARKE	92
FABIJAN SKENDEROVIĆ: PREVENCIJA "PARASUICIDA" I PREĆENJE STOPE SAMOUBOJSTAVA NA TERITORIJI OPĆINE SUBOTICA	93
TOMO VEREŠ: SMISAO ŽIVOTA	101
BOŽIĆNI OBIČAJI U BAČKOJ	105
PROPOVJETKE	107
BALINT VUJKOV: ZAŠTO SVETI PETAR VOLI DIDE ...	107
BALINT VUJKOV: PLAČ ZA DOBROM MATEROM	107
BALINT VUJKOV: ZAŠTO NEMA ZVONA NA VATRU ..	107
BALINT VUJKOV: VOLU JE SRAMOTA	108
BALINT VUJKOV: PRETELJI NA PRELU	108
BLAŠKO RAJIĆ: NA OCE	109
JAKOV KUJUNDŽIĆ: KUM I UŽNA	110
ANDRIJA ANIŠIĆ: ČOVJEK I IGRA	113
BELA GABRIĆ: KRONIKA ZNAČAJNIJIH DOGAĐAJA U 1994. GODINI	129
1. PETI BAJSKI RAZGOVORI "BUNJEVCI DANAS"	129
2. SUBOTIČKI BISKUP U KANADI	129
3. NOVI SUBOTIČKI LIST "Ž I G"	130
4. DUŽIJANCA '94 U SUBOTICI	130
5. SIMPOZIJ O BALINTU VUJKOVU	134

6. KNJIŽEVNA VEČER IVE PRČIĆA	135
7. NOVI BARJAK DUŽIJANCE	135
8. "ANTUŠOVA NAGRADA" '94	135
9. NOVI KATOLIČKI LIST U BAČKOJ	136
10. KRIŽ NA TORNJU GRADSKE KUĆE U SUBOTICI ...	137
11. FILM "ŠLING" ZVONIMIRA SUDAREVIĆA	139
12. OPERA "DUŽIJANCA" PONOVO NA SCENI	139
IZ ŽIVOTA MLADIH	140
ANDRIJA KOPILOVIĆ: RAD - ZAJEDNIŠTVO - MIR	143
BELA GABRIĆ: DA IH NE ZABORAVIMO	147
100. OBLJETNICA ROĐENJA IVE PRČIĆA	147
10. GODINA OD SMRTI PAVLA BAČIĆA	148
STO GODINA OD ROĐENJA DR MATIJE EVETOVIĆA ..	150
STO GODINA OD ROĐENJA ILIJE DŽINIĆA	151
25. OBLJETNICA SMRTI IVANA KUJUNDŽIĆA	152
NAŠI POKOJNICI	155
BLAŠKO DEKANJ	155
O. VILKO DOROTIĆ	156
S.M. REGINA DULIĆ	158
IVAN GORJANAC	160
IVAN STANTIĆ	160
+ BERNADETA MAMUŽIĆ	162
O. LETO (JOSIP) LUKŠA	165
STJEPAN BERETIĆ: U SPOMEN ŽUPNIKU	
MATIJI MAMUŽIĆU	167
ŽIVKO MARKOVIĆ: PAPA ALEKSANDAR TREĆI	
U HRVATSKOJ	177
ANDRIJA ANIŠIĆ: DESNICA ME TVOJA DRŽI	179

OBJAVLJENE PJESME

JAKOV KOPILOVIĆ: TETA NINA IZ ĐURĐINA	57
JAKOV KOPILOVIĆ: POVRATAK LASTA	57
ALEF: KALVARIJA	58
JAKOV KOPILOVIĆ: BLAGDAN	58
S. FIDES: SLAVLJE ZIMSKOG JUTRA	58
ALEKSA KOKIĆ: LJUDI NIZINE	68
S. FIDES: LOPOČ U CVATU	76
S. FIDES: KROZ KLANCE PIRINEJA	80
JAKOV KOPILOVIĆ : KLISA I TISA	80
IVAN BAŠIĆ: RECITAL GOSPI FATIMSKOJ	111
ALEF: DUŽIJANCA	127
TOMISLAV ŽIGMANOV: NAČINI	128

TOMISLAV ŽIGMANOV: NESUVISLOST POSTOJANJA . . .	128
TOMISLAV ŽIGMANOV: KRIVA PREDODŽBA	128
PETAR VUKOVIĆ: EHO DUŽIJANCE	128
ZDENKA KOVAČ: *****	128
ĐULA MILODANOVIĆ: UMIRANJE SALAŠA	146
ĐULA MILODANOVIĆ: NOĆ U RAVNICI	146
JAKOV KOPILOVIĆ: GITARA	153
PAVAO BAČIĆ: PONOSAN BUDI	153
PAVAO BAČIĆ: OŠTAR KRITIČAR	153
VIKTORIJA GRUNČIĆ: DA ČUVAMO NJIVE I ZLATNI KLAS	154

OBJAVLJENE FOTOGRAFIJE

U ČLANKU "PAPA U NAŠOJ BLIZINI" - FOTOTEKA GLASA KONCILA
(JOSIP ŠTILINOVIĆ); FOTOTEKA "NAŠA OGNJIŠTA"

U ČLANKU "100. OBLJETNICA ROĐENJA JOSIPA ANDRIĆA"
- FOTOTEKA VLATKA PATARIĆA

U ČLANKU "GABRIĆEV KRIŽ" I "KRIŽ NA TORNJU GRADSKE KUĆE"
- FOTOTEKA "ŽIGA"

U ČLANKU "DUŽIJANCA '94" - FOTOTEKA "BUNJEVAČKOG KOLA"

PREPORUČAMO PREPORUČAMO PREPORUČAMO PREPORUČAMO

IZDANJA KNJIŽEVNOG DRUŠTVA SVETOG JERONIMA
(SV. ĆIRILA I METODA)

BIBLIOTEKA "ROMANI"

Velimir Deželić sin: Sofiju odabra
Stjepan Džalto: Gladne i nemirne godine

BIBLIOTEKA "DŽEPNA KNJIGA"

Paul Claudel: Navještenje

PJESME

Antologija: Za blagdanski stolom
August Ćarmati: Iznad omeđenih krugova
Ante Jakšić: Molitve pod zvijezdama
Pjesme: Iz hrvatske marijanske lirike

BIBLIOTEKA "MALA SCENA"

J. Marinov: Tri drame
Grupa autora: Uskrsni i drugi duhovni igrokazi

BIBLIOTEKA "NOVI VIDICI"

Ferdinand Klostermann: Teze o laicima
Radovan Grgec: Nadanja i iščekivanja

NOVA IZDANJA

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture
Mato Marčinko: Drvo života i drvo smrti
Pio Polonio: Žena koja je se zadivila i zadužila svijet
Mladen Jurčić: Smisao modrine (roman)
Mladen Kabalin: Prekomorska jeka
Stjepan Hrastovec: Ponornice sanja
Stjepan Hrastovec: Na rubu zbilje
Darko Žubrinić: Biti pismen, biti svoj
Iva Čuvalo: Rasanjene ptice

Narudžbe prima izdavač u HRVATSKO DRUŠTVO SV. JERONIMA (SV. ĆIRILA I METODA), Trg kralja Tomislava 21, 41000 ZAGREB, a možete ih nabaviti i u Ćirilometodskim knjižarama u ZAGREBU, Kaptol 29; SPLITU, Hrvojeva 2; DUBROVNIK, Zeljarica 7.

Zahvaljujemo HRVATSKOM DRUŠTVU SV. JERONIMA (SV. ĆIRILA I METODA) NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI!

ZAHVALJUJEMO ZAHVALJUJEMO ZAHVALJUJEMO ZAHVALJUJEMO

